

ALEKSANTERINKATU 13, HELSINKI

Lindholm, Lundqvist, Lindqvist, Luhtanen

Rakennushistoriaselvitys

Juhana Heikonen

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO JA SELVITYS KÄYTETYISTÄ LÄHTEISTÄ	
Arkistolähteet	s. 3
Tutkimuskirjallisuus	s. 4
2. KORTTELIN 35 LIITTYMINEN KAUPUNKIKUVAAN JA RKY-ALUEET	s. 6
3. ELIA HEIKELIÄ JA SELIM A. LINDQVISTIÄ EDELTÄVÄT RAKENNUSVAIHEET	s. 22
4. KIINTEISTÖN SUUNNITTELUVAIHEET, TALON KÄYTTÖHISTORIA JA NIIDEN LIITTYMINEN SUUNNITTELIJOIDENSA MUUHUN TUOTANTOON.	
Heikel ja Lindqvist suunnittelevat liikepalatsin Lundqvistille 1895 - 1901	s. 44
Lundqvistin liiketalon toiminnan alku, vastaanotto ja toiminta vuoteen 1930	s. 76
Lundqvistin liiketalon muutokset ja käyttäjät vuoteen 1977 asti	s. 94
Risto Skogströmin saneeraus 1977 - 1981	s. 112
Uusi Aleksi 13 Aleksanterinkadulla 1981 - 2020	s. 136
5. RAKENNUSOSAT PÄÄPIRTEISSÄÄN JA NIIDEN AJOITUKSESTA PIIRUSTUKSINEEN	
Julkisivut	s. 138
Kellari	s. 150
1. kerros	s. 152
2. kerros	s. 156
3. kerros	s. 160
4. kerros	s. 162
5. kerros	s. 164
6. kerros	s. 166
Ullakko	s. 168
Raput	s. 174
Piha-alueet	s. 186
6. LOPPUARVIO NYKYTILANTEESTA JA TIIVISTELMÄ HISTORIALLISTA ARVOKKAISTA RAKENTEISTA	s. 188
7. LÄHDE- JA KIRJALLISUUSLUETTELO	s. 190
8. LIITTEET	
Liite 1: Aleksanterinkatu 13, Rakennuslupahistoria	s. 192

PERUSTIEDOT KIINTEISTÖSTÄ

Katuosoite: Aleksanterinkatu 13, Mikonkatu 5
Kiinteistötunnus: 91-2-35-16
Nimi: HAMSTERI-KORTTELI / 16
Tontin Pinta-ala: 1886 m²
Koordinaatit (P, I): 6672923,25497006
Postikoodi: 00100 HELSINKI
Nimi: Kiinteistö Oy Aleksanterinkatu 13
Y-tunnus: 0864606-8
Rakennustunnus: 91-2-35-16-1
VTJ-PRT: 103036796L
Pysyvä rak.tunnus: 352
Kiinteistötunnus: 91-2-35-16
Käyttötarkoitus: Liike- ja tavaratalot, kauppakeskukset (nykyisen kaavan 9447 mukaan)
Rakennuksen osoite: Aleksanterinkatu 13
Rakennusnumero: 1
Pinta-ala: 11911 m²
Tilavuus: 47423 m³
Kerroksia: 6
Hissi: kyllä
Kokonaisala: 11911 m²
Kerrosala: 9738 m²
Voimassa oleva kaava: 9447 (1988)
Suojelumerkintä: sr-1
Rakennusoikeus: 9600 m²

TIIVISTETTY RHS:

Alkuperäiset suunnittelijat: Elia Heikel ja Selim A. Lindqvist (1898 - 1899)
Valmistumisvuosi: 1901
Alkuperäinen käyttötarkoitus: Liike- ja toimistorakennus (kellari: varasto, 1. ja 2. kerros: liiketilaa, 3. - 4. kerros: toimistotilaa, 5. kerros: ateljee)
Rakennuttaja: Lundqvistin turkkuriperhe omaan käyttöön ja vuokralle toimistotilaksi

Suuremmat muutostyöt ja suunnittelijat:

Risto Skogström (1977 - 1981): rakennuksen täyssaneeraus siten, että ainoastaan ulkokuoret jäivät jäljelle. Uuden pohjois- ja itäsiiven rakentaminen. Pihan höyryvoimalan purkaminen. Uuden toimistokerroksen rakentaminen ullakolle. Sisäpihan kattaminen lasikatteella ja muuttaminen lämmitetyksi sisätilaksi. Liukuportaiden asentaminen ja 3. - 5. kerroksen muuttaminen toimistotilasta liiketilaksi. Kellarin ajorampin rakentaminen Mikonkadulle.

Timo Viikari (2005): Liukuportaiden purkaminen ja uuden hissin sekä liukuportaiden asentaminen vanhalle sisäpihalle.

1. JOHDANTO JA SELVITYS KÄYTETYISTÄ LÄHTEISTÄ

Tämä rakennushistoriaselvitys kartoittaa vajaan 200 vuoden ajalta Aleksanterinkatu 13:n (kaupunginosa 2, kortteli 35, tontti 16) rakennushistoriaa, joka on vähintään yhtä monivaiheinen kuin muillakin Helsingin kantakaupungin tonteilla. Aleksanterinkatu 13 on ollut olennainen osa Suomen teollista ja kaupallista historiaa sekä se kuvaa suomalaisten yritysten nousua, ja joskus myös väistämätöntä tuhoa. Selvitys esittää tontin rakennushistorian eri vaiheet tontinmuodostuksesta nykypäivään suhteessa ympäristöönsä ja Helsingin historiaan, sekä kartoittaa pääpiirteissään liiketalon nykytilanteen, että sen rakennusosien iän.

Kaavoituksellisesti kiinteistö on kaavassa 9447 (lainvoima 20.4.1988) varustettu sr-1-merkinnällä, eli Aleksanterinkatu 13 on suojeltava rakennus, jota ei saa kaupunkikuvallisesti arvokkaana purkaa eikä siinä saa suorittaa sellaisia lisärakentamis- tai muutostöitä, jotka tarvelevät katujulkisivujen tyyliä tai kadunpuoleisen vesikaton perusmuotoa tai sen tyyliä. Tämän lisäksi Aleksanterinkatu 13 kuuluu valtakunnallisesti suojeltuihin RKY-alueisiin, eli valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö.¹

Tässä työssä haluan erityisesti kiittää monien arkistojen lisäksi erityisesti Rakennustaiteen museon amanuenssi Antti Aaltosta. Tämän lisäksi täytyy todeta, että rakennushistoriaselvitysten laatiminen Helsingissä ei onnistuisi ilman Helsingin omien arkistojen ammattitaitoista henkilökuntaa, kuten Helsingin kaupunginmuseon Lilli Kojamoaa. Isännöitsijätoimisto Realian Tommi Nykästä kuuluu myös kiittäminen kärsivällisyydestä, jota olen koetellut kartoittaessani Aleksanterinkatu 13:n nykytilaa. Suurimmat kiitokset menevät Helsingin kaupunginmuseon Mikko Lindqvistille, joka on vertaisarvioinut omalta osaltaan työtä loppuvaiheessa ja tehnyt siihen arvokkaita lisäyksiä. Viime hetken tekstin kampaamisesta myös kiitokset Riikka Ylimäelle.

Arkistolähteet

Koska yksittäisen rakennushistorian laatiminen on perustutkimusta, jossa aihepiirin tutkimuskirjallisuudella harvemmin on merkitystä, tämänkin rakennushistoriaselvityksen laatimiseen on käytetty kolmea julkista ja kahta yksityistä arkistoa. Rakennusvaiheisiin aina vuoteen 1900 asti on käytetty Helsingin kaupunginarkistoa (maistraatti). Tästä seuraaviin rakennusvaiheisiin on käytetty Helsingin rakennusvalvonnan arkistoa. Lisäksi Selim A. Lindqvistin rakennusvaiheita on kartoitettu Arkkitehtuurimuseon arkistoja hyväksikäyttäen.

Kaupunginarkistolla on yhteensä 24 alkuperäistä rakennuslupakuvaa vuodesta 1834 lähtien. Seuraavat lupakuvat löytyvät rakennusvalvonnan hallusta muiden lupa-asiakirjojen lisäksi. Rakennusvalvonnan arkistossa on puutteita joiltakin osin koskien lähinnä valoku-

¹ RKY-alueista vastaa Museovirasto. Tässä selvityksessä on johdannossa käytetty suoraan Museoviraston materiaalia RKY-alueista: <http://www.rky.fi>.

vamateriaalia, joka on osittain jätetty arkistoimatta (Risto Skogströmin saneerauksen yhteydessä Helsingin edellyttämät dokumentaatiot purettavista rakenteista puuttuvat eikä niitä ole löydetty etsinnöistä huolimatta). Rakennustaiteen museo on huomattavasti haastavampi tässä kohteessa arkistomateriaalin suhteen. Tähän on pääasiallisena syynä se, että Lindqvistin arkisto pelastettiin viime tilassa jo puretun rakennuksen kellarin jäänteistä ja se oli pahasti vesivahinkojen vaurioittama. Rakennustaiteen museon arkistossa on kolme kansiota piirustuksia, joista osa esittää Lindqvistin ja Heikelin alkuvaiheen piirustuksia. Loput Aleksanterinkatu 13:a koskeva materiaali on mahdollisesti Vantaan varastotiloissa ja odottaa mahdollista tulevaa restaurointia, jolle tällä hetkellä ei ole osoitettu määrärahoja erikseen. Tämän vuoksi selvityksen kirjoittamisen aikana tähän osaan arkistoa ei ole ollut mahdollista tutustua sen erittäin heikon kunnon vuoksi.

Tämän lisäksi olennaisena arkistolähteenä on käytetty Aleksanterinkatu 13:n ullakolla säilytettävää alkuperäistä urakkamateriaalia, johon sisältyy sodanjälkeisten peruskorjausten pääpiirustukset, katselmuskaavakkeet ja muuta rakentamisen aikaista materiaalia. Tähän materiaaliin sisältyy lisäksi kolmattakymmenettä mappia teknisiä piirustuksia.

Arkistomateriaalia on täydennetty ajan sanomalehdillä, jotka ovat pääasiassa olleet Hufvudstadsbladet, Kauppalehti ja Helsingin Sanomat.

Tutkimuskirjallisuus

Ensisijaisena tutkimuskirjallisuutena on käytetty Helsingin kaupungin historiaa (Rosén, Ragnar; Hornborg, Erik; Waris, Heikki & Jutikkala Eino 1955), Selim A. Lindqvist - arkkitehti (Salokorpi, Asko 2001) ja 70 vuotta rakennustoimintaa - Oy Renlund Ab 1874-1944 (Sihvola, Yrjö 1944). Julkaistun tutkimuksen suhteen Selim A. Lindqvistin tuotannosta on kattavaa yleiskirjallisuutta.

2. KORTTELIN 35 LIITTYMINEN KAUPUNKIKUVAAN JA RKY-ALUEET

Kluuvin seutu oli 1800-luvun puoliväliin asti pitkälti jättömaata. Pian tuli kuitenkin ilmeiseksi, että kasvavan kaupungin oli laajennuttava länteen Senaatintorilta. 1800-luvun alussa Kluuvi, eli Kluuvinlahti, oli lähinnä matala ruovikkoinen vesijättöalue. Jo Kocken ja Ehrenströmin asemakaavoissa 1800-luvun alussa oli ehdotettu kaupungin laajentamista länteen, mutta erittäin hankalat perustamisolosuhteet viivästyttivät tätä. Alueen vetisin ja vaikein kohde oli nykyinen Rautatientori. Kaupungin ainoa mahdollisuus edesauttaa tätä kehitystä oli jakaa tonttimaata ilmaiseksi yksityisille tahoille. Ratkaisevinta kehityksen vauhdittamiselle oli kuitenkin Helsinki-Hämeenlinna rautatieyhteyden avaaminen 1862, joka pakotti kaupungin tehostamaan Kluuvin rakentamista.²

Vuoden 1820 asemakaavakartassa Aleksanterinkatu 13 oli vielä merkitty katualueeksi. Gyldénin vuoden 1838 kartassa Aleksanterinkatu 13 on jo merkitty kortteliksi 35 ja tontiksi 16 Hamsterin korttelissa. Naapurikorttelit ovat samoin saaneet nykyiset muotonsa samassa yhteydessä. Tähän ajanjaksoon sijoittuu myös kiinteistön ensimmäisen rakennuksen rakentaminen, joka lopulta puretaan Selim A. Lindqvistin suunnitelmien myötä 1899.

Rakentamisen suurin haaste, eli vaikea perustettavuus, ratkaistiin tuomalla uutta rakennusmaata korvaamaan paikan savi ja lieju. Lahden alkuperäinen ranta oli loiva ja mutainen ja syystulvien aikaan koko nykyinen Rautatientori peittyi usein vedellä, kuten yhdestä Magnus von Wrightin keskeneräisistä akvarelleista voi nähdä. Vielä 1850-luvulla Aleksanterinkatu oli välillä veden peitossa, joka hankaloitti osan vuotta keskustassa kulkemista. Kluuvinlahden poikki rakennettiin jo 1823 tie kulkemaan kaupunkilaisten käytössä olleelle kaivolle. Tien täyttämiseksi käytettiin puita ja risuja, jotka saatiin kaupungin hakaa raivaamalla. Yksi motiivi Kluuvinlahden täyttämiseen oli myös huoli kaupunkilaisten terveydestä. Kenraalikuvernööri Zakrevski vaati jo 1831 lahden täyttämistä koleran mahdollisuuden vuoksi. Lahden täyttämistä varten perustettiin komitea, mutta komitean puheenjohtajan Rodenkampffin ehdotusta pidettiin liian kalliina kaupungin porvariston keskuudessa, koska ehdotus edellytti koko maantason nostamista ylemmäksi kuin korkein vedenpinnan taso. Vielä tässä vaiheessa päätettiin jakaa maata ilmaiseksi niille, jotka perustivat ryytimaita Kluuvinlahden reunoille.³

Omalta osaltaan hankalista perustamisolosuhteista kertoo vastapäisessä Atlaksen talossa Mikonkatu 8:ssa toimineen K. H. Renlundin työntekijät, jotka olivat seuranneet 1910-1911 Agroksen uuden liikepalatsin rakentamista. Kun kellarikerroksen perustuksia oli kaivettu, todistivat työntekijät, kuinka työmiehet nostivat maasta mm. venelaitureiden jäänteitä ja veneiden rautaisia kiinnitysrenkaita.⁴

Vielä 1850-luvulla aseman kohdalla oli lätäköitä ja Ateneumin kohdalla oli vihreä suo.

² Lindberg ja Rein, Helsingin kaupungin historia III, 1950, s. 89-90.

³ Lindberg ja Rein, Helsingin kaupungin historia III, 1950, s. 97-99.

⁴ Similä 1944, s. 157.

7.11.2020 19.51.37

20 m

1:1 000

Ortokuva 1976 ©Blom 2013

Rakentamisen käynnistyttyä Mikonkadulla, perustaksi pantiin ensiksi risukimppuja, joiden päälle ladottiin kiviä. Tämän päälle rakennettiin itse talo, useimmiten korkeimmillaan vain kaksikerroksinen. Alueelle rakennettaessa jo lyhyen ajan päästä jompikumpi talon päädyistä painui alemmaksi huonon perustuksen vuoksi.⁵

Nykyisellään Aleksanterinkatu 13:a ympäröivät rakennukset ovat pääosin 1900-luvulta ja 1800-luvun empirekaupunki tällä kohtaa Kluuvia on kokonaan hävinnyt. Aleksanterinkatu 13:a koskeva asemakaava 9447 on tullut lainvoimaiseksi 20.4.1988.

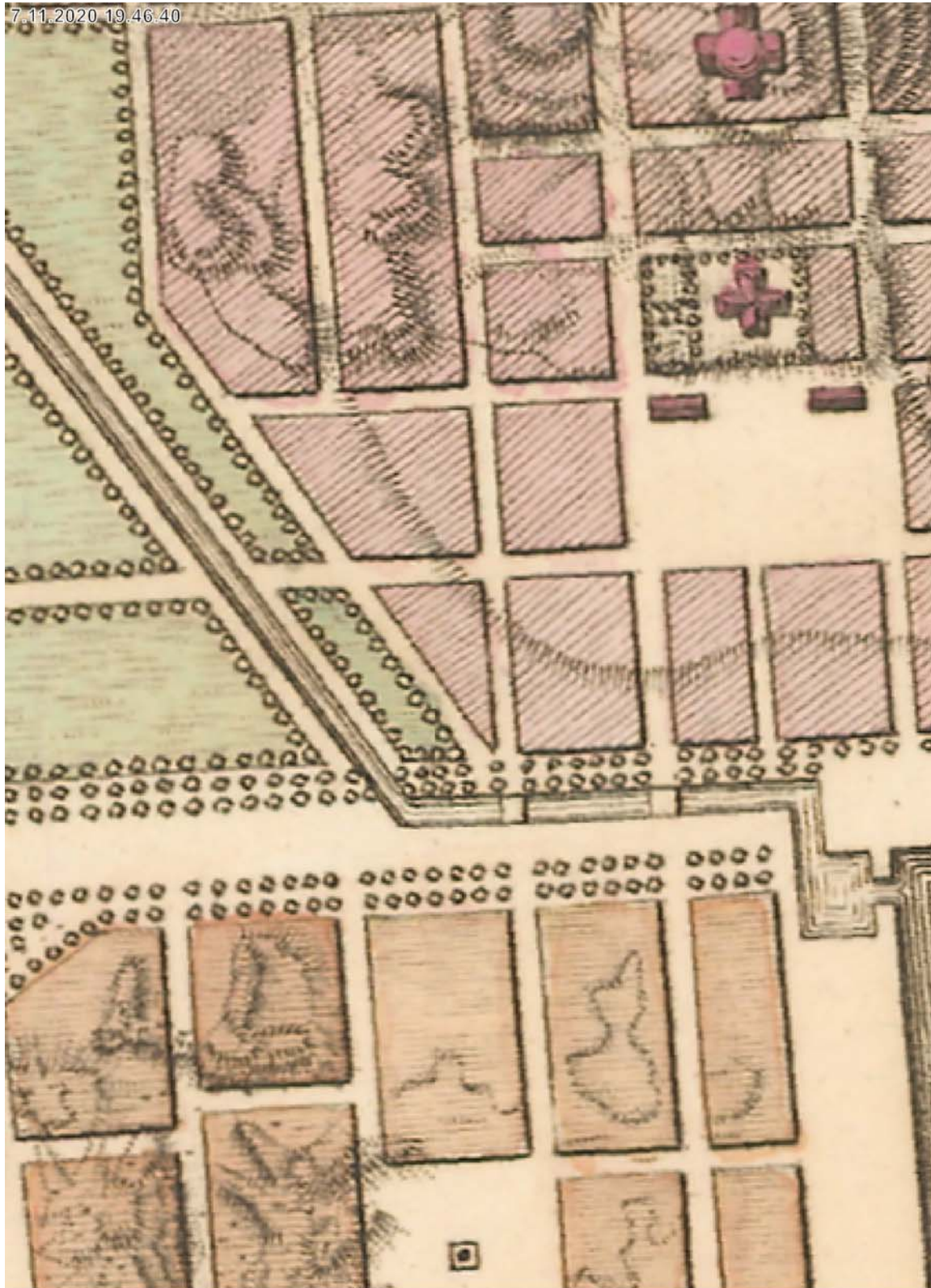
Aleksanterinkatu 13:n välittömät naapurit Hamsterin korttelissa ovat Kiinteistö Oy Aleksanterinkatu 11 (S. A. Lindqvist 1907, Jung & Jung 1937, O. Gripenberg 1949). ja Kiinteistö Oy Mikonkatu 7 (Selim A. Lindqvist 1910, T. Korhonen 1986, Futudesign 2020). Näiden julkisivut ovat säilyneet myös suhteellisen alkuperäisinä. Kulmittain samassa korttelissa naapurina on Kiinteistö Oy Kluuvikatu 8 (P. E. Blomstedt, 1930). Sekä Mikonkatu 7 että Aleksanterinkatu 11 ovat kummatkin edustaneet tyyllisesti ensimmäistä maailmansotaa edeltänyt rationalisoituvaa tyyliä, joka edelsi 1920-luvun klassismia ja seurasi jugendia. Kummatkin kiinteistöt rakennettiin myös kantavilla ulkomuureilla ja sydänmuurin korvaavilla teräsbetoni palkkipilarirakenteilla, joiden uraauurtava pioneeri Lindqvist Suomessa oli. Aleksanterinkatu 13:n välittömät naapurit käytännössä noudattavat Helsingin perinteistä yhtenevää harjakorkeutta, vaikka rinteeseen nouseva Kluuvikatu 8 onkin noin kerroksen korkeampi. Kaupungin rakennusjärjestystä muutettiin 20-30 -lukujen taitteessa Aleksanterinkadulla siten, että Yliopiston ja Liittopankin rakennusten räystäslinja otettiin absoluuttiseksi linjaksi koko katuosuudelle. Monet kadun rakennuksista korotettiin tuohon linjaan myöhemässä vaiheessa. Osa arkkitehtonisesti kaikkein arvokkaimmista ja näkyvimmistä rakennuksista säilytti ehjän arkkitehtonisen muotonsa, kuten Pohjolan talo sekä Lundqvistin liiketalo.

Hamsterin korttelista mielenkiintoisen Lindqvistin tuotannon kannalta tekee se, että korttelin neljästä kiinteistö kolme ovat alun perin Lindqvistin suunnittelema. Näistä edelleen jokseenkin kokonaan julkisivunsa säilyttänyt Aleksanterinkatu 13 on vajaat kymmenen vuotta varhaisempaa suunnittelua, mutta Mikonkatu 7 ja Aleksanterinkatu 11 ovat valmistuneet ja suunniteltu samaan aikaan, ja julkisivut detaljeineen ovat olleet huomattavan samankaltaisia (ennen O. Gripenbergin tekemiä suuri julkisivumuutoksia 1949). Ennen sotaa Hamsterin kortteli on siis ollut leimallisesti lähinnä Lindqvistin käsialaa. Katukuvassa kuitenkin tätä alkuperäisintä vaihtetta edustaa lähinnä enää Aleksanterinkatu 13.

Kortteli 35 sijoittuu useamman valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin laskettavan RKY-alueen varrelle, sisään tai solmukohtaan. Näistä tärkein korttelin 35 kannalta on ”Helsingin Aleksanterinkatu”, mutta lisäksi korttelin välittömässä läheisyydessä RKY-alueista ovat ”Helsingin Rautatien tontti”, ”Esplanadi - Bulevardi”, ”Helsingin Yliopiston rakennukset (keskustakampus)”, ”Senaatintori ympäristöineen” ja ”Vakuutusyhtiö Pohjolan talo, Lasipalatsi ja Rautatalo”. Seuraavassa käydään lävitse lyhyesti suojeltua kau-

⁵ Lindberg ja Rein 1950, s. 100.

7.11.2020 19.46.40

100 m

1:3 000

Asemakaavakartta 1820 ©Helsingin kaupunki

punkikuvaa tutkimuskirjallisuuden ja Museoviraston RKY-alueita käsittelevien selostusten pohjalta. Koska kortteli 35 on näiden suojelalueiden välittömässä läheisyydessä, on kaikki RKY-alueet myös hyvä käsitellä lyhyesti. Tarkemmin eri RKY-alueisiin voi tutustua Museoviraston omilla sivuilla, joihin tämäkin alakappale osittain perustuu.

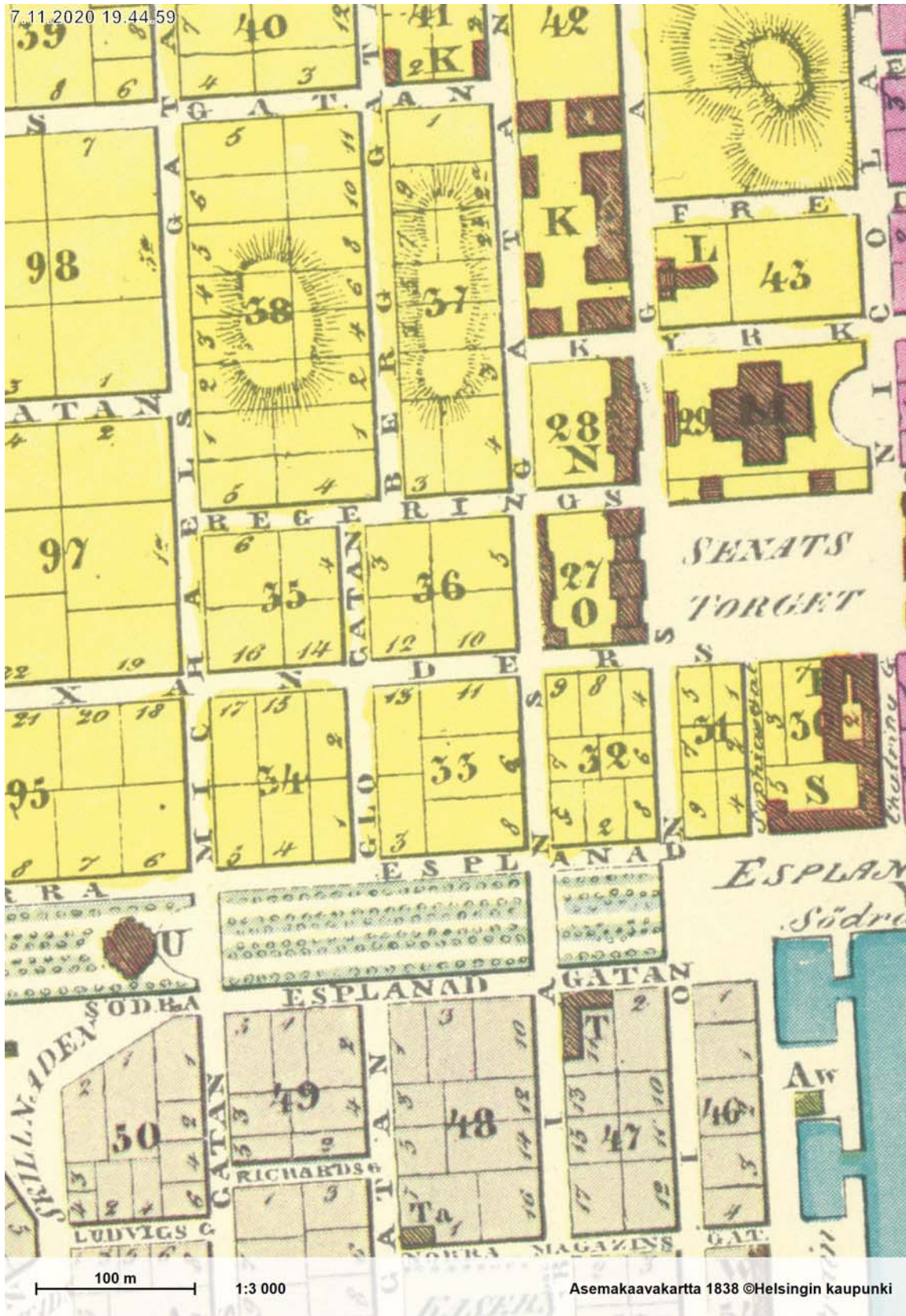
Aleksanterinkatu on liittynyt olennaisesti pankkitoimintaan jo viimeiset 150 vuotta. Useimpien pankkien pääkonttorit ja kansainvälisten pankkien Suomen toimipisteet ovat sijainneet tällä kadulla. Aleksanterinkadun itäpää noudatti nykyistä linjaustaan jo 1640-luvulla Vironniemelle siirretyn Helsingin Stora gatan -nimisenä pääkatuna. Katu ulottui Pohjoisrannasta Kluuvilahdelle. Suurkatu oli Helsingin liikekeskus jo 1700-luvulla, jolloin varakkaimmat porvarit rakensivat kauppiastalonsa sen varrelle. Vanha tulli- ja pakkahuone sijoittui 1765 Suurkadun varteen, lähelle Pohjoisrannan satamaa. Venäjän vallan ajan alkuvaiheet olivat Suomen talouselämän kannalta hankalia. Suomen talous piristyi kunnolla vasta 1850-luvulla, kun elinkeinovapaus astui voimaan, jolloin myös pankkilaitosten perustamiselle oli tilausta. Pankit rakennuttivat toinen toistaan edustavampia rakennuksia pääkonttoreikseen ja myös muokkasivat jo olemassa olevia rakennuksia pankkitoiminnan tarpeisiin. Ensimmäisen Aleksanterinkadulle valmistunut pankkirakennus oli fennomaanien aloitteesta perustettu Kansallis-Osake-Pankki KOP vuonna 1892. Suomen Yhdyspankki, SYP rakennutti läheiselle tontille oman pankkirakennuksensa, joka valmistui vuonna 1898.

Suomen Yhdyspankki Oy:n eli Föreningsbanken i Finlandin tausta oli erityisesti ruotsinkielisen pääoman edustamisessa ja se oli Suomen ensimmäinen liikepankki, joka perustettiin vuonna 1862. Oman pääkonttorin se sai muutamien vuosikymmenten kuluttua, kun Aleksanterinkadun konttori valmistui. Pankin tarkoitus oli suurpankkina palvella erityisesti ruotsinkielisen kaupan ja teollisuuden tarpeita. Suomen Yhdyspankki (myös Suomen Yhdyspankki) olikin koko toimintansa ajan yksi Suomen suurimmista pankeista ja se toimi voitollisesti perustamisestaan lähtien vuoteen 1990 saakka. Koska Aleksanterinkatu 13 on ollut pankkien omaisuutta yli puoli vuosisataa, kuten monet muut Aleksanterinkadun rakennukset, on pankkien omaa rakennustoimintaa myös hyvä sivuta tässä yhteydessä. Erityisesti juuri liikepankit suosivat rakennusprojekteissaan jo tunnettuja ja nimekkäitä arkkitehtejä. Luonteva valinta rakennuksen arkkitehdiksi olikin tällöin erittäin tunnettu arkkitehtuurin professorinakin toiminut Gustaf Nyström. Nyström toimi liki neljäkymmentä vuotta arkkitehtuurin opettajana. Hän oli näkemyksellinen aloitteentekijä Helsingin asemakaavoituksessa ja hänen kädenjälkensä liittyy moniin Helsingin rakentamiseen liittyvissä uudistustehtävissä.⁶

Suomen Yhdyspankin talo on ensimmäinen talo, jossa julkisivut on kokonaan tehty suomalaisesta graniitista, jota Hangon kivilouhimo tuotti suurina lohkeina. Pankkirakennuksessa pyrittiin aitouteen ja luotettavuuden korostamiseen, jota arvokkaat luonnonkivet tarjosivat. Ne olivat myös materiaaleina arvokkaita ja vakavaraisilla pankeilla oli varaa ja halua panostaa konttorirakennuksiinsa. Samalla pääomapiirit tukivat osaltaan suomalaisen kivite-

⁶ Granfelt 1912.

7.11.2020 19.44.59

ollisuuden kehittymistä ja kehittämistä. Suomalaisuutta haluttiin tuoda esille materiaaleista lähtien varsinkin ennen itsenäisyyttä, joka myös oli kansallisromanttiselle arkkitehtuurille tyyppillistä. Uusien rakennusmenetelmien ansioista kovaa graniittia pystyttiin muokkaamaan yksityiskohtaisemmin kuin aiemmin.

Nyström oli paitsi kaupunkikuvallinen uudistaja myös pankkirakennusten suunnittelun osalta kehittäjä. Hänen suunnittelemiensa luonnonkivisten tai tiilisten julkisivujen takaa löytyy usein vaikuttava lasikattoinen pankkisali, kuten myös Suomen Yhdyspankin talossa. Vuosisatojen vaihteessa Nyström suunnitteli Suomen Yhdyspankin rakennuksia Helsingin lisäksi Viipuriin ja Tampereelle. Aleksanterinkadun rakennuksen julkisivussa on nähtävissä jyhkeä eläväinen kivipinta pylväineen, holveineen ja palkistoineen. Pylväiden yläosiin on kiinnitetty kilvet, joissa on Suomen luonnosta löytyviä lehti- ja puuaiheita. Ikkunakaarissa on kaunis veistoskoristelu. Siinä on kuvanveistäjä Walter Runebergin tekemä veistoskoristelu, joka kuvaa suomalaisia elinkeinoja. Nykyään rakennuksessa sijaitsevan Pankkimuseon kauniin jugend-interiöörin ovat suunnitelleet arkkitehdit Gesellius, Lindgren ja Saarinen.

Suomen Yhdys-Pankki toimi vuosina 1862-1995. Tänä aikana se koki monia muutoksia. Vuosina 1919-75 se yhdistyi Nordiska Aktiebankin kanssa ja toimi sen jälkeen nimellä Pohjoismaiden Yhdyspankki (PYP), Nordiska Föreningsbanken. Vuosina 1975-1995 nimi oli Suomen Yhdyspankki. Lopulta 1990-luvun talouselämän myrskyissä se fuusioitui osaksi nykyistä Nordea-konserni. Pankkirakennuksessa pankkitoiminta jatkui valmistumisesta vuoteen 1936 saakka.

Toisena RKY-alueena on Senaatintori kahden korttelin päässä. Aukion rakenne ilmentää klassismin kaupunkitaitelle ominaista symmetrian ja aksiaalisuuden tavoittelua. Kokonaisuus rakentuu arkkitehti C.L. Engelin uusklassillisen arkkitehtuurin varaan. Valtioneuvoston linna (entinen Senaatintalo) torin itälaidalla, Helsingin yliopiston päärakennus torin länsilaidalla ja tuomiokirkko (Nikolainkirkko) terassillaan torin pohjoislaidalla ovat vaikuttava näyte Engelin taidoista ja samalla niistä edustavuuden tavoitteista ja ilmaisukeinoista, jotka ovat ohjanneet pääkaupungin varhaista rakentumista.

Senaatintorin asemaa suuriruhtinaskunnan pääkaupungin ja keisarillisen Suomen ytimeenä painottavat monumentaalirakennusten antiikin Kreikkaan ja Roomaan palautuva pylväs-arkkitehtuuri, sisätiloista mm. valtaistuinsali (nykyinen presidentin esittelysali) ja yliopiston juhlasali sekä Aleksanteri II:n patsas torin keskellä samoin kuin Ivan Martosin Aleksanteri I:n rintakuva yliopiston kirjastotalon eteläseinustalla.

Senaatintori on Suomen pääkaupungin pääaukio. Senaatintoria reunustavat julkiset rakennukset ilmentävät keskushallinnon, kirkon ja yliopiston asemaa 1800-luvun Suomessa, ja ovat sommitelmana ainutlaatuinen koko maailman mittakaavassa. Valtakunnan ja Helsingin keskuksena aukiolla on vakiintunut kansallinen symboliasema. Kansainvälisesti aukio on merkittävä, poikkeuksellisen hyvin säilynyt kokonaiskaupunkitaitellinen luomus. Senaatintorin

8.11.2020 14.52.31

Asemakaavakartta 1878 ©Helsingin kaupunki

tori on kaupungin tunnetuimpia nähtävyyksiä ja Suomi-kuvan osatekijä.⁷

Senaatintorin paikalla sijaitsi alkuaan tuntuvasti pienempi vanhan Helsingin Suurtori raatihuoneineen, kirkkoineen ja päävartioineen. Senaatintori suunniteltiin pääkaupungin pääaukioksi J.A. Ehrenstömin Helsingin asemakaavassa 1812. Aukion äärelle kaavailtiin varhaisen pääkaupungin tärkeimmät rakennukset, senaatintalo, kenraalikuvernöörin virka-asunto ja kaupungin luterilainen pääkirkko.

Senaatin talon rakentaminen käynnistyi arkkitehti C.L. Engelin suunnitelmien mukaan torin puoleisesta pääsiivestä 1818. Pääsiipi ja niin ikään Engelin piirtämä Aleksanterinkadun puoleinen siipi valmistuivat 1820-luvun alussa. Ensimmäisten rakennusvaiheiden jälkeen Senaatintalo rakentui monessa jaksossa koko korttelin täyttäväksi virastotaloksi. Nykyisen ulkohahmonsaa se sai 1900-luvun alkupuolella. Engelistä lähtien rakennuksen suunnittelusta huolehtivat intendentinkonttorin arkkitehdit, jossa voidaan myös katsoa suomalaisen arkkitehtuurin ammattipohjaisen opetuksen käynnistyneen. Valtioneuvoston linna aukion itä laidalla on näyttävä uusklassismin luomus korinttilaisine temppeleipäätyineen, kupoleineen, rakennukseen torilta johdattavine edustavine porrassommitelmineen. Rakennuksen tärkeimmät sisätilat ovat senaatin istuntosali pääkerroksessa temppeleipäädyn takana sekä näyttävä porrashuone niin ikään rakennuksen keskilinjassa. Rakennuksen eri-ikäiset siivet muodostavat arkkitehtuuriltaan yhtenäisen, ulkoasultaan klassistisen kokonaisuuden ja sulkevat sisäänsä laajan pihan. Pihan keskellä on entinen kirjapainotalo. Valtioneuvoston linna on maan tärkein historiallinen hallintorakennus.⁸

Vanhasta Bockin talosta aukion eteläreunalla muodostettiin kenraalikuvernöörin virka-asunto Engelin 1816 laatiman suunnitelman mukaan. Kenraalikuvernöörin virka-asunto siirtyi myöhemmin Smolnaan ja tilat otti haltuun Helsingin kaupunki.

Terassillaan kaupungin merelliseen siluettiin liittyvään ristikirkkoon kuuluu kupoliin päättyvä torni ja ristivarsien korinttilaiset avopylväiköt. Tuomiokirkossa pidetään valtiovallan ja yliopiston juhlahumalanpalvelukset. Senaatintori on tärkeä tapahtumapaikka, jossa kirkkoterrassin suuret portaat ovat joukkotapahtumien näyttämönä ja katsomona. C.L. Engel ryhtyi suunnittelemaan luterilaista pääkirkkoa 1810-luvun lopulla, kuitenkin rakentaminen käynnistyi vasta 1831. Engelin jälkeen kirkon ulkohahmoa muuttivat ristin sisäkulmiin Lohrmanin lisäämät pienet tornit ja päätykolmioiden kulmiin sijoitetut sinkistä valetut apostoliveistokset. Torin pohjoislaidalla kirkkoterrassia vasten sijainnut päävartio vuodelta 1819 purettiin kirkkoterrassille torilta nousevien monumentaaliportaiden tieltä 1840-luvulla.⁹ Kirkkoterras-

⁷ Lähemmin Senaatintorista: Wickberg, N. E. 1981. *Senaatintori = Senatstorget = the Senate square = der Senatsplatz: Helsinki-Helsingfors*. Rungsted Kyst: Nyborg.

⁸ Lähemmin Valtioneuvoston linnasta: Selovuori, J. 1998. *Valtioneuvoston linna*. [Helsinki]: Valtioneuvoston kanslia. Lisäksi: Pöykkö 1990, s. 120-127.

⁹ Lähemmin Tuomiokirkosta: Ruuth, M. 1952. *Helsingin Suurkirkko satavuotias: 1825-1952*. Helsinki: Helsingin evankelisluterilaiset seurakunnat.

sin torin puoleisiin kulmiin, suurten portaiden molemmin puolin, rakennettiin paviljongit, joista toinen tuli toimimaan kellotornina. Kirkko vihittiin käyttöön 1852. Nikolain kirkon nimi muuttui Suurkirkoksi 1917. Helsingin hiippakunnan perustamisen jälkeen 1959 siitä tuli tuomiokirkko.

Torin etelälaidan pääasiassa 1700-luvun kivisten porvaristalojen rivistö ajanmukaistettiin ulkoasultaan Senaatintorin yhtenäistä klassisistista ulkoasua vastaavaksi mm. C.L. Engelin 1831 tekemän suunnitelman mukaan. Torin etelälaita muodostuu osin 1700-luvun jälkipuolelta periytyvien porvaristalojen rivistöstä, joka nykyiseltä ulkoasultaan ilmentää enimmäkseen 1800-luvun alkupuolen arkkitehtuurin tavoitteita. Sederholmin talo on säilynyt ulkoiselta olemukseltaan vaatimattomana 1700-luvun rakennuksena. Engelin porvaristalosta muokkaama kenraalikuvernöörin talo julkisivun temppelepäätyineen taas sitoo etelälaidan rakennusrivin aukion muiden sivujen edustavaan pylväsarkkitehtuuriin.¹⁰

Uuteen pääkaupunkiin Helsinkiin 1828 siirretty, vuonna 1640 perustettu Turun akatemia jatkoi toimintaansa Keisarillisena Aleksanterin yliopistona, vuodesta 1919 Helsingin yliopistona. Ensimmäisten vuosikymmenten ajan opetus tapahtui yliopiston 1828-1832 rakennetussa päärakennuksessa, lukuun ottamatta lääke-, tähti- ja kasvitieteitä. Yliopiston kirjastorakennus rakennettiin 1836-1840 ja otettiin käyttöön 1845. Yliopiston päärakennusta laajennettiin 1934-1937 koko korttelin käsittäväksi (arkkitehti J.S. Sirén). Yliopiston päärakennuksen vanhalla puolella olevan juhlasalin nykyasu on peräisin toisen maailmansodan pommitustuhojen korjausvaiheesta. Metsätieteellisen opetuksen Metsätalo valmistui Unioninkadun varten 1939 (arkkitehti Jussi Paatela).

Vanhin yliopistorakentaminen, joka on tärkeimmiltä osiltaan arkkitehti Carl Ludvig Engelin käsialaa, asettuu Unioninkadun varrelle tai sen välittömään ympäristöön. Unioninkadun - varhaisen pääkaupungin pääakselin - päätteinä ovat Kaisaniemen kasvitieteellinen puutarha ja tähtitieteellisen laitoksen observatorio Tähtitorninvuorella. Kadunvarren rakennuksista ensimmäisiä yliopistorakennuksia ovat päärakennuksen ja kirjastorakennuksen ohella lääketieteelle rakennetut sairaalarakennukset nk. Vanha ja Uusi klinikka. Kirjastorakennuksen kanssa samassa korttelissa on anatomian ja kemian laitosten rakennus, nykyinen Fabiania. Entinen kantonistikoulu 1800-luvun alkupuolelta on nykyinen humanistisen tiedekunnan laitoskompleksi Topelia.

Helsingin yliopiston päärakennus on symmetrinen pari Valtioneuvoston linnalle torin vastakkaisella laidalla. Yliopiston päärakennus muodostuu kahdesta kolmikerroksisesta pääsiivestä, Engelin suunnittelemasta, 1830-luvulla valmistuneesta ns. vanhasta puolesta Senaatintorin laidalla ja 1930-luvulla rakennetusta ns. uudesta puolesta Fabianinkadun varrella.

Uutta ja vanhaa osaa yhdistävät katusivuilla matalat siivet ja tontin keskellä on korkea nive-

¹⁰ Lähemmin Yliopistosta: Pöykkö, K. 1972. *Das Hauptgebäude der kaiserlichen Alexander-Universität von Finnland: Eine Untersuchung der Entwurfsstadien und Baugeschichte des Gebäudes von Carl Ludwig Engel mit Klärung des Stil- und Ideengeschichtlichen Hintergrunds und Erläuterung der Kompositionsmittel*. Helsinki: Suomen muinaismuistoyhdistys.

HKMKA N5711, tuntematon kuvaaja, 1890. Kuva on otettu juuri valmistuneen Atlaksen talon katolta silloin, kun Heikelin mukaisia muutostöitä ei vielä ole aloitettu Mikonkatu 5:ssä.

HKMKA ser110234, Rista, Eeva SER, 1971. Kluuvi, Aleksanterinkatu. Näkymä ruuhka-aikaan talvipäivän pimetessä sumuiselta, loskaiselta Aleksanterinkadulta Mikonkadun kulmasta Mannerheimintien suuntaan. Vasemmalla kaksi raitiovaunua joista etummaisessa jotain ongelmia, oikealla Aleksi 13:n liikkeen

losa, jossa ovat rakennuksen merkittävimmät sisätilat, juhlasali ja suuri luentosali.¹¹

Kluuvinlahden täyttämisen jälkeen 1840-luvulla katu yhdistyi länteen johtaneeseen maantiehen ja syntyneitä uusia tontteja voitiin käyttää kaupankäynnin ja elinkeinotoiminnan siirtämiseen torin ääreltä kadun varrelle. Ensimmäinen monumentaalirakennus kadun länsipäässä oli 1870 valmistunut Vanha ylioppilastalo, joka rakennettiin arkkitehti Hampus Dahlströmin suunnitelmin ja kansallisesta keräyksestä saaduilla varoilla. Sen viereen Mannerheimintielle valmistui Uusi ylioppilastalo 1910. Aleksanterinkadun ja Mannerheimintien risteyksessä olevalle aukiolle pystytettiin Felix Nylundin Kolmen sepän patsas 1932.¹²

1800-luvun lopulta alkaen pankkitoiminta laajeni Kauppatorin ja Senaatintorin välisistä kortteleista länteen Aleksanterinkatua, jonne valmistui pankkien pääkonttoreita 1890-luvulta alkaen. Pankkilaitoksen lisäksi kadulle nousi useita monikerroksisia liike- ja tavarataloja. Stockmannin tavaratalo siirtyi Senaatintorin etelälaidalta uuteen rakennukseen Aleksanterinkadun ja Mannerheimintien risteykseen 1930. Keskuskatu puhkaistiin 1921 helpottamaan liikenteen läpikulua rautatieaseman suunnasta Esplanadille. Aleksanterinkadun kadunvarren tontit saivat lisärakennusoikeutta 1929, jolloin tavoitteena oli linjakas, maastovaihteluista riippumaton katujulkisivujen yhtenäisyys. Lähes kaikkiin vanhoihin liikerakennuksiin rakennettiin lisäkerroksia, lukuun ottamatta Pohjolan, Lundqvistin ja Yhdyspankin taloja.

Aleksanterinkadun varteen ovat keskittyneet liikepankkien ja vakuutuslaitosten pääkonttorit sekä joukko tärkeimpiä tavarataloja ja erikoisliikkeitä. Aleksanterinkadun monelta vuosikymmeneltä periytyvien liikerakennusten taiteelliset ja tekniset piirteet ilmentävät yleensä rakentamisaikansa johtavaa arkkitehtuurikehitystä ja perustuvat usein kansainvälisistä yhteyksistä omaksuttuihin ratkaisuihin. Vaikka pankkien ja vakuutusyhtiöiden konttoreita on muutettu myymäläkäyttöön, kuten Kansallispankin talo osaksi korttelin kauppakeskusta 1999, Aleksanterinkatu ja sen ympäristö on edelleen erityisesti pankkien ja pankkiiriliikkeiden keskittymä.

Aleksanterinkadun länsipään katutila on kapea ja korkea, korttelit tiiviisti rakennettuja. Pankkien ja vakuutuslaitosten pääkonttorit ja liikerakennukset ovat pääosin 1880-1950-luvulta ja edustavat rakennusaikansa edistyksellisimpiä suunnitteluperiaatteita niin rakennus- kuin arkkitehtuurisuunnittelultaan. Liike-elämän tarpeet ovat ohjanneet rakentamista sekä rakennusten käyttöä ja muuttamista.

Ensimmäisiä helsinkiläisiä liiketaloja kadun varressa ovat Tallbergin talo (1899) sekä arkkitehti Selim A. Lindqvistin suunnittelema Lundqvistin talo (1901). Lundqvistin liiketalon olennainen piirre on suurten ikkunapintojen yhdistäminen koristeelliseen, rakennusaikanaan moderniin teräs- ja betonirakenteiseen runkoon. Arkkitehtien Gesellius, Lindgren, Saarisen

¹¹ Pöykkö 1990, s. 102-108.

¹² Klinge, M., Ahl, E., Bonsdorff, B. v., Pohjanvirta, M. & Saastamoinen, M. L. 2000. *Aleksanterinkatu - valian vaiheita: Taidetta Merita pankin kokoelmista = Alexandersgatan - maktens historia : konst ur Merita banks samlingar*. [Helsinki]: [Suomen museoliitto].

suunnittelema vakuutusyhtiö Pohjolan talo (1901) on kansallisromanttisen jugendin keskeisiä rakennuksia. Sen ulkoarkkitehtuuria leimaa karkeasti käsitelty kivijulkisivu, jota koristaa vuolukiviornamentiikka. Pohjolan talon kantavissa rakenteissa on käytetty valurautakolonneja.¹³Vakuutusyhtiö Pohjan taloa arvostetaan sen omana aikanaan edelläkävystä rakennusta arkkitehtuuriratkaisuista. Pohjolan talo kuuluu kansainvälisen DOCOMOMO-järjestön hyväksymään suomalaisen modernin arkkitehtuurin merkkiteosvalikoimaan. Vakuutusyhtiö Pohjan liiketaloa pidetään Helsingin ensimmäisenä funktionalistisena rakennuksena. Modernismin tunnuksia ovat mm. sileäksi rapattuja julkisivuja yhtenäisenä kiertävät nauhaikkunat, ensimmäisten liikehuoneistokerrosten suuret myymäläikkunat ja kattoterassi. Kiilamaiselle tontille rakennetussa kahdeksankerroksisessa liiketalossa on valopiha, johon alemmissa kerroksissa sijoittuu kaksikerroksinen toimistosali.¹⁴

Puhtaasti betonirakenteinen on liiketalo Hamstern (1907). Liittopankin talo, Stockmannin tavaratalo sekä Fazerin talo ovat 1920-luvulla suunniteltuja liiketaloja, joissa massaa jäsentävät pilasteriaiheet vuorottelevat lasinauhujen kanssa. Lähinnä Senaatintoria samaan sarjaan kuuluu punagraniittinen Pohjoismaiden Yhdyspankin talo. Elannon tavaratalo on valmistunut 1953. Kadun länsipään korkeasta pankki- ja liikerakennusten julkisivurivistä erottuu kolmikerroksinen Litoniuksen talo 1850-luvulta.

Rakennuksiin ja niiden sisätiloihin on tehty lukuisia muutoksia ja katutasoon on tehty myöhemmin myymälätiloja (mm. Litoniuksen talo ja Yhdyspankin talo). Aleksanterinkadun itäpää poikkeaa luonteeltaan kadun länsipäästä. Kadun linjaus periytyy 1640-luvulta ja se sivuaa Senaatintoria ja Helsingin yliopiston ja Valtioneuvoston linnan kortteleita. Senaatintorin etelälaidassa katua reunustavat 1700-luvulla rakennetut porvaristalot, jotka on 1800-luvun alkupuolella yhdenmukaistettu julkisivuiltaan Engelin kokonaissuunnitelman mukaisesti. Valtioneuvoston linnan vieressä on uusgoottilainen Ritarihuone (1862) edustustilakokoon asema- ja varustustalolle varatulla paikalla. Vinosti katulinjaan nähden sijoittuu Pohjoissatamaan liittynyt tulli- ja pakkahuone 1700-luvun puolivälin linnoitussuunnitelmista periytyvänä rakennuksena.

Saman suuntaisina katuina Esplanadit ja Rautatienrajaaja rajaavat korttelin 35 kahden eri RKY-alueen väliin. Esplanadi on 200 vuotta olemuksensa ja perusmuotonsa hyvin säilyttänyt puistokatukokonaisuus. Puistokatut ovat peräisin uuden pääkaupungin asemakaavasta 1810-luvulta, toteutuneina, luonteeltaan erilaisina puistokatuina ne ovat lajissaan suhteellisen varhaisia ja harvinaisia, joka kokonaisuutena jatkuu Bulevardina aina Hietalahden torille asti. Keisari julisti Helsingin Suomen pääkaupungiksi 1812 ja vahvisti Johan Albrecht Ehrenströmin laatiman ruutukaavaan perustuvan asemakaavan. Näiden puistokatujen varrelle keskittyy osa pääkaupungin arkkitehtuurihistoriallisesti merkittävästä rakennuskannasta.

¹³ Hausen 1990.

¹⁴ Helsingin kaupungin kiinteistökartasto, Kaupunginosa I, kortteli 35, Tontti 6.

Esplanadin leveä puistovyöhyke on suunniteltu erottamaan hallinnollinen kaupunki eteläisestä puukaupungista. Esplanadin puisto on Helsingin ensimmäisiä julkisia puistoja, joka on ollut kaupunkikeskustan tärkeä promenadi 1800-luvulta alkaen, joka yhdistyy Kauppatorin RKY-alueeseen.

Lehtipuurivein korostetut puistoa reunustavat Etelä- ja Pohjoisesplanadi ovat peräisin J.A. Ehrenströmin pääkaupunki asemakaavasta. Esplanadin puiston jäsentely seuraa osin C.L. Engelin suunnitelmaa vuodelta 1826. Puisto jakautuu eri vaiheissa rakennettuihin ja uudistettuihin Kappeli-, Runebergin- ja Teatteriesplanadiin. Teatteriesplanadilla puistonäkymän päätteenä on alun perin 1860-luvulla rakennettu Svenska Teatern, jonka nykyinen ulkoasu on 1930-luvulta. Puiston itäpäässä Kappeli- ja Teatteriesplanadilla on 1860-luvulla rakennettu ja 1890-luvulla laajennettu ravintola Kappeli 1930-luvulla rakennettuine soittolavoineen.

Pohjoisesplanadin vanhimmat mannermaiset asuin- ja liikerakennukset ovat 1800-luvun uusrenessanssirakentamisen vaiheesta. Liike-, pankki- ja hallintorakennukset Esplanadin puiston molemmin puolin ovat pääasiassa 1900-luvun alkuvuosikymmeniltä. Eteläesplanadin alkuperäistä rakennuskantaa edustaa enää entinen kenraalikuvernöörin talo, nykyinen valtioneuvoston juhlahuoneisto. Rautatien valmistuminen 1868 ja kaupungin teollistumisen alkaminen vilkastuttivat rakentamista 1870-luvulla. Esplanadin varteen alettiin rakentaa 4-5-kerroksisia uusrenessanssitaloja asuin- ja liiketiloiksi. Pohjoisesplanadin varteen 1883 rakennettu arkkitehti Theodor Höijerin suunnittelema Grönqvistin liikepalatsi oli suurin Helsinkiin siihen asti rakennetuista mannereurooppalaistyypisistä kerrostaloista. Vähittäiskauppa alkoi keskittyä kaupallisesti edullisiksi koettujen katujen varrelle, kauppakatu ja asuinkatu erosivat toisistaan.

Aleksanterinkadun pohjoispuolella on vastaavasti Rautatien RKY-alue, joka on monumentaalirakennusten reunustama pääkaupungin julkisen liikenneverkon suurtori, joka on piirretty asemakaavaan 1873 rautatien ja rautatieaseman mukanaan tuoman kaupunkiliikenteen keskuksiksi. Kaisaniemenkadun ja Keskuskadun linjaukset Rautatien RKY-alueelta purkautuvia kasvavia liikennevirtoja ja liikerakennuksia varten on suunnitellut Eliel Saarinen. Rautatien RKY-alueen länsisivua reunustava Helsingin rautatieasema ja Valtionrautateiden hallintorakennus on Suomen rautatiearkkitehtuurin tunnuskuva. Venäjän suuriruhtinaskunnan asemaksi suunniteltu, mutta itsenäistyneen tasavallan pääasemaksi 1919 vihitty rakennus on arkkitehti Eliel Saarisen kotimaahan laatimista suunnitelmista kansainvälisesti tunnetuin. Julkisivukiven hienostuneet muodot on hakattu punagraniitista, kuten pääsisäänkäynnin molemmin puolin seisovat, maapalloja kannattelevat Emil Wikströmin veistämät mieshahmotkin. Ne ovat kellotornin tavoin juurtuneet aseman symboleiksi.

Tien ensimmäinen kansallinen kulttuurin merkkirakennus on etelälaidalla sijaitseva Ateenan museo. Maan vanhin museorakennus, ensimmäinen taidemuseo ja taidekoulu on valmistunut valtion rahoittamana 1887 Carl Theodor Höijerin suunnitelman mukaan. Julkisivua vartioi

Ateneumille nimensä antanut viisauden jumalatar Pallas Athene. Pääjulkisivun veistoskoristelu, jonka vertauskuvallisen kuvakertomuksen teema on Suomen taiteen ja arkkitehtuurin liittyminen länsimaisen taiteen perinteeseen, on C.E. Sjöstrandin ja V. Vallgrenin toteuttama. Alun perin Finska Konstföreningen avasi kokoelmansa yleisölle 1836 Margelinin talossa, joten vuotta pidetään taidemuseon perustamisvuotena. Theodor Höijerin suunnittelema talo vihittiin käyttöön 1887 ja 1901 valmistui Höijerin piirtämä laajennus.

Ateneumia vastapäätä torin vastakkaisella laidalla sijaitseva Suomen Kansallisteatteri on ensimmäinen suomenkielistä näyttämötaidetta varten suunniteltu rakennus vuodelta 1902. Arkkitehti Onni Tarjanteen piirtämän teatterin pääjulkisivut ovat Uudenkaupungin harmaata graniittia, ja näyttämötaiteeseen, kansanrunouteen sekä eläin- ja kasvikuntaan liittyvät koristeveistokset itäsuomalaista vuolukiveä. Rakennuksen kansallisromanttisena pidettyyn arkkitehtuuriin ovat vaikuttaneet ajankohdan kansainväliset esikuvat. Teatteria on laajennettu Kaisaniemen puiston suuntaan (Kaija ja Heikki Siren). Rautatientorin itäisivulla on edustava joukko liikerakennuksia autonomian ajalta ja itsenäisyyden ensi vuosikymmeniltä. Rautatieasemaa vastapäätä on 1899 valmistunut loistoloukan hotelli ja ravintolarakennus Hôtel Fennia (Grahn, Hedman & Wasastjerna), muita ovat S.O.K. 1920-1921 (K.S. Kallio, O. Kallio), Mikonkatu 19 vuodelta 1911 (W.G. Palmqvist, E. Sjöström) ja Mikonlinna 1939 (Jung & Jung).

3. ELIA HEIKELIÄ JA SELIM A. LINDQVISTIÄ EDELTVÄT RAKENNUSVAIHEET

Helsingin kaupungin kiinteistökortiston mukaan korttelin 35 tontin 16 omistushistoria on vaiherikas siinä missä muidenkin tonttien omistushistoria.¹⁵ Tontin 16 ensimmäiseksi omistajaksi on merkitty Helsingin kaupunki vuoteen 1840 asti, jolloin tontti annettiin korvauksetta muurari Isac Lindholmille. Luovutuksen ehtona oli, että Lindholm rakentaa tontin kolmen vuoden sisällä. Korttelin 35 muiden tonttien varhaiset haltijat olivat muurarimestari Henrik Andstén (tontti 14, 1837) ja raatimies Carl Gustaf Tötterman (tontit 4 ja 6, 1837). Tontin 4 osti Töttermanilta Jean Wiik (C. L. Engelin alainen), joka rakennutti paikalle oman kotinsa. Kokonaisuudessaan kortteliin rakentui ajalleen tyypillinen yhdestä kahteen kerroksinen puutalokortteli, jossa pääosin oli asuinhuoneistoa ja jonkin verran liike- tai teollisuustilaa.¹⁶

Korttelin 35 ensimmäinen rakennus rakennettiin tontille 16 ilmeisesti muurarimestari Lindholmin suunnittelemana. Tontin ensimmäiset piirustuksen on C. L. Engel hyväksynyt allekirjoituksellaan 23.2.1834, joka merkitsee sitä, että tontin hallinta on luovutettu Lindholmille kuusi vuotta ennen kuin Helsinki on luovuttanut kiinteistön omistuksen.

Ensimmäisessä rakennuslupahakemuksessa *Ritning till murare Gesellen Isac Lindholms Trähus Byggnad att uppföras på Tomten No. 3 i quarteret Bekasen i Helsingfors stad* on esitetty vaatimaton pieni talo. Mitä tässä lupahakemuksessa on tarkalleen ottaen tapahtunut, on hieman epäselvää, sillä piirustuksen nimiö on korjattu alle lyijykynällä. Oliko Lindholm suunnitellut toiselle tontille talon, mutta päätyneet rakentamaan muualle? Lindholmin uusi kiinteistö oli vaatimattomat kaksi yksikerroksista puutaloa kellarilla ja ikkunattomalla ullakolla, joista suurempi oli Aleksanterinkadun varrella. Suurempi näistä koostui keittiöstä ja kahdeksasta uunillisesta huoneesta siten, että talon hienoin sali neljällä ikkunalla oli Aleksanterinkadun ja Mikonkadun kulmassa. Muut kadunpuoleiset huoneet ryhmittivät tästä lähtevien akseleiden varrelle ja pihan puolella olivat keittiö, portaat ja muut vähäisemmät huoneet. Aumakattoinen hirsirakenteinen rapattu julkisivu oli korostettu kolme ikkunan mittaisella harkotetulla risaliitilla. Mikonkadulla ollut pienempi rakennus antoi vastaavasti kaksi vähemmän, eli neljä ikkunaa kadulle ja siinä oli vaatimattomampi ajalle tyypillinen vaakalaudoitus. Sisätilat koostuivat keittiöstä ja viidestä huoneesta, joista kolme Mikonkadun puolella olivat akselissa siten, että keskellä oli suurempi sali ja sen kummallakin puolella huone. Nämä kaksi kulmatontin julkisivua oli sidottu yhteen vaakalaudoitetulla aidalla, jossa oli kaksi porttia.¹⁷

¹⁵ Heikonen 2018 ja Helsingin kaupungin kiinteistökortisto, Kaupunginosa I, kortteli 35.

¹⁶ Helsingin maistraatin arkisto, piirustuskansio kortteli 35, tontti 16.

¹⁷ Helsingin kaupunginarkisto, Kortteli 35, tontti 6 (Osat I-III, ennen 1910), albumikokoelma II, K-OSA, piirustus 656.

Mielenkiintoista on, että naapurissa samaan aikaan rakentanut Jean Wiik, joka edusti ylempää luokkaa kuin Lindholm, ei juurikaan eronnut muurarikisällin arkkitehtuurista. Tontin 6 ensimmäinen rakennus oli siis Jean Wikin itselleen suunnittelema ja rakennuttama asuintalo. Varhaisin tonttia koskeva piirustus on nimetty *Ritning till ett Envånings Trädhus att uppföras af Conduectoren Wik, å Tomten No. 6 vid Mikaelsgatan, Kvarteret Hamstern af Stadsdelen i Helsingfors Stade*, jonka C. L. Engel (hänen esimiehensä tällöin) on hyväksynyt 8.9.1837. Suunnitelma, joka päätellen 1880-luvun muutoslupahakemuksista myös toteutui, oli ajalleen tyypillinen helsinkiläinen yksikerroksinen empire-puutalo, jonka edustavimmat tilat olivat Mikonkadulle ja sisäänkäynti oli pihan puolelta. Rakennus voitiin jakaa kahteen osaan, josta herrasväenpuoli kadunpuolelle edusti nk. karolingista pohjaa, jossa tilan keskelle jää leveys- ja syvyysuunnassa suurempi sali ja muut huonetilat, eteinen mukaan lukien, kiertävät tätä suurinta ja edustavinta tilaa. Tämä pohjamalli oli siis ollut käytössä Suomessa (Ruotsissa) jo 1700-luvun alusta lähtien. Tähän herrasväen kadunpuoleen on liitetty pihan puolelle rakennettu siipi, jossa oli rakennuksen keittiö ja muut palvelevat ja palvelijoiden tilat.¹⁸ Tämä rakennus oli käytössä aina myöskin Lindqvistin Agroksen uudisrakennuksen rakentamiseen asti (1910). Tämän lisäksi myöhemmistä rakennuslupahakemuksista voidaan päätellä Wikin rakentaneen tontin rajalle palvelusväen siiven jatkeeksi talousrakennuksia ja varastoja sekä tontin keskelle sijoittuneen puutarhan.¹⁹ Aikalaiskertomusten mukaan myöhemmin Kaivopuistoon muuttanut Wik oli tunnettu upeasta puutarhastaan.²⁰

Uudessa pääkaupungissa rakentaminen kävi vilkkaana ja tämä oli kaikesta päätellen kannattavaa myös muurari Lindholmille, sillä jo vuonna 1839 uusi rakennus tontin kulmassa puretaan ja rakennuslupaa haetaan kaksikerroksiselle asuinrakennukselle, jonka ensimmäinen kerros on muurattu ja toinen kerros hirrestä. Ensimmäisen kerroksen pohjaratkaisu on hieman merkillinen, sillä piirustuksen nimiöstä huolimatta pohjakerros vaikuttaa ensisijaisesti liiketilalta, sillä siihen on suoraan kadulta kaksi sisäänkäyntiä.²¹ Tämän lisäksi sisäpihan puolella on kaksi muuta sisäänkäyntiä suoraan rappuun. Sinänsä tässäkin vaiheessa ei olisi poikkeuksellista ajatella ajalle tyypillistä monipuolista käyttöä, jossa Lindholmin oma liiketoiminta on täydentynyt vuokralaisten liiketoiminnalla ja ensisijainen asuinkerros oli toinen kerros, joka vaikuttaa jo selkeämmin asuinkerrokselta. Pohjaratkaisu on koostunut keittiöstä

¹⁸ Helsingin kaupunginarkisto, Kortteli 35, tontti 6 (Osat I-III, ennen 1910), albumikokoelma II, K-OSA, piirustus 658.

¹⁹ Heikonen 2018.

²⁰ Helsingin maistraatin arkisto, piirustuskansio kortteli 35, tontti 16, albumikokoelma II, K-OSA. *Ritning till ett Tvåvånings Boningshus att uppföras af Muraren Lindholm å Tomten No. 16, Qvarteteret Hamstern i Helsingfors Stad.*

²¹ Helsingin maistraatin arkisto, piirustuskansio kortteli 35, tontti 16, albumikokoelma II, K-OSA. *Ritning till en Byggnad af Kalkbruk att uppföras af Murarmestaren Isaac Lindholm å Tomten No. 16 vid Alexandersgatan i Qvarteret Hamstern.* Piirustuksen nimiöstä voimme siis päätellä Lindholmin saaneen mestarinkirjansa 1839 - 1842 välillä.

Arkisto.

Retning till Murare Gesellen Jaak Lindholms Trädhus Byggnad att uppföras på Tomte
N:o 3:si kvarteret Bekafin i Helsingfors Stad
numera N:o 16 vid Aleksanderz gat

här vid murmätare Stenbäckers lant

Resolution:
Fästglädes Lantkommission i Helsingfors
den 1. April 1834.

[Signature]

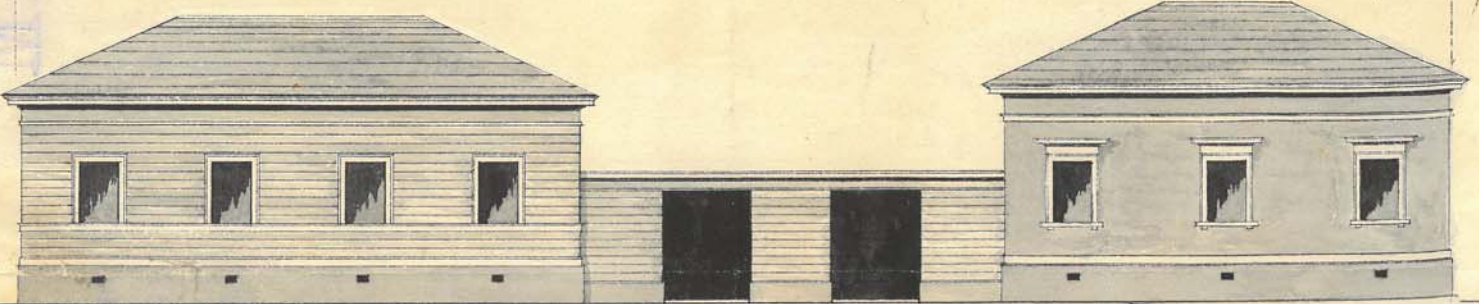
[Signature]

Uppvisad och Godkänd
Helsingfors af Kungliga
Jutendents Kontoret den 23 Febr
1834.

C. L. Engel.

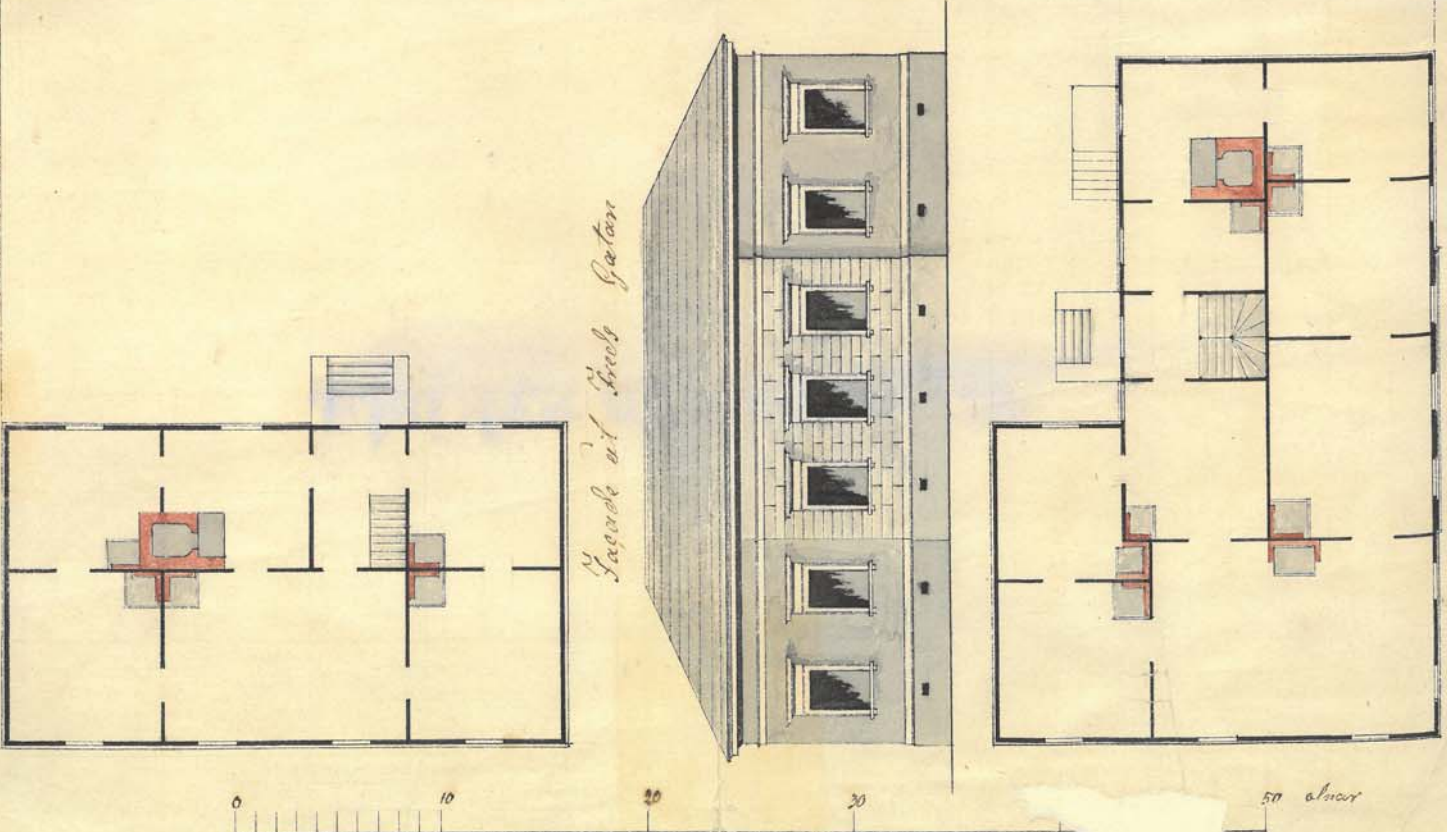
[Signature]

Facade at Michaels Gatan

här vid lantmästaren N:o 4

Facade at Trub Gatan

ja kahdeksasta uunillisesta huoneesta, joista sali vaikuttaa olevan kulmahuoneesta seuraava suurempi huone, jossa on kummassakin kulmassa uunit. Aleksanterinkadun puoleiset huoneet oli järjestetty akselin varrelle. Ei olisi mahdotonta ajatella, että viisi vuotta vanha edellinen hirsirakennus vain yksinkertaisesti ladottiin muutamilla täydennyshirsillä muuratun ensimmäisen kerroksen päälle, sillä uuden rakennuksen toinen kerros ja edellinen hirsirakennus ovat lähes samankokoiset. Julkisivujen suhteen uusi kulmarakennus edusti ajalle tyyppillistä empireä, jossa katutason kerros oli rapattu harkotetuksi ja hirsinen toinen kerros oli vaakalaudoitettu. Julkisivujen ikkunakoosta voi päätellä ensimmäisen kerroksen ikkunoiden olleen kuusiruutuiset ja toisen kerroksen ikkunoiden kahdeksanruutuiset. Lisäksi toisen kerroksen ikkunoiden pokien avulla on rytmitetty julkisivua vaihtelevammaksi.

Osaltaan muurarimestari Lindholm on ollut ilmeisesti aikansa menestystarina, sillä mestariksi korotettuna jo vuonna 1842 hän hakee taas uutta rakennuslupaa – tällä kertaa kaksikerroksiselle kivialolle.²² Tämä uusi rakennus sijoittui edellisen talon itäpuolelle Aleksanterinkadun varteen. Verrattuna edellisiin pohjaratkaisuihin uusi talo edusti naapurin Jean Wiikin talon kaltaista karolingista pohjaratkaisua, jossa kaikki huoneet kiertyvät kerroksen suurimman huoneen salin ympärille. Tässäkin tapauksessa kummatkin kerrokset ovat pohjiltaan samanlaiset koostuen tuvasta ja viidestä uunillisesta huoneesta, joista salissa oli kaksi uunia. Julkisivu noudatti edellistä rakennusta ensimmäisen kerroksen harkotuksella, mutta toinen kerros oli tasaiseksi rapattu. Epäselväksi jää, oliko rakennuksessa todellakin liiketoimintaa samalla, vai oliko se pelkästään asuinkäytössä. Tämä ei sinänsä olisi mahdotonta, sillä naapuritontilla 6 Jean Wiikin jälkeen Osberg & Baden perustajat perustivat ensimmäisen kuparisulattamonsa silloisen Hallituskadun, nykyisen Yliopistokadun varteen. Palovaara on kummasakin tapauksessa suuri pääosin puurakennuksista koostuvassa kaupungissa.²³

Erityisen mielenkiintoiseksi tämän dokumentin tekee kuitenkin varhaisin asemapiirustus korttelista 35, josta voidaan Lindholmin kiinteistöomaisuuden kasvaneen ripeästi lyhyessä ajassa. Aloitettaessa vuoden 1839 uudesta kulmarakennuksesta sen pohjoispuolella oleva vuoden 1834 porttirakennelma on jo kasvanut liiteriksi. Tästä eteenpäin kierrettäessä tonttia myötäpäivään seuraavaksi tulee vuoden 1834 pienempi yksikerroksinen asuinrakennus, jossa voi Lindholmin oman perheen olettaa asuneen kaikkina näinä rakennustyömaiden täyttämisenä vuosina. Siirryttäessä tontin pohjoisrajalle ensimmäisenä tulee erillinen leivintuparakennus liiterillä, jota seuraa koillisnurkassa oleva suuri pilttuu ja vaunuvaja. Vastaavasti jatkettaessa kiertoa näiden eteläpuolella tulee varastomakasiini ja vaatimattomampi liiteri. Kaikkea tätä ovat aikoinaan ympäröineet kadut kahdella sivulla ja kapeat palokujat tontin rajojen varrella. Vastaavasti kaiken keskelle on jäänyt ilmeisen vilkas sisäpiha muurarikisälleineen,

²² Heikonen 2018.

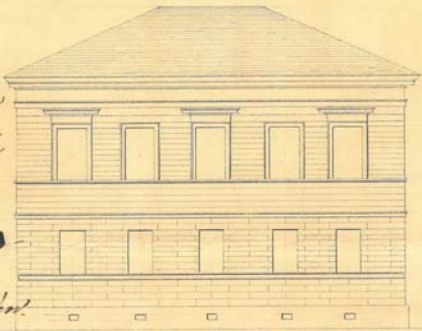
²³ Helsingin maistraatin arkisto, piirustuskansio kortteli 35, tontti 16, albumikokoelma II, K-OSA. *Ritning till en projectierad tillbyggnad af sten å Muraren Lindholms vid Alexandersgatan i Quarteret Hamstern af 2dra Stadsdelen, belagna Gårdstomt No. 16.*

Maistraatin arkisto.

Piltning till ett *Two*wåningsas *Boningshus*, att uppföras af *Muraren* J. Sindholtz på *Tomten* N:o 16, *Quartieret* *Hampsten*, i *Helsingfors*-*Stad*.

Uppgifte och Godkännande af Helsingfors' af Högskolestyrelsens Öfverstyrelse Öfverstyrelsen den 15 October 1879.

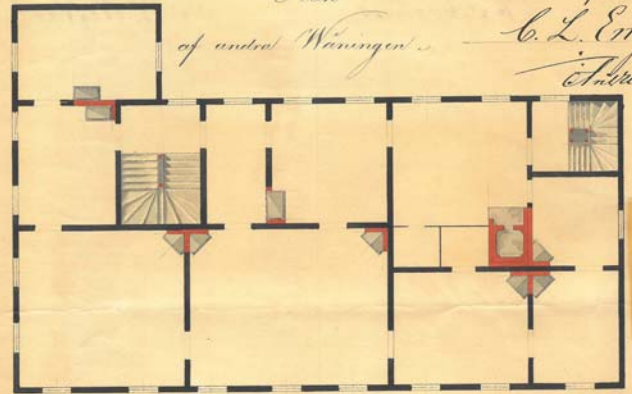
Fasade mot Michaels Gatan.

Replikation af Sindholtz' och Sindholtz' utkast till ett två vånings Boningshus på Tomten N:o 16 i Quartieret Hampsten i Helsingfors den 15 October 1879.

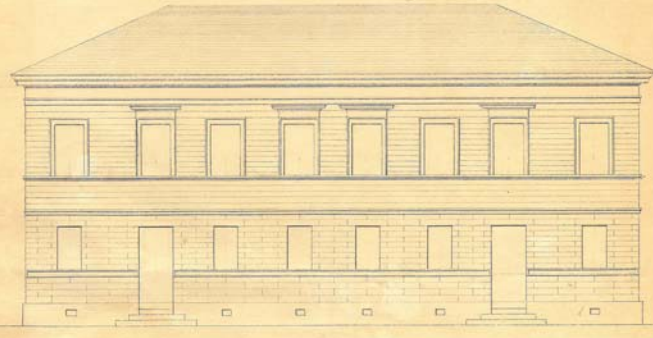
Johan Almqvist

Plan af undra Wånningen.

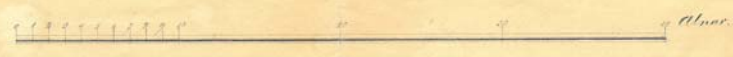
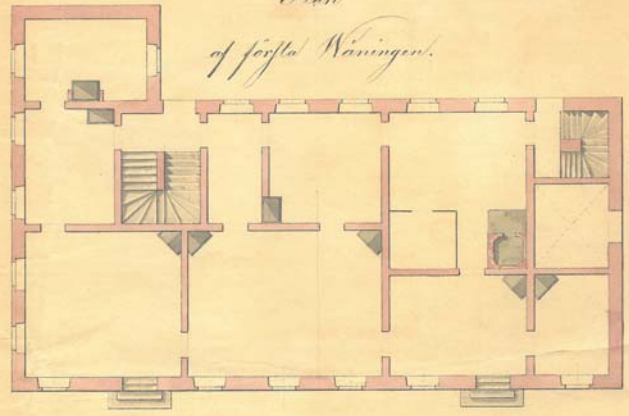

C. L. Engel af Fabrikstyrelsen

Fasade mot Alexanders Gatan.

Plan af första Wånningen.

vuokralaisineen ja eläimineen.

Lindholm jatkoi rakennushankkeitaan vielä viimeisinä vuosinaan korvaamalla Mikonkadun rakennusten välissä olevan portista rakennetun liiterin muuratulla kaksihuoneisella asuinrakennuksella.²⁴

Lindholmin vuokralaisista on jonkin verran tietoa. Näistä yksi on ainakin ollut eläinlääkäri Lagerbohm, jonka kotieläinvastaanotto toimi samassa osoitteessa 1850-luvulla.²⁵ Tämä voisi osaltaan selittää tontin tallin suurta kokoa, koska muurarimestarilla tuskin oli varaa suureen määrään hevosia. Esimerkiksi yhdellä kaupungin rikkaimmista miehistä ja nykyisen Presidentinlinna alkuperäisellä rakennuttajalla J. H. Heidenstrauchilla oli myöhemmässä kaupunkipalatsissaan Pohjoisesplanadi 7:ssä ainoastaan kahden hevosen talli samaan aikaan.²⁶

Lindholmilla ilmeisesti oli työntekijöitä ja kisällejä aikakauden mukaisesti.²⁷ Tämän lisäksi ajanjakson lehdistä löytyy tonttia koskevia työilmoituksia rengille²⁸, useita vuokrausilmoituksia vapaista huoneista²⁹, kalanmyyntiä³⁰ ja erilaisia löytöilmoituksia ajan tapojen mukaisesti.

Lindholmin kuoltua koko kiinteistö yritettiin lopulta huutokaupata 20.3.1855.³¹ Tämä ei kuitenkaan ilmeisesti onnistunut, sillä kiinteistökortiston mukaan Lindholmin perikunta möi 1856 koko kiinteistön 16300 ruplalla turkkuri Johan Fredrik Lundqvistille (1820 - 1896),

²⁴ Helsingfors Tidningar 11.08.1852, s. 4.

²⁵ Heikonen 2020.

²⁶ Helsingfors Tidningar 23.10.1839, s. 4. *Undertecknad far äran tillkännagifwa respektive kunder och wänner, att jag, som werkgesäll på Skräddar Helenii Werkstad, flyttat till Muraren Lindholms gård i Glostraud. I. H. Kuhl.*

²⁷ Helsingfors Tidningar 28.4.1844, s. 4. *En trogen och arbetsam dräng, som förstår att sina hästar, kan erhålla god kondition, om han anmäler sig på Tobaksfabriken i Murar Lindholms gård wid Alexandersgatan.*

²⁸ Helsingfors Tidningar 7.9.1853, s. 4. *Ett rum med möbler i Muraren Lindholms gård, Hos Bokbindaren Lagerbohm. Helsingfors Tidningar 04.04.1857, s. 4. Nu genast: ett rum med mat och uppning för två ungherrar uti Muraren Lindholms gård i Gloet. En wacker sal, 3 kamrar med glad utsikt, kök med häll, lider, kontor och del i bagarstuga a willan Emillenburg wid ryska kasernen, då Demoiselle Hollming efterfrågas.*

²⁹ Helsingfors Tidningar 07.11.1838, s. 4. *Färdig lutad fisk, ut! Muraren Lindholms wid Glostranden nedanför Handlanden Stolpes bod belägna gård.* Tässä kohden on huomattavaa, että paikasta puhutaan edelleen Kluuvirantana.

³⁰ Morgonbladet 19.11.1855, s.4. *Tisdagen, Onsdagen, Thorsdagen och Fredagen den 20, 21, 22 och 23 i denna månad, försäljas genom offentlig auktion, som ifrån kl. 1/2 10 före och 1/2 4 e. m. anställles uti aflidne Muraren Lindholms arfvingsurs gård N:o 16 vid Alcxandersgatan, i kvarteret Hamstern, åtskillig aflidne Härads höfdingen Ernst Otto Trapps konkursmassa tillhörig lösegendom, bestående af guld, silfver, kristaller, glas, porslin, taflor, möbler, linnekläder, duktyger, säng- och gångkläder, sommar- och vinteråkdon samt diverse. — Helsingfors stads Auktionskammare, den 2 November 1855. Eric Röo.*

³¹ Helsingin kiinteistökortisto, Kaupunginosa 1, kortteli 35, Tontti 16. Tästä on ollut eri julkaisuissa virheelistä tietoa koskien lunastushintaa. Lundqvist ei saanut kiinteistöä ilmaiseksi Helsingin kaupungilta, vaan kiinteistön edellinen omistaja Lindholm.

In 222
Kort. 35
T. 16 Alokantte.

Maistr
Bogarsluga

arkisto.
Brädlied

Stall och
Sähus

Wagnstöder
of trä

Boningshus
of trä

Ritning till en Byggnad af halbtäck,
att uppföras af Murar mästern Alexander
Lindholm ä Tomten N:o 11 i Alexanders
Gatan i Quartel Hamster

Plan of Tomten

Uppvis och Godkänd.
Helsingfors af Ständens
Censur den 17 februari
1842.
Off. Besättning
Anders Wilhelmsen

Resolutor:
Lapphus till efteråtspänning i byggnaden, och i byggnaden
inbyggande af god denna kända byggnad utgångs
förstärkt ut det vidter sidan och utvändigt ut
byggnaden af trä i den för uppföring, byggnaden ut
gårde af stens utgångs kända utvändigt ut
uppföring utgående ut det utgående byggnaden
af trä från af tomten, för utgångs utgående
utgående - Helsingfors den 17 februari, den 17
Mars 1842.

G. M. M. M.
Werner Rehnberg

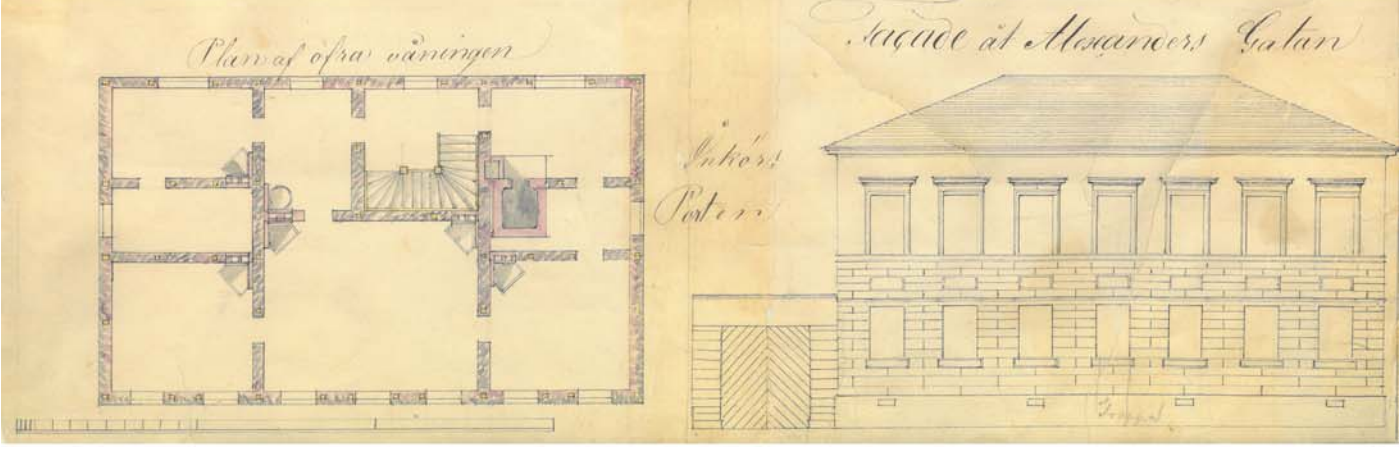
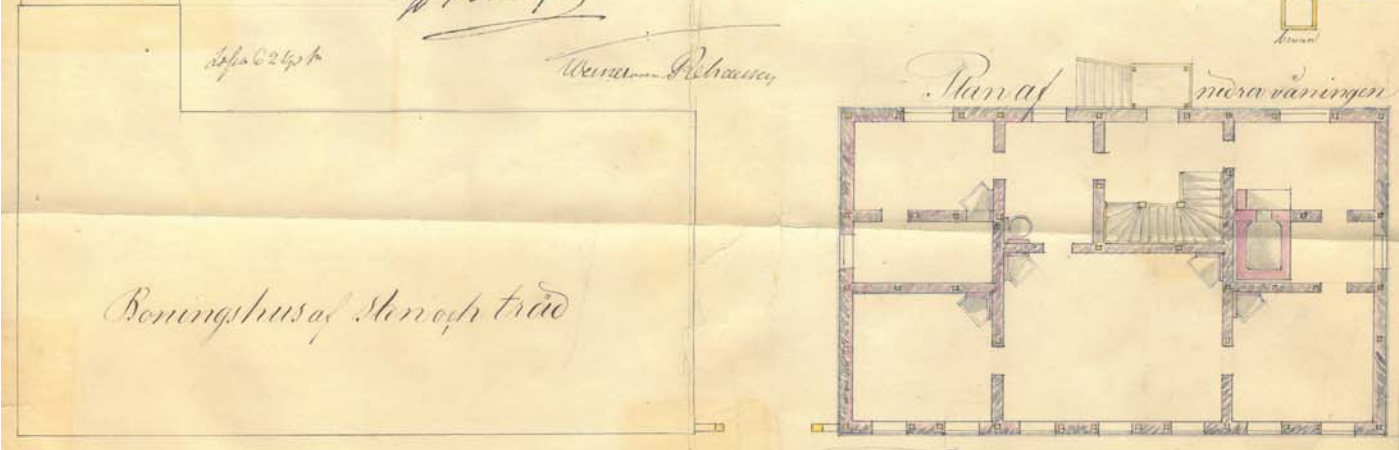
Port af Gatan
och Gatan

Lider
of
Bräd

Sida 1075

Magasin

Tårn
af
Lider

josta alkaa kiinteistön seuraava tunnetumpi kehitysvaihe.³² Turkkurit ovat olleet olennainen osa Helsingin historiaa ja monen muualta tulleen helsinkiläisen porvarissuvun historia juontaa juurensa turkiskauppaan, kuten sveitsiläisen Peter Eduard Fazerin (myöhemmin Fazer), jonka jälkeläisten liiketoiminta myöhemmin myös keskittyi Aleksanterinkadun läheisyyteen.

Lundqvist oli turkulainen turkkurikisälli, joka hankittuaan Tukholmassa kokemusta palasi Suomeen 1847. Lundqvistin vaiheista ei ole paljoa tietoa, mutta Lindholmin tavoin käsi-työläisestä kasvoi lopulta varakas porvari ja yksi Säästöpankin perustajista, jolle alalle hänen poikansa myös lopulta siirtyivät.³³

Lundqvistin ensimmäisiä toimenpiteitä uuden kiinteistönsä suhteen oli hakea muutoslupaa 1857 tontin kulmatalolle sen muuttamiseksi sopivammaksi liiketoimintaan. Tämä merkitsi toisen katusisäänkäynnin sulkemista ja toisen katusisäänkäynnin kattamista ja uusi koristeellisia portaita.³⁴ Muutostyöt jatkuivat myöhemmin vielä ikkunoiden suurentamisella ensimmäisessä kerroksessa 1863. Poistettu sisäänkäynti palautettiin 1865.

Lundqvist ehti omistaa kiinteistön 14 vuotta ennen kuin hän ryhtyi suurempiin muutostöihin. Vuonna 1869 Lundqvistille myönnettiin rakennuslupa täysin uuteen rakennushankkeeseen, joka käsitti koko pohjoisen puolikkaan tontista.³⁵ Tämä tarkoitti samalla Lindholmin 1834 Mikonkadun varrelle rakennetun asuinrakennuksen ja kaikkia tonttia reunustavien talousrakennusten (hevostallit, vaunuvajat, leivintupa, liiterit jne.) purkamista. Suunnitelmaa voin yksinkertaistaa seuraavanlaisesti: Mikonkadun varteen tuli kellarillinen kaksikerroksinen kivirakennus, jonka katutasossa oli Lundqvistin uusi turkisliike ja toisessa kerroksessa kaksi hulpeaa asunto kadulta kuljettavalla kolmijuoksuaisella rapulla, joka oli ylhäältä valaistu erillisellä kattolyhdyllä. Tämän itäpuolelle sijoittui pieni kaksikerroksinen välirakennus, johon sijoittui yhteensä kolme asuinhuoneistoa. Tämän itäpuolelle Aleksanterinkatu 11:n rajaan sijoittui vastaavasti suuri kaksikerroksinen varastorakennus, ilmeisestikin turkiksia varten, jossa ensimmäisessä kerroksessa keskellä oli erillinen naisille ja miehille jaetut neljäpönttöiset

³² Suomalainen Wirallinen Lehti 29.07.1896, s. 1. *Kuolleita. T. k. 27 p. kuoli täällä eräs kaupunkimme wanhimpia, porwareita. turkkuri Johan Fredrik Lundqwist 76 vuoden ikäisenä. Wainaja oli syntynyt Turussa, missä hän ammattinsakin oppi. Sittemmin siir tyi hän oppiaan kehittämään howiturkkuri Bellackerin luoksi Tukholmaan. W. 1847 palasi hän kotimaahansa ja perusti Helsingissä oman liikkeen, jota hän pitkät ajat itse hoiti omassa talossaan n:o 13 Aleksanterinkadun warrella kunnes hän v. 1886 siirsi sen pojilleen. Wainaja harrasti suuresti kunnallisia asioita ja oli aikoinaan jäsenenä säämnerioikeudessa ja kaupungin wanhimpana. Myöskin toimi hän Helsingin säästöpankin johtajana ja kuului sittemmin sen isäntien joukkoon.*

³³ Helsingin maistraatin arkisto, piirustuskansio kortteli 35, tontti 16, albumikokoelma II, K-OSA. *Ritning till utvidgad butik ingång å Herr Lundqvists gård No. 16 Qvarteret Hanstern vid Alexandersgatan och Michaelsgatan i Helsingfors.*

³⁴ Helsingin maistraatin arkisto, piirustuskansio kortteli 35, tontti 16, albumikokoelma II, K-OSA. *Ritning till stenshusbyggnad å tomten No. 16 quart. 35 Hamstern vid Alexandersgatan, andra stadsdelen af Helsingfors stad.* Piirustusten laatija ei ole allekirjoittanut piirustuksia.

³⁵ Helsingin maistraatin arkisto, piirustuskansio kortteli 35, tontti 16, albumikokoelma II, K-OSA.

Maistramin arkisto.

91

Ritning till en projecterad tillbyggnad af sten å Muraren Lindholms vid Alexanders gatan, i Quartieret Hamstern af 2da Stadsdelen, belägna Gärdstomt. 1° N.

8. KOP

del 1/1855

Godkännes. Helsingfors af Intendents Kontoret för allmänna Byggnader, den 10de April 1855. Enligt befallning: Albert Caelfelt

Rosen 1855

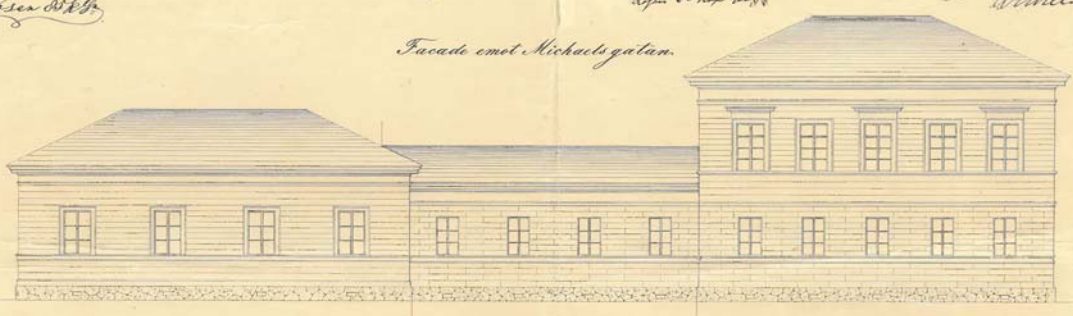
Resultatet
Denne sitning blev ifrågasattens tillbyggnad af sten fastställd till ofast rattelse och byggnader, med programmet iakttagande af hvad fastställt. gäms stads, rörande denne stads bebyggande. Helsingfors å Landt - Kansliet den 22 Maj 1851.

G. M. Nordenstam

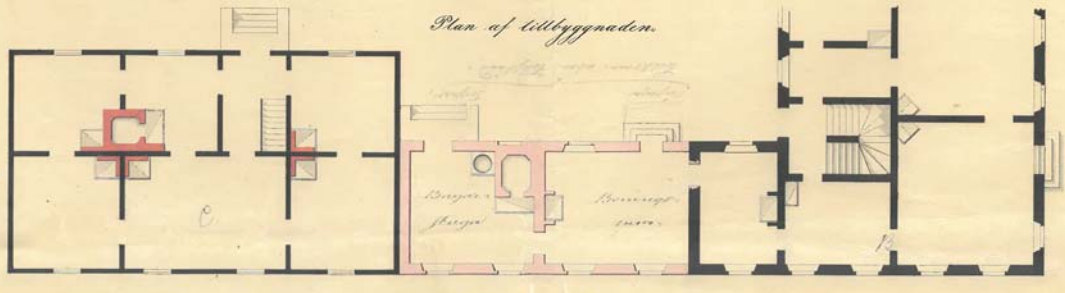
Wm. Rehnson

Apr 20 1855

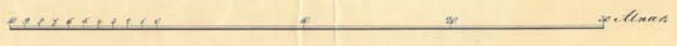
Facade emot Michaels gatan.

Plan af tillbyggnaden.

Michaels-gatan.

Maistraatin arkisto.

N:o 2.

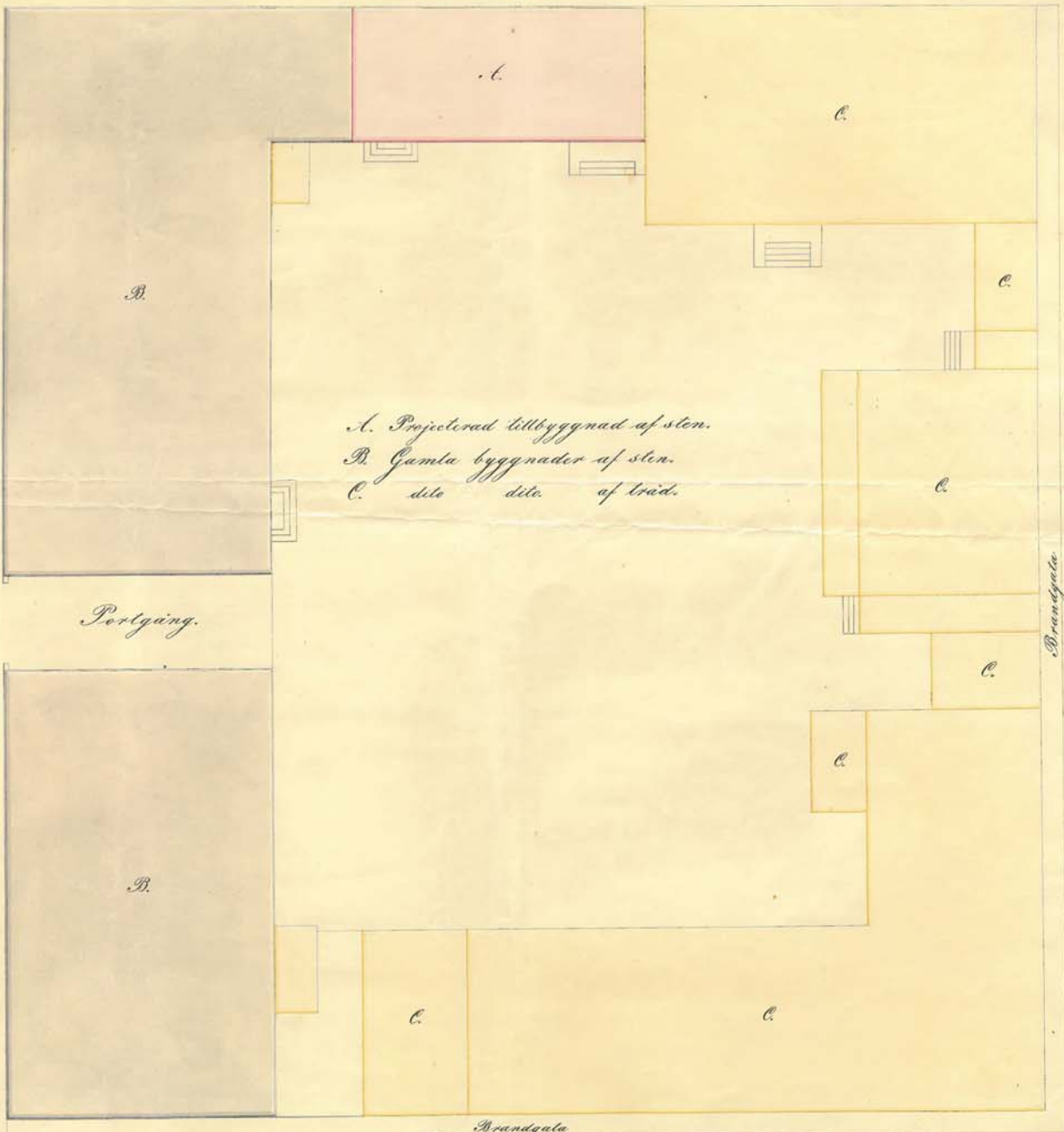
Situations-plan öfver Gärdstomten N:o 16 i Qvarteret
Hamstern af 2^{den} Stadelen i Helsingfors Stad.

8. KOP

Michaels-gatan.

de Nygata

Skandinos-gatan

A. Projekterad tillbyggnad af sten.
 B. Gamla byggnader af sten.
 C. dito dito af trä.

Portgång.

Brandgata

Brandgata

2. Alnar

HKA, piirustuskansio kortteli 35, tontti 16.

käymälät.

Myöhemmin 1872 Mikonkadun varren siipeen tehtiin vielä ullakolle kaksi lämmitettyä asuinhuonetta päätyihin. Muita vähäisiä muutoksia oli Aleksanterinkadun muutokset 1887, jolloin J. Blomkvistin suunnitelmien mukaan Aleksanterinkadun täyskivirakennukseen (1842) lisättiin kolme sisäänkäyntiä kadulle ja 1888 (M. Schjerfbeck) kulmarakennukseen uusi sisäänkäynti kadulta.³⁶

Nykyistä rakennusta ajatellen uusi vaihe alkaa 1890, jolloin Elia Heikel laatii Lundqvistille muutospirustuksia kaikkia tontin rakennuksia varten aina vuoteen 1895 asti. Kaikki toteutuneet muutokset on päivätty 1890, mutta ilmeisesti vielä vuonna 1895 on harkittu osan rakennuksia korottamista kolmikerroksiseksi.³⁷

Elia Heikel (1852 - 1919) oli Ahvenanmaalta Brändöstä kotoisin oleva rakennusmestari-arkkitehti. Hänen isänsä oli paikallinen rovasti. Ala- ja yläalkeiskoulun Heikel kävi Turussa sekä Teknillisen opiston reaaliosaston Helsingissä, josta hän valmistui 1872. Heikel oli myös innokas VPK-aktiivi Helsingissä, joka muodostaa suoraan yhteyden myös Fredrik Lundqvistiin poikaan Augustiin.³⁸

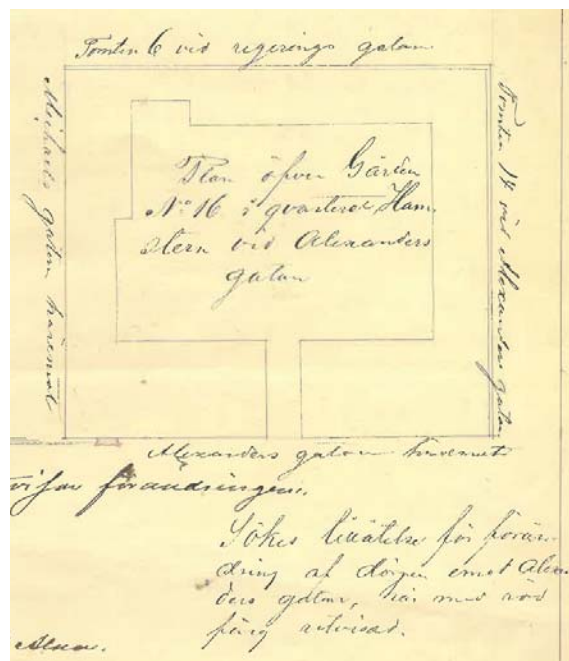
Heikel perusti toimiston arkkitehti Konstantin Kiseleffin (1834 - 1888) kanssa. Kiseleffin kuoltua Heikel tarjosi yhtiökumppanuutta opintojaan päättävälle nuorelle Selim A. Lindqvistille. Rakennustarvikekauppiaasta teollisuusmieheksi ja suurrakennuttajaksi nousseesta Julius Tallbergista tuli arkkitehtitoimisto Kiseleff & Heikelin mesenaatti, joka hankki erityisesti Heikelille vuosien mittaan sekä merkittäviä liike-elämän että Helsingin kaupungin toimeksiantoja. Kiseleff & Heikelin käsialaa ovat muun muassa alun perin 1867 rakennetun Helsingin Esplanadin kappelin muutostyöt, joissa rakennus sai nykyisen asunsa. Tallbergin ja Kiseleff & Heikelin yhteistyö alkoi vuonna 1880, kun Kiseleff & Heikel olivat sijoittaneet alkupääoman Tallbergin perustamalle rakennustarvikeliiikkeelle. Aluksi rakennusmestari Heikel allekirjoitti pohjapiirustukset ja leikkaukset, arkkitehti Lindqvist julkisivut. Tämä pätee myös Lindqvistin liikepalatsiin. Heikelin ja Lindqvistin yhteistyö jatkui pitkään senkin jälkeen, kun Lindqvist perusti oman toimiston vuonna 1901. Heikel oli lisäksi huvilakaupunki Kauniaisten yksi perustajista. Hän osti vuonna 1902 rakennusmestari Emil Lindstedtin kanssa Glimsin maatilan alueelta 30 hehtaaria maata. Seuraavana vuonna Heikel rakensi Gallträskin rannalle Kauniaisten ensimmäisen huvilan Villa Heikelin. Heikelin mukaan Kauniaisissa on nimetty Eteläinen ja Pohjoinen Heikelintie. Heikelin tunnettuja suunnittelukohteita Kiseleff & Heikelin osakkaana ovat mm. Irjalan kartanon päärakennus (1884), Kesäranta (Villa Bjälbo, muutostyöt 1887), Luna eli Primulan kulma, (Mannerheimintie 12 , 1888),³⁶ Helsingin maistraatin arkisto, piirustuskansio kortteli 35, tontti 16, albumikokoelma II, K-OSA. Toimiston käsiväritetyt kopiot MFA 14-252-254, kansio.

³⁷ Rakennustaito N:o 1, 1917, s. 9. Heikelin kuolinilmoitus, jossa Heikelin kerrotaan lopulta kuolleen 13 vuotta jatkuneen sairauden seurauksena, joista viimeiset kuusi vuotta hän joutui viettämään sängyssään.

³⁸ Salokorpi 2001.

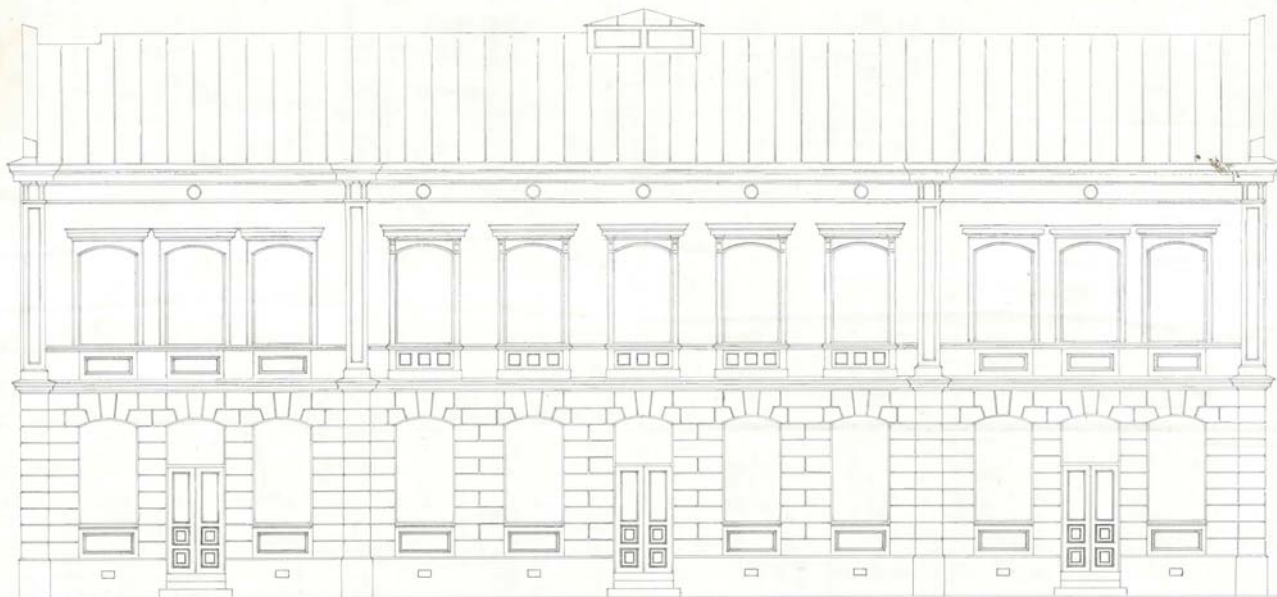
HKA, piirustuskansio kortteli 35, tontti 16. Alla detaljina asemapiirustus.

Helsingin Ratakatu 1c-Yrjönkatu 2b, (1889), Helsingin Uudenmaankatu 23, (1891, Eskil Hendersonin kanssa), Marinadin talo Annankatu 27/Eerikinkatu 3, (1892), Villa Bråvalla (Helsinki, 1895), Helsingin Vuorimiehenkatu 1, (1897) Ullanlinna, Helsingin Wanha Sata-ma (1899), Julius Tallbergin liiketalo (1899–1900, S. Mihailkovin kanssa), Kapteeninkatu

Ritning till stenhusbyggnad i tornen S.W. omst S. Skandens vid Morsdorsgatan andra stället
af Helsingfors stad.

Fasade

Gränssat och giffel
Helsingfors af Helsingfors stads
mått och byggnadsbyrå för år 1877
S. Helsingfors
Sören J. Söderström

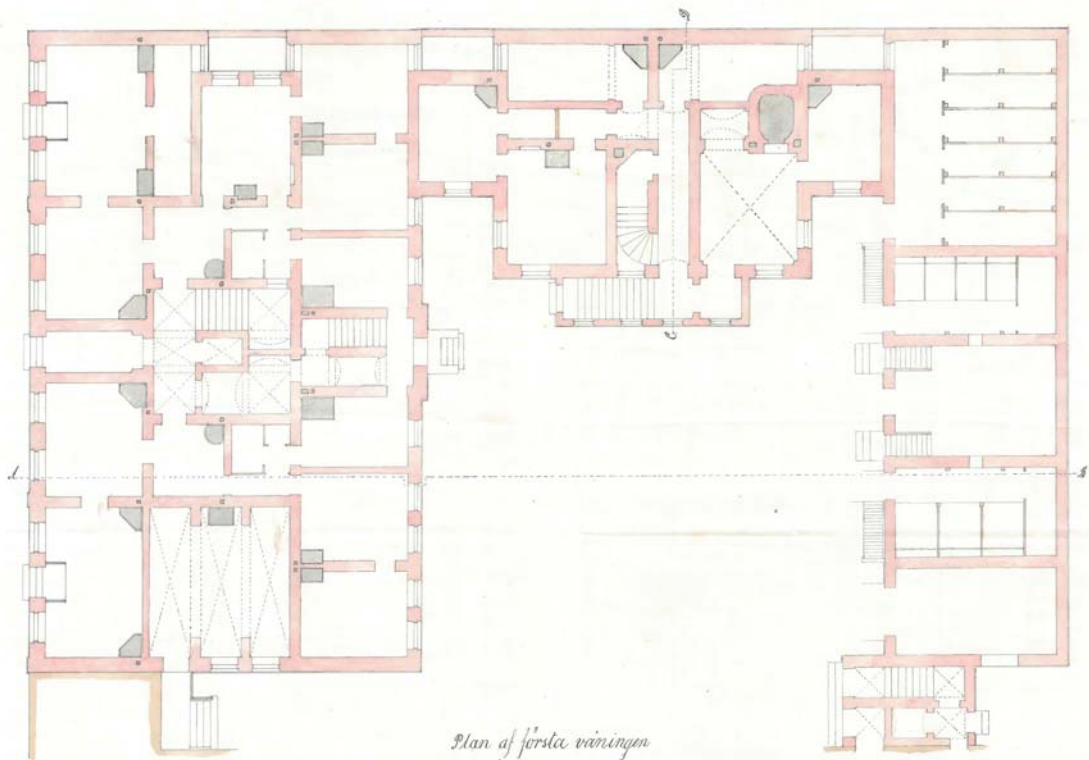

Detta hus byggdes af Sören J. Söderström
af Helsingfors stads byggnadsbyrå
den 15/10/1877 af
S. Helsingfors
Sören J. Söderström

HKA, piirustuskansio kortteli 35, tontti 16. Uusi Asuin- ja liikerakennus Mikonkadulle sekä sen pohjapiirustukset. Pohjissa voidaan nähdä aikansa porvariston tyyppillinen asuin- ja edustushuoneisto. Vanhasta ajasta kuitenkin muistuttaa, että asukkaan liiketilat ovat saman talon alakerrassa.

Ritning till stenhusbyggnad å tomten N:o 10 kv. S. Hamsten, vid Maandersgatan, andra stadsdelen
af Helsingfors stad.

1874
M. J. Raatin arkisto
Helsingfors

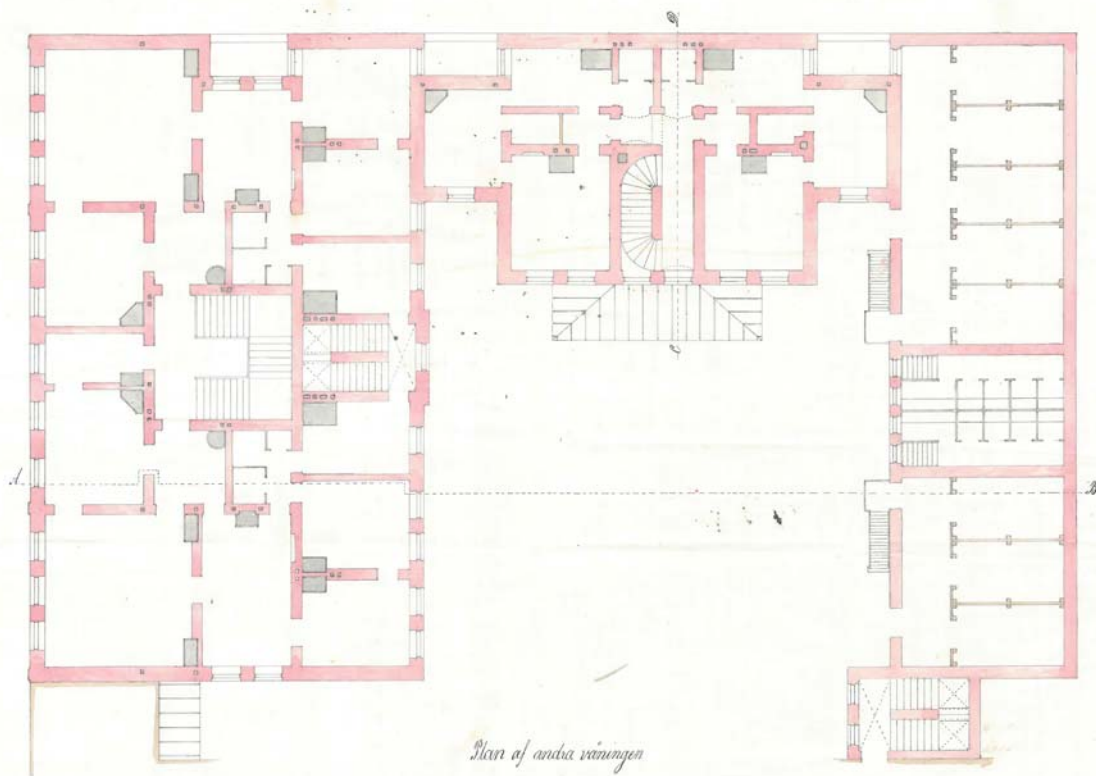

Plan af första våningen

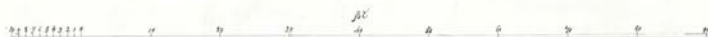

Ritning till stenhusbyggnad å tomten N:o 10 kv. S. Hamsten, vid Maandersgatan, andra stadsdelen
af Helsingfors stad.

1874
M. J. Raatin arkisto
Helsingfors

Plan af andra våningen

12, 14, 16 ja 18 (1904, Richard Willmanin kanssa).³⁹

Suurin osa Heikelin laatimista muutoksista koski sisätilamuutoksia uusine uuneineen, jotka silloin ovat aina edellyttäneet rakennuslupaa. Mielenkiintoisin muutos on kuitenkin teräs- ja valurautatekniikan tulo. Heikel on 1890 suunnitelmassaan ensinnäkin laajentanut Mikonkadun varren uuden rakennuksen aiemmat yksittäiset kaari-ikkunat suuriksi moderneiksi näyteikkunoiksi, jotka ulottuvat lähes katutasoon. Tämä on onnistunut uusilla valurautapylväillä, jotka oli koristeltu korinttilaisilla kapiteeleilla. Tämän seurauksena lähes koko julkisivu muuttui näyteikkunapinnaksi. Tämä ei suinkaan ollut poikkeuksellista Helsingissä, vaan seurasi ajan tyyliä. Valurautapylväiden käyttö ei kuitenkaan rajoittunut kantaviin ulkoseiniin, vaan sitä sovellettiin myös kantaviin sisäseiniin.

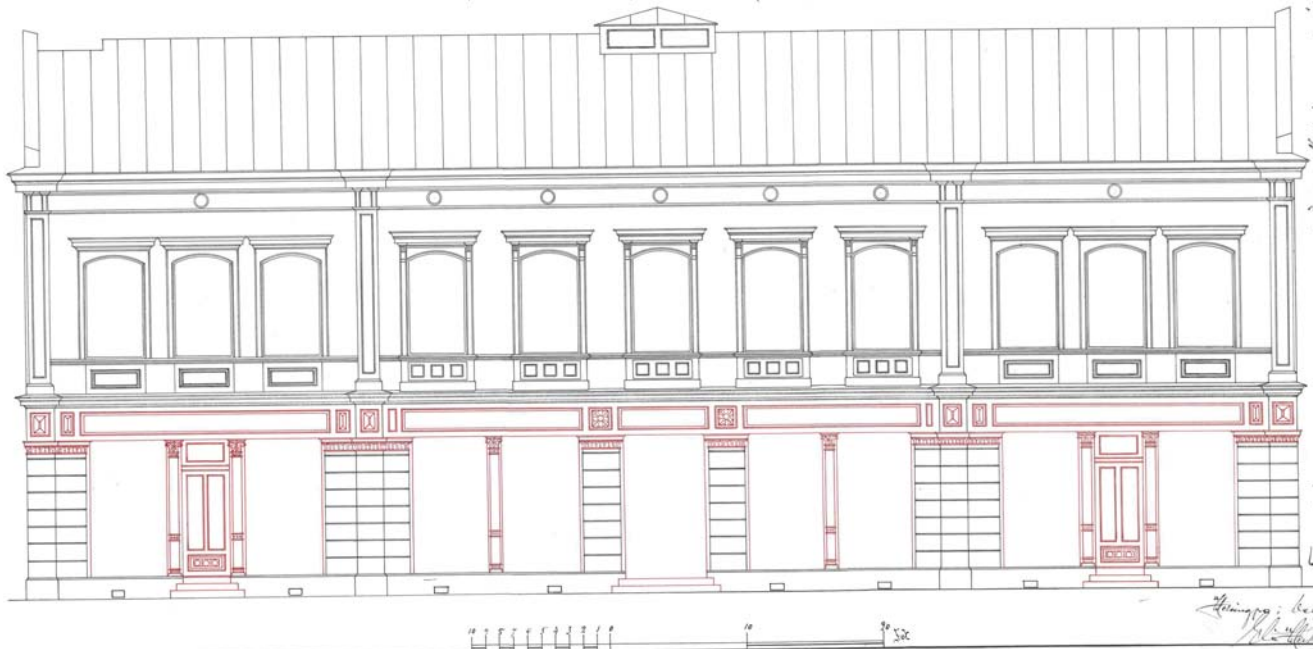
Voidaan olettaa, että Lundqvist itse muutti perheineen Mikonkadun varren siipeen toiseen kerrokseen viettämään hulppeaa porvariselämää. Kerroksen kaksi asuntoa olivat lähes identtiset koostuen Helsingin uusien varakkaampien kauppiastalojen tavoin lämmitetystä sisääntulohallista, joista pystyi kulkemaan suoraan saliin, ruokasaliin tai salonkiin. Näistä

³⁹ Aftonposten 28.09.1897, s. 3 - 4. *Handtvärkarejubileum. Såsom vi redan i går nämde firade innehafvarne af körsnärffirman J. F. Lundqvist, herrar Anton och August Lundqvist, firmans femtioårsjubileum med ett festligt samkväm på öfre operakaféet, dit inbjudits hela arbetspersonalen jämte arbetarnes hustrur äfvensom släkt och vänner till firmans grundläggare, omkring 100 personer. Salongen var prydd med växter och flaggor samt ett porträtt af framlidne körsnären Johan Fredrik Lundqvist, dennes år 1839 i Åbo utfärdade gesällbref, ett stort ståtligt plakat, samt en af arbetspersonalen åt dess principaler förärad pryddig tafla med fotografier af samtliga arbetare och vyer af firmans präktigt inredda salumagasin vid Alexandersgatan. Sedan gästerna samlats, intogs främst gemensam supé, hvarunder hr Anton Lundqvist lämnade en kort öfversikt af firmans uppkomst och utveckling under den gamle mästarens tid. Tal. slutade sin intressanta skildring med att utbringa ett lefve för arbetet och den man, firmans grundläggare, som alltid hållit arbetet högt i anseende. Med enkla hjärtliga ord öfverlämnade tal. därpå som minne af denna dag ett guldur jämte ked åt de fyra älsta gesällerna, hvilka alla utlärts under den gamle mästarens tid, nämligen Alexander Öhberg som arbetat mer än 40 år hos firman, Timoteus Kytö, som arbetat mer än 20 år, samt Alfred Saarinen och Anton Lehtinen. I uren voro ingraverade mottagarens namn, datum 27.9.1897 samt orden: Af firman J. F. Lundqvist. På arbetspersonalens vägnar talade hr Kytö, som därvid sade om firmans grundläggare, att han var en af sin tids främste yrkesidkare och vann genom sitt trägna arbete och rättframma karaktär förtroende i affärsmannakretsar och erkännande från yrkesmännens sida. Då han blef sjuklig, öfvertogs affären af hans son, hr Anton Lundqvist, en mångsidigt bildad man, som lärt sig yrket både hemma och i utlandet. Denne fick sedermera biträde af sin yngste broder, hr August Lundqvist, och båda dessa icke blott bibehöllo förtroendet till den efter fadern ärfda affären utan ha äfven förskaffat densamma stort erkännande icke blott i Finland utan äfven i utlandet. Affären har städse följt med sin tid, arbetstiden har förkortats till 10 timmars arbetsdag under de nye husböndemes ledning, och vi ha alla, sade tal., med nöje arbetat hos firman samt hoppas fortfarande få kvarstå i dess tjänst och i våra ädla husbönders ynnest. Lefve J. F. Lundqvists pelsvaraffär! Länge, länge lefve Anton och August Lundqvist! Efter supén framsattes bålur, och vid dem talade fabrikanten Rickard Heimberger såsom gammal vän och granne hjärtliga ord till den hädangångne firmachefens minne. Hr August Lundqvist uppläste därpå 15 lyckönskningstelegram, som under aftonens lopp anländt Bland dessa voro icke mindre än 11 från affärsvänner i Leipzig, dit emellertid ingen underrättelse om jubileet afsändts. Den anslående, stämningfulla arbetarefesten afslutades med en lifvad bal. Tilläggas må, att firman personligen under dagens lopp lyckönskades af en mängd kunder från hufvudstaden samt att en affärsvänlig firma i Dresden till jubileet sändt tvänne dyr bara vaser från den berömda porslinsfabriken i Meissen. Firman ihågkoms dessutom med en mängd blomsterpjäser, bl. a. från Leipzig.*

HKA, piirustuskansio kortteli 35, tontti 16. Heikelin ensimmäiset muutokset Mikonkadun rakennukseen. Punaisella viivalla on piirretty muutostyöt, eli uudet valurautapylväät laajentamaan näyteikkunat koko katujulkisivun mittaisiksi.

Maistraatin arkisto.

Ritning till byggnadsförändring i lokalen N: 16 vid Alexandersgatan,
 kvarteret N: 35 Hamsten i Helsingfors.

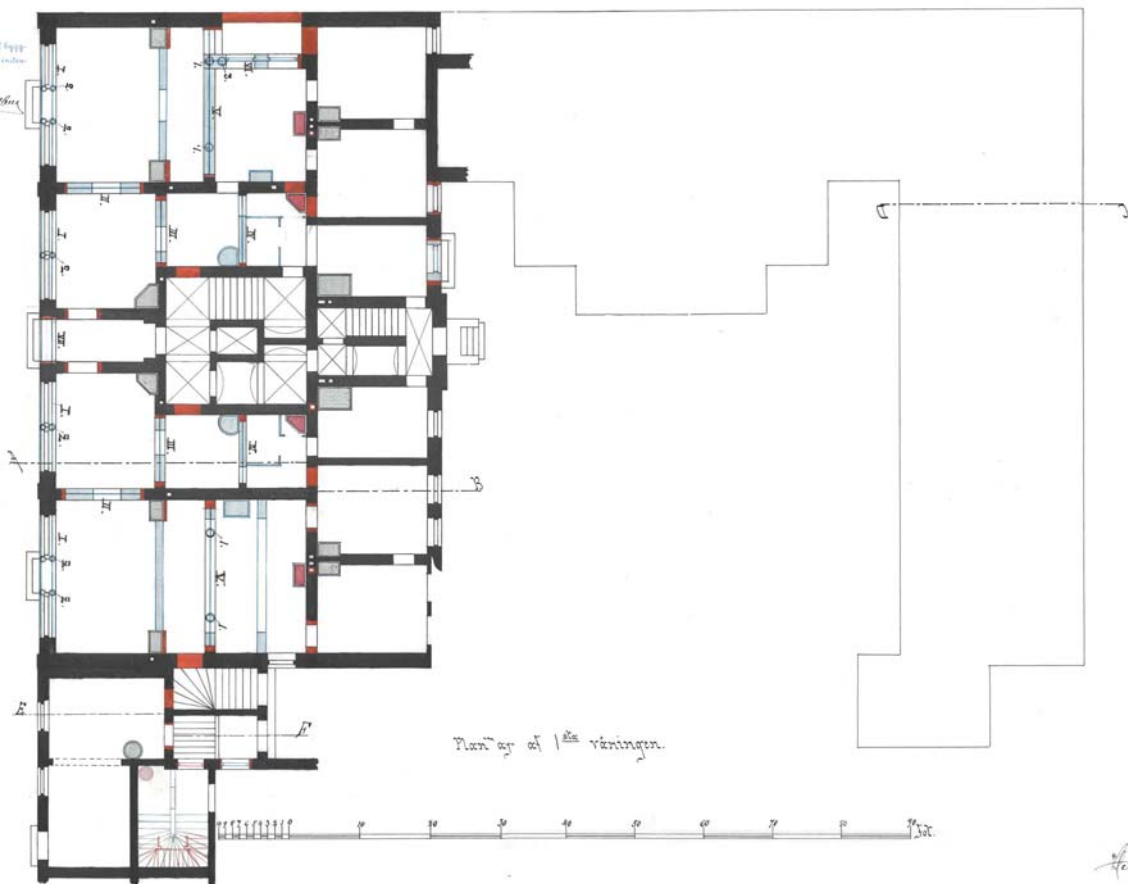

Fasadförändring i gamla huset af Gustavsk. Helsingfors 20. 11. 1890.
 Kontrollerat af Arvins arkitektkontor den 16. December 1890.
 A. Lindström arkitekt.

Helsingfors i december 1890
 A. Lindström

Maistraatin arkisto.

Ritning till byggnadsförändring i lokalen N: 16 vid Alexandersgatan,
 kvarteret N: 35 Hamsten i Helsingfors.

De till N: 16, 22, 24, 26, 28, 30, 32, 34, 36, 38, 40, 42, 44, 46, 48, 50, 52, 54, 56, 58, 60, 62, 64, 66, 68, 70, 72, 74, 76, 78, 80, 82, 84, 86, 88, 90, 92, 94, 96, 98, 100, 102, 104, 106, 108, 110, 112, 114, 116, 118, 120, 122, 124, 126, 128, 130, 132, 134, 136, 138, 140, 142, 144, 146, 148, 150, 152, 154, 156, 158, 160, 162, 164, 166, 168, 170, 172, 174, 176, 178, 180, 182, 184, 186, 188, 190, 192, 194, 196, 198, 200, 202, 204, 206, 208, 210, 212, 214, 216, 218, 220, 222, 224, 226, 228, 230, 232, 234, 236, 238, 240, 242, 244, 246, 248, 250, 252, 254, 256, 258, 260, 262, 264, 266, 268, 270, 272, 274, 276, 278, 280, 282, 284, 286, 288, 290, 292, 294, 296, 298, 300, 302, 304, 306, 308, 310, 312, 314, 316, 318, 320, 322, 324, 326, 328, 330, 332, 334, 336, 338, 340, 342, 344, 346, 348, 350, 352, 354, 356, 358, 360, 362, 364, 366, 368, 370, 372, 374, 376, 378, 380, 382, 384, 386, 388, 390, 392, 394, 396, 398, 400, 402, 404, 406, 408, 410, 412, 414, 416, 418, 420, 422, 424, 426, 428, 430, 432, 434, 436, 438, 440, 442, 444, 446, 448, 450, 452, 454, 456, 458, 460, 462, 464, 466, 468, 470, 472, 474, 476, 478, 480, 482, 484, 486, 488, 490, 492, 494, 496, 498, 500, 502, 504, 506, 508, 510, 512, 514, 516, 518, 520, 522, 524, 526, 528, 530, 532, 534, 536, 538, 540, 542, 544, 546, 548, 550, 552, 554, 556, 558, 560, 562, 564, 566, 568, 570, 572, 574, 576, 578, 580, 582, 584, 586, 588, 590, 592, 594, 596, 598, 600, 602, 604, 606, 608, 610, 612, 614, 616, 618, 620, 622, 624, 626, 628, 630, 632, 634, 636, 638, 640, 642, 644, 646, 648, 650, 652, 654, 656, 658, 660, 662, 664, 666, 668, 670, 672, 674, 676, 678, 680, 682, 684, 686, 688, 690, 692, 694, 696, 698, 700, 702, 704, 706, 708, 710, 712, 714, 716, 718, 720, 722, 724, 726, 728, 730, 732, 734, 736, 738, 740, 742, 744, 746, 748, 750, 752, 754, 756, 758, 760, 762, 764, 766, 768, 770, 772, 774, 776, 778, 780, 782, 784, 786, 788, 790, 792, 794, 796, 798, 800, 802, 804, 806, 808, 810, 812, 814, 816, 818, 820, 822, 824, 826, 828, 830, 832, 834, 836, 838, 840, 842, 844, 846, 848, 850, 852, 854, 856, 858, 860, 862, 864, 866, 868, 870, 872, 874, 876, 878, 880, 882, 884, 886, 888, 890, 892, 894, 896, 898, 900, 902, 904, 906, 908, 910, 912, 914, 916, 918, 920, 922, 924, 926, 928, 930, 932, 934, 936, 938, 940, 942, 944, 946, 948, 950, 952, 954, 956, 958, 960, 962, 964, 966, 968, 970, 972, 974, 976, 978, 980, 982, 984, 986, 988, 990, 992, 994, 996, 998, 1000.

Plan af 1de våningen.

Helsingfors i december 1890
 A. Lindström

sivussa sisäpihan puolella olivat kaksi makuuhuonetta ja keittiö, josta oli omat raput pihalle ja halkokellariin.

Mikonkadun varren julkisivu oli ensimmäisen kerroksen osalta harkotettu ja varustettu suurilla kaari-ikkunoilla sekä pariovilla kadulle (3 kpl). Toinen kerros edusti orastavaa uusrenessanssia kaari-ikkunoineen ja konsoloiduin pokin. Koko julkisivu oli jaettu kolmeen osaa: keskellä oli viiden ikkunan sarja, jonka pilasterointien kummallakin puolella oli pienemmät kolmen ikkunan sarjat.

Lundqvistin kuoltua hän testamenttasi käsityöopetukseen 10000 markkaa ja hänen poikansa järjestivät useampia muistotilaisuuksia isänsä kunniaksi.⁴⁰ Kirjoitus juhlallisuuksista on myös teollisuushistorian kannalta mielenkiintoinen, sillä se kertoo aiemmasta kisälliperinteestä ja sen kehittymisestä uuteen teollisempaan tuotantoon ja jopa ainoastaan 10 tunnin työpäivään. Mielenkiintoiseksi muistotapahtuman tekee liikkeen ulkomaasuhteet erityisesti Leipzigiin, joka mahdollisesti viittaa samalla myös myöhempään uuteen Lundqvistin liiketaloon ja sen julkisivujen liittymiseen Theodor Kösserin Leipzigin arkkitehtuuriin.

⁴⁰ Lähemmin Lindqvististä: Asko Salokorpi, Selim A. Lindqvist - arkkitehti, Kustantajat Sarmala Oy/Rakennusalan kustantajat RAK 2001, Jyväskylä.

HKMKA G666, NXXIV 2 -33, Hoffers, Eugen. Näkymä Aleksanterinkadulle, numerot 21, 19, 17, 15, 13 ja 11, taustalla Nikolainkirkon (Helsingin Tuomiokirkon) kupoli. Vyer af Helsingfors -sarjasta, "Alexandersgatan".

HKMKA 6251, Ateljee Apollo, Aleksanterinkatu 13.

HKMKA G16116, Rosenbröijer A. E., 1897. Näkymä Aleksanterinkadun ja Mikonkadun risteyksestä pohjoiseen pitkin Mikonkatua, oikealla Mikonkatu 5 (Aleksanterinkatu 13), 7, 9 ja 11.

HKMKA G16116, Rosenbröijer A. E., 1897. Näkymä Aleksanterinkadun ja Mikonkadun risteyksestä pohjoiseen pitkin Mikonkatua, oikealla Mikonkatu 5 (Aleksanterinkatu 13), 7, 9 ja 11.

4. KIINTEISTÖN SUUNNITTELUVAIHEET, TALON KÄYTTÖHISTORIA JA NIIDEN LIITTYMINEN SUUNNITTELIJOIDENSA MUUHUN TUOTANTOON.

Kiinteistön historian kannalta uusi Lundqvistin liiketalo (Lundqvistska Affärshuset) oli linjassa Helsingin keskustan muun kehityksen kanssa – vanha kaksikerroksinen empiren puukaupunki väistyi uusien sähköistettyjen liikepalatsien tieltä.

Heikel ja Lindqvist suunnittelevat liikepalatsin Lundqvistille 1895 - 1901

Lundqvist palkkasi tähän tehtävään aikansa tärkeimmän liiketilojen suunnittelijan Elia Heikelin ja Selim A. Lindqvistin. Selim A. Lindqvist (1867 - 1939) oli pääosin Helsingissä toimiva liiketalojen arkkitehti. Lindqvistin suunnittelukohteisiin kuului teollisuuden, kunnallistekniikan ja kaupan rakennuksia. Lindqvistin suunnittelukohteiden vähemmistöön kuului myös jonkin verran asuinrakennuksia, joista tunnetuin on todennäköisesti Villa Johanna Helsingissä. Vaatimattomiin oloihin Helsingissä syntynyt Lindqvist opiskeli arkkitehdiksi Polyteknillisessä opistossa 1884 - 1888 F. A. Sjöströmin ja Gustaf Nyströmin johdolla. Myöhemmin Lindqvist avioitui (1901) ruotsalaissyntyisen laulajattaren Emmy Keenin kanssa, jonka kanssa Lindqvist sai yhteensä neljä lasta. Perhe asui Pitäjänmäellä 1908 lähtien.

Lindqvist aloitti opintonsa jo 16-vuotiaana ja valmistui neljässä vuodessa. Lindqvist osallistui ennen varsinaista arkkitehdin uraansa piirtäjänä Suomen Muinaismuistoyhdistyksen taidehistoriallisiin retkikuntiin 1887 ja 1892 ja opetti piirustusta Polyteknillisessä opistossa. Lindqvist teki lisäksi 1893-94 F.A. Sjöströmin matka-apurahan turvin arkkitehdeille tyypillisen Grand Tourin Saksan, Itävallan ja Unkarin kautta Italiaan. Lindqvist vietti tämän jälkeen hieman yli vuoden Berliinissä August Menkenin toimistossa (1894-1895). Saksankielisestä kulttuuripiiristä Lindqvistiin vaikuttivat luultavasti eniten wieniläisen Otto Wagnerin sekä tämän oppilaiden Joseph Maria Olbrichin että Josef Hoffmannin arkkitehtuuri.

Lindqvistin tuotanto oli monessa suhteessa poikkeuksellinen. Lindqvistillä ei ollut aikalaistensa, kuten Herman Geselliuksen, Armas Lindgrenin, Eliel Saarisen tai Lars Sonckin, tavoin ”omaa” tyyliä, vaan Lindqvistin lähestymistapa suunnitteluun oli enemmänkin ratkaisukeskeinen, joka pitkälti perustui tekniikkaan ja tilallisiin järjestelyihin.

Ensimmäinen Lindqvistin itsenäinen suunnittelutyö oli Merkuriuksen talo. Lundqvistin liiketalo oli Suomen ensimmäinen puhdas liiketalo, jossa ei ollut yhtään asuinhuoneistoa. Vaikka liiketalon julkisivu edustaa saksalaishenkistä uusgotiikkaa, oli se ainutlaatuinen teräsbetonirakenteensa tähden Suomessa. Tästä eteenpäin Lindqvistin uran keskipisteessä olivat erilaiset liiketalot, kuten City-basaari, Kasarmitorin kauppahalli, Hamsternin liiketalo

ja Stellan kolmikerroksinen liiketalo. Helsingin kannalta tunnetuimmaksi kuitenkin muodostui Suvilahden uudet voimalalaitokset (1907-1913). Helsingin ulkopuolelta voidaan lisäksi mainita mm. Mikkelin kaupungintalo ja Mikkelin vesitorni.¹

Suomesta löytää useampia muitakin Lindqvistin suunnittelema toteutuneita liikerakennuksia, joilla on selkeitä yhtymäkohtia Aleksanterinkatu 13:een. Näistä mainittakoon Helsingin Pursimiehenkatu 7:n Panttilainakonttori (1902), Turun Eerikinkatu 17:n Liiketalo St. Erik (1912), Hämeenlinna Kirkkorinne 2:n Skogsterin talo (1906), Lahden Rautatienkatu 20:n City-Basaari (1912, purettu 1954/55) ja Helsingin Aleksanterinkatu 7:n Liiketalo Union (1909, purettu 1986).²

Lundqvistin uuden liiketalon julkisivut eivät ole niin helposti tunnistettavissa Lindqvistin suunnittelemissa. Liiketaloa ei varsinaisesti, tai lähellekään, voi kutsua suomalaiseksi jugendiksi, vaan sen verrannaisryhmä löytyy Saksan ja Wienin liiketaloarkkitehtuurista, varsinkin Otto Wagnerin (1841-1918) ja oppilaansa Joseph Maria Olbrichin (1867-1907) tuotannosta.

Alfred Messel, Wertheimin tavaratalo Leipzigerstrassella Berliinissä, 1897. Kuvaaja tuntematon.

Edellisen sadan vuoden kehitys, joka oli kulkenut soisesta vesijättömaasta ryytimaiden

¹ Salokorpi 2001: kirjan lopusta löytyy erittäin kattava lista Lindqvistin tuotannosta olennaisine perustietoineen.

² Piirustukset kohteessa: MFA.

HKMKA N120427, Foto Roos, 1930-luku. Keskuskatu 6. Arkkitehti Selim A. Lindqvist, n. 1910. Purettu 1965. Rakennuksessa Keskuskadun Hedelmä-aitta, Levy- ja radioliike Janne Henriksson ja pukimo Oy Magasin Central Ab.

HKMKA N25013, Sundström, Eric, 1924. Aleksanterinkatu 11. Arkkitehti Selim A. Lindqvist, valmistunut 1907.

HKMKA N25443, Sundström, Eric, 1921. Selim A. Lindqvistin suunnitelma Fazerin liike-talo sijaitsi Aleksanterinkadun ja Kluuvikadun kulmassa vuosina 1908-1928. Nykyinen toimisto- ja liike-talo valmistui arkkitehti Gösta Juslénin piirustusten mukaan 1930.

Postikortti Lindqvistin suunnittelemasta Mikonkadun uudesta Agroksen talosta, 1910-luku. Kuvaaja tuntematon.

HKMKA N120427, Foto Roos, 1930-luku. Keskuskatu 6. Arkkitehti Selim A. Lindqvist, n. 1910. Purettu 1965. Rakennuksessa Keskuskadun Hedelmä-aitta, Levy- ja radioliike Janne Henriksson ja pukimo Oy Magasin Central Ab.

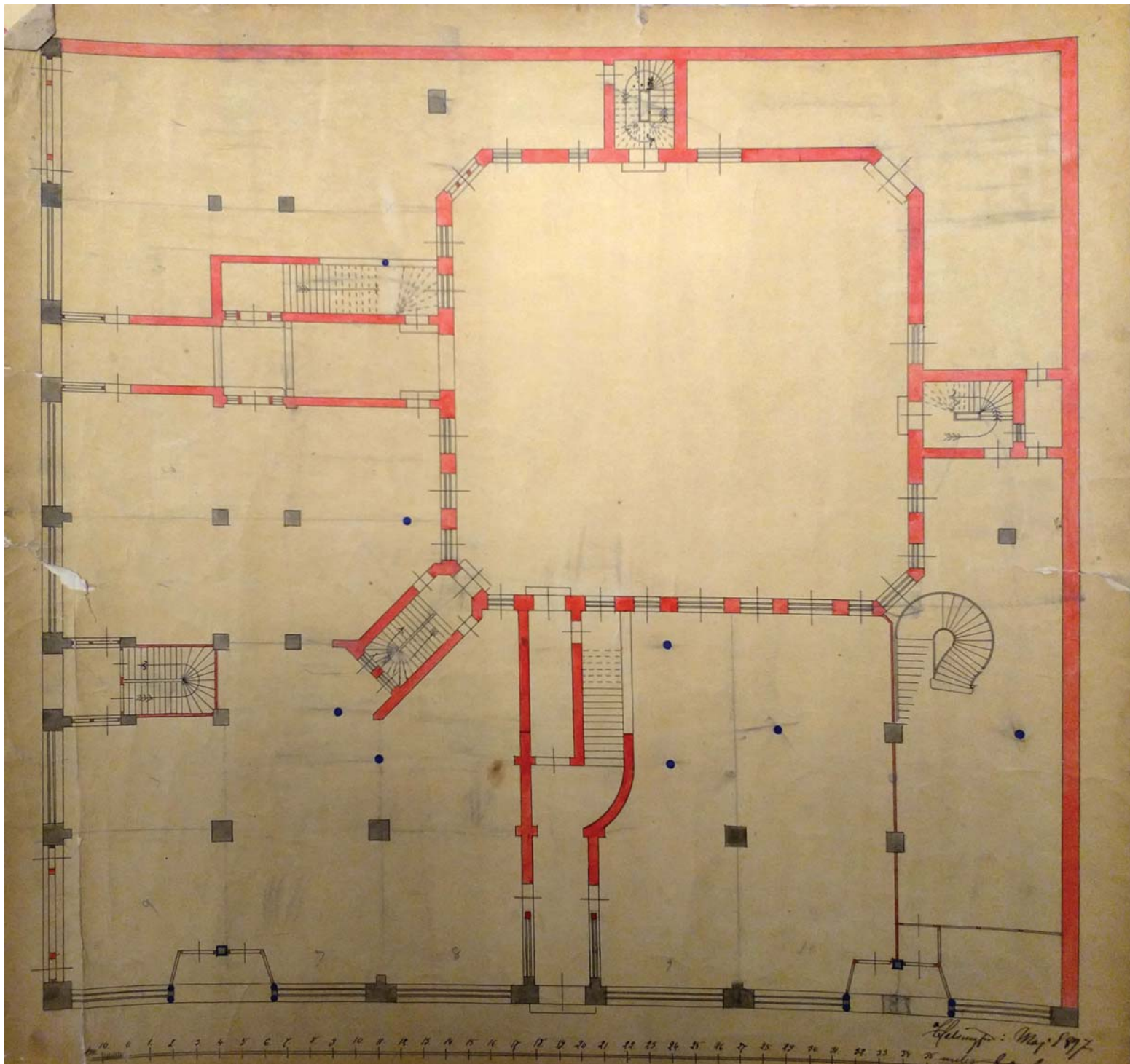
ja omakotitalojen kautta pienteollisuuden kautta nykyeurooppalaiseen kaduille aukeaviin liiketiloihin sai nyt Helsingin hienoimmasta päästä uuden urbaanin julkisivun nopeasti kasvavaan Helsinkiin. Katutason korkeat ja valoisat liiketilat, joita avautui ideaalitalanteessa yli kymmenen kappaletta Aleksanterin- ja Mikonkaduille, olivat läpi koko rakennusrungon ja niitä palveli lisäksi puoliksi maan alla oleva kellarikerros. Tämä oli harvinaista ja jokseenkin uutta Helsingissä sekä kuvastaa Lindqvistin roolia modernina liike-elämän suunnittelijana.

Elia Heikel oli aloittanut uuden liiketalon luonnostelun piirustusten päiväysten mukaan jo toukokuussa 1897, eli vuotta myöhemmin Johan Lundqvistin kuoleman jälkeen.³ Asiakkaana on tällöin ollut Lundqvistin perikunta, eli Helena, Anton ja August (1859 - 1929) Lundqvist.⁴ Heikelin ensimmäisiä ainoastaan pohjapiirustuksista koostuvia luonnoksia voi kuvailla hieman sekaviksi järjestelyidensä puolesta. Rakennuksen massa on jokseenkin sama kuin toteutuneessa, eli keskelle jää sisäpiha. Julkisivut ensimmäisessä ja toisessa kerroksessa olisivat olleet lasia, ja rakennuksen kantavina osina olisivat olleet julkisivun ja sisätilojen teräsbetonipilarit. Sisäpihan puolella vastaavasti kantava rakenne olisi ollut tiilimuuri. Hieman hämmäntäväksi nämä luonnokset tekee sinne tänne sijoitetut raput. Kolmas kerros, jonka julkisivua ei ole edes esitetty, olisi nähtävästi ollut asuinkerros.

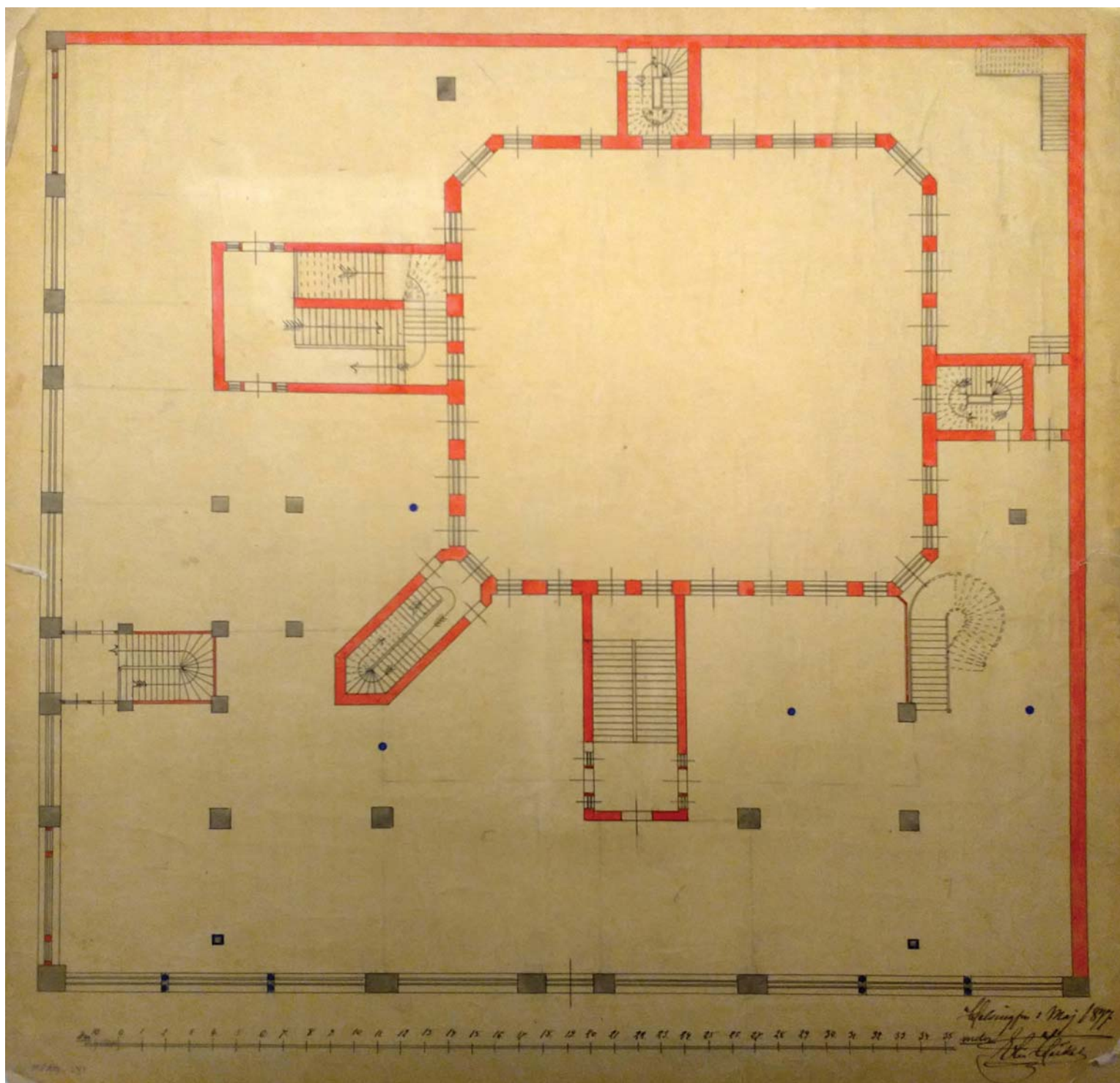
Heikelin syyskuussa 1898 signeeraamat piirustukset (1. - 4. kerros, ullakko ja asemapiirustus) esittävät lopullisemman version Lundqvistin liiketalosta. Uuden liiketalon pohja oli jokseenkin vallankumouksellinen koko Suomen oloissa. Rakennuksen kantavat

³ Hufvudstadsbladet 09.02.1929, s. 5. *Den 6 dennes avled i sitt hem därstädes en av huvudstadens mest kända personer, bankdirektör August Lundqvist. Han tillhörde en gammal Helsingforsfamilj och föddes här den 2 november 1859. Vid sitt frånfälle var han således något över 69 år gammal. Efter att ha genomgått 6 klasser i Svenska normallyceum inträdde han i sin faders, körsnär Johan Fredrik Lundqvists affär, vilken han vid faderns död år 1895 jämte sin broder Anton Lundqvist övertog. Följande år skredo bröderna Lundqvist till uppförandet av det bekanta Lundqvistska affärspalatset i hörnet av Alexandersgatan och Mikaelsgatan. Körsnärsaffären bedrevs av de bägge bröderna tillsammans ända till år 1908, då affärens avveckling begynte. Samma år inträdde August Lundqvist som biträdande direktör i Finlands Handelsbanks filialkontor härstädes. I denna befattning kvarstod han till början av år 1920, då tilltagande sjuklighet tvang honom att övergå till privatlivet. Under sin hälsas dagar var August Lundqvist en i kommunala och andra värv betrodd person. Sålunda var han medlem av stadsfullmäktige under fyra på varandra följande treårsperioder åren 1905—1916. Under denna tid fungerade han dessutom som medlem i flera kommunala nämnder och utskott, såsom stadsfullmäktigutskottet för sprit- och maltdrycksärenden, där han år 1907 var ordförande, kommittén för de kommunala bostäderna samt brandkommissionen, 1 vilken han en tid beklädde ordförandeposten. Vidare var han medlem av den kommitté, som efter frihetskrigets slut tillsattes för att reorganisera polisinsättningen i huvudstaden. I Helsingfors utskänkingsbolags direktion var han mångårig medlem. Ett stort intresse ägnade Lundqvist Helsingfors frivilliga brandkår. Åren 1900—1909 fungerade han som chef för denna kår, och vid sin avgång sistnämnda år kallades han till hedersmedlem av kåren. Han var även livligt intresserad av simning och avlade själv simmagisterprovet. I Helsingfors simsällskap var han mångårig styrelsemedlem och ekonom, och han var en av stiftarna av Finska simförbundet. Personligen var August Lundqvist något tillbakadragen, men 1 saker, som intresserade honom, gick hon in med energi. I sitt privatliv var han flärdfri samt hjälpsam både mot vänner och obekanta, och bland den numera starkt glesnade vänkretsen åtnjöt han starka sympatier. Bankdirektör August Lundqvist sörjes närmast av maka Ingeborg, född Nilssen, samt av en son, överste Jarl Lundqvist och en dotter, gift i Amerika, ävensom barnbarn.*

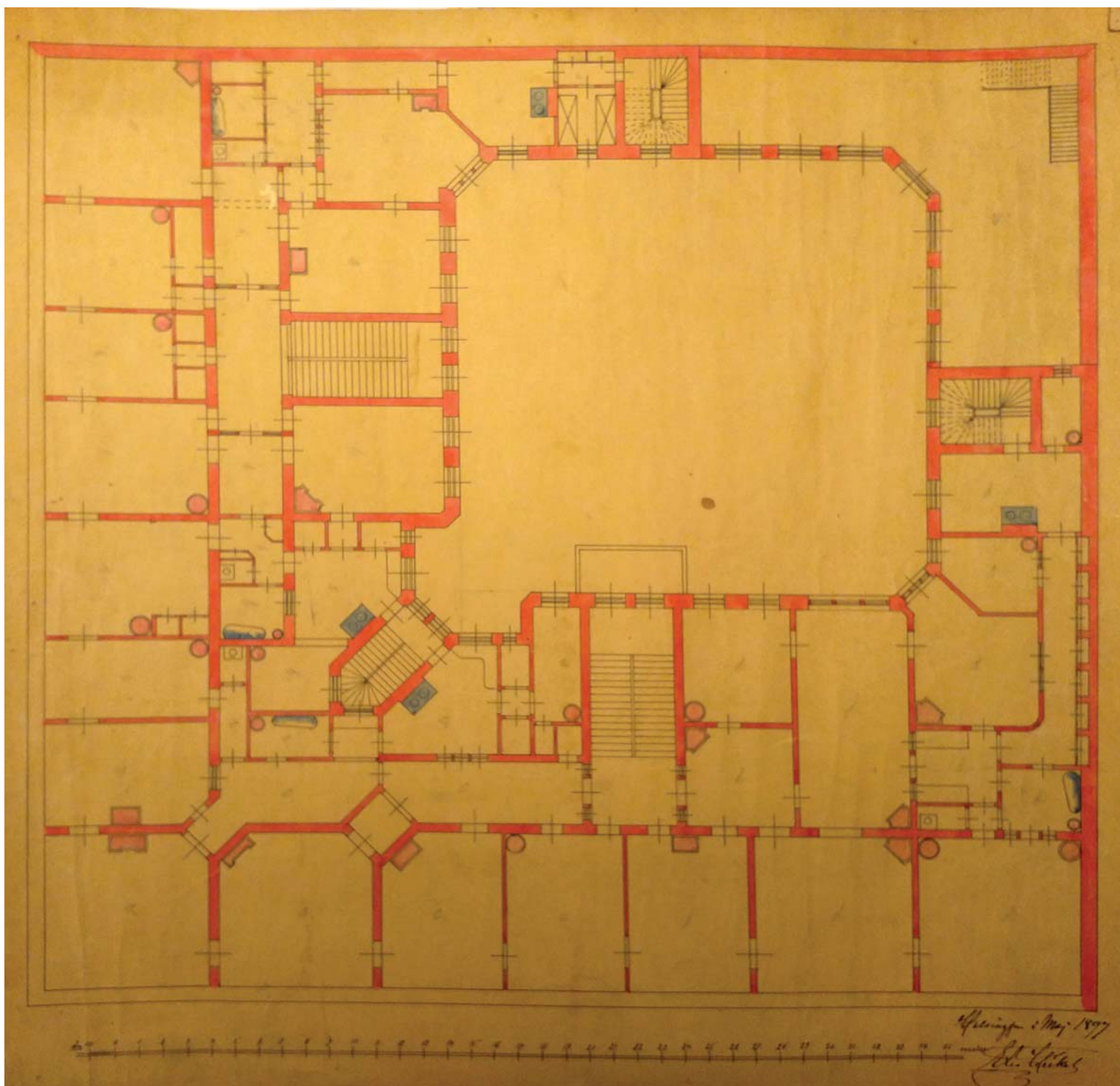
⁴ MFA 14-229-231, kansio.

MFA 14-229-231, kansio. Heikelin luonnos uudeksi Lundqvistin liiketaloksi, 1897. Alkuvaikutelma on varsin sekava ja porrashuoneita on runsaasti. Pääsisäänkäynnit ja massa ovat kuitenkin hahmotettavissa.

MFA 14-229-231, kansio. Heikelin luonnos uudeksi Lundqvistin liiketaloksi, 1897. Alkuvaikutelma on varsin sekava ja porrashuoneita on runsaasti.

MFA 14-229-231, kansio. Heikelin luonnos uudeksi Lundqvistin liiketaloksi, 1897. Alkuvaikeutema on varsin sekava ja porrashuoneita on runsaasti. Kolmas kerros, jota alun perin ilmeisesti suunniteltiin asuinkerrokseksi.

osat olivat julkisivujen tiilipilarit, sisätilojen taotut valorautapylväät ja sisäpihan tiilipilarit. Välipohjia kannattivat teräsbetonipalkit näiden välillä ja puiset välipohjat. Ristikkäistuenta oli järjestetty Mikonkadun porttikongin ja siihen liittyvän porrashuoneen sekä Aleksanterinkadun pääsisäänkäynnin, että siihen liittyvän porrashuoneen kanssa.⁵

Uudenlaisiksi lupapiirustuksiksi Helsingissä Heikelin lokakuussa 1898 hyväksytyt piirustukset tekee täydellinen sisäseinien puute. Näitä ei ole esitetty edes kellarissa, joka on ollut varattu liiketilojen varastotilaksi. Kellarikerroksen kantavana rakenteena oli teräsbetoni- ja graniittipilarit ja rappuhuoneiden osalta tiiliseinät. Kellarin lisäksi pinta-alaan kuului sisäpihan alapuolinen osuus. Hufvudstadsbladetin artikkelissa korostettiin kekseliästä tapaa tuoda valoa myös kellariin valokuilujen kautta, jotka ovat olleet suhteellisen harvinaisia Helsingissä. Tämä tarkoitti käytännössä sitä, että kadulla oli jalkakäytävän ja rakennuksen välissä pieni kuilu, joka ulottui katutasosta kellarin lattiatasolle. Kulku kadulta katutason liiketiloihin kulki pienten rautaisten siltojen kautta. Lundqvistin liiketalossa nämä vastaavat kuilut olivat myös sisäpihalla, jolloin hyvin kapealla osuudella näyteikkunan kohdalla muodostui kaksikerroksinen tila. Kellarin ja ensimmäisen kerroksen välipohjat muiden kerrosten tavoin olivat teräsbetonia.

Ensimmäisen kerroksen liiketilat oli tarkoitus jakaa ideaalitapauksessa yhden näyteikkunajakson mukaisesti kuusi metriä leveisiin ja 16,5 metriä pitkiin pienempiin kadulle aukeaviin tiloihin. Loppukäytäntö kuitenkin osoitti, että Lundqvistin oma turkisliike nieli suurimman osan katutason liiketiloja. Aleksanterinkadun komeasta rapusta oli mahdollisuus suoraan nousta portaita pitkin ylempiin kerroksiin tai ottaa hissi. Lehtimainoksista päätellen liiketalon toimistotiloihin kuljettiin ensisijaisesti Mikonkadun rapusta, johon pääsi porttikongin kautta. Raput ovat hyvin eriluonteiset Mikonkadun rapun muistuttaessa enemmänkin kolminousuisena hienompina helsinkiläistalojen rappuja Aleksanterinkadun rapun ollessa vastaavasti kaareutuva. Tämän lisäksi Mikonkadulla oli pienempi oma rappunsa, josta pääsi suoraan toisen kerroksen tiloihin. Ensimmäisessä kerroksessa sisäpihan perällä oli yksikerroksinen höyryvoimala, joka tuotti sähkön liiketalon hisseihin ja valaistukseen.

Toinen, kolmas ja neljäs kerros olivat lähes identtiset tilanteessa, jossa tiloja ei ollut vielä jaettu uusilla väliseinillä erilaisten vuokralaisten kesken. Tästä teki poikkeuksen ainoastaan neljäs kerros, jonka itäsiipi oli hieman lyhyempi kuin muut. Ullakkokerrokseen oltiin ilmeisesti jo 1898 varauduttu rakentamaan vuokrattavia huoneita.

Heikel on myös allekirjoittanut leikkauksen samassa yhteydessä, josta selviää myös kantavat rakenteet. Leikkauslinja kulkee Aleksanterinkadun rapun lävitse pihan perällä olevaan yksikerroksiseen sähkövoimalaan. Sähkövoimalan lattiataso on ollut kellarin tasolla

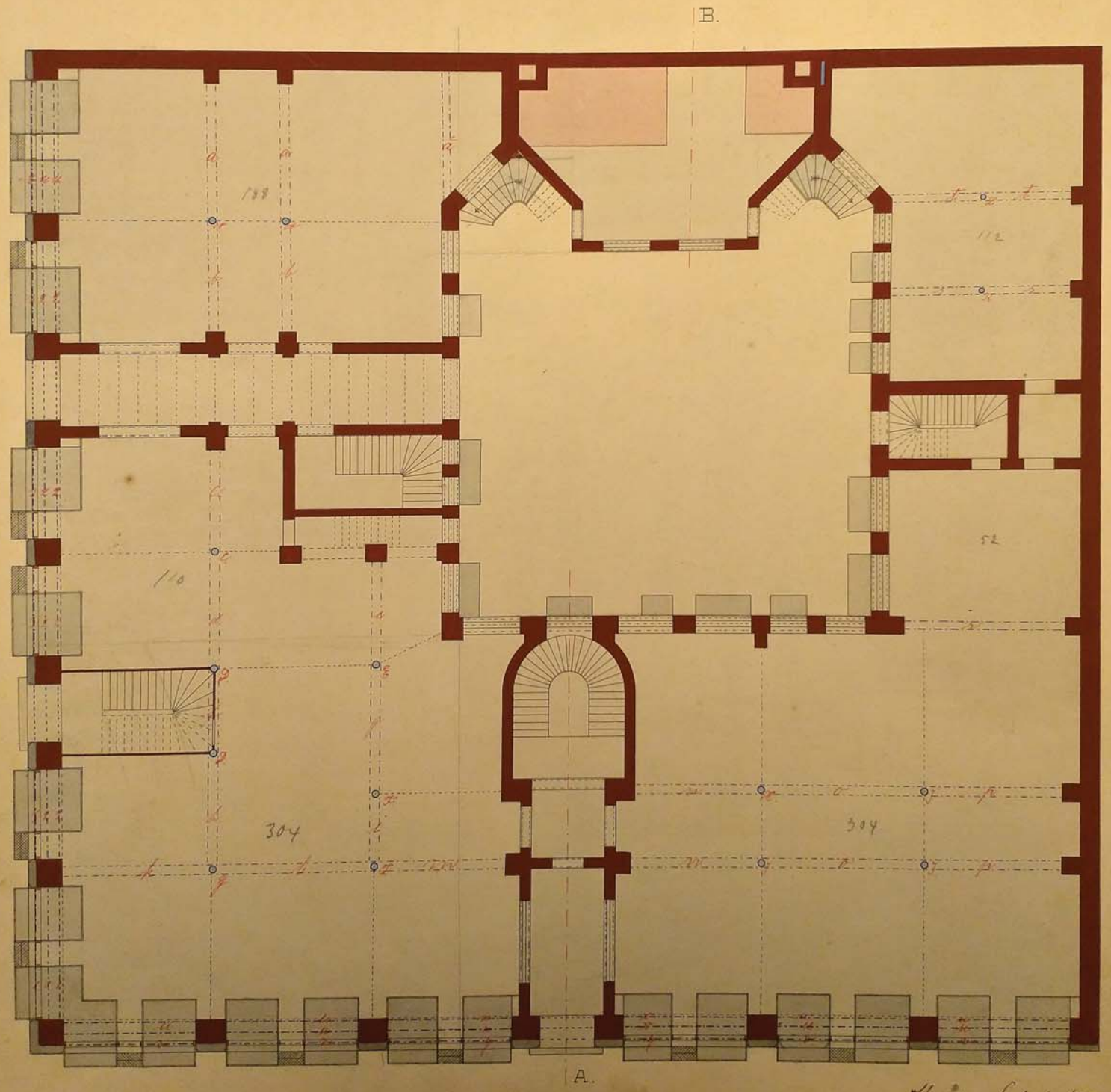
⁵ Ateljee Apollon alkuperäinen palomuriin maalattu mainos löytyi vuoden 2020 alussa naapurikiinteistön (Mikonkatu 7) saneerauksen yhteydessä purettaessa ylimpien kerrosten koteloiteja. Peittoon mainos oli joutunut, kun Erkki Huttusen sodanjälkeisinä pommitusvahinkoina Mikonkatu 7:ää korotettiin kerroksella nykyiseen korkeuteensa (Heikonen 2018).

RITNING TILL BEBYGGANDE AF TOMTEN N° 16 VID ALEXANDERSGATAN
I KVARTERET N° 35 HAMSTERN AF HELSINGFORS STAD.

Enligt fördrag meddelat den 18 Mars 1898
Helsingfors Byggnadsförvaltningens ämbetsrum
med de tekniska Helsingfors stads byrå
den tekniska rådgivaren
Carl Lindberg

PLAN AF 1de VÅNINGEN.

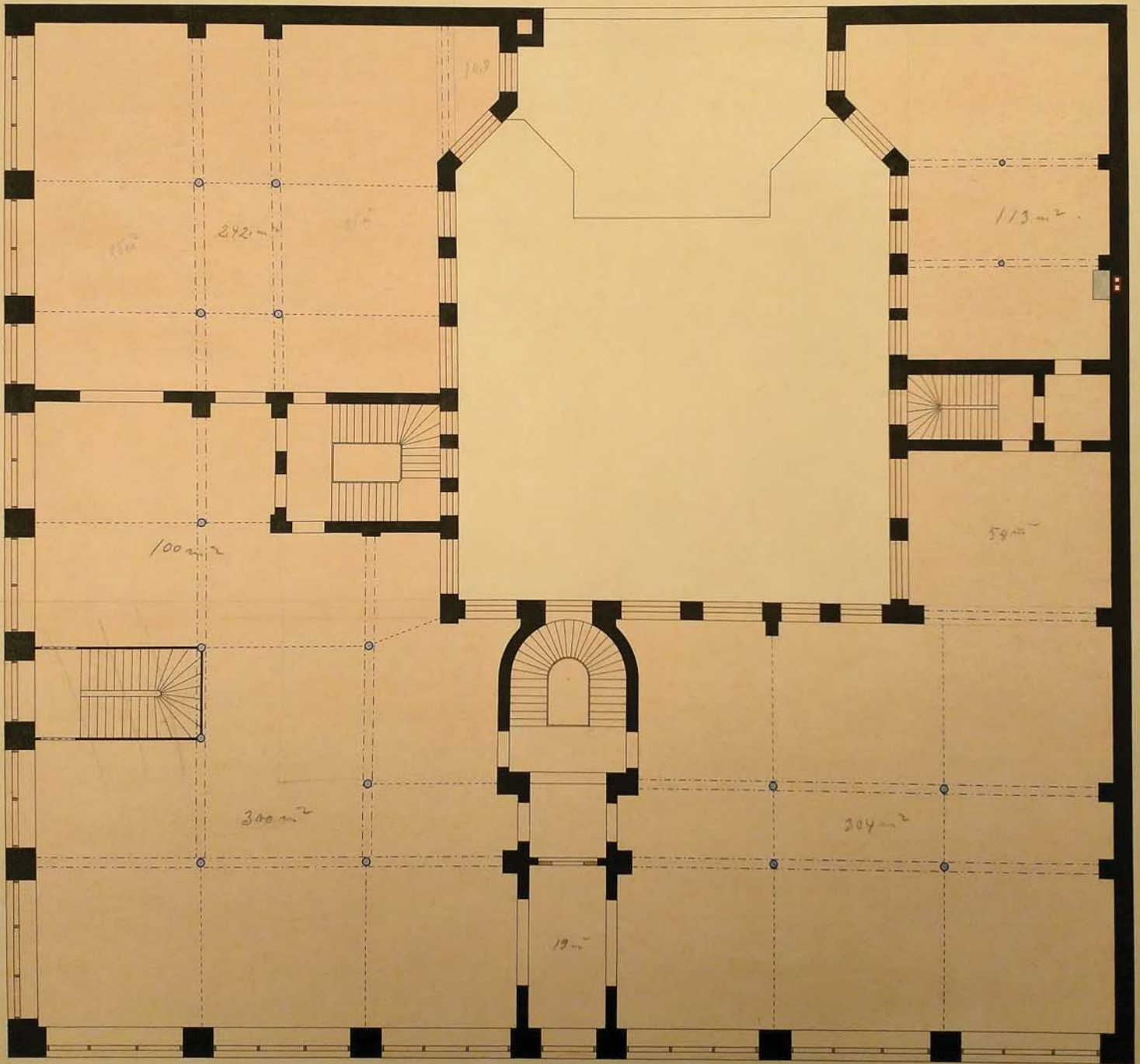

Helsingfors September 1898
Carl Lindberg
3

RITNING TILL BYGNADS- OCH ELDSTADSFÖRÄNDRINGAR Å TOMTEN N:16
VID ALEXANDERSGATAN, KVARTERET N:35 HAMSTERN.

PLAN AF 2de VÅNINGEN.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 meter

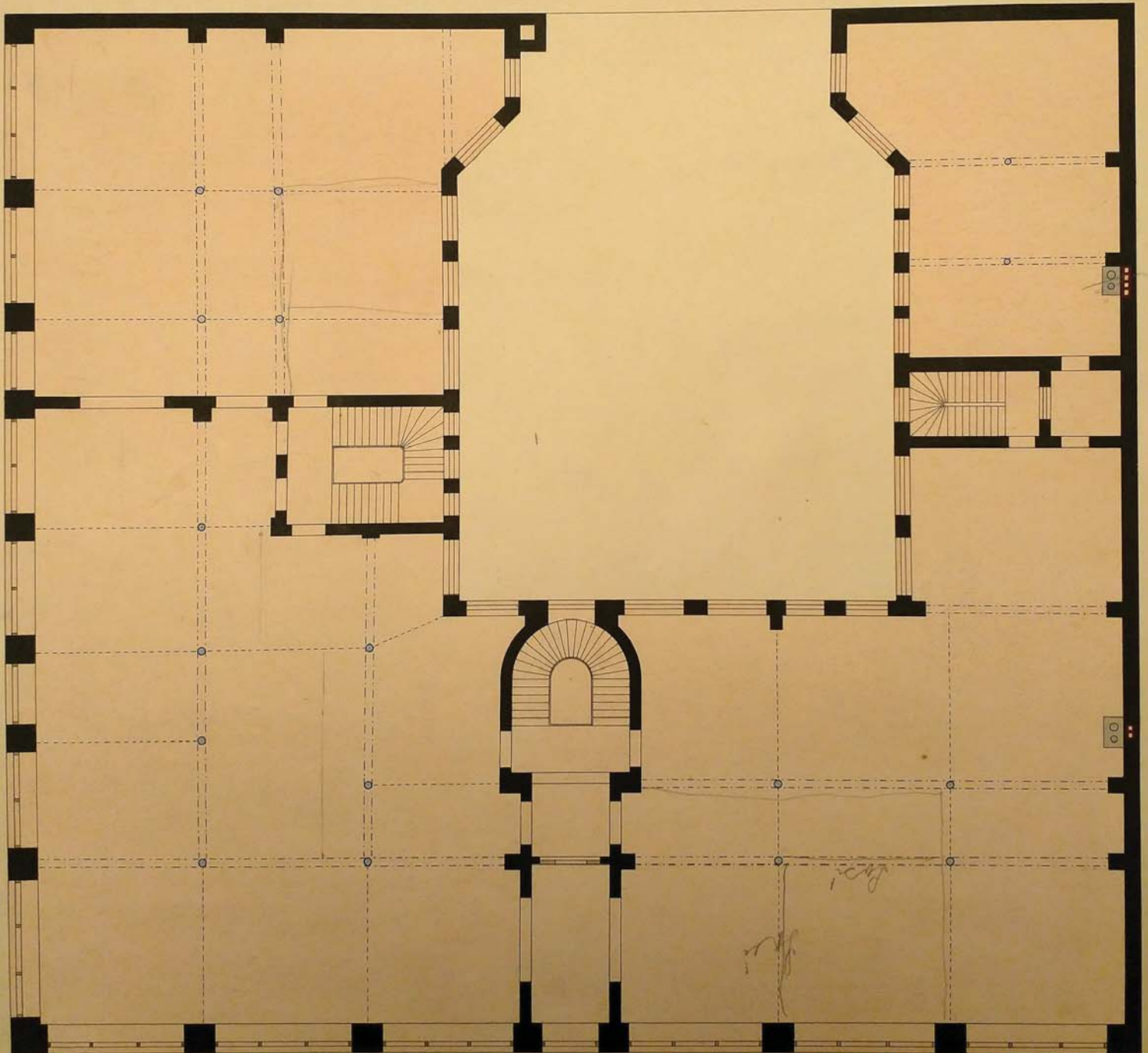
Helsingfors i November 1899.

Elin Eriksson

RITNING TILL BYGNADS- OCH ELDSTADSFÖRÄNDRINGAR Å TOMTEN N:16
VID ALEXANDERSGATAN, KVARTERET N:35 HAMSTERN.

PLAN AF 3de VÅNINGEN.

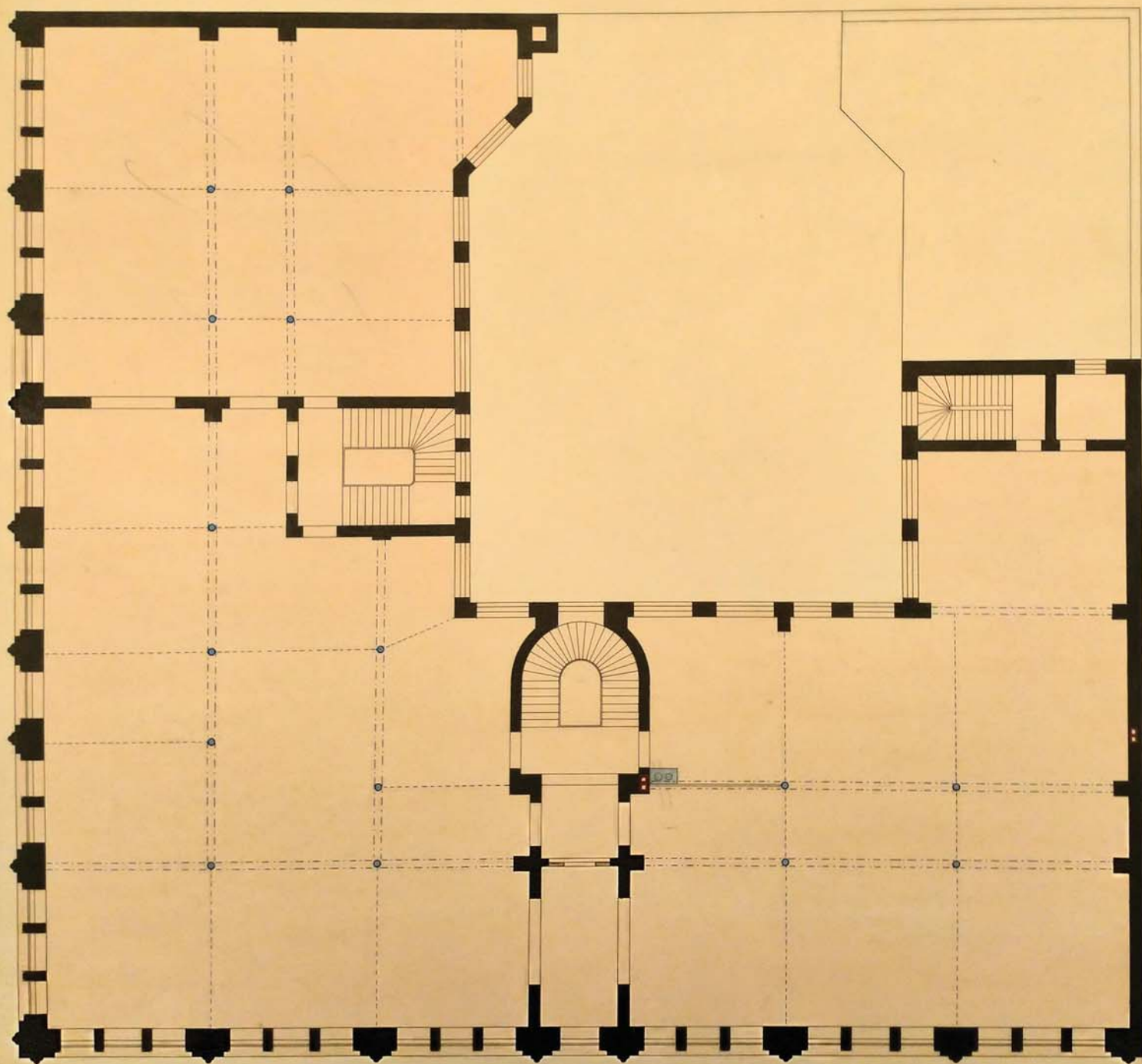

Helsingfors November 1899

Albin Ahlberg

RITNING TILL BYGNADS OCH ELDSTADSFÖRÄNDRINGAR Å TOMTEN N:16
VID ALEXANDERSGATAN. KVARTERET N:35 HAMSTERN.

PLAN AF 4te VÅNINGEN.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 meters

Åtgärdfors i November 1899
Alf Henrik

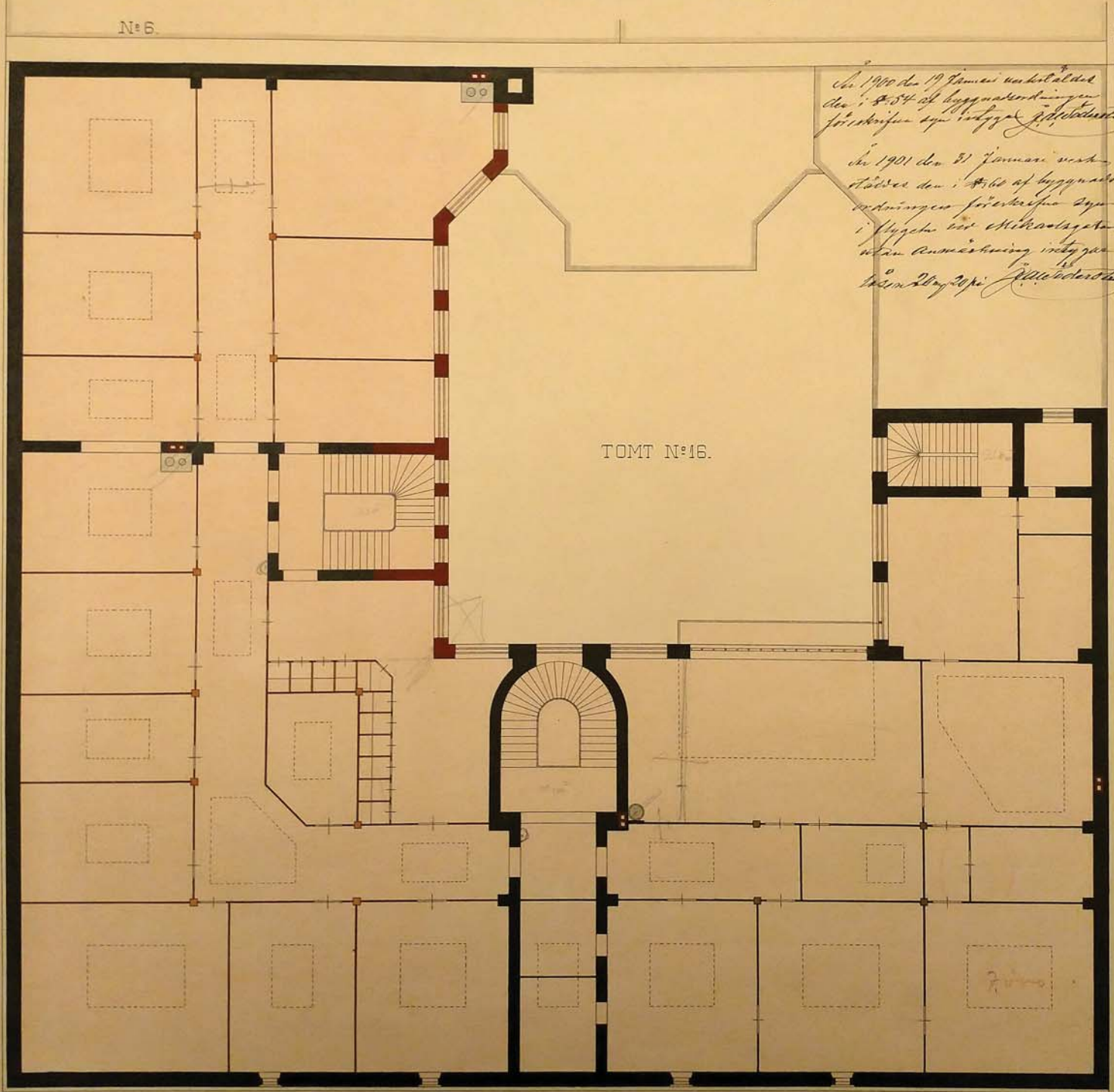
RITNING TILL BYGNADS OCH ELDSTADSFÖRÄNDRINGAR Å TOMTEN N:16
 VID ALEXANDERSGATAN, KVARTERET N:35 HAMSTERN.

SITUATIONSPLAN SAMT PLAN AF VINDSVÅNINGEN.

N:6

N:4

M
I
K
A
E
L
S
C
A
T
A
N

*den 1900 den 19 Januari underskaldes
 den i 8:54 af byggnadsnämningen
 förändringarna och byggas i följande
 den 1901 den 31 Januari underskaldes
 stället den i 8:54 af byggnadsnämningen
 förändringarna förändringarna och
 i byggnaden vid Mikaelsgatan
 utan ändring i byggningen
 i den 21:de 1901 J. H. H. H. H.*

TOMT N:16.

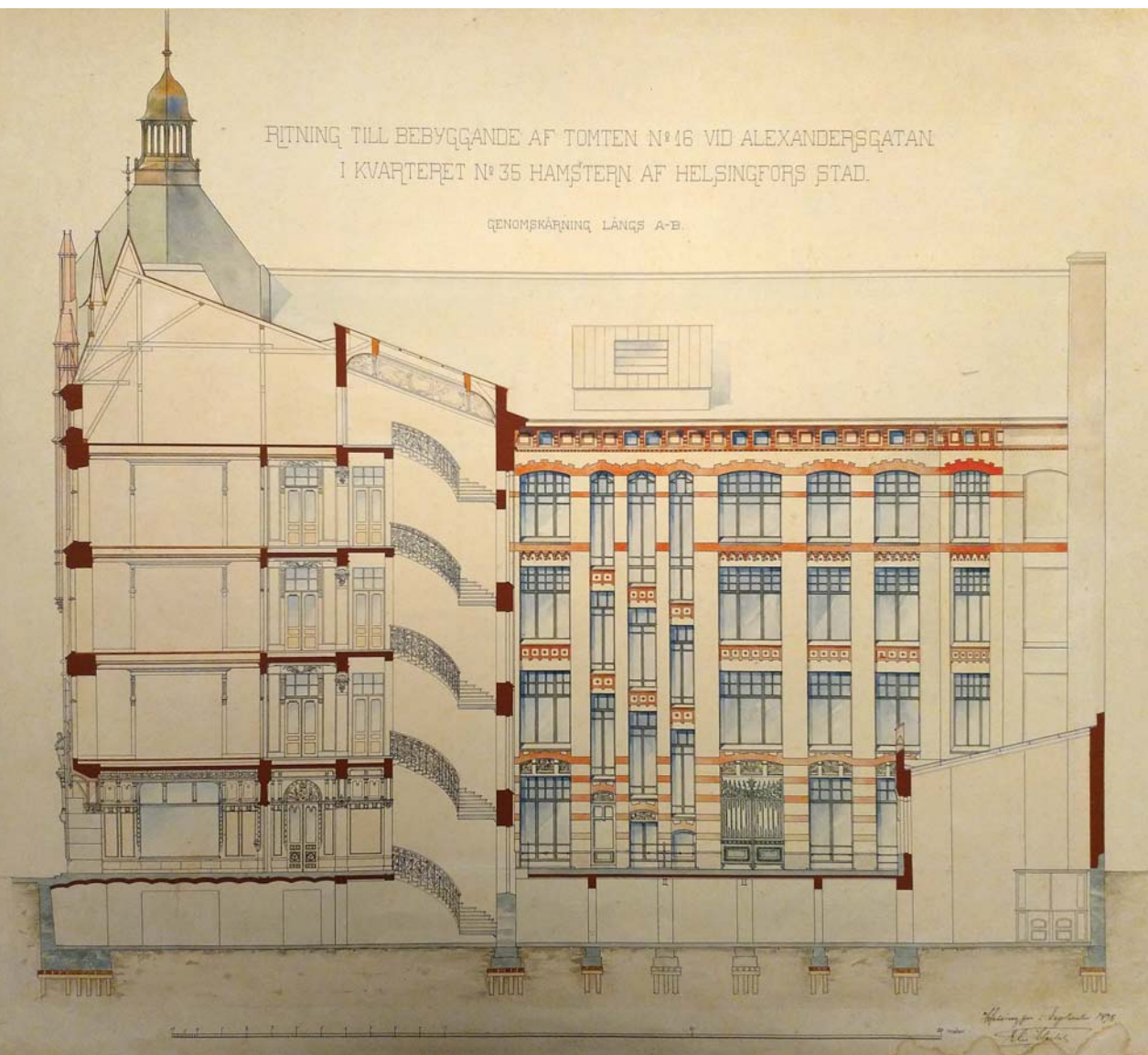
N:14

A — L — E — X — A — N — D — E — R — S — G — A — T — A — N

Skala 1:1000
 Utdraget den 11 November 1899
 H. H. H.

RITNING TILL BEBYGGANDE AF TOMTEN N° 16 VID ALEXANDERSGATAN
I KVARTERET N° 35 HAMSTERN AF HELSINGFORS STAD.

GENOMSKÄRNING LÄNGS A-B.

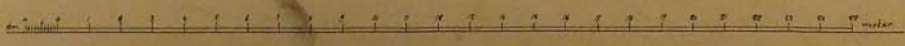
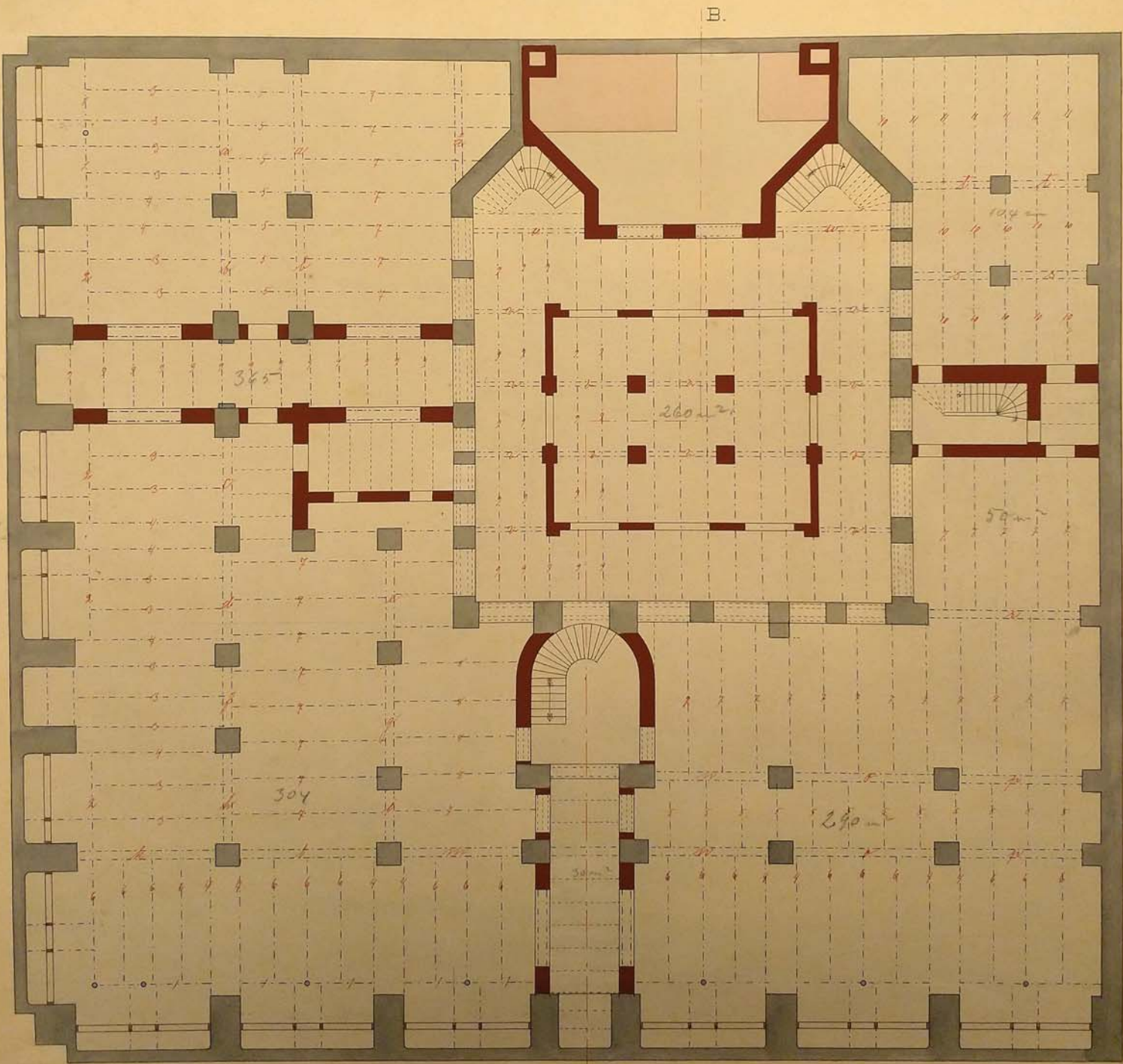

MFA 14-229-231, kansio. Lupapiirustukset 1898 (syys-/marraskuu). Leikkauspiirustus ja kellarin pohja.

RITNING TILL BEBYGGANDE AF TOMTEN N° 16 VID ALEXANDERSGATAN
I KVARTERET N° 35 HAMSTERN AF HELSINGFORS STAD.

PLAN AF KÄLLARVÅNINGEN.

Helsingfors, September 1898.
E. H. Hinkel

RITNING TILL BEBYGGANDE AF TOMTEN N° 16 VID ALEXANDERSGATAN
I KVARTERET N° 35 HAMSTERN AF HELSINGFORS STAD.

De 1879 den 9de juli undersöktes den i § 59 af byggnadsordningen föreskrifna grund syn, utan att skäl till en ändring förelåg. Helsingfors som ofvan.
P. Helsingfors
Linné 1879

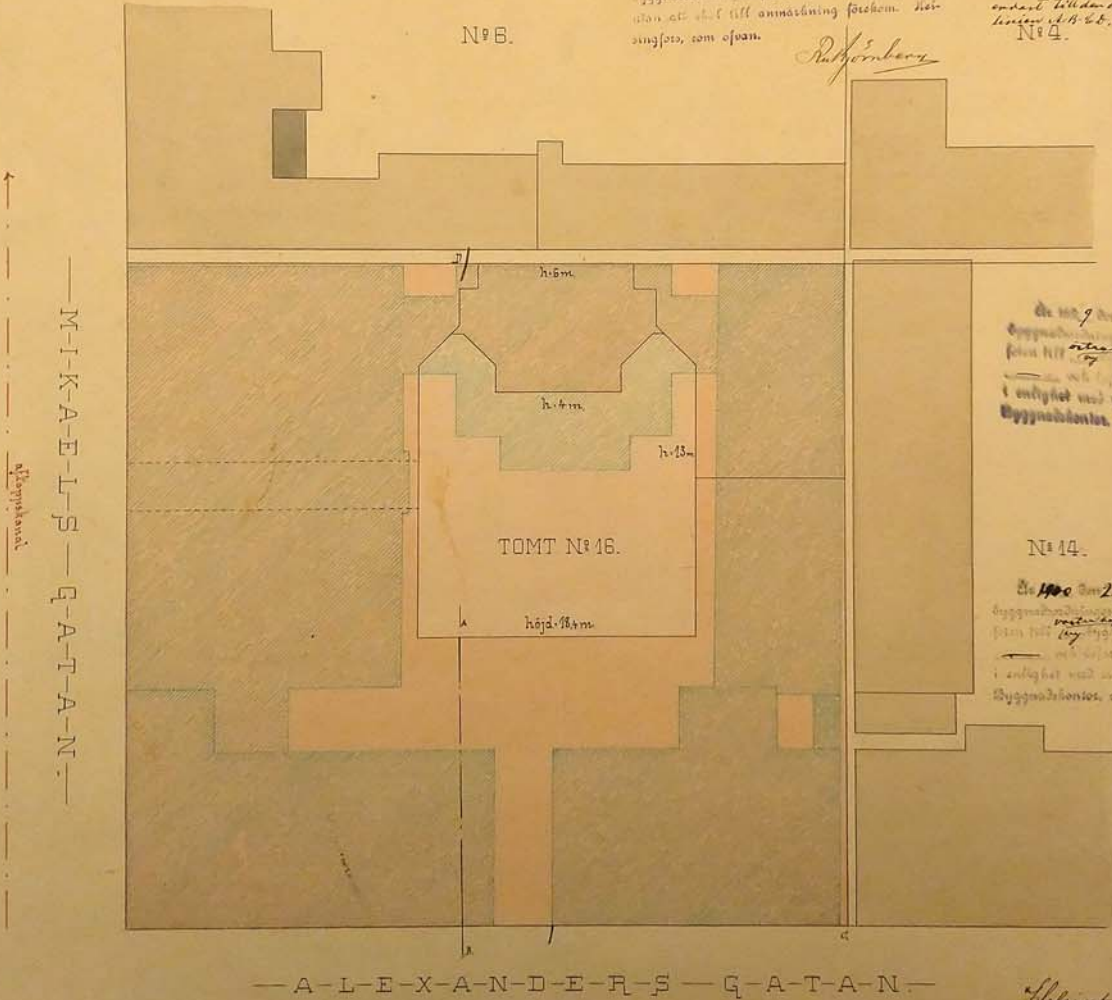
SITUATIONSPLAN.

De 1880 den 17de juli undersöktes den i § 59 af byggnadsordningen föreskrifna grund syn, utan att skäl till ändring förelåg. Helsingfors, som ofvan.
P. Helsingfors

De 1880 den 22de oktober undersöktes den i § 59 af byggnadsordningen föreskrifna grund syn, utan att skäl till ändring förelåg. Helsingfors, som ofvan.
P. Helsingfors

De 1887 den 8de juni undersöktes den i § 59 af byggnadsordningen föreskrifna grund syn, utan att skäl till ändring förelåg. Helsingfors, som ofvan.
P. Helsingfors

De 1887 den 22de augusti undersöktes den i § 59 af byggnadsordningen föreskrifna grund syn, utan att skäl till ändring förelåg. Helsingfors, som ofvan. Skäl är uppförda enligt till den del som begränsad af Linné 1879.
P. Helsingfors

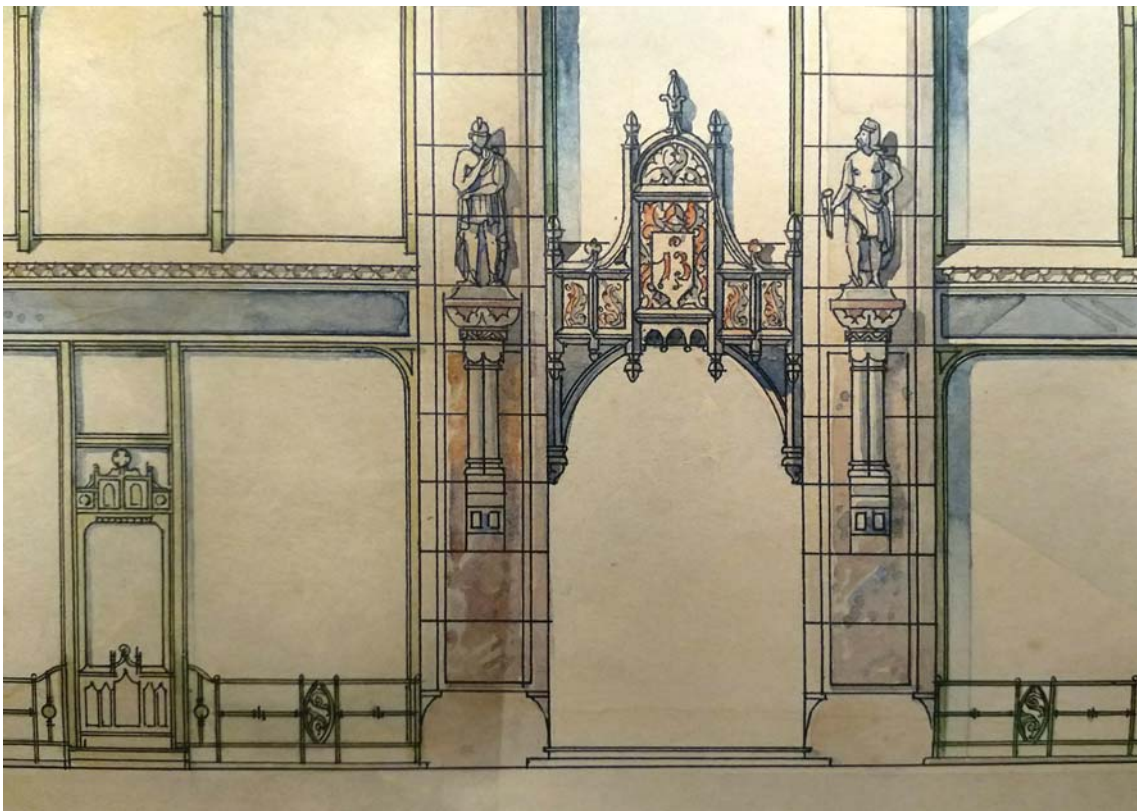
De 1887 den 21de juni undersöktes den i § 59 af byggnadsordningen föreskrifna grund syn, utan att skäl till ändring förelåg. Helsingfors, som ofvan.
W. O. Linné

De 1890 den 24de juni undersöktes den i § 59 af byggnadsordningen föreskrifna grund syn, utan att skäl till ändring förelåg. Helsingfors, som ofvan.
W. O. Linné

Helsingfors den 24de september 1898
E. Linné

ja siten siis melkein kaksikerroksinen korkeudeltaan.

Heikelin korjauspiirustuksissa (6 kpl) marraskuussa (ja yksi ullakkokerroksen leikkaus joulukuussa 1899) on tehty vähäisiä muutoksia kerroksiin 1 - 5, sillä tässä vaiheessa ullakkokerros on muutettu enemmän tai vähemmän kokonaan vuokrattavaksi tilaksi siten, että kattoon on tehty lukuisia kattoikkunoita ja ilmeisestikin myöhemmin käsiteltävää valokuvausstudiota

MFA 14-229-231, kansio. Lupapiirustukset 1898 (syys-/marraskuu). Julksivun detalji.

RITNING TILL BEBYGGNING AF TOMTEN N:16
VID ALEXANDERSGATAN 3 FORTÄRRET N:35
HÄRSTERN AF HELSINGFORS STAD.

TÄGGD MED ALEXANDERSGATAN.

Helsingfors i September 1891
H. A. Hansson

MFA 14-229-231, kansio. Lupapiirustukset 1898 (syys-/marraskuu).

(Ateljee Apollo) varten vielä pohjoiseen sisäpihalle aukeavat ateljeeikkunat.⁶

Hufvudstadsbladet kuvaili rakennettavaa nelikerroksista Lundqvistin liiketaloa

⁶ Hufvudstadsbladet 16.10.1898, s. 6. *Ett tidsenligt affärspalats.*

För ungefär ett decennium sedan togs i Finlands hufvudstad det första steget lör att tillgodose det alt mera tilltagande behofvet al tidsenliga affärslokaler genom upplörandet af det på sin tid anmärkningsvärda Böckermanska stenhuset (numera aktiebolaget Mercurius') i hörnet af Norra Esplanad- och Mikaelsgatorna, ehuru man då, i följd af det trykta läge, i hvilket handeln befann sig, icke riskerade att uppföra byggnaden uteslutande för detta ändamål. Senare hafva som känt it liknande byggnadskomplexer såsom Centrals, Atlas, Hermes' m. fl. uppstått, men älven dessa ha delvis apterats till privatlokaler. Sedan konjunkturerna på ett oanadt sätt gått uppåt, halva numera några afärsmän begynnt uppföra byggnader uteslutande afsediia att tillgodose handelns intressen. Så är såsom känt handlanden J. Tallbergs aftärspalats i 5 våningar redan under tak. Steget fullt ut i denna riktning har nu tagits af J. F. Lundqvist s arlvningar, hvilka å sin tomt i hörnet af Alexanders- och Mikaelsgatorna i den rännaste framtiden skola uppgöra ett hos oss enastående affärspalats. Af ritningarna till denna byggnad, som skall uppföras i 4 våningar, förutom källarvåningen, framgår, att de respektiva våningarna komma att bestå af 4 salar, skilda från hvarandra medels tre genom hela husets höjd sig sträckande trapphus, af hvilka två leda från gatan och en från gården. Dessa salar äro afsedda att genom lätta eldfasta väggar fördelas uti olika stora afdelningar, lämpade efter de olika affärernas behof. Den hufvudsakliga kommunikationen mellan våningarna kommer dock att förmedlas genom tvänne för persontrafik afsedda hissar, äfvensom genom en varuhiss, alla drifna Af elektricitet.

Fur ernående af en vidtomfattande exposition at varor skola fönstren mellan butik- och källarvåningarna utföras som en enda sammanhängande ruta, endast afdelad genom en fin spreus. Källarvåningen, som sträcker sig under hela tomten, skall inrymma utom de i förening med butikerna ofvan omtalade utställningslokaler rymliga lagerrum, hvilka genom rikligt anbragta ljusschaft blifva vill belysta. Butikvåningen är avsedd att kunna fördelas i ända till elfva butiker, de flesta upplysta genom stora spegelglasfönster äfven mot gården. Butikerna blifva i medeltal 16 1/2 meter långa och c:a 6 meter breda. Lokalerna i de öfra våningarna äro beräknade att uthyras till affärs- och kontorslokaler samt till andra etablissement i behof af stort utrymme.

Bjällklagen uppbäras förutom af ytterväggarna af gjutjärnskolonner och valsade järnbärare, liksom äfven järn i öfrigt kommer till vidsträktaste användning.

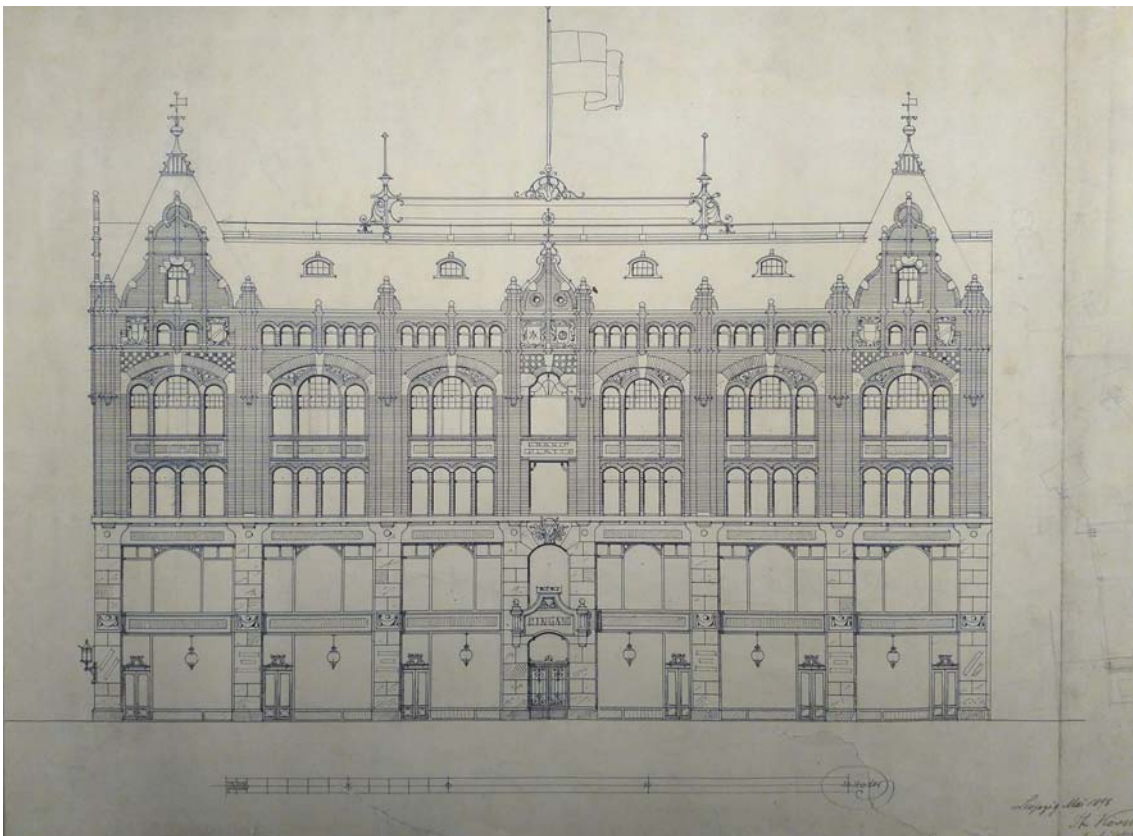
Hela byggnaden skall förses med centralvärmeledning. För drifvande af hissarna och belysningen inrättas ett eget elektricitetsverk.

Synnerligen anslående är fasadernas behandling. Framför alt fäster man sig vid det samband arkitekten lyckats åstadkomma mellan fasad och planbildning, hvarigenom byggnaden echållit ett synnerligen karaktäristiskt utseende. Fasaderna bildas nämligen af genom samtliga våningar löpande 5,25 meter breda fönster, afskilda från hvarandra medels pelare, hvilka i första och andra våningarna utföras af granit, dels huggen, dels polerad, i de öfra våningarna af enkom för ändamålet slagna fasadtegel. Upptill afslutas fasaderna af två mellan polarena löpande, horisontalt gående lister, hvilka genom vertikala licener bilda ett värkningsfullt krön at byggnaden. I de sålunda uppkomna fyrkantiga fälten komma, enligt ritningarna, mosaikinläggningar i färgrika mönster att anbringas. De förut omtalade pelarena, som utvisa det konstruktiva i fasaderna, afslutas upptill med en öfver byggnadens krön sig sträckande, lyckligt funnen konstruktion. I hörnet kommer byggnaden att förses med ett originelt, tornliknande tak, hvilket likasom taket i öfrigt skall betäckas med skiffler.

Såsom något särdeles anmärkningsvärdt för detta hus må tilläggas, att äfven gårdsfasaderna blifvit dekorerade. För att detta affärspalats skall motsvara alla nutida, högt uppdrifna anspråk, ärna ägarena ej sky några kostnader. Ritningarna äro utförda å Elia Heikels arkitekturbyrå och ha fasadritningarna blifvit uppgjorda af arkitekten Selim A. Lindqvist. Anmärkas bör, att ägarene införskaffat fasadeskisser äfven från tvänne framstående tyska arkitekter, hvilka skisser, jämte den af arkitekt Lindqvist uppgjorda, underkastades granskning af den framstående tyska arkitekten professor Messels, skaparen af det berömda Wertheimska afärspalatset i Berlin, som känt det nyaste och förnämsta i den vägen i Tyskland, hvarvid arkitekten Lindqvists projekt afgjort af honom förordades.

Arbetena äro afsedda att påbegynnas genast på nyåret och beräknas blifva slutförda efter ett par år. Ritningarna blefvo i går af magistraten förordade till fastställelse hos guvernören i länet.

haltioituneena rakennusluvan saamista seuraavana päivänä.⁷ Kuvauksessa ensimmäisenä korostetaan, että liiketalon tilat voidaan jakaa tulenkestävillä kevyillä väliseinillä eri liikkeiden tarpeiden mukaisesti. Myös liiketalon hissit ja tavarahissit saavat mainintansa, kuten se, että kaikki toimii sähköllä, jota varten liiketalossa on oma höyrykäyttöinen sähkövoimala ja kuumalla höyryllä toimiva keskuslämmitys. Kantavat rakenteet valssatusta ja valetusta raudasta mainitaan myös. Samoin liiketalon ylimmät kerrokset, jotka on tarkoitettu toimistotiloille. Elia Heikel mainitaan rakennuksen suunnittelijana ja Selim A. Lindqvist julkisivujen suunnittelijana, joka on tulosta pienimuotoisesta arkkitehtuurikilpailusta, johon Lindqvistin lisäksi on osallistunut kaksi nimeltä mainitsematonta saksalaista arkkitehtia ja kilpailun on tuomaroinut berliiniläinen arkkitehtuurin professori Alfred Messel (1853 - 1909), jonka tärkeisiin suunnitelmiin lasketaan mm. Wertheimin tavaratalo Berliinissä, johon myös Lundqvistin liiketaloa on myöhemmin verrattu. Yhtäläisyydet ovat tulkinnanvaraisia, mutta mahdollisia.

MFA 14-229-231, kansio.Theodor Kösserin luonnos.

⁷ MFA 14-051, kansio.

Alkuperäisistä lupapiirustuksista hieman irralliseksi jää ainoa Selim A. Lindqvistin Aleksanterinkadun laveerattu julkisivupiirustus syyskuulta 1898. Mikonkadun julkisivua ei ole vielä löytynyt ja se saattaa mahdollisesti olla Arkkitehtuurimuseon konservoimattomissa Lindqvistin piirustuksissa. Aleksanterinkadun julkisivun luovutti Pankkimuseo Arkkitehtuurimuseolle 2013, eli Asko Salokorpi kirjassaan Lindqvististä (2001) ei mahdollisesti ole koskaan nähnyt tätä alkuperäistä ja muuta lahjoituksen mukana tullutta

MFA 14-229-231, kansio. Lupapiirustukset 1898 (syys-/marraskuu). Tuntemattoman luonnos.

piirustusmateriaalia.⁸

Puolitoista vuotta myöhemmin Lundqvistin liiketalo oli jo alkanut hahmottua ja vuokralaiset tarkentua. Voimalaitoksen toimittaja Siemens & Halske perusti myös toimipisteensä uuteen liiketaloon. Ilmeisesti ikkunalasien lisäksi Belgiasta tilattiin myös

⁸ Hufvudstadsbladet 22.3.1900, s. 5. *Lundqvistska affärspalatset – Arbetena å firman J. F. Lundqvists arfvångars storartade nybyggnad vid Alexandersgatan, som vidtogo vid förlidet års ingång, äro numera i det närmaste afslutade och nedrifningen af de gamla husen mot Mikaelsgatan påbörjades i tisdags.*

Firman J. F. Lundqvists pälsmagasin har erhållit en synnerligen ljus och modernt inredd butik, längst i norr i butikvåningen, samt i öfriga våningar rymliga och tidsenliga arbets och magasinlokaler. I butikvåningen har vidare inflyttat H. E. Vinqvists garn- och tyghandel; butiken mellan den sist nämnda och Lundqvistska pälsmagasinet kommer att upptagas af Ernst Vesterlunds manufakturaffär. Till samtliga dessa butiker höra rymliga lagerrum i källarvåningen. I gatvåningen en trappa upp har bl. a. G. Viitanens skrädderiffär inrymts och två trappor upp Adolf Petterssons redskapshandel. I tredje våningen befinner sig äfven dekorationsmålaren S. Vuorios värkstad för teaterkulisser och i fjärde våningen kommer att etableras ett siden bandväfveri, som äges af ett bolag. I den femte våningen får fotografiska atelieren Apollo en synnerligen rymlig lokal, bestående af kassa- och expeditionsrum, kopierings- och retoucheringsrum „mörka rum”, tvänne omklädningsrum, väntrum m. m., samt en stor atelier med bukiga fönster till förekommade af utbildning på rutorna. Till samtliga affärslokaler leder en bekväm trappa från Alexandersgatan äfvensom en ned alla slags säkerhetsinrättningar försedd elegant personhiss, medels hvilken man på mindre än en minut kan förflytta sig till den öfversta våningen.

Firman Lundqvista egen lokal sträcker sig, såsom nämnts, genom alla våningar.

Snickeriarbetet till den prydliga hyllinredningen i butiken i modern stil lidar utförts af Helsingfors snickeritabrik. Hyllorna äro prydda med djurhorn samt en mängd uppstoppade djur. I samband med butiken står ett särskildt rum, i hvilket butikspersonalen kan intaga sin frukost. En trappa upp ligger firmans kapp- och pälsafdelning- samt i ett annat rum afdelningen för mattor och monterade hudar. Åt gården vetta vidare ljusa och rymliga profrum, kontorsrum, lagerrum för lösa hudar och skinn, arbetsutdelningsrum ocli expeditionsrum samt en arbetssal för tillverkning af kappor. I tredje våningen ligger en annan rymlig arbetssal med 6 fönster och i fjärde våningen ett stort, extra inredt konserveringsrum, till hvilket hör en öppen plattform för rengöring af pälsvarorna.

Huset, har ett eget elektricitetsverk, som uppstålts at firman Siemens & Halskes kontor bantades och hvilket levererar elektrisk belysning samt drifkraft till hissarna. Förutom personhissen finnes nämligen äfven en varuhiss, som kan uppbefordra varor ända till 1,000 kgs vikt.

Plan- och konstruktionsritningarna till huset ha uppgjorts å Elia Heikels arkitekturbyrå och fasadritningarna af arkitekten Selim Lindqvist. Byggnadsarbetet har öfvervakat af arkitekten Elia Heike¹ med biträde af byggmästarene J. Juntunen och K. O. Johansson.

De grofhuggna granitgrundpelarena, som uppbära hela huset, ha levererats af tre arbetarebolag. Källarlocaliteterna, som sträcka sig under hela tomten två meter under grundvattennivån, isoleras genom mäkliga cementbetonhvalf och asfaltisoleringsarbetena ha värkstålts af firman Vilcken & C. -o. Granitarbetet å fasaden har utförts af aktiebolaget Granit. Golf- och väggbeklädnaden i vestibylen blir af marmor, som importerats från Belgien. Fasadteglén till tredje och fjärde våningarna äro från Trelleborg. Taklisten prydes med en mängd majolika fält och gafflar. Taket är at chiffer.

Gjutjärnkolonnerna ha levererats af Högfors bruk och järnbjälkarna hämtats från Tyskland. Fönstren äro af belgiskt slipadt glas, hvarjämte öfre delen af butikfönstren försetts med amerikanska luxferpriser, som afse att förstärka och inkasta dagsljuset i butikerna. Centralångvärmeledningen har levererats af Gebrüder Körting i Hannover.

Till mellantak i de olika våningarna ha användts cocolithplattor och mellanväggarna äro af scagliol.

Nybyggnaden mot Mikaelsgatan blir ännu större än den mot Alexandersgatan; i butikvåningen skola inrymmas åtta butiklokaler. De öfriga våningarna inredas uteslutande till affärskontor, engroslagerrum, arbetssalar m. m., icke till boningsrum. Nybyggnaden mot Mikaelsgatan skall blifva färdig till den 1 juni 1901. Tämän lisäksi Aftonposten 21.3.1900 kertoo lähes samat asiat.

HKMKA 2562, tuntematon kuvaaja, 1901.

HKMKA N25015, Sundström, Eric, 1900-luvun alku. Katutasossa ja ensimmäisessä kerroksessa näkyvät uudet Lundqvistin liiketalon toimijat: London Magazine, Magasin de Nouveaute ja A. B. Uleåborgs Sadelmakerier, United Baltic Corporation ja Ateljee Apollon mainoslaatikot A-portaan pielessä.

Foto. Signe Brander.
Helsingfors. 1907.

HKMKA N81, Brander, Signe, 1907. Aleksanterinkatu Senaatintorin suunnasta ajalta, jolloin viimeiset yksikerroksiset empiretalot korvautuivat uusilla kivilatseilla. Taustalla Aleksanterinkatu 13 ja väliin jäävä tyhjä tontti, johon myöhemmin tuli Selim A. Lindqvistin suunnittelema Hamsterin liiketalo.

MFA, kuvaaja tuntematon, 1900-luvun alku. Harvinainen sisäpihakuva Lundqvistin liiketalosta.

marmoriasisätilojen koristeluun.⁹

Lundqvistin liiketalo varhaisiin vuokralaisiin kuului myös Helsingfors Sidenvärfveri, eli silkkikutomo, joka toimi neljännessä kerroksessa. Kutomossa oli yhteensä seitsemän silkkikudontalaitetta, joista jokaisessa 12 kpl 48 langan linjaa. Kutomo käytti saksalaista silkkiä, mistä myös kutomon tekninen johtaja Heidtmann oli kotoisin. Kutomo työllisti muutaman kymmentä työntekijää ja toimi liiketalon omalla sähköllä. Vastaavasti Mikonkadun puolella viidennessä kerroksessa toimi tavallinen kutomo, jonka 20 kudontalaitetta käyttivät pääasiassa puuvillaa. Tämän tehtaan johtajana toimi tanskalainen Heinrich Lindstorff ja omistajana oli Paul Pagh & Co.¹⁰

Piirustuksessa on esitetty rakennus, joka on pitkälti se, mikä nykyäänkin on katukuvassa. Pystysuunnassa julkisivu voidaan jakaa monella tapaa osiin. Materiaalien suhteen kaksi ensimmäistä kerrosta ovat graniitilla päällystetyt ja tästä ylöspäin ne ovat tiiltä. Ikkunoiden suhteen kolme ensimmäistä kerrosta ovat tiilipilarista tiilipilariin lasia, joista katutasolla on sisäänkäynti jokaisesta näyteikkunasta. Neljäs kerros koostuu suurista kaari-ikkunoista ja viides kerros/ullakko on pääosin koristeltu majolikasta tehdyillä medaljongeilla, joista joka kolmannessa on attika-ikkuna. Laatoitetussa jyrkässä katossa on kadun puolella pieniä kattolyhtyjä.

Vaakasuunnassa julkisivu on jaettu keskeltä siten, että sisäänkäynnin kummallekin puolelle sijoittuu kolme suurta pystyakselia, jotka ovat samalla toimineet katutason liikeyksiköiden jakamisen perusteena. Julkisivun tiilipilarit jatkuvat yli räystäskorkeuden, jotka ovat antaneet mahdollisesti sen virheellisen käsityksen kutsua Lundqvistin liiketaloa uusgotiikaksi tai jugendiksi, koska kolmannen kerroksen kohdalla tiilipilarit on koristeltu kimpupilarin kaltaisilla ulokkeilla, jotka jatkuvat piikkeinä räystään yläpuolelle.

Massansa puolesta Lundqvistin liiketalossa on ollut suurempi tornimainen rakenne katujen kulmassa ja pienemmät kaksi tornia kummassakin rakennuksen päädyssä.

Lundqvistin liiketalon julkisivu on monella tapaa poikkeuksellinen Lindqvistin tuotannossa, eikä sitä ole aivan yksinkertaista rinnastaa suoraan edeltävään tai seuraavaan tuotantoon, joten sitä voi pitää eräänlaisena vedenjakajana. On kuitenkin hyvä muistaa, että Lindqvist ei sinänsä ollut aikalaistensa tavoin niin kiinnostunut tyylillisistä seikoista, vaan enemmän rakenteista ja toiminnoista. Tästä ovat todisteena varsinkin saman korttelin Agrokseen (1911) ja Hamsternin (1908) liiketalot. Tiettyjä aikaisemman tuotannon detaljillisiä yksityiskohtia voidaan yhdistää Lundqvistin liiketaloon, kuten goottilaiset Vuorimiehenkatu 1:n ikkunanpuitteet tai Mikonkatu 3:n suunnitelman asteelle jääneet julkisivuratkaisut. Salokorven mukaan

⁹ Hufvudstadsbladet 12.1.1902, s. 3. Saman uutisen julkaisi myös Finlands Allmänna Tidning 14.1.1902, s.1.

¹⁰ Salokorpi 2001, s. 26.

Lindqvist toi Saksasta tuliaisina gotiikan ja pohjoissaksalaisen renessanssin.¹¹ Tämä ei kuitenkaan ole välttämättä niin yksioikoista. Lindqvistiä ei myöskään oikein voi luonnehtia jugend-arkkitehdiksi. Lindqvistin 1900-luvun voi ehkä parhaiten luonnehtia wieniläisenä, joka tulee parhaiten esille juuri hänen liikerakennuksissaan. Lundqvistin liiketalon erilaisuus verrattuna Basaarirakennus Cityyn (1901, purettu 1928) tai Hietalahden kauppahalliin (1903) ovat myös suuria.

Koska Lundqvistit järjestivät Elia Heikelin pohjapiirustusten pohjalta julkisivusuunnittelukilpailun 1899, johon osallistui Heikelin yhtiökumppani Lindqvist ja kaksi lehdissä nimeltä mainitsematonta saksalaista arkkitehtia, on syytä myös pohtia kilpailun vaikutuksia Lindqvistin lopputulokseen. Suunnittelukilpailu ei välttämättä ole oikea termi, vaikka Hufvudstadsbladet sitä sellaiseksi kutsuikin. Kyseessä on mahdollisesti ollut enemmänkin maksettu konsultaatio, kuten muissakin saman aikaisissa varsinkin julkisissa rakennuksissa oli tapahtunut. Kuten jo aiemmin mainitussa Fredrik Lundqvistin muistotilaisuudessa kävi ilmi, Lundqvistin liiketalolla oli läheiset suhteet Saksaan ja erityisesti Leipzigiin sekä Dresdeniin, joka saattaa osaltaan selittää kutsukilpailun kahta saksalaista arkkitehtia. Hiljattaisen Pankkimuseon lahjoituksen myötä (2013) Arkkitehtuurimuseolla on kokoelmissaan Heikelin ja pieni osa Lindqvistin piirustusmateriaalia. Arkkitehtuurimuseon arkiston kansio MFA 14-051, joka sisältää Aleksanterinkatu 13:n piirustukset ja yhden syyskuussa 1898 päivätyin Lindqvistin Aleksanterinkatu 13:n julkisivun, sisältää myös kaksi näille kuulumatonta julkisivupiirustusta liiketalosta, joita ei ole nimiöity millään tavalla. Koska julkisivun mitat täsmäävät kummassakin piirustuksessa Aleksanterinkatu 13:n kanssa ja kerrosluvut ja ikkunoiden aukotukset ovat samoilla kohdilla, sekä julkisivut ovat jaetut samalla tavoin kolmeen osaan, näiden on pakko olla Hufvudstadsbaldetissa mainittujen saksalaisten arkkitehtien julkisivukilpailupiirustukset, jotka on sovitettu Heikelin laatimiin pohjiin.

Ensimmäinen Berliinissä 14.6.1898 päivätty julkisivupiirustus on tussilaveeraus. Nimikirjoituksesta ei saa selvää. Julkisivu on siis jaettu keskilinjassa olevaan sisäänkäyntiin, jonka kummallekin puolelle tulee kolme suurta näyteikkuna-akselia kolmessa kerroksessa. Tämän yläpuolella on selkeästi toimistokerros ja kummassakin päädyssä pienet tornit. Aleksanterinkadun portaali veistoksineen on hämmästyttävän samankaltainen Lindqvistin suunnitelman kanssa.

Toinen piirustus on musteviivapiirustus ja päivätty toukokuussa 1898 Leipzigin. Laatija on paikallinen arkkitehti Theodor Kösser, joka oli tunnettu useista liiketaloistaan Leipzigin seudulla. Näistä ehdottomasti tunnetuin on Leipzigin Mädlers Passage (1914), joka kuuluu Saksassa tärkeimpään jäljellä olevaan pasaasiarkkitehtuuriin. Julkisivu on siis tässäkin jaettu keskilinjassa olevaan sisäänkäyntiin, jonka kummallekin puolelle tulee kolme suurta

¹¹ Salokorpi 2001, s. 32.

näyteikkuna-akselia kahdessa kerroksessa. Tämän yläpuolella on selkeästi toimistokerros ja kummassakin edellistä suuremmat tornit. Yhdennäköisyys Lindqvistin suunnitelman kanssa on huomattava, vaikka arkkitehtuuri on sinänsä geneeristä saksalaista liikearkkitehtuuria kyseiseltä ajalta.

Koska Lindqvistiltä ei ole olemassa muita julkisivupiirustuksia kohteesta ja päiväys on neljännesvuosi muita kilpailijoita jäljessä, mahdollisuutena voisi pohtia myös, ottivatko Heikel ja Lindqvist suoraan muiden kilpailutöistä vaikutteita omaansa? Tai, halusivatko Lundqvistit teettää turhan kilpailun arkkitehdeilla, jotta he voisivat paremmin kehittää omaa liiketaloaan? Näitä on mahdoton jälkikäteen selvittää, mutta ainutlaatuista tämä ei kuitenkaan olisi ollut. Heikelin apulainen Stefan Mihailov (myöhemmin Helenius) oli jo kopioinut Tallbergin liiketalon Aleksanterinkadun julkisivun suoraan Glasgowsta. Salokorven mukaan Mihailov ei piirtänyt Heikelille sen jälkeen yhtään julkisivua, ja antaa ymmärtää tämän olleen skandaalin.¹² Vuosisadan alussa tämä kopioiminen oli kaikille muillekin ammattilaisille selvää, mutta pohdittavaksi jää, kuinka paheksuttavaa. Edelliset vuosikymmenet arkkitehtuurissa olivat olleet joka tapauksessa käytännössä eklektistä poimimista ja valintaa.

Lundqvistin liiketalon valvovina rakennusmestareina toimivat J. Juntunen ja Karl Oskar Johansson.¹³ Työvoimaa oli käytössä noin 100 henkeä päivässä. Paalutukseen pehmeään maaperään tarvittiin yhteensä 1200 paalua, joiden pituus oli 8 - 11 metriä. Kokonaan pohjavesitason alapuolella olevan kellarin vesieristystyöt asfaltilla suoritti Vilcken & Co. Lindqvistin omat aiemmat työsuhteet tulivat tarpeeseen, sillä julkisivun graniittiosat toimitti Hangon Graniitti.¹⁴ Tiilijulkisivun tiilet toimitti Minnenbergin tiilitehdas Trelleborgista. Katon liuskekivitoimittajaa ei mainita. Valurautapylväät toimitti Högforssin ruukki ja vaakarakenteiden rautapalkit Peiner Walzwerk. Lindqvistin suunnittelemat sisustuksen puuosat toimitti Helsingfors Snickerifabrik. Julkisivun suuret hiotut näyteikkunalasit tilattiin Belgiasta ja valoa taivattavat prismat luonnonvalaistuksen parantamiseen tilattiin Yhdysvalloista (Luxfer-prisma). Höyryllä toimivan keskuslämmityksen toimitti hannoverilainen Gebrüder Körting. Liiketalon oman sähkövoimalan dynamot toimitti berliiniläinen Siemens & Halske ja näiden käyttövoimana oli tukholmalaisen Mekanikus osakeyhtiön 75 ja 35 hevosvoimaiset

¹² Byggaren, IV vuosikerta, 1. numero, Johanssonin 60-vuotisonnitteluartikkeli. Johansson oli monessa tärkeässä rakennusprojektissa rakennusmestarina, kuten A. - B. Satamakadulla, Rahapajankatu 3, Luot-sikatu 11, Pohjoinen Rantatie 12, Korkeavuorenkatu 33, Tehtaankatu 36, Puistokatu 9, Ehrensvärdintie 19, Topeliuksenkatu 9 ja Forssan vaivaistentalon ensimmäinen vaihe. Myöhemmin myös Lutherinkatu 4, Tempelikatu ja Pohjoinen Rantatie 7. 1916 - 1924 pulakaudella Johansson osallistui teollisuusrakennus-ten valvontaan, kuten Ämmäskosken voimala, Riihimäen soodatehdas, Rauman sulfittitehdas, Varkau- den paperitehdas, Hangon satama ja Dobrowskan teollisuuslaitokset Laatokalla. Johansson toimi myös työskulkujen ja lakkojen selvittelijänä, josta hän sai lempinimen "Ruotsi Jussi".

¹³ Lördagen No. 37, 1900, s. 292 -293. Teknikern 29.3.1905, s. 82. Teknikernin mukaan kiillotettu julkisivu- graniitti oli ylipäättään suuressa huudossa koko Euroopassa.

¹⁴ Lördagen No. 37, 1900, s. 292 -293.

höyryturbiinit, joiden höyryn toimitti 107m² polttopinnalla toimivat gummersbachilaisen L. & G. Steinmüllerin höyrykattilat. Hissit toimitti berliiniläinen Berlin-Anhaltische Mascinenbau. Koska August Lundqvist oli innokas vapaapalokuntalainen, liiketalosta löytyi myös kaksi palopostia ja uusi palolennätin, eli varhainen versio palohälyttimestä. Liiketalon alustavassa jaossa kaksi ensimmäistä kerrosta olivat varattuja liikkeille, kolmas liikkeille ja varastoille, neljäs työtiloille (myöhempi trikootehdas) ja viides valokuvausateljeelle sekä toimistotiloille. Kirjoituksen vaiheessa lähes kaikista tiloista oli jo tehty vuokrasopimus ja ensimmäiset pääsisivät muuttamaan 1.3.1900, viimeiset 1.6.1901. Tiedettyjä vuokralaisia oli tällä hetkellä J. F. Lundqvistin turkisliike, H. E. Vinqvistin vaatettamo, Adolf Petterssonin työkaluliike, G. Viitasen räätäli, S. Wuorion koristemaalaamo ja valokuvausateljee Apollo.¹⁵

Vanhoja rakennuselostuksia ei ole enää tallessa, mutta myöhempien muutostöiden yhteydestä saadaan jotain tietoa rakenteista.¹⁶ Kantavat ulkoseinät olivat kahden kiven paksuista muuria, kantavat pystyrakenteet sisällä olivat ilmeisesti Högforsin valmistamia valurautapylväitä ja välipohjat olivat poikkeuksellisesti puu/teräsrakenteisia. Myöhemmästä dokumentista voi rekonstruoida välipohjan (450 mm) rakenteen seuraavasti: lattiapäällyste, kipsimassa, laudoitus, korotuspuut ja hiekkansekainen purutäyte, laudoitus, sekundääriplakit puusta, kipsimassa ja pääpalkit terästä. Julksivujen säilymisen ohella myös alkuperäinen liuskekivikatto on hyvin säilynyt.¹⁷

Lundqvistin liiketalon toiminnan alku, vastaanotto ja toiminta vuoteen 1930

Liiketalon valmistuttua vastaanotto oli lähinnä ylistävä ja riemastunut. Teknikernin Bertel Jung kuvaili Aleksanterinkadun muutosta yleisesti moderniksi eurooppalaiseksi suurkaupungiksi, jonka uusilla liiketaloilla on keskeinen sija.¹⁸ Jungin mukaan Lundqvistin liiketalo on kuin elegantti liikemies, jonka puku on hyödyllinen, käytännöllinen ja kaunis. Tämä siis oli Jungin vertaus vastapäiseen samaan aikaan valmistuneeseen Pohjolan taloon (Gesellius, Saarinen ja Lindgren), joka Jungin mielestä oli kuin kesyttämätön villi. Kiitosta sai myös rautapylväiden varaan tehty rakenneratkaisu, joka mahdollisti tilojen jakamisen vuokralaisten tarpeiden mukaan. Moninaisista vuokralaisista Jung mainitsee alempien kerrosten erilaiset liikkeet, ylempien kerrosten toimistot ja trikootehtaan (joka sai käyttövirtansa talon omasta sähkövoimalasta). Lisäksi talosta löytyi (ullakon muutospiirustukset 1899) valokuvausateljee, panoraama ja asianajotoimisto. Erityisesti Jung korostaa, että talossa ei ole yhtään asuntoa – eli

¹⁵ RAVA arkisto, Lupatunnus 2-2384-A-77, ”Julksivutoimikunnan 5.4.1978 pyytämää lisäselvityksiä”.

¹⁶ Rakennuselostukset 1970-luvun lopulta ja niihin liittyvät myöhemmin käsiteltävät pöytäkirjat.

¹⁷ Teknikern 13.11.1901, s. 219 - 220 (Bertel Jung).

¹⁸ G. Strengel, Valvoja, tammikuu 1903, s. 32 - 34.

HKMKA 58728, Hakli, Kai, 1974. Harvinainen kuva myöhemmin puretusta sisäpihan höyryturbiinisähkövoimalasta.

HKMKA N37417, Sundström, Eric, 1917. Holländska Cigarrimportaffären Aleksanterinkadulla. Talon seinässä kolmekielinen kadunnimikyltti, jonka päälle on kiinnitetty uusi kaksikielinen kyltti. Holländska Cigarrimportaffärenillä oli v. 1917 kolme liikettä Helsingissä osoitteissa Pohjois-Esplanadi 29, Pohjois-Esplanadi 33 sekä Aleksanterinkatu 13.

HKMKA N37419, Sundström, Eric, 1917. Holländska Cigarrimportaffären Aleksanterinkadulla.

HKMKA N350180, tuntematon kuvaaja, 1900-luvun alku. S. Wuorion työntekijöitä työnsä ääressä, mm. kilpien maalausta. Mahd. Lundqvistin liikepalatsissa, Aleksanterinkatu 13, sijaitseva koristemaalauksen- ja kilpiateljee.

HKMKA G16095, Rosenbröjjer A. E., 1901. Lundqvistin liiketalo ja Pohjolan talo. Yllä kuvia liiketalon kelloliikkeestä.

Helsingin ensimmäinen täysiverinen liiketalon kahdella henkilöhissillä ja yhdellä tavarahissillä, jolla pääsee kellarin varastotiloihin. Jung kuvailee myös ullakkotason majolikamedaljongit ja Robert Stigellin veistokset pääsisäänkäynnin yläpuolella.

Gustaf Strengell kirjoitti uudesta Lundqvistin liiketalosta useampiin julkaisuihin – useimmiten varsin ylistävästi. Strengellin mukaan Lundqvistin talosta Aleksanterinkadun varrelta, jonka on piirtänyt Selim Lindqvist ja joka on valmistettu kokonaan graniitista, tiilestä, lasista ja raudasta, on Helsinki saanut, joskaan ei ensimmäistä, niin ainakin kauneimman ja täysin ajanmukaisten periaatteiden mukaan suunnitellun liikepalatsinsa. Lundqvistin liikepalatsi on pääasiassa sen kansainvälisen tyyppin istukas, joka aikaisemmin on muodostunut mannermaalla ja jonka klassisena esimerkkinä on tunnettu Wertheimin makasiini Leipzigerstarssen varrella Berliinissä. Suurimman mahdollisen tilan, valon ja ilman tarve on päävaatimus, mikä asetetaan nykyaikaiselle liikepalatsille. sen vuoksi ovat seinät kuten gotiikissa hajoitettut kannattaviksi osiksi, pilareiksi, jotka solakkoina kohoavat maasta kattolistaan asti ja joiden välillä lepäävät valssatut levynkannattajat, jotka ovat lattioiden tukena. Täten syntyneitä aukkoja täyttämässä ovat suuret peililasilevyt ja vielä varmuuden vuoksi paikoittain luxferprismat, jotka taittaen valonsäteittäin suunnan vahvistavat valoa palatsin sisällä.¹⁹ Strengell jatkaa aiheesta vielä seuraavassa numerossa kritiikillään Pohjolan talosta. Pohjolan talo ei hänen mielestään ollut kansallista arkkitehtuuria, vaan amerikkalaista. Kansalliseksi voitiin katsoa ainoastaan julkisivun koristelu:

Tuolla karhunpääät katselevat alas kolmannen kerran ikkunain päältä ja soihtuja kantavat karhut istua kököttävät portaalien pielissä. Oravia on ylinnä lopettavassa friisissä ja on niitä muutamia alempanakin, käpyjä nakertelemassa; susi ja ilves irvistävät avonaisen sisäänkäytävän holviripain kapiteeleista. Sisäpuolella alastomat villi-ihmiset lyhdynpatsaissa kiipeillen kaamein silmin katselevat miten valo (sähkövalo!) pääsee voitolle. Ja kasviaiheina vaihdellen petäjää ja kallioimarretta, mestarillisesti tyylitelyjä. Kaikki pyrkii tässä fantastis-dekoratiiviseen suuntaan. ratsionalistis-käytännöllinen puoli on sen sijaan jossakin määrin laiminlyöty; niinpä pohjakerran liikehuoneustot ovat koko lailla ahtaat eikä fasadeissa ole mitään kyltin tiloja osoitettuna tai ylipäänsä edes varattuina - ilmeisesti sellaisia ei ensinkään haluttu saada; ne häiritsisivät kokonaisvaikutuksen. vertaus vastapäätä seisovaan aikaisemmin mainittuun Lundqvistin liikepalatsiin on tässä suhteessa varsin mieltäkiinnittävä.²⁰

Mielenkiintoisiksi nämä kaksi vierekkäistä rakennusta tekee niiden täysin erilainen arkkitehtuuri samanaikaisuudesta huolimatta. Tämä heijastui myös aikakauden lehdistössä. Lähes ainoastaan ruotsinkielinen lehdistö julkaisi Lundqvistin liiketalosta ja suomenkielinen Pohjolan taloa. Tämä ei sinänsä ole ihme, sillä sama ajanjakso oli myös pitkien kielitaisteluiden aikaa. Tässäkin lehdistö siis otti kantaa kieleen perustuvan pääoman arkkitehtuurin puolesta

¹⁹ G. Strengell, Valvoja, helmikuu 1903, s. 89 -90.

²⁰ Lördagen N:o 27, 1901, s. 213.

Heikonen, Juhana, 2020. Stigellin patsaat.

ja vastaan. Valvoja lehtenä oli tässä poikkeus. Toinen mielenkiintoinen seikka on Strengellin viittaus Wertheimin tavarataloon Berliinissä, jossa on vähän yhtäläisyyksiä Lundqvistin taloon julkisivunsa puolesta. Vertaus kuitenkin toistuu Strengellin jälkeen useissa julkaisuissa aina Salokorpeen asti, joka tosin hieman epäilee yhtäläisyyksiä. Onkin siis mahdollista, että viittaukset Wertheimiin juontavat juurensa Strengelliin.

Robert Stigellin Aleksanterinkadun sisäänkäynnin veistokset saivat osakseen myös paljon julkisuutta. Veistokset olivat näytteillä ensiksi Ateneumissa ennen kuin ne asennettiin portaalin päälle. Lehdistössä oli useita vertailuja Lundqvistin ja Pohjolan talojen välillä. Koristelunkin suhteen lehdistö löysi eroja talojen välillä. Pohjolan talon veistoskoristelu, kuten Strengell jo sitä edellä kuvaili kävyiksi ja karhuiksi, oli Lundqvistin veistoskoristelut naturalistisia ihmisveistoksia, joista toinen esitti kehrääjää ja toinen metsästäjää.²¹ Robert Konstantin Stigell (1852 - 1907) oli suomalainen kuvanveistäjä, jonka tunnetuin veistos on Helsingin Tähtitorninmäellä sijaitseva 4,5 metriä korkea pronssinen Haaksirikkoiset-patsas. Stigellin isä oli kivenhakkaaja Henrik Stigell. Robert Stigell lähti 15-vuotiaana kivenhakkaajan oppiin Pietariin ja opiskeli siellä myös piirustusta. Hän kävi Suomen Taideyhdistyksen piirustuskoulua 1869–1870 ja opiskeli sitten St. Luca-akatemiassa Roomassa 1872–1876 sekä École des Beaux-Arts-koulussa Pariisissa 1876–1878. Stigell asui lähes 20 vuotta Pariisissa. Stigellin työt liittyvät realismiin ja barokkiin. Teoksissaan hän harrasti voimakkaita barokin liiketeemoja, joka on nähtävissä erityisesti Haaksirikkoisissa. Lundqvistin veistokset vastaavasti ovat erittäin staattisia.²²

Suomen teollisuuslehden rakennusosaston julkaisu Rakentaja vastaavasti kuvaili Lundqvistin liiketaloa onnistuneeksi: *Arkkitehti Selim Lindqvist on tämän talon taiteellinen mestari. Me onnittelemme häntä siinä että hän on luonut pääkaupungillemme arkkitehtonisestikin mallikelpoisen liiketalon. Täysin pistein lehti ei kuitenkaan Heikeliä päästä, vaikka kehuukin tämän ammattitaitoa. Tässä vaiheessa näköjään kaikille oli jo selvää, että Heikelin vastuulla ollut Tallbergin talon julkisivu oli kopioitu lähes suoraan Glasgowsta. Samoin Robert Stigellin taideteoksia lehti ei juurikaan arvostanut: Portaalit ovat huonommin onnistuneita; kehruuteollisuutta ja metsänriistaa kuvaavain bronssiryhmäin aluspylväimet voi sanoa suorastaan epäonnistuneiksi*

²¹ Lukutupa N:o 21 -22, 1907, s. 242.

²² Rakentaja, N:o 10, lokakuu, 1901, a. 77 -78.

*Harmaaseen kiveen hakatut pintaornamentit tuntuvat niinikään epäonnistuneilta.*²³

Toisenlaiseen tulokseen tuli nimimerkillä Landebo Hufvudstadsbladetiin kaupunkitoimittajanimerkille Flanör kirjoittanut mies, joka oli saattamassa maalta poikaansa vanhaan opinahjoonsa Helsingin yliopistoon. Todettuaan Ylioppilastalon pilatuksi erilaisilla kansallisilla aiheilla, Landebo jatkoi matkaansa Aleksanterinkadulle, joka ei miellyttänyt häntä ollenkaan. Landebo kaipasi takaisin Helsingin empirekeskustaa, joka hänen mielestään oli hienointa Alppien pohjoispuolella.²⁴ Aleksanterinkadun Lundqvistin liiketalosta ja Pohjolan talosta hänellä oli vain todettavanaan: *Jag vandrade bort med min son, ty jag ville inte för honom uttala hela bitterheten i min själ, och vi togo vägen utför Alexandersgatan, som var tämligen tom så tidigt på förmiddagen. Det hade regnat, och vattendroppar tindrade i nästippen på käringansiktet, som ”pryda” Pohjolas nya hus. De grinade hemskt, som om de funnit ”den nya stilen” vedervärdig eller det Lundqvistska affärspalatset altför fint. Eller var det kanske blott därför att papyrostumparna slocknat mellan deras tänder. Det var visst annars gatpojkar, som utrustat dem med cigarretter. Men jag förundrade mig öfver att icke den genialiska konstnären satt pipsnuggan i munnen på sina bilder. Den skulle kanske inte värkat i högre grad monumentalt, men tvifvelsutän högst ”nationelt” eller ”eget”, som det heter. Därefter begäfvos oss till Nyländska nationshuset.* Kuten arkkitehtuurissa aina, kaikki eivät pidä uusimmista tyyleistä ja tässäkin tapauksessa Landbo katsoi sekä jugendin että kansainvälisemmän Lundqvistin liiketalon edustavan jotain ala-arvoista verrattuna empireen tai uusrenessansiin.

Sähkövoimala tuotti käyttösähkön lisäksi myös liiketalon keskuslämmityksen vaatiman höyryn. Yksittäiset korttelivoimalat olivat vielä vuosisadan alussa yleisiä ja lähistöltä näitä löytyi ainakin naapurin Hermeksen ja Atlaksen liiketaloista. Helsingin kaupungin lunastaessa yksityisiä voimaloita ja kunnallistaessa sähköntuotantoa nämä kuitenkin jäivät käytöstä 1920-luvulle tultaessa. Näistä matalajännite blokkivoimalaloista käytössä oli vielä 1930-luvulle tultaessa käytössä ainakin. Pohjolan talolla oli myös oma voimala, joka tuotti myös lämpöä sähkön ohella. Tässä vaiheessa Lundqvistin liiketalon voimala oli jo lopettanut toimintansa.²⁵ Liiketalon käytössä oman sähkövoimalan höyrykoneen käyttäjät olivat

²³ Hufvudstadsbladet (viikonloppuliite) 2.11.1902, s. 3. Senaatintoria Landebo kuvailee: *Man har sagt, om jag ej missminner mig, att det icke finnes norr om Alperna ett vackrare torg än Senatstorget. Men månne det finnas norr om alperna något torg, som är så grufigt misshandladt af omgifvande byggnader som Gardstorget i Helsingfors? Endast då nöden tvingar mig, kan jag vandra öfver detta torg, som för evärdliga tider skall vittna om vår brist på smak. Tänk hvilka byggnadsstilar där möta ögat! . . . Det blef tid att intaga en frukost, middag, men dessförinnan måste jag återställa mitt sinne jämvikt genom att läska mig med anblicken af Universitetsbiblioteket och Statsarkivet. De vackra byggnaderna stodo ännu, Gud ske lof, på sina platser, vittnande om en tid, då man i Finland trodde på ljusets och skönhetens seger öfver mörkret och barbariet. Den tiden är nu visserligen länge sedan förbi, men på landet lefva ännu några rester af denna gamla tro. - Landsbo.*

²⁴ Voima ja Valo, heinä-elokuu 1928, s. 123 - 128.

²⁵ Tidskrift Maskinister och Lokomotivmän i Finland April 1906, s. 54.

ilmeisesti arvostettua väkeä, sillä Tidskrift Maskinister och Lokomotivmän i Finland totesi katkerasti, että koneenkäyttäjä Lundqvistilla sai suurempaa palkkaa kuin koneenkäyttäjä valtion jäämurtaja Sampolla.²⁶

Suurta mielenkiintoa herätti Lundqvistin talon automaattiravintola. Ilmiö tuli Suomeen joko Ruotsista tai Saksasta ja lehdistölle se oli jo tuttu ennen ensimmäistä suomalaista automaattiravintolaa.²⁷ 1800-luvun lopun uutisoinnin perusteella olisi luultavinta, että vaikutteet automaattiravintoloihin tulivat ensisijaisesti Saksasta, jossa vaadittava teknologia myös patentoitiin ensimmäisenä. Kölniläistä suklaatehtailija Ludwig Philipp Albert Stollwerck (1857 - 1922) voidaan pitää yhtenä automaattiravintoloiden isänä. Alun perin kolikoilla toimivat suklaa-automaatit valjastettiin nopeasti myymään myös ruokaa ja juomaa, koska aikakauden tehokkuusajatteluun kuuluu jo tuolloin työvoiman vähentäminen kustannusten säästämiseksi sekä voittojen maksimoimiseksi. Stollwerck vei keksintönsä nopeasti Yhdysvaltoihin, jossa hän yhtiökumppaninsa kanssa perusti Volkmann, Stollwerck & Co:n, jonka seurauksena 1902 mennessä tämän myötävaikutuksella Horn and Hardart Company perusti useita ravintoloita San Franciscoon, St. Lousiin, Philadelphiaan ja New Yorkiin.²⁸

Yhtään valokuvaa Lundqvistin liiketalon automaattiravintolasta ei ole säilynyt, mutta sitäkin useampia mainoksia. ”Automat Restaurant”, joka ilmoittaiolevansa auki arkisin 09:00 - 01:00 ja pyhinä 14:00 - 01:00, tarjosi asiakkailleen erityisesti olutta (Sörnäs Pilsner, Wasa Bock, Wiborgs Münchener ja Sörnäs Porter) ja voileipiä. Tämän lisäksi ravintolasta sai herkullisia leivonnaisia ja buffetista halpoja lämpimiä ruoka-annoksia, sekä tämän lisäksi

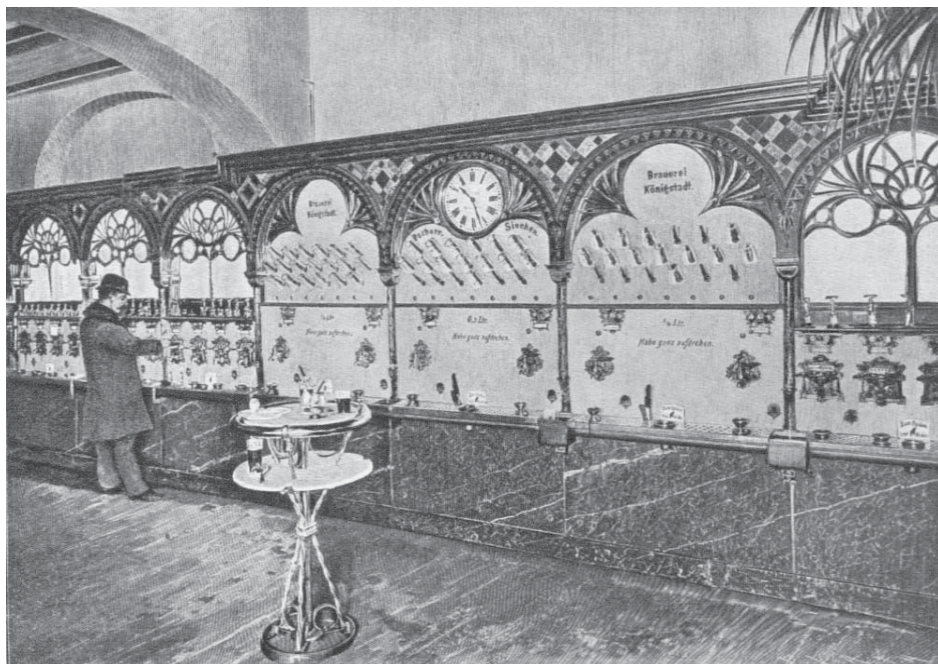
²⁶ Wasa Tidning 09.12.1896, s. 4. Wasa Nyheter 04.12.1896, s. 4. Hufvudstadsbladet 29.12.1898, s. 6. Björneborgs Tidning 23.09.18, s. 2. *En automatrestaurant har nyligen inrättats i den svenska hufvudstaden. Den är föremål för en liflig skildring i ett Stockholmsbref till Viborgsbladet, däri det heter: Då ni kommer in i automatrestauranten, befinner ni er i ett smalt aflångt rum, utefter hvars vänstra vägg soffor äro placerade, där ni kan slå er ned och förtära en måltid. Utefter högra sidan äro automaterna. Bakom glasväggar ser man hyllor fullsatta med små porslinsbrickor, hvarpå hvila de läckraste smörgåsar eller varma ätter. Men man får stå där som en Tantalus och bara titta på all den goda maten, om man inte stikker en slant — 10, 25 öre eller mer — i en springa bredvid hvarje hyllfack. Så har man bara att dra i ett handtag och genast sänker sig hyllan ett steg så att man ogeneradt kan sticka in handen i det nedersta facket och servera sig själf. Servera dig själf! står det förresten anslaget på väggen. Och för den hvars maktighet möjligen känner sig stött däraf tilläggas de uppmuntrande orden: Inga drickspengar! Och så bör han väl bli glad igen. Pi enkelt går det till att få yck man önskar, det må nu il, mjölk, kaffe, choklad eller g;. På en mängd pinnar som klädhängare äro glas uppsatta. Man tar ett sådant, sköljer af det — också automatiskt — lägger sin tioöring i springan, placerar så glaset under en kran, griper fatt i ett handtag och den önskade drycken rinner ned i glaset. Det är inte så svårt att komma sig tillrätta på den restauranten som man ser. Skulle man vara en smula villrådig erhållas upplysningar af en ung dam, som därjämte står till tjänst med växelpengar. Att automaterna fungerade utmärkt var man i tillfälle att se för några dagar sedan, då en invigningsfest hölls på den nya restauranten. Till gästernas tjänst voro då framför hvarje automat framsatta små fat, rågade med 10-, 25- och 50-öringar. Men så välvillig blir man nog inte framdeles. Då skulle nog automatrestauranten få altför stor publik.*

²⁷ Hans-Josef Joest 1989, *150 Jahre Stollwerck. Das Abenteuer einer Weltmarke*, Sutton Verlag GmbH, Köln.

²⁸ Fyren 16.8.1902, s. 2.

Tuntematon kuvaaja, 1896.
Stollwerck-Automatenrestaurant
Berliinissä. Tuntematon kuvaaja, 1904.
" Largest Automatic Restaurant in the World, 818-820 Chestnut St., Philadelphia, Pa".

maitoa, kahvia, teetä tai kaakaota. Toiminta perustui ilmeisesti yksinkertaisiin erilaisiin automaatteihin ja juoma-annostelijoihin, jotka toimivat kolikoilla. Usein mainoksissa korostetaan, että juomarahaa ei missään tapauksessa saa jättää.²⁹

Ilmeisesti toiminta ei kuitenkaan ollut kovin kannattavaa, sillä Hufvudstadsbladet osasi kertoa, että vuodelta 1902 ei ollut jakaa osinkoja.³⁰ Yhtiö tulisi keskittymään tulevaisuudessa ainoastaan voileipien myymiseen lämpimien annosten sijaan. Toiminta kuitenkin kääntyi 1904 voitolliseksi, sillä siltä vuodelta liikevoitto oli yhteensä 10568 markkaa.³¹

Tunnettuja automaattiravintolan käyttäjiä olivat mm. Euterpen toimittajakunta, jonka toimitus oli liiketalon viidennessä kerroksessa. Euterpe-ryhmä oli samannimisen vuosina 1900–1905 ilmestyneen kirjallisen lehden ympärille kerääntynyt suomenruotsalaisten kirjailijoiden ja taiteilijoiden ryhmä. Euterpelaisia yhdisti kiinnostus ranskalaiseen kulttuuriin, symbolismiin ja Friedrich Nietzschen filosofiaan (joka ilmenee myös Bertel Gripenbergin muistelmista) sekä kirjailija Oscar Wilden edustamaan vapaamieliseen maailmankuvaan, jota aikalaiset eivät katsoneet hyvällä. Euterpe-ryhmä sai alkunsa eräänä vuoden 1901 myöhäissyksyn iltana, kun joukko tulevia ryhmän jäseniä poistettiin helsinkiläisen Grand Hotelin ravintolasta heidän osoitettuaan mieltä naapuripöytään saapuneelle venäläisseurueelle. Sinänsä hajanainen ryhmä katsoi, että heidän on saatava äänensä kuuluviin sortovuosien leimaamassa Suomessa, mutta koska sensuuriviranomaiset eivät olisi sallineet oman lehden perustamista, he päättivät käyttää tähän tarkoitukseen Karl Flodinin vuonna 1900 perustamaa Euterpe-nimistä musiikkilehteä. Euterpe on siis muinaiskreikkalaisen mytologian huilunsoiton muusa. Ryhmään kuuluneen Rolf Lagerborgin vapaata sukupuolimoraalia kannattanut näytelmä *Öfver bräddarna* ja hänen Euterpe-lehdessä ilmestynyt naiskysymystä käsitellyt artikkelinsa *I kvinnofrågan* saivat aikaan huhumyllyn lehden toimituksessa viidennessä kerroksessa Aleksanterinkadulla pidetyistä yöllisistä orgioista. Lehden saamaa mainetta lisäsivät Lagerborgin artikkeleiden lisäksi vielä erityisesti pahennusta herättäneet Bertel Gripenbergin runot, joita lausuttiin Euterpe-ryhmän illanistujaisissa. Ryhmän jäsenistö oli kattava katsaus aikansa suomenruotsalaista kulttuuria: Emil Zilliacus, Axel Cedercreutz, Alexis von Kraemer, Sigurd Frosterus, Leo Ehrnrooth, Alvar Törnudd, Gustaf Strengell, Emil Hasselblatt, Ragnar Furuhjelm, Björn Cederhvarf, Rolf Witting, Harry Federley, Ernst von Wendt, Carl Adolf af Nyborg, Birger Runeberg, Karl von Kraemer ja Klas Holmberg. Myös muut kulttuurivaikuttajat vierailivat ahkerasti Euterpeen toimituksessa, kuten Jean Sibelius, Albert Edelfelt ja Eino Leino. Ryhmän jäsenet edustivat sortovuosina perustuslaillisuutta, he hyväksyivät Bobrikovin murhan ja heillä oli suhteita aktivistipiireihin. Lopulta vuonna 1905 rahavaikeuksiin kaatuneen Euterpe-lehden

²⁹ Hufvudstadsbladet 28.03.1903, s. 5.

³⁰ Hufvudstadsbladet 31.03.1905, s. 5.

³¹ Mustelin 1963. Mustelinin teos pohjautuu monilta osin Bertel Gripenbergin muistelmiin.

seuraajaksi perustettiin vuonna 1908 Argus-lehti (myöhemmin Nya Argus).³²

Toimitustyö radikaalissa runojulkaisussa muistutti jokseenkin enemmän loppumattomia kotibileitä.³³ Lehden toimituksen kassanhoitaja oli varannut toimituksen pitkään, mutta kapeaan huoneeseen ison määrän erilaisia alkoholituotteita, joita toimitus sai nauttia laittamalla maksun tai maksusitoumuksen kassalippaaseen. Lippaasta sai myös lainata rahaa käydäkseen esimerkiksi noutamassa ruokaa katutason automaattiravintolasta. Toimitus oli vaatimattomasti kalustettu, mutta ilmeisesti taiteessa ei säästetty. Toimituksen seinä koristi ostoksina ja Strengellin lahjoituksina Edelfeltin, Enckellin, Simbergin ja Sparren maalaukset.³⁴ Euterpen klubbimestari Ehrnrooth totesi tilan olleen heille kuin yökerho: *Icke förty hade jag som klubbens skattmästare någon gång all möda att blidka vår vredgade hyresvärd, när den*

³² Gripenberg 1943, s. 74 -75. *Den som kanske väckte den största uppståndelsen av oss var Rolf Lagerborg, vars artiklar mot kyrkan och kristendomen på sin tid voro sensationella. I sinä polemiker mot konservativa filosofer och teologer utvecklade hän en glänsande slagfärdighet, vars make man dittills inte hade sett i detta land. Det kalla och kritiska förståndet inom vår krets representerades kanske främst av Gunnar Castren, som också var en av tidskriftens stödjelpelare, medan Olaf Homen i sinä teater- och litteraturkritiker utvecklade en lekande spiritualitet, som varken förr eller senare har överträffats i detta tröga land.*

Vi hade hyrt en kombinerad redaktions- och klubblokal, ett stort, avlångt rum högt uppe i översta våningen i Lundqvistska affärspalatset i hörnet av Alexandersgatan och Mikaelsgatan. Här samlades vi ofta i större eller mindre sällskap till animerade aftonsamkväm, regelbundet alla lördagsaftnar, men ofta även under veckan. Serveringen här var rätt så finurligt ordnad. Kassaförvaltaren eller klubbmästaren köpte in ett större lager viner och andra drycker. Detta förråd ställdes upp på en stor bokhylla i rummet. På varje flaska anbragtes en prislapp. När man sedan ville dricka någonting, tog man helt enkelt en flaska från hyllan och stoppade det på flaskan angivna beloppet i en stor sparbössa, som alltid stod framme. Denna sparbössa var försedd med följande citat ur Franzens berömda dikt:

*”Drick, de förflyga, de susande pärlorna, drick! Skynda, det ljuva, det ädla, det höga
Söker du fåfängt sen anden förgick. Dären, som fäste vid skummet sitt öga, Vatien, biott vatten på läpparna fick.”*

Om man inte råkade ha pengar, vilket nog kunde hända, kunde man stoppa in en papperslapp med sitt namn och det angivna beloppet, vilket senare inkasserades av kassaförvaltaren Ville man äta, skickades maten upp från en automatrestaurang, som fanns i bottenvåningen i samma hus.

Bland medlemmarna i denna klubb nämner jag här, utom de ovan omtalade, Emil Zilliacus, Axel Cedercreutz, Alexis von Kraemer, Sigurd Frosterus, Leo Ehrnrooth, Alvar Törnudd, Gustaf Strengell, Emil Hasselblatt, Ragnar Furuholm, Björn Cederhvarf, Rolf Witting, Harry Federley, Ernst von Wendt, Carl Adolf af Nyborg, Birger Runeberg, Karl von Kraemer, Klas Holmberg. Nu har jag kanske glömt någon, men det var inte så noga med medlemskapet, det fanns en hei del personer som stodo klubbmedlemmarna nära och ofta besökte klubben utan att vara egentliga medlemmar. Ibland hade vi också celebra och uppburna gäster. Där var Albert Edelfelt, som då stod på sitt livs middagshöjd, alltid strålande och charmant, livlig och intelligent, älskvärd, godhjärtad och entusiastisk. Det var en fest att få vara i hans sällskap. Också Jean Sibelius gjorde oss ibland den aran och det var givande stunder man tillbragte i den snillrike mästarens sällskap. Den finske skalden Eino Leino, detta egenartade och enastående geni, var god vän till Homén och mig och vi sutto ofta där med honom tills dagen grydde. Eino Leino som sällskapsmänniska var ett kapitel för sig. Allt visste han, alla kände hän, allt hade hän läst och om allt hade hän någonting kvickt eller originellt att säga. Men under all lekande kvickhet lag dock ett stort allvar. Hän tog sin konst djupt allvarligt och likaså betraktade hän fosterlandets denna tid mörka öden med djupt bekymmer. Som politisk och litterär polemiker intog hän en av de främsta platserna på den tiden.

³³ Mustelin 1967, s. 108.

³⁴ Mustelin 1967, s. 110.

dionysiska yran på klubben antagit alltför ohämmade fasoner. Ongelmia jatkuvista yönvietoista ei tullut senkään takia, että Ehrnrooth keksi tarjota likööriä riittävät määrät Lundqvistin liiketalon yövahti Malmelinille, joka kutsui Euterpen jäseniä “yöterpeläisiksi”.³⁵ Tilat olivat jäsenilleen ilmeisesti niin viihtyisät, että Gustaf Strengell ja Sigurd Frosterus perustivat 1904 arkkitehtitoimistonsa samaan kerrokseen.³⁶

Yksi tärkeistä Lundqvistin liiketalo vuokralaisista oli Helsingin toinen elokuvateatteri Kinematograf International, joka toimi toisessa kerroksessa. Ilmeisesti sisäänkäyntinä toimi Mikonkadun toinen sisäänkäynti, josta pääsi ainoastaan toiseen kerrokseen.³⁷ Gustaf Nordinin omistama elokuvateatteri sai filmsä ulkomailta, koska kotimaista tuotantoa ei ollut. 27.12.1901 teatterin ohjelmisto, jonka pituus oli 40 minuuttia, käsitti seuraavat lyhyet elokuvat: 1. Kavalleriexercis, 2. Hinderritt, 3. Snöbollskrig, 4. Fest för Loubet, 5. En scen mellan påven och Napoleon, 6. Ur operan Faust, 7. En ångbåtstur, 8. En furstlig begravning, 9. En orolig dröm, ja 10. Avbruten serenad. Liput maksoivat kalleimmillaan 1,50 Mk (lepotuoli) ja halvimmillaan 25 penniä (seisomapaikka). Väliajoilla esitettiin fonografimusiikkia. Nordin oli itsekin taipuvainen taiteelliseen ilmaisuun, sillä 10.1.1902 elokuvateatterin mainos oli hänen kirjoittamansa pitkä runo, joka vastaa pitkälti em. ensimmäistä esitysohjelmaa:

Kinematograf International
När efter dagens mödor och besvär
du önskar njuta välbehövlig vila,
så vet, det ovan nämnda stället är
den plats, till vilken du bör genast ila.
Bekvämt du sitter och mot väggen ser
det största under utav alla under,
ibland en rolig nuna mot dig ler,
och strax därpå ett land med berg och
lunder.
Men icke nog därmed, ty till din fasa,
där nyss en vägg med ingenting du såg,
där synas människor på hästar rasa,
och fartyg klyva oceanens våg.
Allt vad du ser skall storligt lig för-
våna,
ty allt på väggen lever och sig rör.

³⁵ Lisäksi Hufvudstadsbaladetista (27.2.1927, s. 5) löytyy pidempi juhlamuistelo Euterpen toiminnansta.

³⁶ Suomen Kuvalehti, 1927, s. 1534.

³⁷ Hufvudstadsbladet 1.1.1927, s. 4–5.

*Napoleon en påve synes håna,
vid fonografens toner loppa (utländsk)
dör.*

*Du även ser på väggens vita ruta
en utav Amor svart förvirrad man.
han knäpper kärleksdrucken på sin luta,
tills själv han slutligt knäppes av en
ann.*

*Ej bättre går det för en lika känslig,
han klappas och han klappar om sin tös,
där han på stegen står så sned och
spenslig,*

*men slutligt går en annan klappning lös.
Och vill du ännu några dagar bila,
så från Transvaals vitt omtalta sand
du får se boers emot Tommy's strida
på nära håll se krigets hårda hand...*

Heikonen, Juhana, 2020. Porttikongissa oleva muistolaatta.

Nordinin ohjelmisto oli täysin ajanmukainen muiden Euroopan maiden kanssa. Jo 1902 Nordin esitti useita alansa tärkeimmän pioneerin Georges Mélièsin (1861 -1938) elokuvia, kuten Matka kuuhun.³⁸

Vaateliikkeistä Lundqvistin oman turkisliikkeen lisäksi liiketalosta löytyi London Magazine, joka oli jo tunnettu Helsingin herrasmiesten vaateliikkeenä.³⁹ Talon pitkäaikaisia vuokralaisiin jo alusta lähtien kuului valokuvaamo Atelier Apollo, jota varten 1899 laadittiin jo ennen rakennusvaihetta muutokset ylimmän kerroksen kattoikkunoihin ja suurin pohjoiseen antaviin studioikkunoihin. Myöhemmin Apollo mainosti käyttävänsä keinovaloa kuvauksissa. Apollon omissa mainoksissa kuvaamo näyttäytyy erityisesti ylemmän luokan suosimana kuvaamona, jonka odotushuone muistutti enemmänkin porvaristalon salonkia.⁴⁰ Hermeksen ilmoitustoimisto, eli silloinen mainostoimisto, muutti Lundqvistin liiketaloon 1914.

Sotaa edeltävällä ajanjaksolla Lundqvistin liiketalossa toimi edelleen useita yrityksiä, kuten Iltalehden kaupallisessa yhteistyössä laaditussa artikkelissa vuodelta 1928 kerrotaan. Iltalehden mukaan Lundqvistin liiketalosta löytyi kaikki muu, paitsi ruokakaupat. Useiden toimijoiden joukossa olivat muun muassa Merivaaran rautasänkytehtaan myymälä ja Öflund & Pettersonin paino, jolla oli kivi-, offset- ja kirjapainokoneet. Hjalmar Idman OY toimitti kaikenlaisia taloustarpeita ja astiastoja. Suomen Akkunalasikonttori ikkunoita, Suomen lääkelasitoimisto lääkepulloja ja Suomen Pulloasiatoimisto lasipulloja. Valjas- ja nahkatavara Oy:n luvattiin toimittavan mitä tahansa nahasta ja erityisesti käsilaukkuja varastostaan, jossa niitä oli saatavilla 3000 eri lajia. Svend Örum toimitti myös auto-osia ja polkupyöriä, jolla oli hallussaan lähes koko viides kerros artikkelin hetkellä. Iltalehden artikkelin lopulla toimittaja kirjoittaa: Autosta puheen ollen on helppo siirtää keskustelu naiseen. Ne molemmat täydentävät toisiaan. Hieno auto tarvitsee istuimelleen hienosti puetun naisen vaikuttaakseen todella hienolta ja päinvastoin. Lundqvistin liiketalossa toimi tällä hetkellä useita vaateliikkeitä, kuten Salon de Mode. E. J., E. Viljanen, Amerikkalainen Räätälinliike Oy, Magasin de Nouveauté, Lindbladin jälkeläiset, Viktor Tikka Oy ja Wieniläinen Muotimakasiini. Aikala möi kelloja ja Oy Perkko niiden valmistukseen vaadittavia työkaluja (ja myöhemmin myös kelloja). Talous-Osakekauppa möi kankaita ja lyhyttavaraa. Talossa toimi myös Lindstedtin antikvariaatti.⁴¹ Lundqvistin liiketalossa toimi myös Auto-Vulcano Oy, eli Chevrolet-autojen edustus ja Goodrich sekä Continental renkaiden myymälä.⁴²

³⁸ Hufvudstadsbladet 17.12.1911, s- 7.

³⁹ Helsingin Kaiku, N:o 16, 1916, s. 16.

⁴⁰ Iltalehti 17.11.1928, s. 3 -6.

⁴¹ Helsingin sanomat 21.2.1924, s. 6.

⁴² Iltalehti 17.11.1928, s. 3 -6.

Eräs aika sai päätöksensä, kun Lundqvistin liiketalon pääomistajat August ja Helena Lundqvist kuolivat peräkkäisinä vuosina 1928 ja 1929. Tästä eteenpäin August Lundqvistin osuus (3/4) siirtyi hänen perillisilleen Ingeborg Lundqvistille ja kenraaliluutnantti J. Lundqvistille.⁴³ Helena Lundqvist testamenttasi osuutensa Aleksanterinkatu 13:sta mm. Svenska Literatursällskapetille, Nylandsnationille ja Finska Läkarsällskapetille (1/4).⁴⁴ Finska Läkarsällskapet möi osuutensa pian (1.6.1931) neljälle eri ostajalle, kullekin 1/16: Idman Oy, Kestilän Pukimo, Colombia Kahvi Oy ja Espe Oy Ab. Jokaisen osuuden hinta oli 13,5 miljoonaa markkaa. Tämä oli ensimmäinen kerta sitten vuoden 1857, kun kiinteistö tai sen osia myytiin, koska se oli säilynyt samassa suvussa ja siirtynyt ainoastaan perintönä. Lopulta 1950 Kiinteistön omistajat kenraaliluutnantti Jarl Lundqvist (3/8), Paul Sobbot (1/8), Jarl Sobbot (1/8), Frank Sobbot (1/8), Colombian Kahvi Oy (1/16), Idman Oy (1/16), Espe Oy (1/16) ja Kestilän Pukimo Oy (1/16) möivät osuutensa perustamalleen Kiinteistö Oy Aleksanterinkatu 13:lle 205,4 miljoonan markan hintaan.⁴⁵

⁴³ Hufvudstadsbladet 27.06.1928, s. 3. August Lundqvist yritti kiistää sisarensa testamentin hyväntekeväisyyskohteet, mutta kuoli itse seuraavana vuonna oikeuskäsittelyn ollessa vielä kesken. Lopulta käsittely ilmeisesti raukesi ja Lääkäriseura sai osuutensa kiinteistöstä. Helena Lundqvistin testamentti oli suuri uutistapahtuma, jonka käänteistä uutisoitiin laajalti, kuten Hufvudstadsbladet 13.12.1927, Hufvudstadsbladet 14.12.1927, Nyland 15.12.1927 ja Östra Nyland 21.12.1927.

⁴⁴ Helsingin kaupungin kiinteistökortisto, Kaupunginosa I, kortteli 35, Tontti 6.

⁴⁵ Valo 2/2011, s. 22 -24.

Lundqvistin liiketalon muutokset ja vaihtuvat omistajat sekä vuokralaiset vuoteen 1977 asti

Kiinteistön uusista silloisista omistajista osa on edelleen olemassa. Idman on kaikille suomalaisille tuttu valaisinvalmistaja, jonka perusti helsinkiläissyntyinen 25-vuotias Hjalmar Idman (1872–1924), joka Porissa asuessaan avasi puutaloasuntoonsa vuonna 1897 liikkeen, jossa hän alkoi myydä öljylamppuja sekä muuta lasi- ja posliinitavaraa että Saksasta tuotuja ravintolatarvikkeita. Pian hän halusi laajentaa vähittäiskaupasta tukkukauppaan ja myi vuonna 1919 myymälänsä Porissa ja muutti takaisin Helsinkiin. Vuonna 1920 Hjalmar Idman perusti Oy E. Ahlström & Co Ab:n (nyk. E. Ahlström Oy) yhdessä Einar Ahlströmin kanssa, jolla oli ennestään suuri lasi- ja posliinimyymälä Helsingin Roobertinkadulla. Samana vuonna Idman rekisteröi kuitenkin myös toisen yrityksen nimelle Hjalmar Idman Oy. Senkin 66 osakkaaseen kuuluivat Idmanin lisäksi Einar Ahlström ja Jalmari Ahlström. He avasivat liikkeen Lundqvistin liiketaloon sekä pian myös Kuopioon ja Tampereelle, joissa toiminta jatkui kuitenkin vain 1920-luvun alkupuolen ajan. Idmanin nimeä kantava yritys myi pääasiassa kristallilasia, Ahlströmin taas puristelasia. Hjalmar Idman kuoli 1924, mutta yrityksen toimintaa jatkoi hänen puolisonsa Astrid Idman, joka kuitenkin myi yrityksen omistuksen Einar Ahlströmille. Tämä muutti vuonna 1928 yrityksen nimen muotoon Idman Oy. Idman Oy aloitti Saksasta tuotujen sähkötarvikkeiden myynnin 1930-luvun alkupuolella. Vuosikymmenen lopulla Idman alkoi myydä itse valmistamiaan hehkulamppuja ja koristevalaisimia ja tytäryritys Neontehon valomainoksia, joita piirtämään palkattiin sittemmin Idmanin valaisinsuunnittelijana tunnettu Mauri Almar. Jalmari Ahlströmin kuoltua 1944 Neonteho fuusioitiin Idman Oy:öön. Sotien jälkeen Idman Oy hankki Holmanin pariskunnan perustaman varjostintehtaan ja puutyöpajan Helsingin Kruununhaan Meritullinaukiolta. Sodanjälkeisen materiaalipulan aikana siellä tehtiin lampunvarjostimia muun muassa vanhoista laskuvarjoista. Idmanille työskenteli jonkin aikaa lasisuunnittelijana tunnettu Gunnel Nyman, joka piirsi Idmanille huonekaluja ja varjostimia. Vuonna 1953 Idman Oy osti enemmistöosuuden Paavo Tynellin Taito Oy:stä, ja yhtiöiden valaisinverstaat yhdistettiin Tynellin tahdon vastaisesti. Hän ja useimmat muut Taidon ammattilaiset jäivät kuitenkin tekemään töitä Idmanille, Tynell freelancerinä oman muotoilutoimistonsa kautta. Idmanin Suomen markkinoihin keskittyvä strategia aiheutti 1960-luvun alussa Taito-verstaan sulkemisen ja Idmanin tuotannon muuttamisen Helsingistä uusiin sarjavalmistukseen sopiviin tiloihin Mikkeliin. Nokia osti Idman Oyn keväällä 1981 ja toi yhtiölle parempia tuotekehitysresursseja. Vuonna 1986 Nokia osti myös SLO-Metalli Oy:n Mäntsälästä, joka muun sähkötarviketuotannon ohella oli perehtynyt muovisten valaisimien tekoon ostamalla 1983 loviisalaisen Sanka Oy:n. Nokia myi Idman Oy:n lopulta 1993 saksalaisjätti AEG:lle. Jo seuraavana vuonna AEG luopui valaistusliiketoiminnasta

**Saludos
de Colombia**

Colombialaisen kahvinkasvattajan Juan Valdezin herkulliset terveiset tavoitatte JERICÓ-kahvin muodossa kahviloissamme ja myymälöissämme.

Colombian Kahvi Oy

Tuntemattomat kuvaajat, 1930-luku. Café de Colombia sijoittui poikkeuksellisella tavalla siten, että se kulki käytännössä Mikonkadulta Aleksanterinkadulle yhtenäisenä putkena L-kirjaimen mallisesti kiinteistön kahta rajaa myötäillen.

ja sen mukana Idmanin omistajaksi tuli toinen elektroniikkajätti, hollantilainen Philips. Vuonna 2007 Philips yhdisti kaikki toimintonsa Suomessa Idman Oy:öön ja myi seuraavana vuonna lentokenttävalaistustoiminnan ruotsalaiselle Safe Groupille, jonka omistama Idman Airfield Lighting Oy toimii yhä Helsinki-Vantaan lentoaseman lähellä. Mäntsälän tehdas suljettiin 2009.⁴⁶

Espe Oy tunnetaan nykyään paremmin nimellä Familon. Espen juuret juontavat vuoteen 1912, jolloin alkujaan nahkatavaravähittäiskauppaa tehnyt Valjasliike Oy perustettiin. Helsinkiläisyritys palveli seudun hevosmiehiä kestäväillä valjas- ja nahkatarvikkeilla. Sitten perustaja Samuli Pajarisen mukaan Espe Oy:ksi nimetty yritys siirtyi vähitellen teolliseksi yritykseksi, jonka palveli monipuolisesti huonekaluteollisuutta ja sisustusaloja. Vuosien saatossa katse suunnattiin uudenaikaiseen ja innovatiiviseen materiaaliin, eli vaahtomuoviin. Espe otti rohkean hypyn tuntemattomaan aloittaessaan tämän tulevaisuuden materiaalin valmistuksen eri yritysten raaka-aineksi. Tuotemerkki Familon rekisteröitiin vuonna 1966 ja sen myötä otettiin ensimmäinen askel kuluttajan suuntaan. Familon-nimi tulee sanoista perhe family ja porolon, joka venäjäksi tarkoittaa vaahtomuovia. Familon-merkin alla alettiin valmistaa vaahtomuovipatjoja, joustin- ja runkopatjoja, sekä muita pitkälle kehitettyjä erikoistuotteita tyyny- ja peitekategoriassa.⁴⁷

Iin pitäjältä Oulun pohjoispuolelta Turkuun 1800-luvun lopulla muuttanut Henrik Kestilä sai työpaikan Maria Kraftmanin kangaskaupasta ja jatkoi myös uuden omistajan palveluksessa, kunnes 1903 osti liikkeen itselleen. Nimeksi tuli H. Kestilän kangas- ja lankatarvaimin kauppa. Henrik Kestilä menehtyi raitiovaunun töytäisemänä 1910, mutta liikkeen jatkajaksi muutti Huittisten kansanopistossa opettajana toiminut Henrikin poika Heikki Kestilä. Hän jatkoi isänsä työtä kauppiana, mutta perusti yrityksen nimeltä Suomalainen Pukimo elokuussa 1911 alkaakseen ompeluttaa valmisvaatteita. Kestilän kotona Humalistonkatu 3:ssa työskenteli aluksi vain räätälimestari Hjalmar Rytsälä. 1920-luvun lopussa Kestilän Pukimoksi muuttanut yritys sai uudet tuotantotilat Linnankatu 8:sta, jossa aloitettiin miesten valmispukujen valmistus. Vuonna 1934 yritys siirsi tuotantonsa Brahenkatu 20:n entiseen kenkätehtaaseen. 1930-luku oli Kestilän vahvaa kasvuaikaa sekä tuotannossa että myynnissä. Vuosikymmenen lopulla yrityksellä oli omat myymälät Turussa, Helsingissä, Viipurissa, Porissa ja Kotkassa ja se työllisti lähes 500 henkeä.⁴⁸

Rakennusvalvonnan arkiston varhaisin muutoslupahakemus on vuodelta 1932, jolloin kiinteistön uusi omistaja Colombia Kahvi Oy remontoi tiloihin kahvilan, paahtimon ja pakkaamon, joka toimi ensimmäisessä ja toisessa kerroksessa. Tässä vaiheessa talon

⁴⁶ Talouselämä 19.1.2001.

⁴⁷ Kestilä, H. & Mäki, H. 1986. *Kestilä 1911-1986: Väilyksiä kolmen neljännesvuosisadan taipaleelta*. [Turku]: [Kestilä].

⁴⁸ Rakennuslupatunnus: Ke-0148-32 ja Rakennuslupatunnus: Ke-0165-39-.

HKMKA, Bonin, Volker von, 1952 . Liikemies, juoksija Paavo Nurmen omistama miesten vaatetusliike, Mikonkatu 5.

omasta sähkövoimalasta oli jo luovuttu, joten sen tilat otettiin uuteen käyttöön jokseenkin poikkeuksellisella tavalla: Colombialla oli kaksi sisäänkäyntiä siten, että toinen oli Aleksanterinkadulla naapurikiinteistön rajassa ja toinen Mikonkadulla Mikonkatu 7:n rajassa kiinni. Tilat jatkuivat siis putkimaisena koko kiinteistön lävitse pitkin tontin rajaa muodostaen L-kirjaimen.⁴⁹ Colombia ei jäänyt ainoaksi kahvila-alan yrittäjäksi, sillä 1939 viidennen kerroksen tiloihin tuli konditoria valmistustiloineen.⁵⁰

Sodan ajaksi ja sen jälkeen kiinteistön muutoksiin tuli yhteensä kymmenen vuoden tauko. Ilmeisestikään liiketalo ei kärsinyt ollenkaan vaurioita sodan pommituksissa toisin kuin naapurinsa Renlundin rautakauppa, joka myös oli Lindqvistin suunnittelema.⁵¹ Ensimmäinen sodanjälkeinen muutos oli Hellaksen toimitilojen muutos, joka oli muuttanut samoihin tiloihin, joissa Kinematograph International oli toiminut.⁵²

Colombia Kahvi Oy:lla on myös oma osuutensa Suomen historian käännekohtissa. Jo sota-aikana alkanut puute kahvista alkoi hitaasti purkautua aselevon jälkeen. Tunnetuimpia näistä oli S/S Herakleen saapuminen Turun satamaan sunnuntai-iltana 24. helmikuuta 1946. Laivan avusti Turun satamaan jäänmurtaja Sisu. Herakleen etenemistä Rio de Janeirosta Turkuun seurattiin tarkasti tiedotusvälineissä ja satamaan saapuneita liian innokkaita turkulaisia varten järjestettiin ketju poliiseja suojelemaan lähetystä. Yleisön pettymykseksi kansanhuoltoministeriö päätti, että kahvi saadaan kupongeilla säännösteltynä kauppoihin vasta runsaan kuukauden päästä huhtikuussa 1946. Tällä oli oma pieni vaikutuksensa maailmankauppaan, sillä laadukkaampaa kahvia tuottavat kolumbialaiset olivat huolissaan omista markkinoistaan. Laatokka-lehden mukaan maaliskuun viimeisellä viikolla 1946 Colombian Kahvi Oy:lle Suomeen saapui 1000 säkkiä eli 70.000 kg parasta kolumbialaista kahvia Kolumbian kahvinviljelijäliiton lähettämänä. Lähettämisen aiheena oli siis ilmeisesti olleet kauppapoliittiset syyt, koska Kolumbia pelkäsi Brasilian mahdollisesti syrjäyttävän Kolumbian Suomen kahvimarkkinoilla. Kahvi kohtalosta ei vielä uutisen julkaisemisen aikana ollut tietoa, mutta se varastoitiin Katajanokan satama-alueelle. Kahvin kohtalon ratkaisi lopulta kansanhuoltoministeriö. Välittäjänä toimi Medialor Oy.⁵³

1950-luvulla Colombia jatkoi laajentumistaan ja sodan jälkeen liiketoimintaan kuului myös oma leipomo ja sen myymälä.⁵⁴ Keskustan liikerakennusten toinen tunnettu

⁴⁹ Rakennuslupatunnus: Ke-0106-38-.

⁵⁰ Heikonen 2018.

⁵¹ Rakennuslupatunnus: Ke-0316-49-.

⁵² Laatokka 02.04.1946, s. 1.

⁵³ Rakennuslupatunnus: Ke-0071-52-.

⁵⁴ Heikonen 2020a.

HKMKA 180035, Korkman, Harry, 1978. Näyteikkunoita.

arkkitehti, Ole Gripenberg, joka oli suunnitellut Pohjoismaisen Yhdyspankin uuden konttorin Aleksanterinkatu 30 - 34:ään⁵⁵, oli myös osallisena muutamassa pienemmässä sisätilamuutoksessa ullakkotiloissa.⁵⁶ Suurempi luonnosasteelle jäänyt ehdotus oli kuitenkin Aleksanterinkatu 13:n korottaminen kahdella kerroksella. Arkkitehtuuri vastasi aikansa toimistoarkkitehtuuria ja on suunnitelmana verrattavissa aikansa nk. Miesiläiseen toimistorakentamiseen.⁵⁷ Muutoin muutostyöt olivat vaatimattomia sisätilamuutoksia eri toimijoille (Te-Te Oy, Telko Oy ja Movado Oy).⁵⁸ Suurempi muutos oli ikkunanpuitteiden uusiminen useammassa kerroksissa, joka käynnisti alkuperäisten koristeellisten ikkunajakojen karsimisen liiketalosta.⁵⁹ Ilmeisesti jo tällöin Helsingin rakennusvalvonta oli huolissaan nopeasti muutoksista ydinkeskustassa ja oli edellyttänyt useampia ikkunapuitejakomalleja nähtäväkseen.

Telko Oy markkinoi agentuuriliikkeenä sekä maahantoi teräksiä, raaka-aineita, kemikaaleja, hiiltä, koksia, tarvikkeita ja koneita teollisuudelle sekä harjoitti rautakauppatavaroiden ja rakennustarvikkeiden tukku- ja vähittäismyyntiä että henkilöautojen maahantuontia. Telko fuusioitu 1981 Oy Starckjohann & Co Ab:n kanssa uudeksi yhtiöksi Starckjohann-Telko Oy:ksi. Mielenkiintoiseksi Telkon toiminnan tekee, että sillä oli Lundqvistin liiketalossa myös oma tietokonesali.⁶⁰

1960-luku kului kiinteistön kannalta myös ainoastaan pienten muutosten parissa. Idman Oy:n toimisto ja myymälä sijaitsivat kolmannessa kerroksessa, jonne tehtiin useita sisätilamuutoksia.⁶¹ Samassa kerroksessa sijaitsi ainakin tässä vaiheessa myös talonmiehen asunto, joka asunnon sisätilajärjestelyistä päätellen ei ollut olemassa ensimmäisessä rakennusvaiheessa.⁶² Uusia valomainoksia asenneltiin myöskin, mm. Telko Oy:lle.⁶³ Kestilä vastaavasti rakennutti uuden sisäportaan 1. ja 2. kerroksen myymälöidensä välille.⁶⁴ Colombia

⁵⁵ Rakennuslupatunnus: Ke-0042-53-.

⁵⁶ Rakennuslupatunnus: 2-0185-55-R.

⁵⁷ Rakennuslupatunnus: 2-0135-53-R, Rakennuslupatunnus: 2-0151-54-R ja Rakennuslupatunnus: 2-0124-55-R.

⁵⁸ Rakennuslupatunnus: Ke-0273-57- ja Rakennuslupatunnus: Ke-0850-59-.

⁵⁹ Rakennuslupatunnus: 2-2268-68-C.

⁶⁰ Rakennuslupatunnus: Ke-0103-63-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa.

⁶¹ Rakennuslupatunnus: 2-0068-65-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa.

⁶² Rakennuslupatunnus: 2-2679-65-R. Lupatyyppi: Rakennuslupa / Toimenpidelupa.

⁶³ Rakennuslupatunnus: 2-0623-65-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa.

⁶⁴ Rakennuslupatunnus: 2-1107-65-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa.

teki sisustusmuutoksia kahvilaansa ja kahvinpakkaamoonsa 1. ja 2. kerroksessa.⁶⁵ Uutena teknisenä ratkaisuna liiketalo sai myös ensimmäiset liukuportaansa vuonna 1963 (Kone RP70, 1. ja 2. kerroksen välille).⁶⁶ Muitakin hissi- ja porrasmuutoksia tehtiin useita, jotka viittaavat liiketalon aktiivisiin muutostöihin.⁶⁷ Ikkunamuutokset jatkuivat 50-luvun tavoin, sillä ilmeisesti vuokralaisten ja omistajien tilatarpeet muuttuivat jatkuvasti ja olivathan ikkunapuitteet tässä vaiheessa jo 70:ttä vuotta vanhoja.⁶⁸ Harvinainen viite alkuperäisiin sisätilajärjestelyihin löytyy toimenpidelupahakemuksesta vuodelta 1968, jossa kuvaillaan viidennessä kerroksessa olevia purettavia vanhoja puisia yläikkunallisia väliseiniä.⁶⁹

1970-luvun alkupuoli jatkui edellisten vuosikymmenten tavoin pienten muutosten parissa. Talon tulevan suursaneerauksen suunnittelija arkkitehti Risto Skogström aloitti talossa pienillä korjauksilla, kuten sisätila- ja ikkunamuutoksilla (uusia jauhemaalattuja alumiini-ikkunoita) 1. ja 2. kerroksessa.⁷⁰ Vuonna 1971 Skogström perusti oman arkkitehtitoimiston, jonka toiminta tällä nimellä jatkui vuoteen 1990, jolloin Timo Viikari otti arkkitehtitoimiston toiminnan haltuunsa aina vuoteen 2000 asti. Koneellinen ilmanvaihto asennettiin myös osaan 1. ja 2. kerrosta.⁷¹ Vuoteen 1977 lupahakemukset käsittelevät lähinnä pieniä muutoksia ja perusparannuksia.⁷² Tässä vaiheessa kiinteistöosakeyhtiön omistavalle SYP:ille oli jo ilmeisesti käynyt selväksi, että liiketalo vaatii suuria muutoksia ja uudet vuokralaiset, kuten liiketaloon muuttanut Luhta Oy, edellyttävät modernimpia liiketiloja.

Lundqvistin liiketalo oli tässä vaiheessa käynyt lähes 80 vuoden aikana lukuisia muutoksia, joista suurimmat olivat sisätilamuutoksia ilman huomattavia teknisiä perusparannuksia. Yhtenä syynä näihin oli, kuten Lundqvistin myös suunnittelemissa naapureiden Mikonkatu

⁶⁵ ibid

⁶⁶ Rakennuslupatunnus: 2-1462-67-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa, Rakennuslupatunnus: 2-0137-66-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa, Rakennuslupatunnus: 2-1718-65-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa, Rakennuslupatunnus: Ke-0322-64-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa ja Rakennuslupatunnus: 2-2715-65-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa.

⁶⁷ Rakennuslupatunnus: Ke-1565-60-.

⁶⁸ Rakennuslupatunnus: 2-2268-68-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa.

⁶⁹ Rakennuslupatunnus: 2-1502-70-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa, Rakennuslupatunnus: 2-2576-70-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa ja Rakennuslupatunnus: 2-1482-71-R. Lupatyyppi: Rakennuslupa / Toimenpidelupa.

⁷⁰ Rakennuslupatunnus: 2-0687-71-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa.

⁷¹ Rakennuslupatunnus: 2-0990-77-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa, Rakennuslupatunnus: 2-0290-77-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa ja Rakennuslupatunnus: 2-0982-71-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa.

⁷² Rakennuslupatunnus: 2-2384-77-A. Mitään kunnollista pohjapiirustusta ei ole säilynyt aiemmilta vuosikymmeniltä, joka esittäisi tilojen jakautumisen yhdistetysti Lundqvistin liiketalossa, lukuun ottamatta Onninen Oy:n laatimia LVI-kuvia vuodelta 1971. Skogströmin ensimmäisessä pääluvassa esitetään kuitenkin myös purettavat kevyet väliseinät, joista selviää ainakin 70-luvun tilanne.

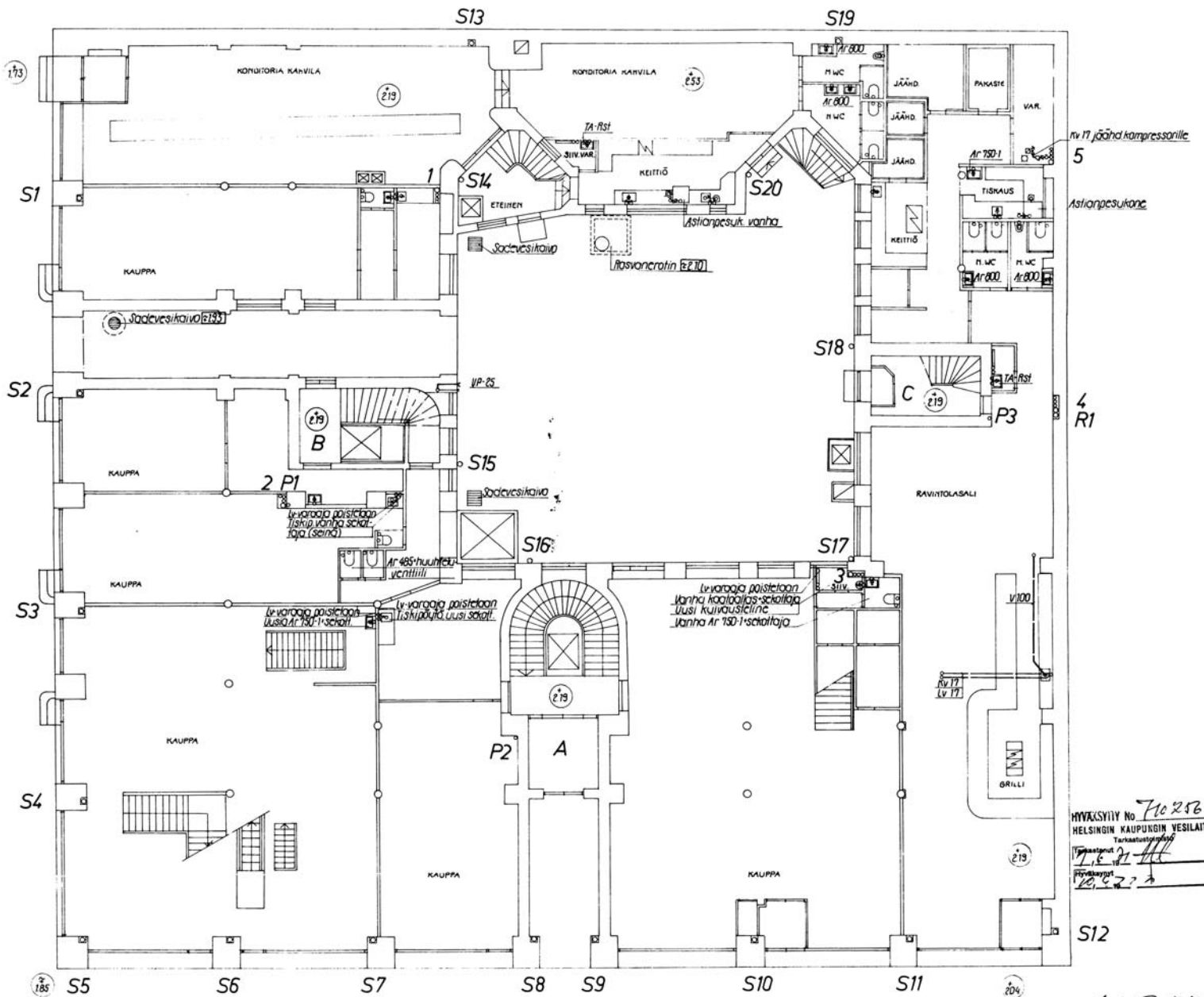
7:ssä ja Aleksanterinkatu 13:ssa, rakenteiden kantavien perustuminen ulkoseinien lisäksi joko rauta tai teräsbetonipilareihin. Kaikkien näiden kolmen samassa korttelissa olevien rakennusten laajaan muuntelukykyyneen, ja niitä seuranneisiin radikaaleihin muutoksiin, oli syynä Lindqvistin Suomen oloissa varsin moderni suhtautuminen rakenteisiin.

1970-luvun lopulla Lundqvistin liiketalon eri kerrokset voidaan jakaa seuraavalla tavalla: lähes avointa myymälätilaa 1. ja 2. kerroksessa sekä erittäin tehokkaasti kopitettua toimistotilaa 3., 4. että 5. kerroksessa.⁷³ Vuoden 1971 LVI-kuvissa (Vesionninen) tilannetta voidaan luonnehtia jo hieman kaoottiseksi.⁷⁴ Kellarissa sijaitsivat varastot ja ruokakauppa kulmassa. Ensimmäisessä kerroksessa vuokratilojen jaot noudattivat Heikelin alkuperäistä suunnitelmaa kuljettaa kevyet väliseinät valurautapylväiden kautta. Vanha Colombian kahvila oli jo tässä vaiheessa jaettu Aleksanterinkadun puolella Go Inn -ravintolaksi ja Mikonkadun puolella kahvilaksi. Mikonkadulle avautui kolme myymälää. Kulmassa oli yksi myymälä, josta johti portaita kellariin ja toiseen kerrokseen. Aleksanterinkadulle avautui kaksi myymälää (ja Go Inn). Toisessa kerroksessa oli kolme myymälää tai toimistoa. Kolmannessa kerroksessa oli pelkkää Idmanin toimistotilaa, joista yksi huone oli suuri avokonttori ja tämän lisäksi noin 50 huonetta sekä tämän lisäksi talonmiehen asunto (avautui sisäpihalle). Neljännessä kerroksessa oli Telkon toimistotilat ja henkilöstön ruokala, tietokonesali ja kolme suurta avokonttoria. Tämän lisäksi toimisto käsitti vajaat 30 toimistohuonetta. Viides kerros oli samalla tavoin toimistotilaa, jossa oli kolme suurempaa avokonttoria ja vajaat 40 toimistohuonetta. Tilat olivat ilmeisesti myös Idmanin käytössä.

⁷³ Luokittelematon, RAVA, hyväksyntäpäivämäärä 10.6.1971.

⁷⁴ Tämä suuri muutosvaihe käsittää seuraavat rakennuslupahakemukset ja niitä koskevat muutokset: Rakennuslupatunnus: 2-2384-77-A. Lupatyyppi: Uudisrakennus, Rakennuslupatunnus: 2-2177-78-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa, Rakennuslupatunnus: 2-1832-79-B. Lupatyyppi: Lisärakennus. Päätöspäivämäärä ei ole tiedossa, Rakennuslupatunnus: 2-1324-80-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa. Päätöspäivämäärä ei ole tiedossa ja Rakennuslupatunnus: 2-0287-81-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa. Päätöspäivämäärä ei ole tiedossa.

Seuraavilla viidellä sivulla ovat Vesionnisen laatimat LVI-saneerauskuvat (HKRAVA, 1971) Aleksanterinkatu 13:sta. Kuvista pääsee kaikista dokumenteista parhaiten selville, minkälainen käyttöaste Aleksanterinkatu 13:lla oli 60- ja 70-luvuilla ja miten kiinteistö oli jaettu vuokralaisten ja omistajien kesken. Ensimmäisen ja toisen kerroksen osalta tilat olivat liiketiläkäytössä jaettuna muutaman liikkeen kesken. Kolmannesta kerroksesta ylöspäin tilat olivat alkuperäisessä käytössään, eli toimistotiloina. Valitettavasti rakenteista ei ole jäänyt juuri mitään dokumentteja, mutta sodanjälkeisistä muotokuvista voidaan päätellä, että kevyet väliseinät olivat puurakenteisia ja seinissä oli yläikkunoita keskuskäytävien valaisuun.

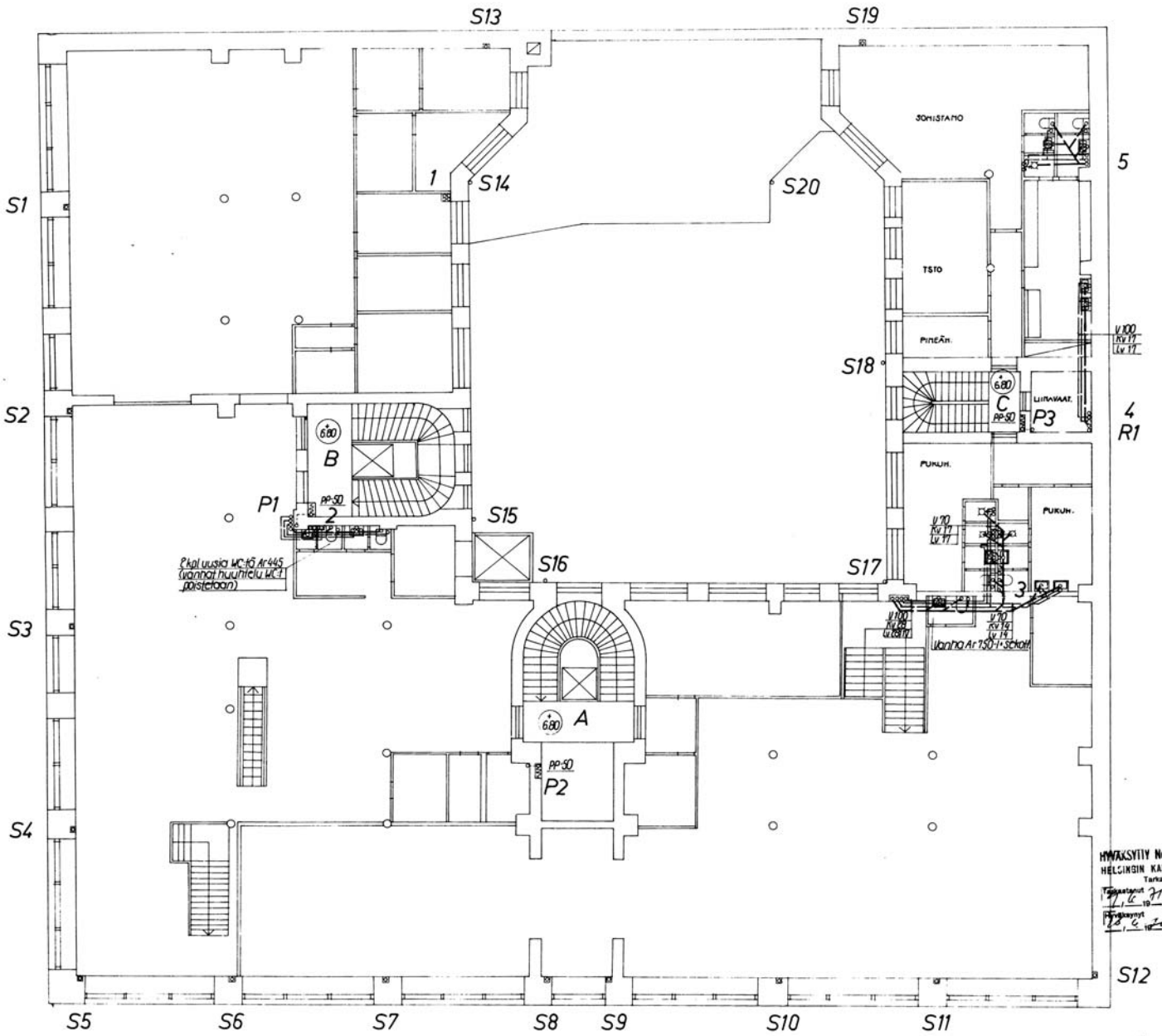
HYVÄKSYNYT No. 710 258
 HELSINGIN KAUPUNGIN VESILAITOS
 Tarkastus
 17.6.71
 12.9.71

KAUPOSA	KORTTIKIVÄ
TONTTIIN O	
OSOITE	
PIIRILAIN O	
KUVAUS O	
TUNNUS	
PIIRISÄLTÖ	

KUVAUSNUMERO: 91/127751

SISÄLTÖ:
 - asemapiirros - linjapiirustus
 - kellarikerros - erotin
 - kerros - hajotuskalvo
 - ullakkokerros - salaojat
 - rakennus

vesionninen Kuortaneenkatu 4-6 H ki 51 P 70016		kuhde 1100	suunn. 15.4.71 JP
ALEKSANTERINKATU 13 1 kerros Vesi- ja viemärijohdot			piirt. --- RK
			lask. ---
			hyv. ---
No V-3			

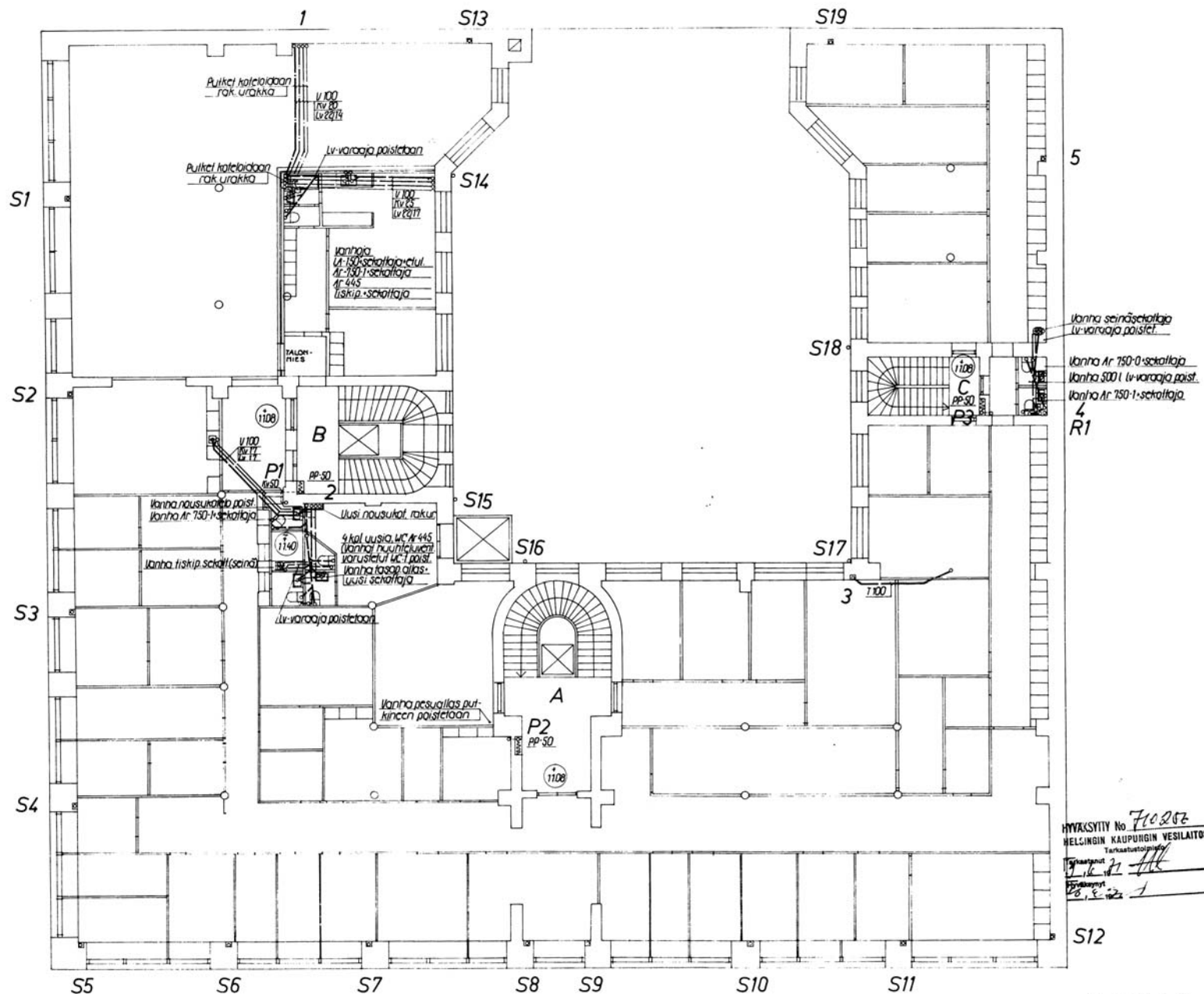
HYVÄKSYNYT No 710256
 HELSINGIN KAUPUNGIN VESILAITOS
 Tarkastusjohtaja
 19.6.71
 173.6

Jouko Penttilä

KAUPOSA	KORTINKYLÄ
TONTTUNRO	
SEITE	
PIIRILAINO	
KUNNUSNO	
TUNNUS	
PIIRISALTO	

KUVAUSNUMERO: 0127752
 SISÄLTÖ:
 - asemapiirros - linjapiirustus
 - kellarikerros - erotin
 - kerros - hajotuskaivo
 - ullakkokerros - salaojat
 - rakennus

vesionninen		suhte	suunn.	15471	JA
Kuortaneenkatu 4-6 H ki 51 P 70016		1100	piirt.		RK
ALEKSANTERINKATU 13			tark.		
2 kerros			hyv.		
vesi- ja viemärijohtajat		No		V-4	
		korvaa	korvattu		

HYVÄKSYTY Nro 710202
 HELSINGIN KAUPUNGIN VESILAITOS
 Tarkastusjohtaja
 17.11.21
 18.8.2021

KALUPOSA	KORITINNOILA
TONTTIRIN O	
OSOITE	
PIIRILAINEN O	
KUNNAN O	
TUNNUS	
PIIRISÄLTÖ	

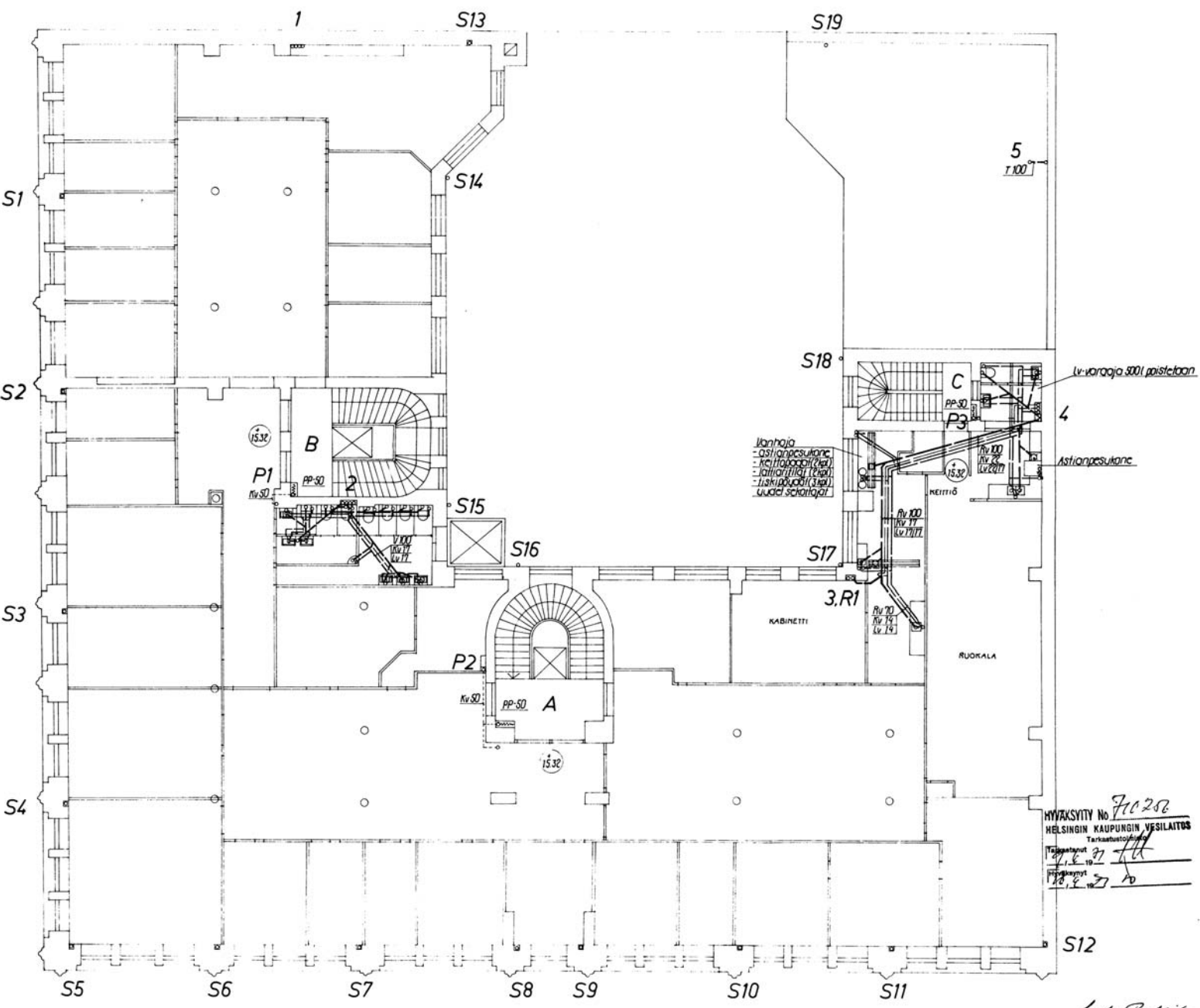
KUVAUSNUMERO: 81127751
 SISÄLTÖ:
 - asemapiirros - linjapiirustus
 - kellarikerros - erotin
 - kerros - hajotuskaivo
 - ullakkokerros - salaojat
 - rakennus

vesionninen
 Kuortaneenkatu 4-6 H ki 51 P 70016

ALEKSANTERINKATU 13
 3 kerrros
 Vesi ja viemäryhjäntä

suhd.	suunn.	15.4.21	J.P.
1:100	piirt.	---	R.K.
	tark.		
	hyv.		

N^o V-5

KAIPOSA	KOORITTYVYYS
TONTTIRIN O	
OSOITE	
PIIRILAIN O	
KUVAUSN O	
TUNNUS	
PIIRISÄLTÖ	

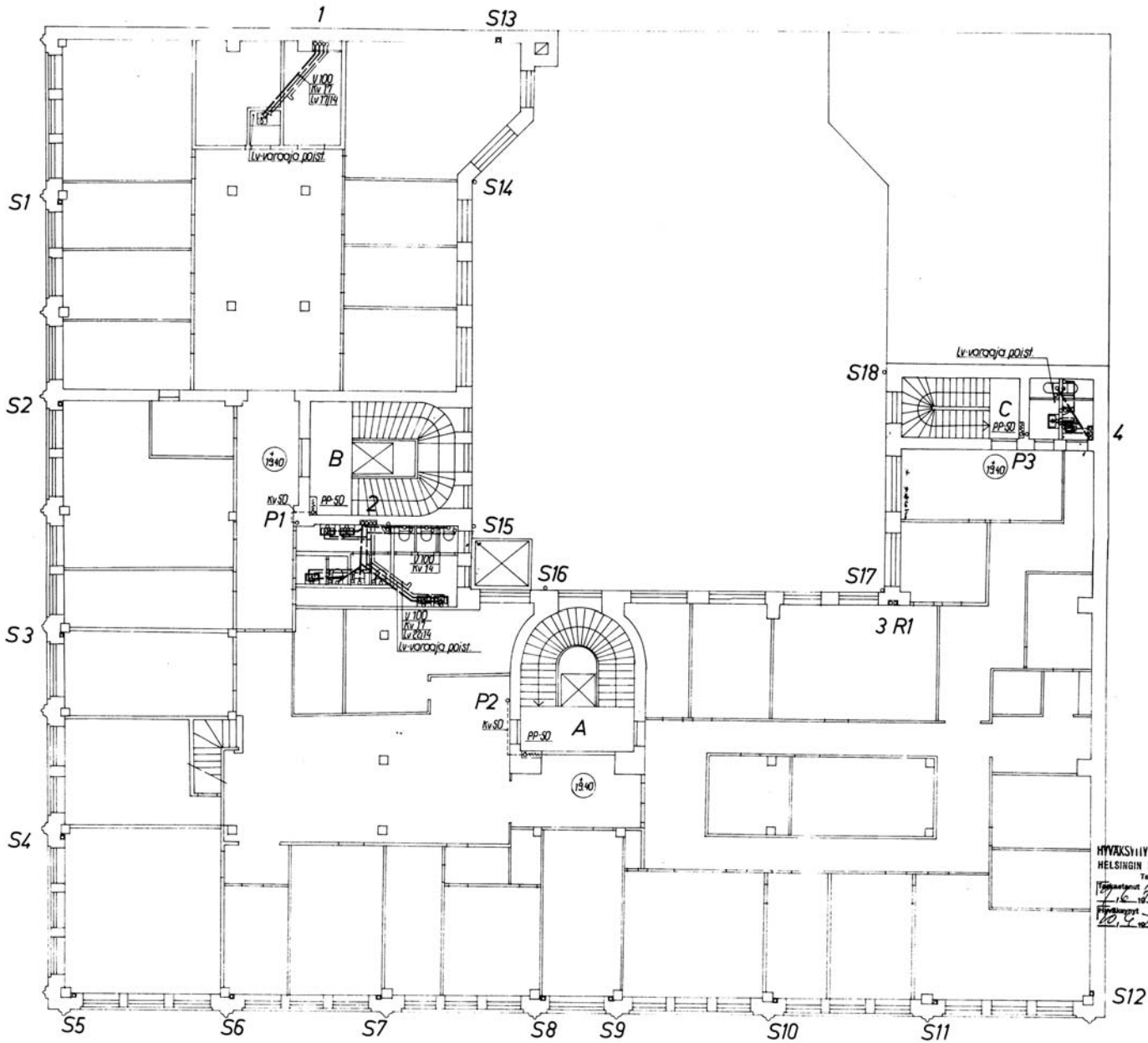
KUVAUSNUMERO: 81127764

SISÄLTÖ:

- asemapiirros - linjapiirustus
- kellarikerros - erotin
- kerros - hajotuskaivo
- ullakkokerros - salaojat
- rakennus

vesionninen		suhte suunn. 1:5451 JP	
Kuortaneenkatu 4-6 H.ki 51 P-70016		1:100	piirt. - " - RK
ALEKSANDERINMÄKI 13 4 kerros Vesija viemäryhdyntä		ark.	
		hyv.	
		N:o V-6	
		korjattu	

Jouko Paldani

HYVAKSIIVY No 710256
 HELSINGIN KAUPUNGIN VESILAITOS
 Tarkastusmerkintä
 12.4.77
 12.4.77

KAUPOSA	KORTTIALUE
TONTTUN O	
OSOITE	
PIIRILAJIN O	
KUNTAUSIN O	
TUNNUS	
PIIRISÄLTÖ	

KUVAUSNUMERO: 81.127753
 SISÄLTÖ:
 - asemapiirros - linjapiirustus
 - kellerikerros - erotin
 - kerros - hajotuskaivo
 - ullakkokerros - salaojat
 - rakennus

vesionninen		kuhde	suunn.	15.4.77	JP
Kuortaneenkatu 4-6 H ki 51 P 70016		piirt.			Rk
ALEKSANTERINKATU 13 5 KERROS Vesi- ja viemäryhdät		tark.			
		hyv.			
No V-7		korvaa			korvaa

Seuraava sivu: HKMKA N255637, Hakli, Kari, 1970-luku. Aleksanterinkatu 13, 15, 17.

HKMKA N51746, Hakli, Kari, 1971. Ravintola Go-Inn. Kuvan paistopiste oli lähes suoraan Aleksanterinkadun sisääntulon jälkeen.

HKMKA S000005:km0036wd, Studio 13 mainosvalokuvaamo, 1970-luku. Lihatiski Aleksi 13:n myymälässä Aleksanterinkadulla.

Risto Skogströmin saneeraus 1977 - 1981

Aleksanterinkatu 13:lle tehdyt suuret muutokset kestivät pitkään ja ne sisälsivät useita eri vaiheita ja suunnitelmien muutoksia.⁷⁵ Pääsuunnittelijana toimi Risto Skogström, joka oli erittäin tuottelias arkkitehti, ja joka ennen itsenäistä uraansa työskenteli mm. Heikki Sysimetsän toimistossa. Aleksanterinkatu 13:een verrattavia keskustan liiketalojen täyssaneerauksia hänen toimistonsa teki paljon, kuten Aleksanterinkatu 36 (1976 - 1977 ja Keskuskatu 3 (1973 - 1976). Uudisrakennuksista voidaan mainita mm. ⁷⁶Särkiniementie 23 (1972) ja Mannerheimintie 2b (1978). Poikkeuksena näihin oli Keimolan alue, jonka suunnittelun Risto Skogström voitti yhdessä kilpa-ajajien Curt Lincolnin ja Fred Geitelin sekä arkkitehti Dag Englundin kanssa 60-luvulla.

Tässä vaiheessa SYP oli päättänyt tehdä Luhta Oy:n Aleks 13:sta koko kiinteistön päävuokralaisen, jonka tarpeisiin nyt koko talo muutettiin tavarataloksi. Kotiteollisuustoimintana alkanut yritys yhtiöitettiin vuonna 1937 nimelle V. Luhtanen Oy, myöhemmin Luhta Oy. Nimi vaihtui 1990-luvulla L-Fashion Groupiksi sen jälkeen, kun oli ostettu kasvuhakuisuuden nimissä Rukka, Torstai, Big-L, J.A.P. ja Beavers, joista muodostettiin erillisiä liiketoimintayksiköjä. Niiden myötä syntyi uudenlainen yhtymäorganisaatio, jota nimi muutettiin vastaamaan. Vuonna 2016 otettiin käyttöön nimi Luhta Sportswear Company. Luhtan vaateliike oli muuttanut Lundqvistin liiketaloon jo 1967 ja sen liiketoiminta oli kasvanut huomattavasti.⁷⁷

Alkuperäinen rakennuslupahakemus 8.12.1977 toteaa: Pihanpuolelle, tontin pohjois- ja itäreunaan rakennetaan uudisrakennus. Piharakennukset tältä kohtaa puretaan. Katurakennuksen ullakkorakennus sisutetaan toimistotilaksi ja välipohjat ja keskuspilarit uusitaan. Katurakennuksen toimistotilat sisustetaan myymälätilaksi.⁷⁸Naapuritontin 5 omistaja vastusti suunnitelmia, mutta lopulta yhteisymmärrys saavutettiin.

Skogströmin alkuperäinen suunnitelma 1977, joka tulisi seuraavan neljän vuoden aikana muuttamaan huomattavilta osin, oli yksinkertaisesti rakentaa koko liiketalo uudestaan kantavien ulkoseinien sisäpuolelta. Tämä tarkoitti ensinnäkin kaikkien ulkoseinien sisäpuolisten kantavien pystyrakenteiden, so. Högforsin taottujen valurautapylväiden, uusimista teräsbetonipylväillä. Tämä edellytti lisäksi perustusten uusimista ja uudelleen paalutusta. Tätä varten laadittiin muiden suunnitelmien ohella noin 400 rakennekuvaa koskien paalutuksesta ylöspäin kaikkia rakenteita, mukaan lukien välipohjat. On mahdollista, että jo

⁷⁵ Henttinen 2007.

⁷⁶ RAVA arkisto, lupatunnus 2-2384-A77. Tähän sisältyy Liite 1, joka täsmentää suunnitelmia.

⁷⁷ Skogström 1979, RS Aleksanterinkatu 13, s. 1.

⁷⁸ Skogström 1979, RS Aleksanterinkatu 13, s. 25 - 32.

Seuraava sivu:

HKMKA ser224006, Rista, Eeva, SER, 1972. Kuvassa vaihdetaan ilmeisesti ikkunoita vanhojen tilalle.

alun perinkin ongelmalliset perustusolosuhteet hiljattain maaksi muuttuneelle merenpohjalle olivat edelleen haastavia. Varsinkin kun tarkoituksena oli rakentaa uusi kerros liiketalo. Ensimmäisissä lupakuissa paikoitus oli tarkoitus sijoittaa sisäpihalle kahdeksan autopaikkaa ja tälle oli tarkoitus puhkaista Mikonkadulle uusi porttikongi. Tämä ei kuitenkaan lopulta toteutunut ja asianmukaisesta paikoituksen järjestämisestä taisteltiin pitkään Helsingin kanssa. Lisäksi kolmikerroksiseksi jäänyt itäsiipi purettiin uuden kuusikerroksisen tieltä, että kaikki siivet olisivat tasakorkuisia. Tämä tarkoitti siis samalla vanhan sähkövoimalan purkamista ja korvaamista kuusikerroksisella uudella pohjoissiivellä.

Tärkeänä lähteenä 1970-luvun lopun muutoksiin on Skogströmin laatima rakennusselitys (29.3.1979, päivitetty 11.5.1979), koska alkuperäiset lupahakemusdokumentit ovat vajavaisia tältä osin. Rakennusselitystä ja noin 30 muuta mappia liittyen kiinteistöön säilytetään tämän kirjoitushetkellä Aleksanterinkatu 13:n kuudennessa kerroksessa LVI-kone -tiloissa.

Rakennusselitys (RS) toteaa: Uudisrakennusosan tilavuus on 17900m³ ja kerrosala 3090 m². Saneerattavan osan tilavuus on 32980 m³ ja kerrosala 6510 m². Purettavan osan tilavuus on 3410 m³ ja kerrosala 520 m². Rakennuttajaksi kerrotaan Suomen Yhdyspankki Oy:n Eläkekassa. Rakennesuunnittelijana oli Erkki Paloheimo & Co, LVI-suunnittelijana Matti Niemi KY, sähkösuunnittelijana Kupari Ky ja geoteknisenä suunnittelijan Pohjatekto Oy.⁷⁹

Kellarin ala- ja yläpohja purettiin kokonaan. Tässä yhteydessä myös kellarin ulkoseinät rakennettiin kokonaan uudelleen, jonka yhteydessä myös kellarin kadulle ja sisäpihalle avautuvat valokuilut poistettiin lopullisesti täyttämällä (rakenteet ovat siis edelleen jalkakäytävän alla).⁸⁰

Muissa kerroksissa kaikki valurautarakenteet ja niiden kannattelemat puiset välipohjat purettiin. Ainoastaan betonista valettu viidennen kerroksen yläpohja säästettiin. Vanhoja pylväitä käytettiin rakennusaikaisina tukina. Uudet välipohjat valettiin teräsbetonista. Kaikki vesikaton kantavat rakenteet purettiin lukuun ottamatta torneja.⁸¹

Kaikki sisäpihan ikkunat purettiin ja korvattiin alumiini-ikkunoilla. Hiljattain uusitut ikkunat julkisivuissa säilytettiin. Yleisesti ikkunoiden toimittaja oli Nokia. Kaikki kerrosten sisäövet purettiin ja uusittiin. Säilytettäviin oviin kuuluivat: porttikäytävän puuovet, A-porrashuoneen ovet 1., 2. ja 3. kerroksessa. Vanhan mallin mukaan tehtiin uudestaan sisäpihan ovet, A-porrashuoneen sisäänkäynti ja porttikäytävän ovet. Muutoin ovet olivat viilutettuja laakaovia. Uuden ajoluisikan portin ovi tehtiin alumiinista. Vanhan porttikäytävän portti kunnostettiin ja A-portaan portti tehtiin vanhan mallin mukaan. Sisäseinät tehtiin

⁷⁹ Skogström 1979, RS Aleksanterinkatu 13, s. 32 - 37.

⁸⁰ Skogström 1979, RS Aleksanterinkatu 13, s. 38 - 52.

⁸¹ Skogström 1979, RS Aleksanterinkatu 13, s. 53 - 66.

tiilestä tai kipsilevystä teräsrankoihin.⁸²

Vanha liuskekivikatto paikattiin uusilla liuskekivillä. Vanhat säästetyt porrashuoneet paikattiin ja korjattiin. Nämä ovat liiketalon ainoat säilyneet sisätilat Lindqvistin ajoilta. Julkisivut säilytettiin ja paikattiin tarpeellisilta osin. Uusissa lattiapinnoissa käytettiin sintrattuja lattialaattoja, muovimattoja, tekstiilimattoja, akryylibetonilattioita ja sementtimosaiikkilattioita, Viimeisiä käytettiin vanhojen porrashuoneiden lisäksi liiketiloissa.⁸³

Pintakäsittelyiden suhteen vanhat graniittipinnat täydennettiin Vehmaan punaisella graniitilla sisäpihan puolella. Kaikki vanhat ja uudet pinnat maalattiin käytännössä valkoiseksi. Poikkeuksena olivat A- ja B-porrashuoneet, jotka entisöintiin marmoroimalla ja lakkaamalla. A-portaan kipsikoristeet paikattiin ja maalattiin.⁸⁴

Rakennuslityksen rakenteet ovat olleet ajalle tyypilliset, eli betonia, tiiltä ja vuorivillaa aikakauden eristemateriaaleineen. Kohteessa ei kuitenkaan vielä ole suoritettu tarkempia rakennetutkimuksia, joilla voitaisiin tarkemmin määritellä lopullista toteutustapaa, sillä monesti näissä on eroavaisuuksia suunnitelman ja toteutuksen välillä.

Suunnitelmien muututtua moneen otteeseen, vuoden 1980 lupakuvat antavat jokseenkin lopullisen kuvan liiketalosta.⁸⁵ Kellariin oli varattu osa talotekniikasta, Alekski 13:n työntekijöiden pukuhuoneet, entisen sisäpihan alle jäävä vapaa lastaustila autoramppeineen, muuntajat ja väestösuojat.

Katutason osalta pihapaikoituksesta oli luovuttu ja se oli korvattu lasikatteisella valopihalla, joka avautui muihin liiketiloihin. Uusitun Go Inn -ravintolan istuinalueen oli myös tarkoitus sijaita valopihalla. Muutoin lähes koko kerros oli varattu myymälätiloille Alekski 13:lle, lukuun ottamatta Mikonkadulle aukeavaa pientä myymälää ja kahvilaa. Kaikki lukuista sisäportaait myös purettiin ja nämä korvattiin uusilla liukuportaitailla.

Toinen kerros oli käytännössä yhtä suurta myymälätilaa Alekski 13:lle. Vanhan sisäpihan luoteisnurkkaan rakennettiin myös uusi puolipyöreä porrashuone C teräsbetonista. Monessa suhteessa, vaikka vanhat kantavat pystyrakenteet ja välipohjat purettiin, luonteeltaan toinen kerros vastasi hengeltään Heikelin alkuperäistä suunnitelmaa ilman väliseiniä.

Kolmas, neljäs ja viides kerros olivat lähes identtiset edellisten kanssa, lukuun ottamatta viidettä kerrosta, jossa vanhalle sisäpihalle aukeavat ikkunat eivät avautuneet valopihalle valokatteen alle, vaan sen päälle.

⁸² Skogström 1979, RS Aleksanterinkatu 13, s. 67 - 95.

⁸³ Rakennuslupatunnus: 2-1832-79-B. Lupatyypki: Lisärakennus.

⁸⁴ Lopputuloksena ainoastaan Merkuriusta esittävä medaljonki pelastettiin ja se asennettiin Mikonkadun puoleiseen porttikongiin. Loppujen medaljonkien sijainnista ei ole tietoa.

⁸⁵ Käytäntö on jo vanhaa perua, jolloin tuntilistoissa naiset merkittiin omaan listaansa, koska heidän palkkansa esimerkiksi ennen sotaa oli puolet miesten palkoista.

Aleksanterinkatu 13, Helsinki, kaikkien rakennustöiden kustannukset 1977 - 1981

TOIMENPIDE

SUUNNITTELU JA RAKENNUUTTAMINEN

			FIM	Kustannusosuus
			5 067 997,00	10,12 %
Arkkitehti- ja pääsuunnittelu	Arkkitehti- ja pääsuunnittelu	2 730 000,00	2 730 000,00	
Tekninen suunnittelu	Rakennesuunnittelu	340 000,00	1 851 877,67	
	Sähkösuunnittelu	330 000,00		
	LVI-suunnittelu	530 000,00		
	Pohjasuunnittelu	340 749,34		
	Maalaustyöselitys	1 698,00		
	Kiinteistömittaus	19 936,60		
	Pohjakairaukset	19 689,25		
	Valokopiot	226 331,58		
	1:1 julkisivumalli	32 603,40		
	Purettavien rakent. valokuvaus	10 869,50		
Valvonta	Työmaavalvonta tilaajalle	408 000,00	408 000,00	
Rakennuslupamaksut	Rakennusluvat ja kaavoitus	78 119,33	78 119,33	
<u>RAKENNUSTEKNISET TYÖT</u>			34 554 518,81	69,01 %
Pohjatyöt	Kellari ja perustukset	12 175 673,45		
Paineeristeet	Paineeristeet	131 022,50		
Rakennustekniset työt	Sopimuksenmukaiset urakkatyöt	18 750 000,00		
	Lisätyöt	2 060 428,00		
	Indeksikorjaukset	1 437 394,86		
<u>LVIS-TYÖT</u>			10 187 996,11	20,35 %
LVI-urakka	Sopimuksenmukaiset urakkatyöt	6 748 000,00		
	Lisätyöt	340 000,00		
	Indeksikorjaukset	359 836,67		
Sprinklerit	Sopimuksenmukaiset urakkatyöt	327 000,00		
	Lisätyöt	26 754,00		
	Indeksikorjaukset	14 582,64		
Sähkötyöt	Sopimuksenmukaiset urakkatyöt	1 886 000,00		
	Lisätyöt	238 272,00		
	Indeksikorjaukset	247 550,80		
<u>MUUT KULUT</u>			258 855,75	0,52 %
Vakuutukset	Palovakuutus	97 071,55		
	Johtoliittymät	70 028,81		
	Muuntajan korjaus	10 335,50		
	Muuntaja	20 000,00		
	Sekalaiset	61 419,89		
<u>YHTEENSÄ</u>		50 069 367,67	50 069 367,67	100,00 %
Pinta-alat		krsm2	FIM/krsm2	
Uudisrakennuksen osuus		3 090,00		
Saneerattava osuus		6 510,00		
Yhteensä		9 600,00	5 215,56	
Rakennuskustannukset (1980) indeksillä 2020 maaliskuu yhteensä			25 520 000,00 €	
Rakennuskustannukset (1980) indeksillä 2020 maaliskuu / krsm2			2 658,33 €	

Uusi kuudes kerros muutti vanhan lämmittämättömämmän ullakon uusiksi vuokratiloiksi. Näissä tiloissa sijaitsivat IV-konehuone, talonmiehen asunto pohjoisrivessä ja suurehko toimisto, jonka huipentumana oli kulmatorniin rakennetut tilat. Aleksin 13:n pukuhuoneet, sosiaalityilat, henkilökunnan kahvio ja somistamo sijaitsivat myös uudessa kerroksessa.

Mappiin sisältyvä huoneselitys (29.3.1979, päivitetty 11.5.1979) kattaa kaikki erilliset huonetilat. Pääpiirteissään selostus myymälätiloissa on ollut: lattiat sementtimosaiikkilaattaa tai neulahuopamattoa, jalkalistat tammea ja seinät maalattu. Ainoana poikkeuksena ovat porrashuoneet A ja B, joiden työselitys on ollut entisöinti kaikissa kerroksissa. Mapin muut selitykset ovat mainittujen suunnittelutoimistojen LVI-työselitys (ei päiväystä) ja sähkötyöselitys (ei päiväystä).

Liiketalon muiden arkistojen ohella ullakolta löytyy myös rakennuttajakansio, josta löytyy ainakin osa suunnittelu- ja urakoitsijakokousten pöytäkirjoista. Suunnittelukokousten pöytäkirjoissa (8.9.1978 - 8.1.1980, 7 kpl) Skogströmiä on edustanut Timo Viikari, joka myös ilmeisesti on toiminut hankkeen pääsuunnittelijana. Pöytäkirjassa 8.9.1978 todetaan rakennusluvan kattavan tilojen muuttamisen toimistoista myymälöiksi ja että asemakaavamuutos sisäpihan kattamiseksi on käynnissä. Pankinjohtaja Mattila oli tilaajan puolelta vaatinut liuskekivikaton säästämistä, sillä vastaavaa liuskekiveä ei ollut saatavilla. Mattila myös pyysi arkkitehteja tutkimaan, mihin kuudennen kerroksen ikkunoiden tieltä poistetut majolikamedaljongit saataisiin asennettua talossa. Tällä välin ne olivat säilössä SYP:in varastossa.⁸⁶ Seuraavassa pöytäkirjassa 1.10.1979 todettiin ravintoloiden LVI-suunnitelmien olevan valmiita. Rakennusmestareista vastaava Kreuto Oy vaihdettiin pohjatöiden jälkeen Tuuli & Pihlajan mestariin (Paavo Haikarainen). Tällä hetkellä työmaalla oli työnjohtajia 4, rakennusmiehiä 45 ja naisia 2.⁸⁷ Pöytäkirjassa 19.11.1979 käsiteltiin vastuukysymyksiä, koska rakennuttaja halusi aloittaa kellareiden painelaattojen valamisen ennen suunnitelmia, jota rakennesuunnittelija protestoi vastuukysymyksenä. Tätä seuraavassa kokouksessa 26.11.1979 työmaalla reikäpiirustukset olivat keskustelun aiheena. Samoin Rakennusvalvonta oli todennut arkkitehdin suunnitteleman valokatteen olevan osittain valoa läpäisemätön. Viranomaiset olivat vaatineet myös purettavat osat kuvattavaksi, jota varten Viikari oli tilannut valokuvaajan työmaalle.⁸⁸ Seuraava kokous 5.12.1979 pidettiin myös työmaalla kuten myös seuraavat kokoukset 19.12.1979 ja 8.1.1980. Viimeinen pöytäkirja viittaa seuraaviin kokouksiin, mutta näitä pöytäkirjoja ei ole löytynyt.

Työmaakokoukset (27.11.1979 - 20.1.1980, 18 kpl) kattavat osittain samoin ihmiset

⁸⁶ Mitään tällaisia valokuvia ei ole löytynyt.

⁸⁷ Go-Inn-ketju siirtyi kokonaan Fazerille. *Helsingin Sanomat*, 20.2.1982.

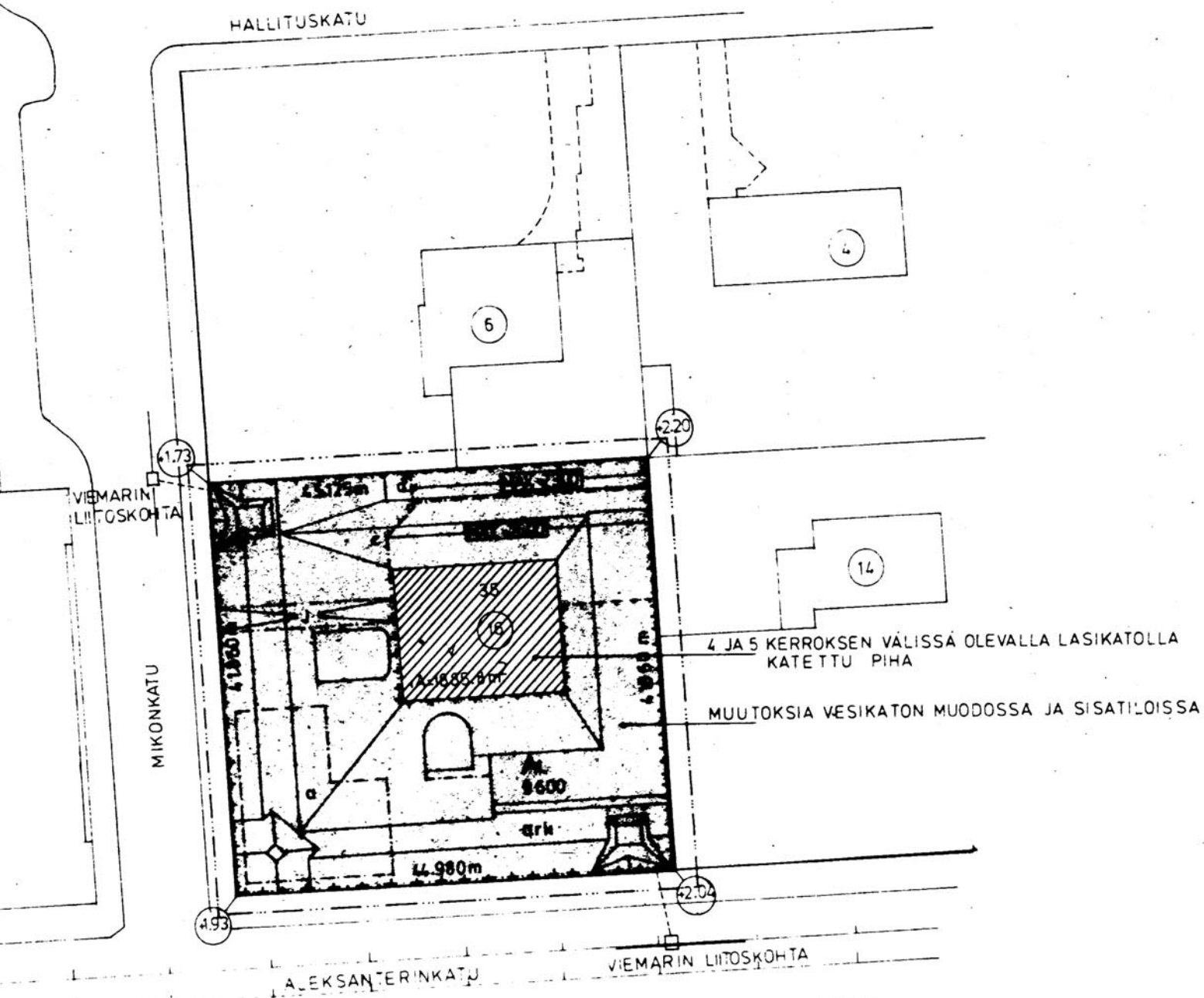
⁸⁸ Rakennuslupatunnus: 2-0543-81-R. Lupatyyppi: Rakennuslupa / Toimenpidelupa, Rakennuslupatunnus: 2-2503-81-C, Lupatyyppi: Toimenpidelupa, Rakennuslupatunnus: 2-2082-83-R ja Rakennuslupatunnus: 2-0676-89-C.

kuin suunnittelukokoukset. Pöytäkirjassa 11.12.1979 valitetaan piirustusten puuttumisesta ja vastaavasti 5.2.1980 todetaan Helsingin kaukolämmön kyvyttömyydestä toimittaa kaukolämpöpiirustuksia. Maaliskuussa 1980 rakennustyöt olivat ajassaan tai edellä aikataulua pääpiirteissään ja piirustusten puutteiden tuomat viivästykset oli voitettu. Työt olivat myös aikataulussa toukokuussa. Kesän jälkeen elokuussa vastaavasti muuraus- ja rappaustyöt, IV-työt ja LVV-työt olivat myöhässä. Syyskuussa 7.10.1980 todettiin töiden taas olevan aikataulussa, jolloin työmaalla oli töissä 109 henkeä. Yleisen valmiusastelistan mukaan töistä noin 4/5 oli valmiina. Takapakkia kolmesta päivästä kahteen viikkoon todettiin tulleen 25.11.1980 kokouksessa tulipalon vuoksi. Viimeisessä säilyneessä pöytäkirjassa 20.1.1981 todettiin tilojen luovutuksen alkavan maaliskuussa 1981, kunhan ilkvallan ja tulipalon aiheuttamat korjaukset on saatu tehtyä.

Aleksanterinkadulle vanhan Colombian tiloihin tuli uusi trendikäs Go Inn -ravintola, jossa oli avoin keittiö ja tarjoilutiski, jonka suunnittelusta vastasivat Timo Viikari ja arkkitehti E. Johann. Tästä erillisestä työstä on säilynyt muutama dokumentti ja suunnittelukokouspöytäkirja 1.10.1980. Oy Go-Inn Ab oli suomalainen ravintolaketju, joka omisti 1970-luvulla muun muassa Helsingin Esplanadin puiston Happy Daysin ja Makkaratalon Omenapuu-ravintolan. Go Inn -nimisenä ravintola oli ainakin Helsingin Aleksanterinkatu 13:ssa jo 1970-luvun alussa, mutta tämän lopetuspäivämäärästä on epäselvyyksiä. Jossain vaiheessa Go-Inn omisti myös Kalliossa sijaitsevan ravintola Oivan. Vuonna 1982 Go-Inn-ketju käsitti kymmenen ravintolaa pääkaupunkiseudulla, Lahdessa ja Kouvolassa, ja sen palveluksessa oli keskimäärin 500 henkeä. Go Inn -ravintolat olivat Matkaravinnon Wimpyn ja Tukon Carrolsin kanssa Suomen ensimmäisiä hampurilaisravintoloita 1970-luvun puolivälissä. Myös pizzat kuuluivat niiden valikoimiin. Oy Go-Inn Ab oli Oy Karl Fazer Ab:n ja sveitsiläisen elintarvikejätti Nestlén puoliksi omistama. Myöhemmin Nestlé luopui osuudestaan, jolloin vuonna 1983 ainoaksi omistajaksi jäänyt Fazer myi Go-Innin liiketoiminnan silloiselle toimitusjohtaja Eila Kuurmalle, jonka Center-Inn-perheyhtiöstä tuli sittemmin merkittävä tekijä Helsingin ravintolaelämässä. Go-Inn on yhä yksi Karl Fazerin monista aputoiminimistä.⁸⁹

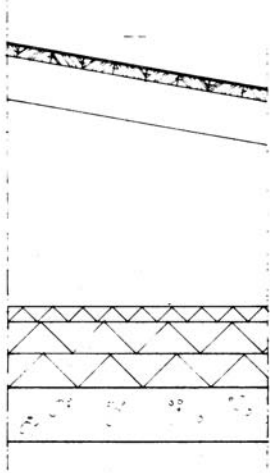
Kaikkien töiden jälkitarkastuspöytäkirja on päivätty 9.4.1981. Rakennustöiden puutteet koostuivat lähinnä kosmeettisista asioista, kuten saumoista ja laikuista pinnoissa. LVI-töissä todettiin jonkin verran puutteita. Sähkötöissä todettiin huomattavia puutteita. Kaikkien töiden taloudellinen loppuselvitys pöytäkirja on päivätty 23.4.1981, jossa urakoitsijalla ei ole vaatimuksia tilaajan suuntaan. Kokonaiskustannukset olivat seuraavat:

⁸⁹ Rakennuslupatunnus: 2-0977-91-C, Rakennuslupatunnus: 2-1526-93-C, Rakennuslupatunnus: 2-1500-94-C, Rakennuslupatunnus: 2-2515-94-C, Rakennuslupatunnus: 2-3978-94-C, Rakennuslupatunnus: 2-0217-95-C, Rakennuslupatunnus: 2-4266-97-C ja Rakennuslupatunnus: 2-4521-99-C

HKRAVA, Skogström, Risto, 1979. Rakennusvaiheen rakennuslupakuvat, jotka olivat täydentyneet alkuperäisistä vuoden 1977, joihin ei sisältynyt sisäpihan kattamista. Asemapiirros.

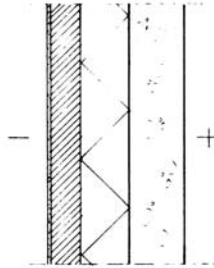
YP 1

6 KERROS
VESIKATTO YLEENSA

- KUPARIPELTI	0,6
RAAKAPONTTILAUTA	23
KATTOTUOLIT 125 x 50 c/c 1200	
RYÖMINTÄTILA	
TUULENSUOJALEVY PV-TSL	50
YUORIVILLA LEVY PV-AL 100 x 100	200
+ TERASBETONILAATTA	

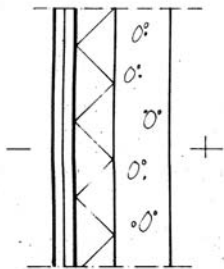
US 1

5 JA 6 KERROS
VALOKATONPUOLEISET ULKOSEINAT

- RAPPAUS	10
REIKÄTILI, SITEET KROMINKKELITERAS Ø 2MM	85
MINERAALIVILLA PV-EL	150
+ TERASBETONI	

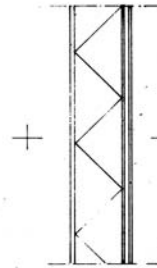
YP 2

KIVIKATTEINEN VESIKATTO
VANHA RAKENNE
KORJATTU KIVIKATE
LAUDOITUS
ILMARAKO

	23
JUSSI RAKENNE	4,5
LUJA-LEVY	120
YUORIVILLA PV-AL	
TERASBETONI	

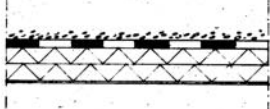
US 2

PARVEKKEEN TAUSTASEINAN
ALAOSA

- JULKISIVULASI	8
ILMARAKO	14
LUJA-LEVY	4
ALUMIINIPROFIILIRUNKO	
MINERAALIVILLA	140
+ LUJA-LEVY	11

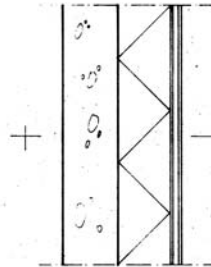
Y 3

VALOKATTO

- SINGELI	
3 KERTAINEN HUOPA	23
POLYURETAANIWAHTOMUOVI	5-100
+ TERASPELTI	4

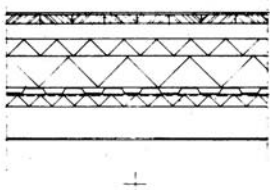
US 3

PARVEKKEEN TAUSTASEINAN
YLAOSA

- JULKISIVULASI	8
ILMARAKO	14
LUJA-LEVY	4
ALUMIINIPROFIILIRUNKO	
MINERAALIVILLA	140
+ LUJA-LEVY	11

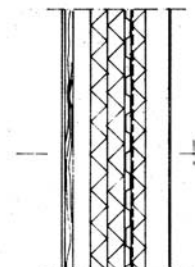
YP 4

7 KERROS
IV-KONEHUONEEN KATTO

- KUPARIPELTI KALLISTUS 3%	0,6
RAAKAPONTTILAUTA	23
ILMARAKO / KOOLAUS 50x125	50
c/c 1200	
TUULENSUOJALEVY PV-TKL	50
MINERAALIVILLA PV-T	100
POIMUPELTI RVP 20 s=0,6 TIIVIS-	20
TENAUHA SAUMOISSA	
AA-NIERISTE, PARMITEX 2	40
+ MUOTOTERÄSPALKIT s=120 B	

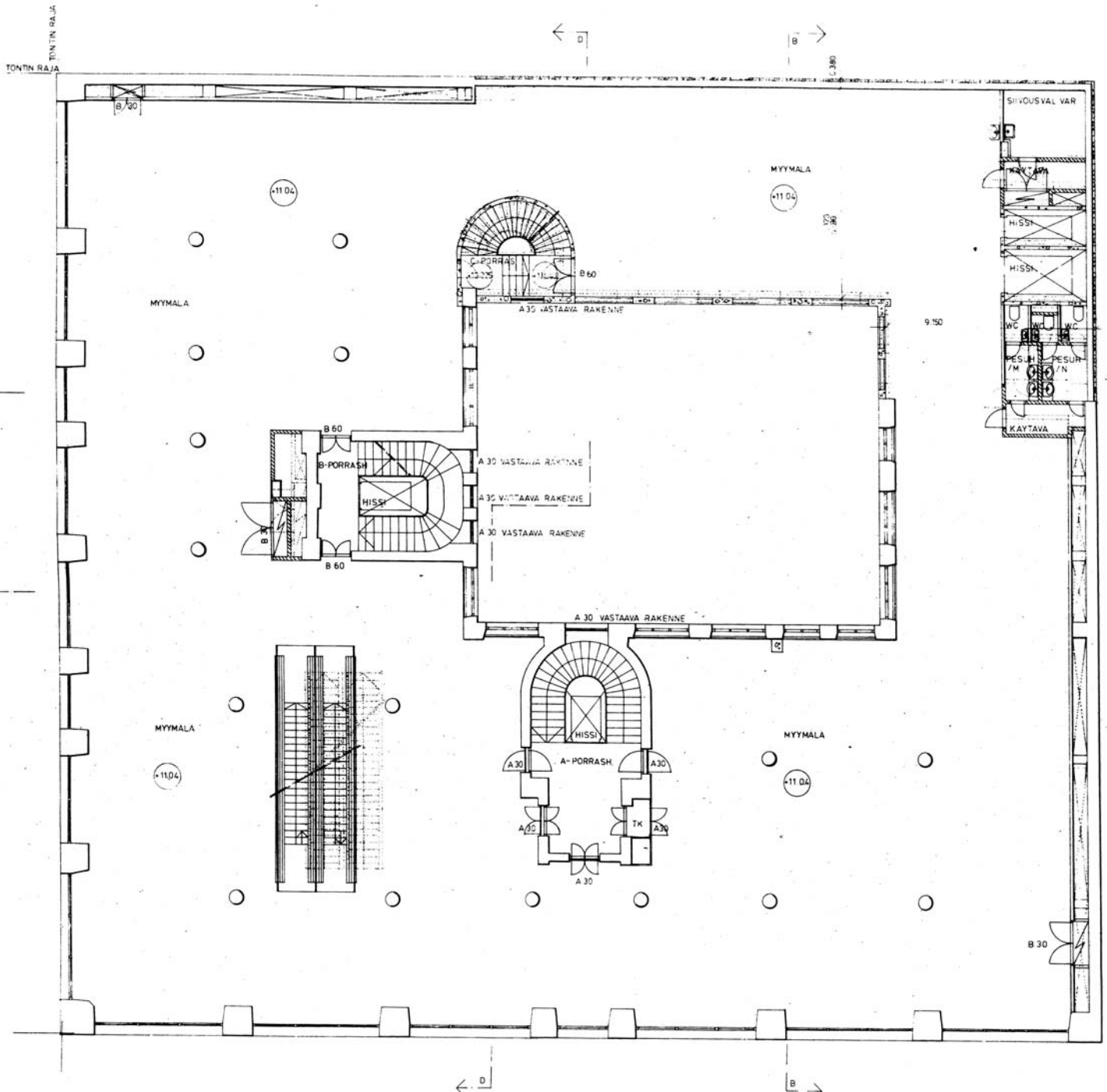
US 4

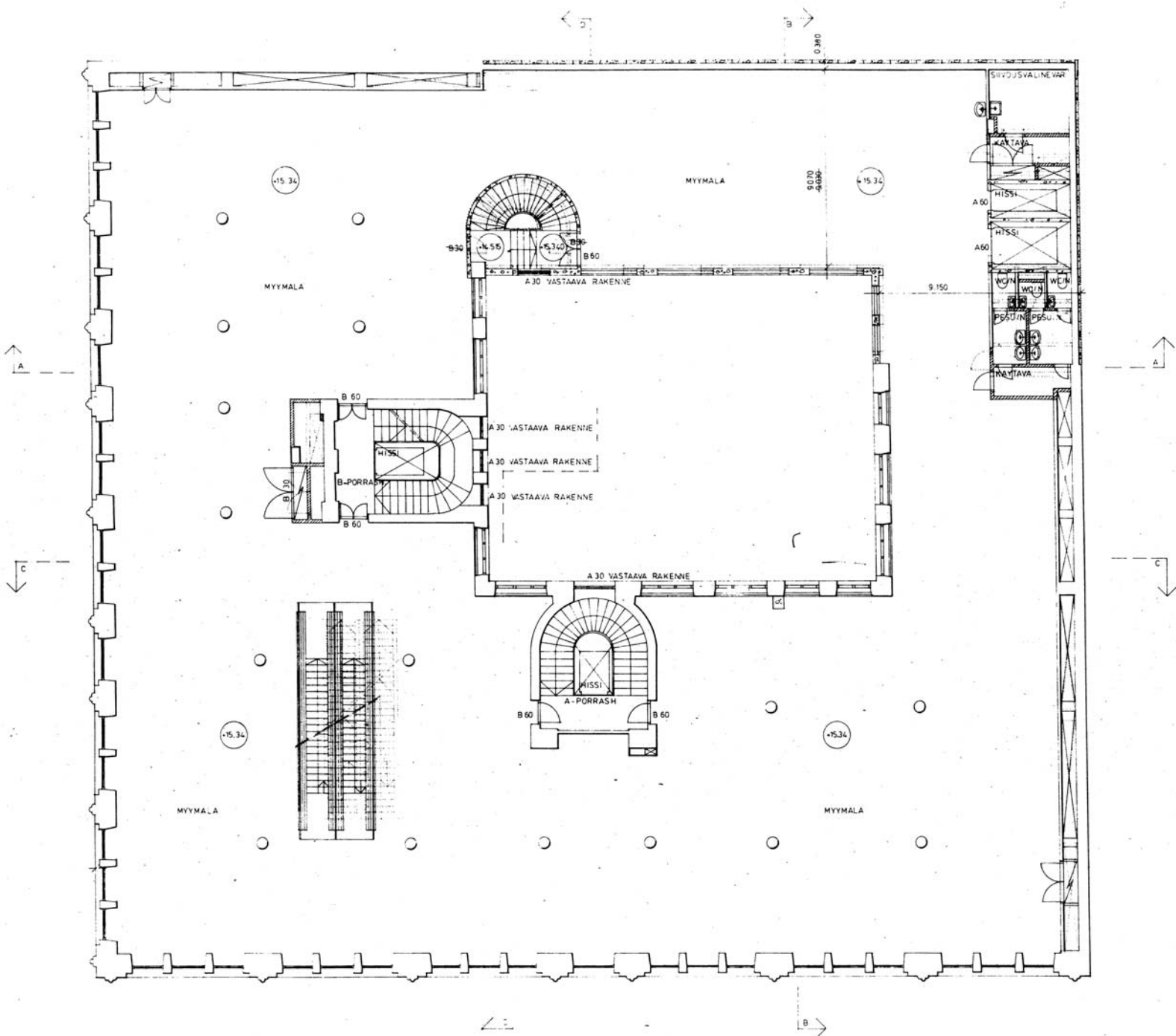
7 KERROS
IV-KONEHUONEIDEN TERÄSRUNKOISET SEINÄT

- KUPARIPELTI	0,6
RAAKAPONTTILAUTA	23
ILMARAKO / PYSTY KOOLAUS	50
VAAKA KOOLAUS 50x150	
PV-TKL 50 PVTL 50	100
POIMUPELTI RVP 20 s=0,6 TIIVISTENAUHA	20
SAUMOISSA	
AA-NIERISTE, PARMITEX 2	40
+ HE 120	

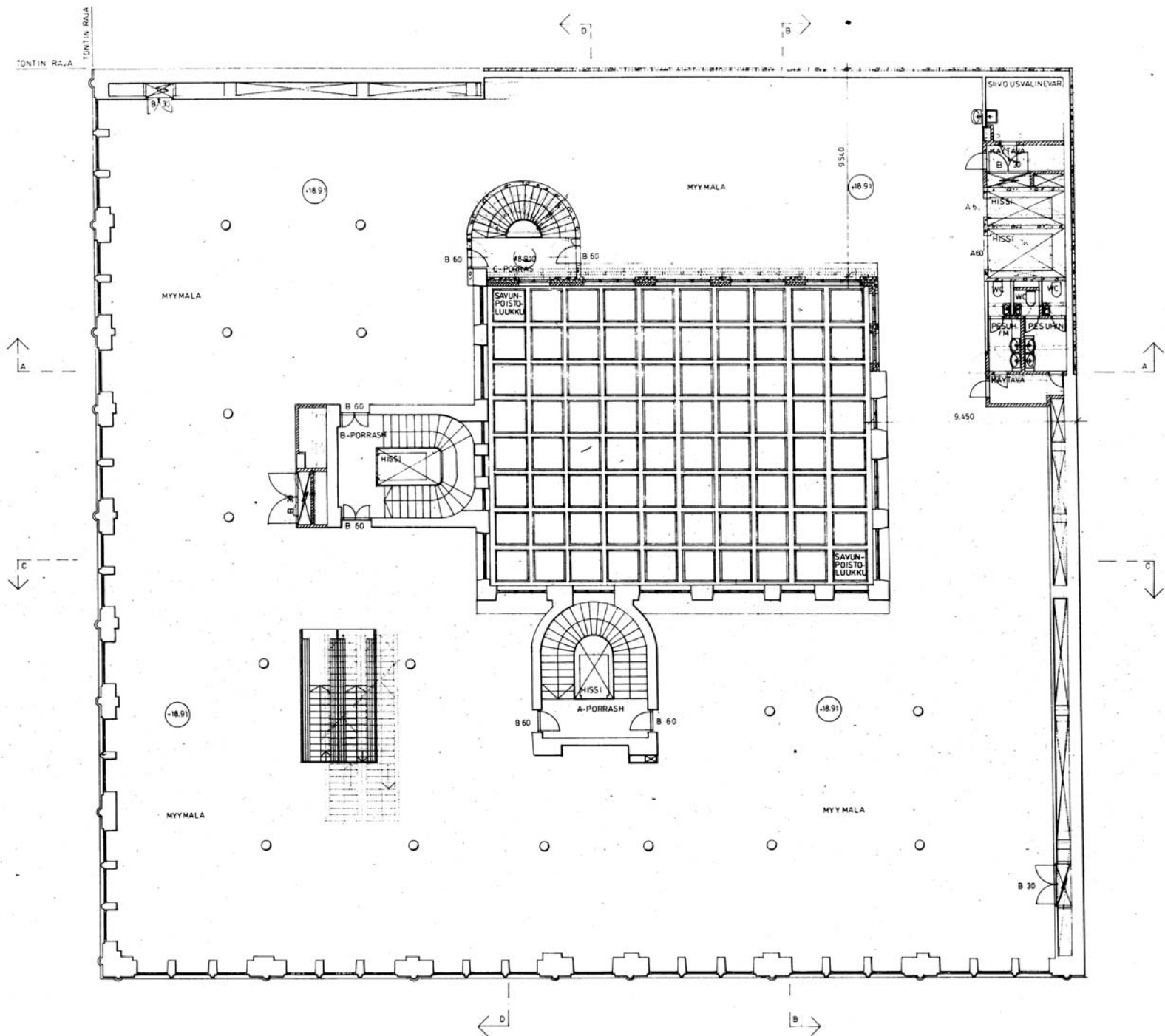
HKRAVA, Skogström, Risto, 1979. Rakennusvaiheen rakennuslupakuvat, jotka olivat täydentyneet alkuperäisistä vuoden 1977, joihin ei sisällynyt sisäpihan kattamista. Uudet rakennetyypit.

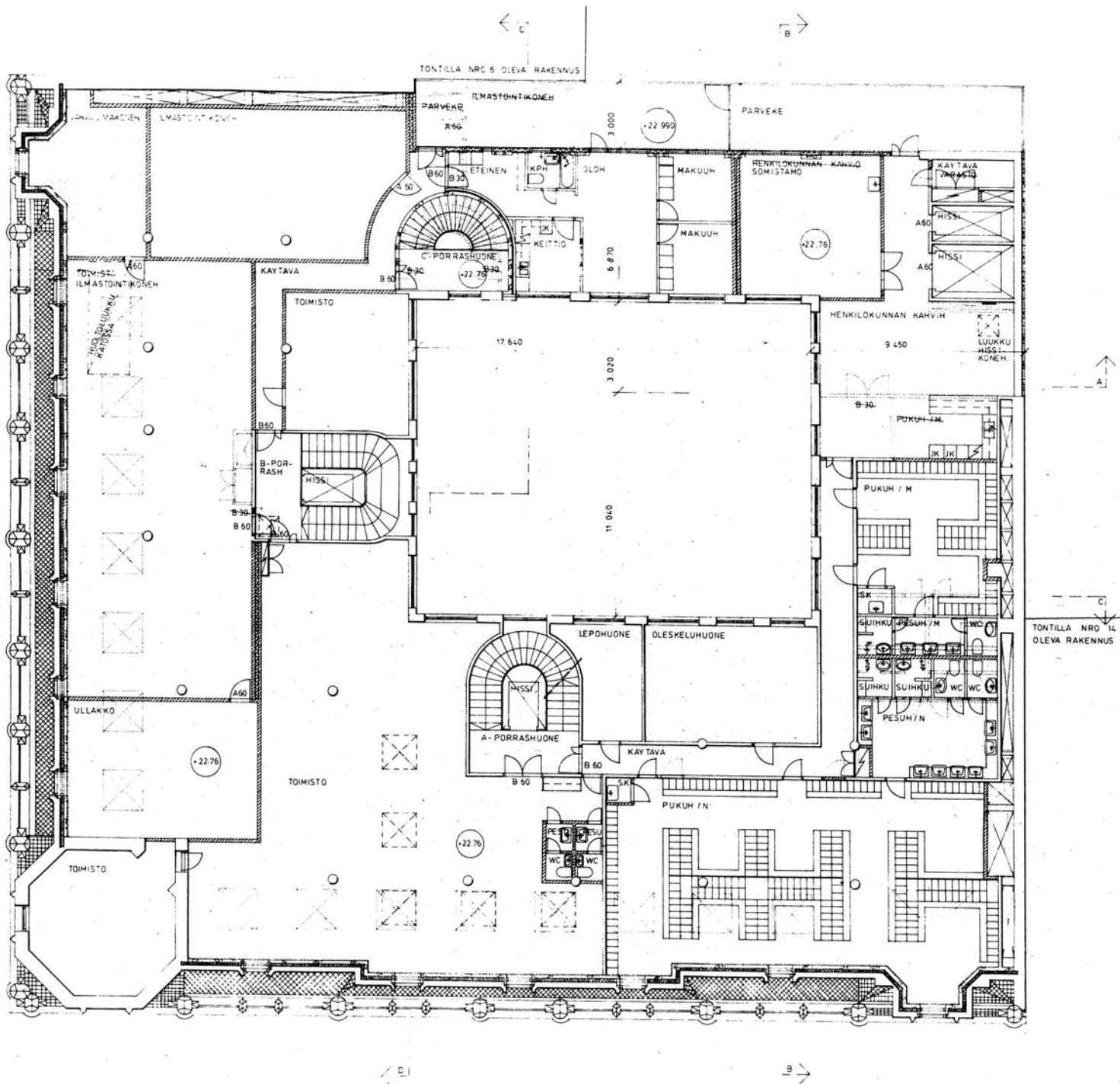
HKRAVA, Skogström, Risto, 1979. Rakennusvaiheen rakennuslupakuvat, jotka olivat täydentyneet alkuperäisistä vuoden 1977, joihin ei sisältynyt sisäpihan kattamista. 3. kerros.

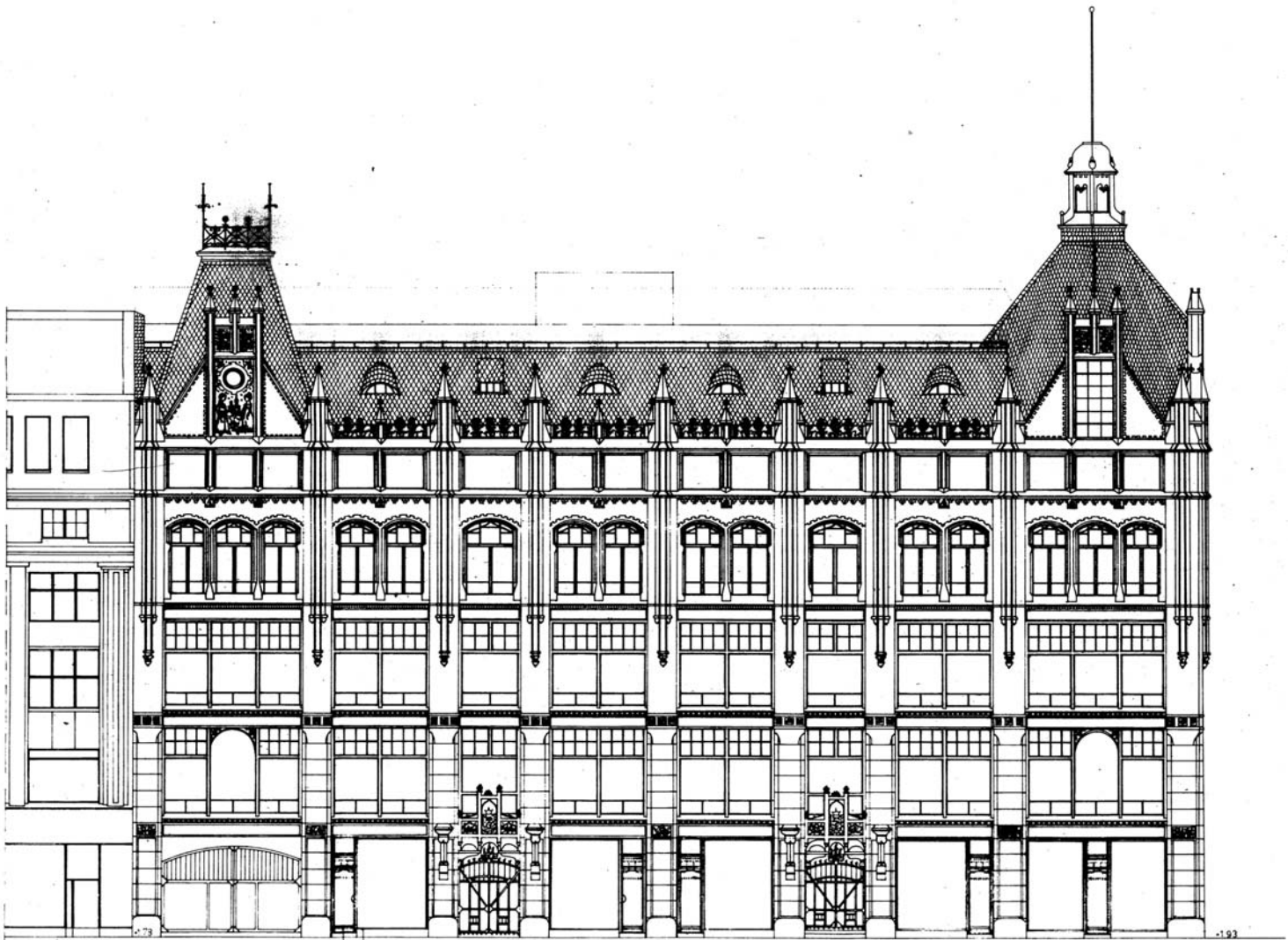
HKRAVA, Skogström, Risto, 1979. Rakennusvaiheen rakennuslupakuvat, jotka olivat täydentyneet alkuperäisistä vuoden 1977, joihin ei sisältynyt sisäpihan kattamista. 4. kerros.

HKRAVA, Skogström, Risto, 1979. Rakennusvaiheen rakennuslupakuvat, jotka olivat täydentyneet alkuperäisistä vuoden 1977, joihin ei sisältynyt sisäpihan kattamista. 5. kerros.

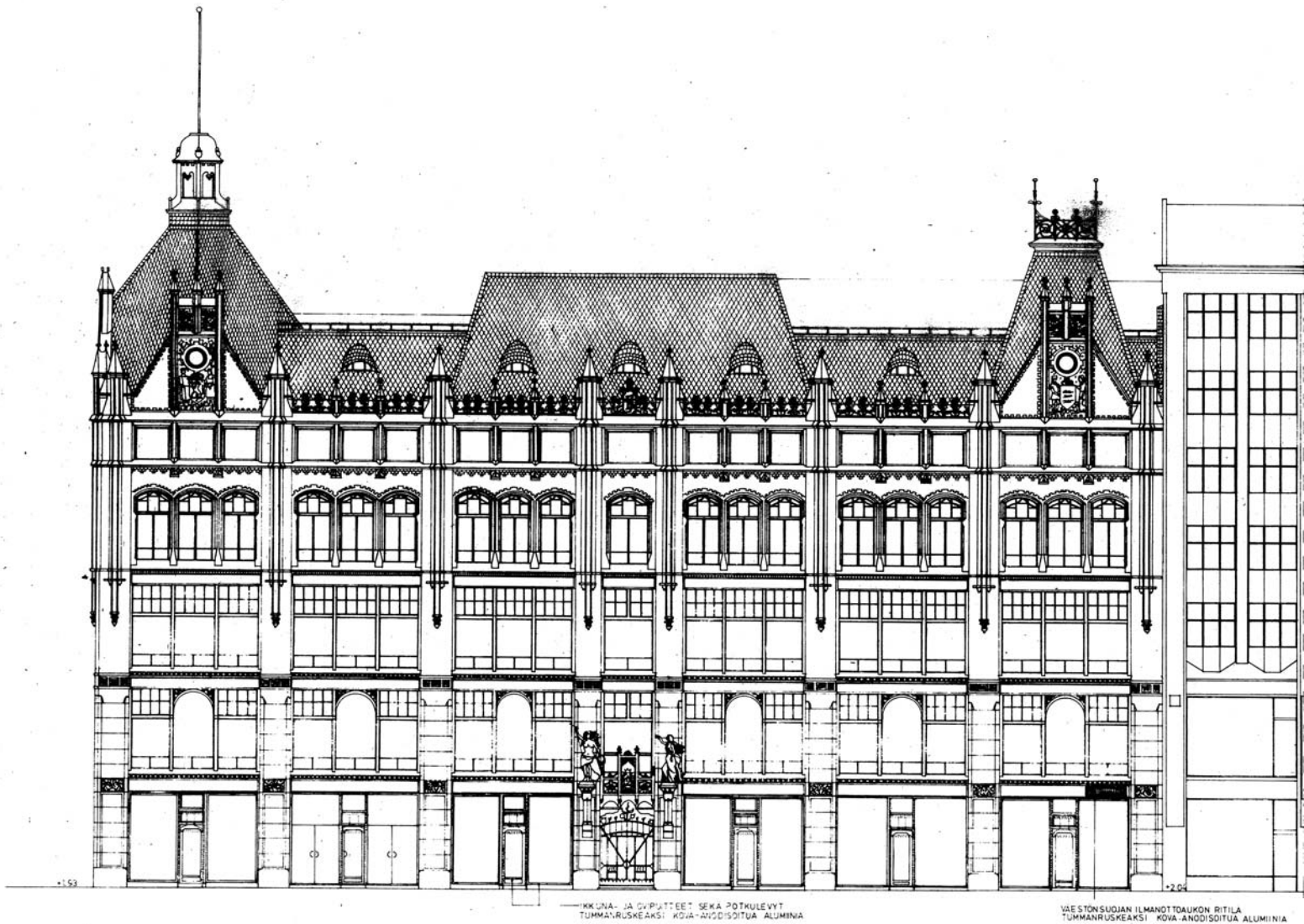

HKRAVA, Skogström, Risto, 1979. Rakennusvaiheen rakennuslupakuvat, jotka olivat täydentyneet alkuperäisistä vuoden 1977, joihin ei sisältynyt sisäpihan kattamista. 6. kerros.

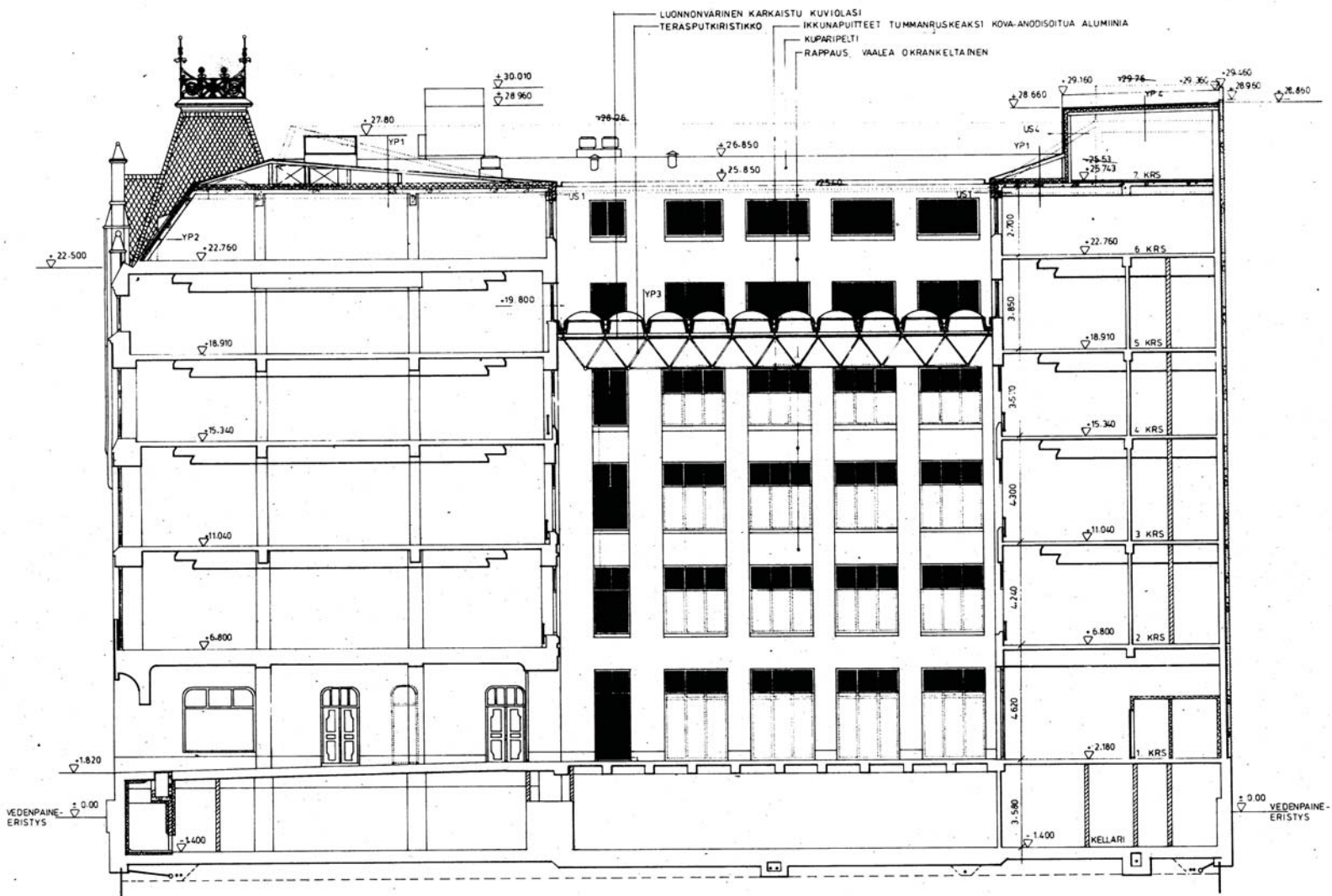

HIKKUNA- JA OVIPIITEET SEKÄ PIKIKULEVYT.
TUMKANRUSKEAKSI, KOVA-ANODISOITUA ALUMINIA

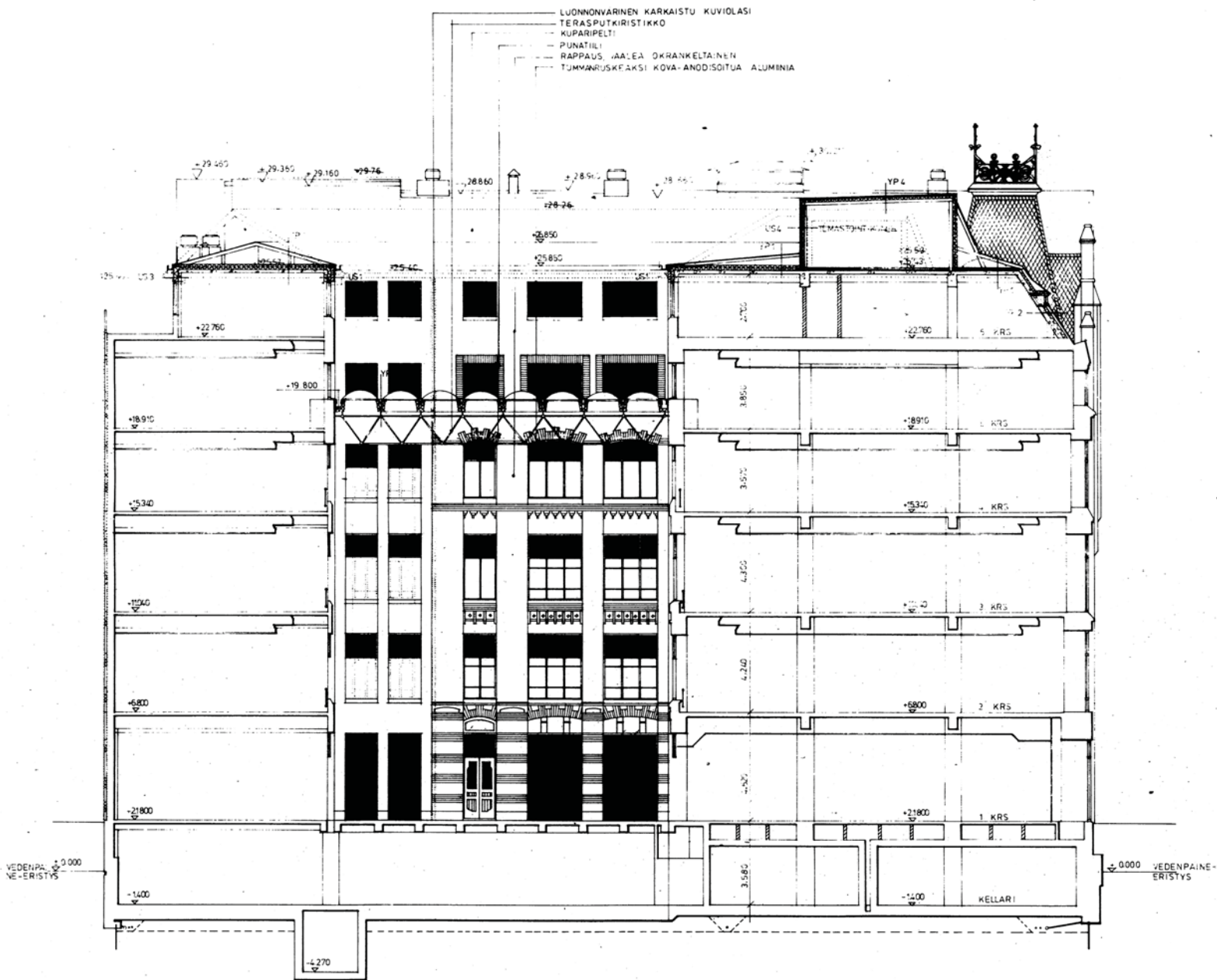
HKRAVA, Skogström, Risto, 1979. Rakennusvaiheen rakennuslupakuvat, jotka olivat täydentyneet alkuperäisistä vuoden 1977, joihin ei sisältynyt sisäpihan kattamista. Julkisivu Mikonkadulle.

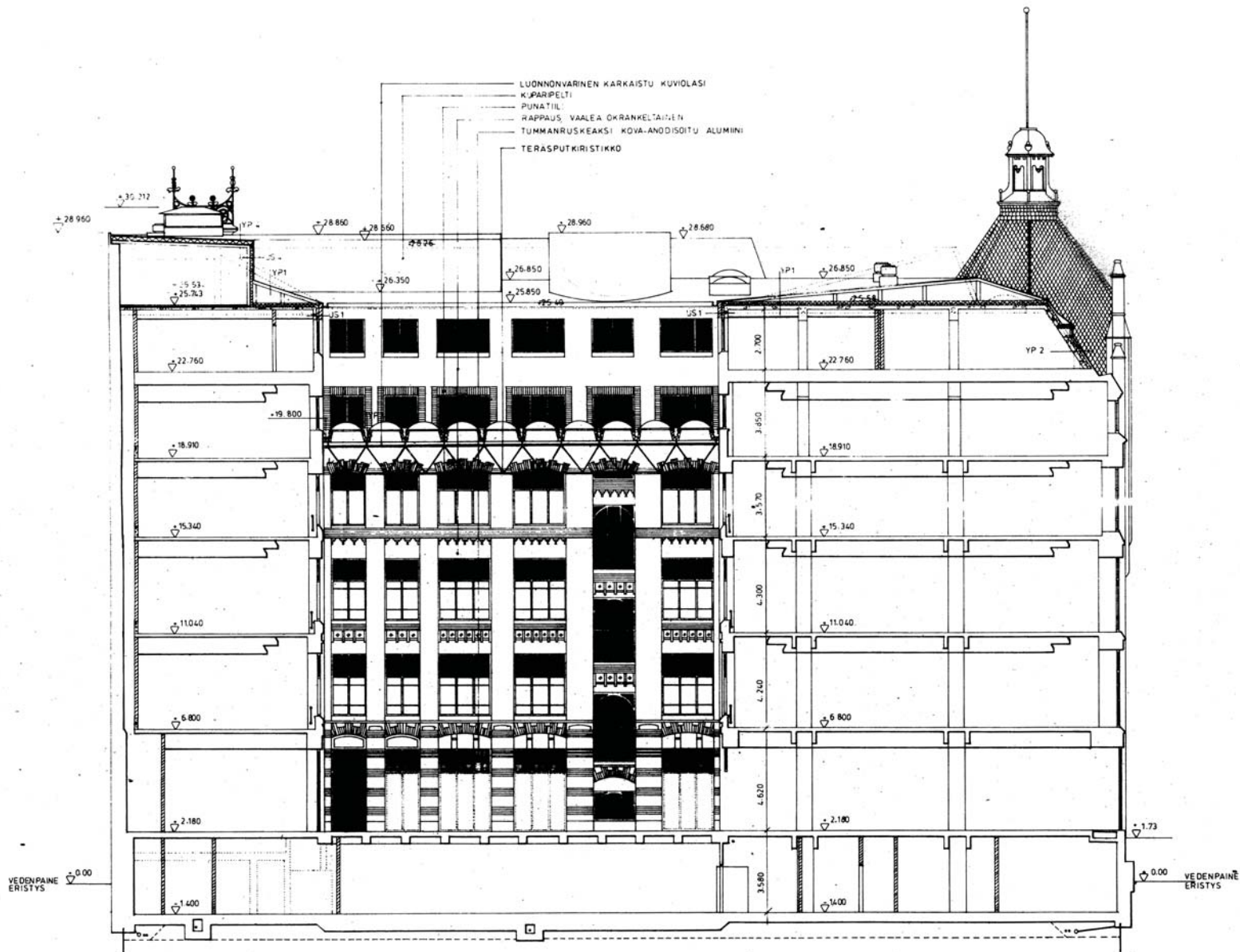
HKRAVA, Skogström, Risto, 1979. Rakennusvaiheen rakennuslupakuvat, jotka olivat täydentyneet alkuperäisistä vuoden 1977, joihin ei sisältynyt sisäpihan kattamista. Julkisivu Aleksanterinkadulle.

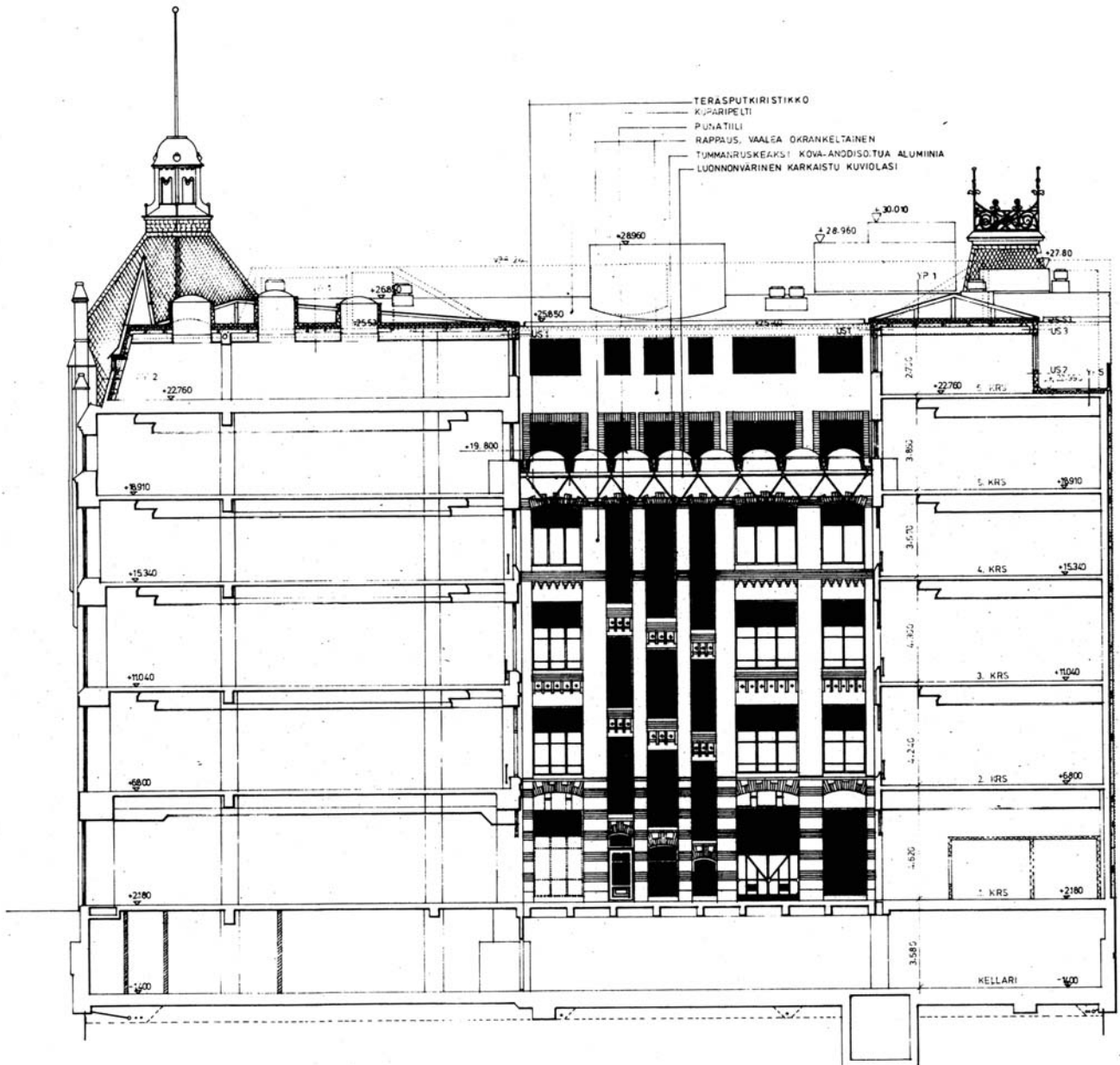
HKRAVA, Skogström, Risto, 1979. Rakennusvaiheen rakennuslupakuvat, jotka olivat täydentyneet alkuperäisistä vuoden 1977, joihin ei sisältynyt sisäpihan kattamista. Leikkaus A-A.

HKRAVA, Skogström, Risto, 1979. Rakennusvaiheen rakennuslupakuvat, jotka olivat täydentyneet alkuperäisistä vuoden 1977, joihin ei sisältynyt sisäpihan kattamista. Leikkaus B-B.

HKRAVA, Skogström, Risto, 1979. Rakennusvaiheen rakennuslupakuvat, jotka olivat täydentyneet alkuperäisistä vuoden 1977, joihin ei sisältynyt sisäpihan kattamista. Leikkaus C-C.

HKRAVA, Skogström, Risto, 1979. Rakennusvaiheen rakennuslupakuvat, jotka olivat täydentyneet alkuperäisistä vuoden 1977, joihin ei sisältynyt sisäpihan kattamista. Leikkaus D-D.

Uusi Alekski 13 Aleksanterinkadulla 1981 - 2020

Alekski 13 menestyi tiloissa viidettäkympinettä vuotta. Skogströmin saneerauksen jälkeen suuria muutoksia ei tapahtunut. Kiinteistö vaihtoi omistajaa 1990-luvun alun pankkikriisin aikana, kun SYP ja KOP sulautuivat Meritaksi, josta muodostui lopulta Nordea. Ilmarinen osti myöhemmin kiinteistön. Arkkitehtonisesti suurin muutos on ollut sisäpihan uudet liukuportaat ja maisemahissi. Tiettyjä muutoksia on myös tapahtunut katutaso liiketilojen suhteen. Vuoden 2020 aikana Alekski 13 siirtyy pois liiketiloistaan ja jatkaa toimintaansa lähinnä ostoskeskuksissa. Koko Aleksanterinkadun suhteen 2000-luvun alku on ollut suurta muutosta. Tänä aikana Helsingin kaupunki on kaavoittanut muutaman kilometrin päähän keskustasta aina metrolinjojen loppuun puolisen miljoonaa neliometriä ostoskeskuksia, joka on osaltaan tyhjentänyt keskustan liiketiloja.

Muutoksista useissa tapauksissa vastasi Timo Viikari, joka oli ottanut Risto Skogströmin toimiston haltuunsa tämän kuoltua, eli Arkkitehtitoimisto Timo Viikari on saman yhtiön yksi toiminimi.

1980-luvulla lupahakemuksia oli vähän, jotka koskivat lähinnä valomainoksia (Tissot-kellot) ja pienempiä sisätilamuutoksia, joissa Mikonkadun varrella yksi myymälöistä muutettiin kahvilaksi.⁹⁰ 1990-luku jatkui jokseenkin samalla tavoin, jolloin muutokset koostuivat uusista tuulikaapeista, valomainoksista ja julkisivuvaalaistuksesta. Tämän lisäksi talonmiehen asunnosta kuudennessa kerroksessa luovuttiin ja se muutettiin Alekski 13:n somistamoksi. Suurimpana muutoksena oli ehkä uuden näköalanhissin rakentaminen uudelle valopihalle.⁹¹ Ilmeisesti jo alusta alkaen asiakkaiden houkuttelemisen ylimpiin kerroksiin oli osoittautunut haasteelliseksi. Jostain syystä uudet liukuportaat eivät myöskään helpottaneet tilannetta. 2000-luvun alussa muutokset koostuivat edelleen sisätilamuutoksista ja mainoslaitteista.⁹² Suurempia muutoksia oli hiljalleen alkanut Alekski 13:n luopuminen toimitiloistaan. Ensimmäisenä tulivat uudet kahvilat katutasoon ja vuonna 2005 viides kerros muutettiin lounasravintolaksi. Samoin toinen nurkka saman kerroksen myymälätalaa muutettiin kampaamoksi samana vuonna. Suurin muutos tällöin oli rakentaa liukuportaat ja sillat diagonaalisti valopihan poikki helpottamaan sekä selkeyttämään liikennettä.

2010-luku on jatkunut samoilla linjoilla kuin edelliset vuosikymmenet Skogströmin

⁹⁰ Rakennuslupatunnus: 2-1217-03-D, Rakennuslupatunnus: 2-4230-04-C, Rakennuslupatunnus: 2-1284-05-D, Rakennuslupatunnus: 2-1396-05-B, Rakennuslupatunnus: 2-2865-05-C, Rakennuslupatunnus: 2-3434-05-RAM. Lupatyyppi: Suunnitelmasta poikkeaminen rakennustyön aikana, Rakennuslupatunnus: 2-4219-05-D, Rakennuslupatunnus: 2-1031-06-D, Rakennuslupatunnus: 2-1293-06-RAM, Rakennuslupatunnus: 2-2737-06-RAM ja Rakennuslupatunnus: 2-1520-07-B.

⁹¹ Rakennuslupatunnus: 2-1747-10-C, Rakennuslupatunnus: 2-2298-10-D, Rakennuslupatunnus: 2-1913-11-RAM, Rakennuslupatunnus: 2-3595-13-D, Rakennuslupatunnus: 2-4093-13-D, Rakennuslupatunnus: 2-0536-14-RAM, Rakennuslupatunnus: 2-0857-15-D, Rakennuslupatunnus: 2-3727-15-D, Rakennuslupatunnus: 2-0289-16-RAM ja Rakennuslupatunnus: 2-2422-16-RAM.

saneerauksen jälkeen.⁸ Muutokset ovat olleet pääasiassa mainoslaitteita, vesikaton korjausta, paloalueen rajojen muutoksia ja vähäisiä sisätilamuutoksia. Tästä huolimatta, lopputuloksena on pinnoiltaan täysin Skogströmin saneerauksesta poikkeava rakennus. Vaikka muutoksia kantaviin rakenteisiin ei ole tehty juuri lainkaan, kaikki seinä-, lattia- ja alakattopinnat ovat vaihtuneet parhaimmillaan muutamaan otteeseen, kuten liikerakennuksissa usein tapahtuu. Aleksis 13 on jatkanut hidasta vetäytymistään tiloista ja rajoittuu nykyään kolmeen ensimmäiseen kerrokseen. Tässä suhteessa tilantarve on vähentynyt yhteensä puolesta verrattuna tilanteeseen lähes 40 vuotta aiemmin. Ilmiö ei ole poikkeuksellinen, sillä Aleksanterinkadulla myös Stockmann on muuttunut hiljalleen ainoastaan tilojaan vuokraavaksi kiinteistöosakeyhtiöksi, Akateeminen kirjakauppa on vaihtanut omistajaa, pankit ovat vetäytyneet Aleksanterinkadulta uusiin tiloihin ja vanha Liittopankin palatsi on nykyään rintaliivikauppa. Toisaalta kasvava turismi on tuonut uusia liiketoiminnan muotoja kadulle, kuten hotellit.

HKMKA N13931,
Pietinen Aarne Oy, 1937.
Parhaita kuvia Lundqvistin
liiketalosta, joissa myös
Skogströmin saneeraus-
vaiheessa poistetut majo-
likamedaljongit näkyvät.

5. RAKENNUSOSAT PÄÄPIRTEISSÄÄN JA NIIDEN AJOITUKSESTA PIIRUSTUKSINEEN

Julkisivut

Lundqvistin liiketalon katujulkisivut ovat säilyneet poikkeuksellisen hyvin verrattuna 120 vuoden takaiseen tilanteeseen. Koska kaikki ulkoseinät ovat paikallaan, koskevat muutokset enemmänkin detaljeja. Suurimmat muutokset koskevat ikkunoita ja nykyisen viidennen kerroksen uusia ikkuna-aukkoja, jotka on tehty alkuperäisten julkisivun majolikamedaljonkien paikalle.¹ Nämä suuremmat muutokset on tehty Skogströmin täyssaneerausvaiheessa 1970-luvun lopulla. Samassa yhteydessä osa katonharjan valurautakaidekoristeista on poistettu kuten myös katutason valokuilun katukaiteet. Nykyiset ikkunat puitteineen ovat alumiinia ja ne ovat suurimmaksi osaksi samasta rakennusvaiheesta, mutta osa on myös varhemmalta 70-luvulta.

Mikonkadun puoleisessa julkisivussa Skogströmin saneerauksen yhteydessä rakennettu autoramppi kellariin on vaikuttanut myös hieman julkisivun järjestelyihin.

Pihajulkisivut, jotka nykyään ovat osa lasikatteista sisätilaa, ovat kokeneet suurempia muutoksia. Pohjois- ja itäisivuille on rakennettu kokonaan uudet sivut (joista itäinen on osittain korotusta) vanhan voimalaitoksen purkamisen jälkeen. Uudet julkisivut noudattavat kuitenkin osittain vanhoja malleja ja alkuperäiset kadunpuoleiset sisäpihajulkisivut ovat säilyneet suurelta osin alkuperäisinä. Suurimmat muutokset Skogströmin pihajulkisivuihin ovat tulleet Viikarin 2005 saneerauksen yhteydessä, jolloin sisäpihalle rakennettiin uudet liukuportaat ja niihin liittyvät siltarakenteet diagonaalisti sisäpihan poikki.

Katot ovat edelleen myös suhteellisen alkuperäisessä kunnossa vesikatteineen, kuten Skogströmin saneerauksen yhteydessä oli tavoitteena pankin taholta.

¹ Alkuperäisten medaljonkien sijoituspaikkaa ei tunneta. Alkuperäisten kokouspöytäkirjojen mukaan pankki otti säilöönsä puretut medaljongit, mutta Pankkimuseolla ei ole tietoa näistä.

Heikonen, Juhana, 2020.

- 1: Ikkunoiksi muutetut julkisivun majolika-medaljongit
- 2: Jäljellä olevat tornien majolikamedaljongit
- 3: Katutason etsatut graniittireliefit

1899 - 1901, Selim A. Lindqvistin ja Elia Heikelin aikaiset alkuperäiset rakenteet (lähinnä kantavat ulkoseinät, sisäpihan kantavat seinät, porrashuoneet kadulle)

1899 - 1901, alkuperäiset pinnat tai sellaisiksi entisöidyit (1979 - 81), mukaan lukien yksittäiset rakennusosat, kuten ovet, ikkunat, kaakelit, stucco, mosaiikkibetoni jne.

1979 - 1981, Risto Skogströmin aikaiset muutostyöt ja täyssaneeraus (kantavien sisäosien purkaminen, uudet kantavat rakenteet, ikkunat, uudet sisäpihan siivet ja korotukset)

2005 - 2020, Timo Viikarin aikaiset ja myöhemmät muutostyöt (aiempien liukuportaiden purkaminen, uusi diagonaalinen liukuportas sisäpihalle, sisäseinämuutoksia, käyttötarkoituksen muutoksia)

Kaikki tilojen pinnat tai leikkauspinnat ilman väritystä tai safeerausta ovat tiloiheen 1980-luvulta eteenpäin. Suurimassa osassa tapauksia vuoden 2005 jälkeen tehtyjä.

Koy Aleksanterinkatu 13, Helsinki RAKENTEIDEN AJOITUKSET

Arkkitehtitoimisto Juhana Heikonen

JULKISIVU MIKONKADULLE

mittakaava 1/250

9.11.2020

- 1: Ikkunoiksi muutetut julkisivun majolika-medaljongit
- 2: Jäljellä olevat tornien majolikamedaljongit
- 3: Katutason etsatut graniittireliefit
- 4: Stigellin julkisivun veistokset

1899 - 1901, Selim A. Lindqvistin ja Elia Heikelin aikaiset alkuperäiset rakenteet (lähinnä kantavat ulkoseinät, sisäpihan kantavat seinät, porrashuoneet kadulle)

1899 - 1901, alkuperäiset pinnat tai sellaisiksi entisöidyt (1979 - 81), mukaan lukien yksittäiset rakennusosat, kuten ovet, ikkunat, kaakelit, stucco, mosaiikkibetoni jne.

1979 - 1981, Risto Skogströmin aikaiset muutostyöt ja täyssaneeraus (kantavien sisäosien purkaminen, uudet kantavat rakenteet, ikkunat, uudet sisäpihan siivet ja korotukset)

2005 - 2020, Timo Viikarin aikaiset ja myöhemmät muutostyöt (aiempien liukuportaiden purkaminen, uusi diagonaalinen liukuporras sisäpihalle, sisäseinämuutoksia, käyttötarkoituksen muutoksia)

Kaikki tilojen pinnat tai leikkauspinnat ilman väritystä tai safeerausta ovat tiloineen 1980-luvulta eteenpäin. Suurimmassa osassa tapauksia vuoden 2005 jälkeen tehtyjä.

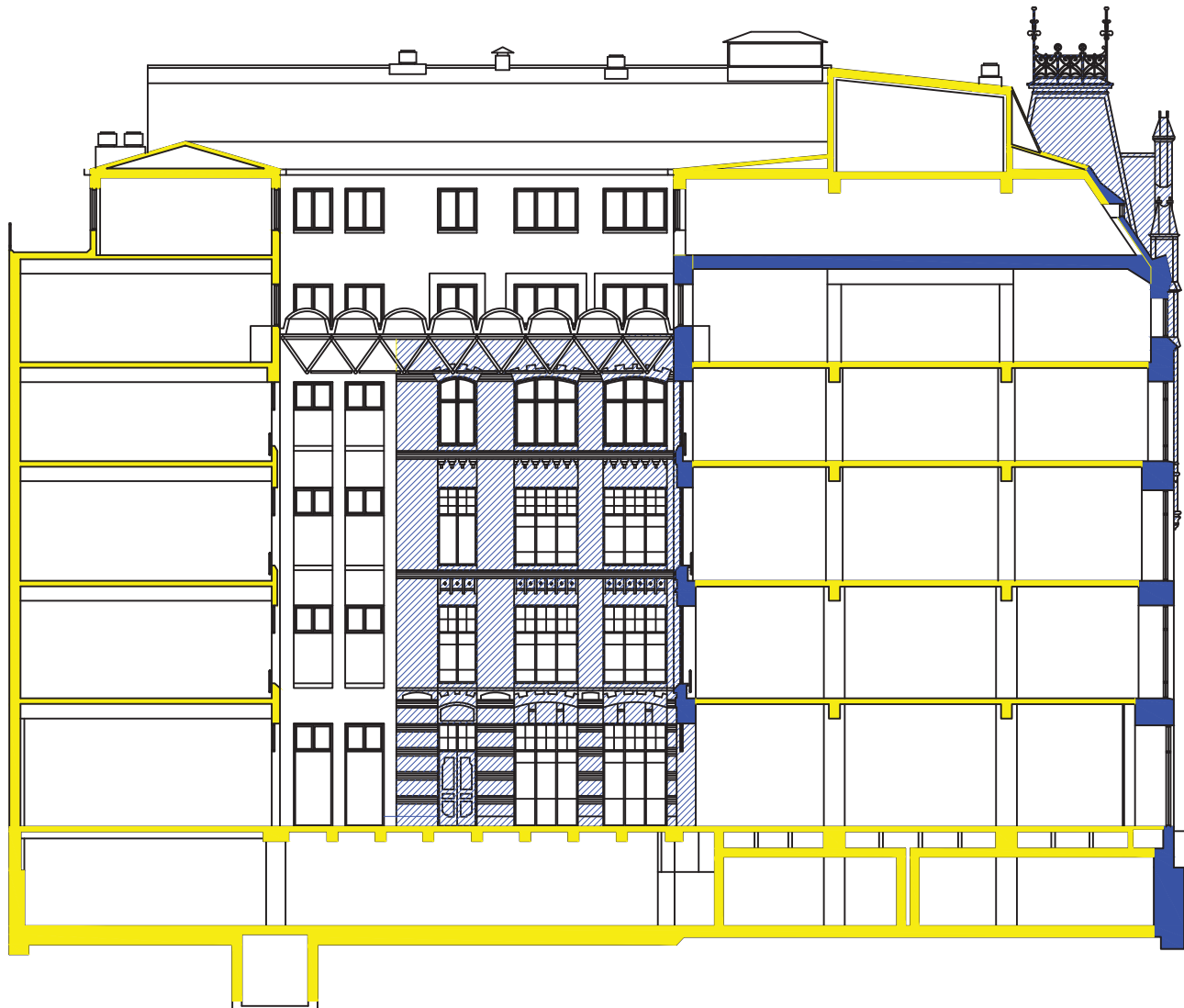
Koy Aleksanterinkatu 13, Helsinki RAKENTEIDEN AJOITUKSET

Arkkitehtitoimisto Juhana Heikonen

JULKISIVU ALEKSANTERINKADULLE

mittakaava 1/250

9.11.2020

■ 1899 - 1901, Selim A. Lindqvistin ja Elia Heikelin aikaiset alkuperäiset rakenteet (lähinnä kantavat ulkoseinät, sisäpihan kantavat seinät, porrashuoneet kadulle)

▨ 1899 - 1901, alkuperäiset pinnat tai sellaisiksi entisöidyt (1979 - 81), mukaan lukien yksittäiset rakennusosat, kuten ovet, ikkunat, kaakelit, stucco, mosaiikkibetoni jne.

■ 1979 - 1981, Risto Skogströmin aikaiset muutostyöt ja täyssaneeraus (kantavien sisäosien purkaminen, uudet kantavat rakenteet, ikkunat, uudet sisäpihan siivet ja korotukset)

■ 2005 - 2020, Timo Viikarin aikaiset ja myöhemmät muutostyöt (aiempien liukuportaiden purkaminen, uusi diagonaalinen liukuporras sisäpihalle, sisäseinämuutoksia, käyttötarkoituksen muutoksia)

Kaikki tilojen pinnat tai leikkauspinnat ilman väritystä tai safeerausta ovat tiloiheen 1980-luvulta eteenpäin. Suurimmissa osassa tapauksia vuoden 2005 jälkeen tehtyjä.

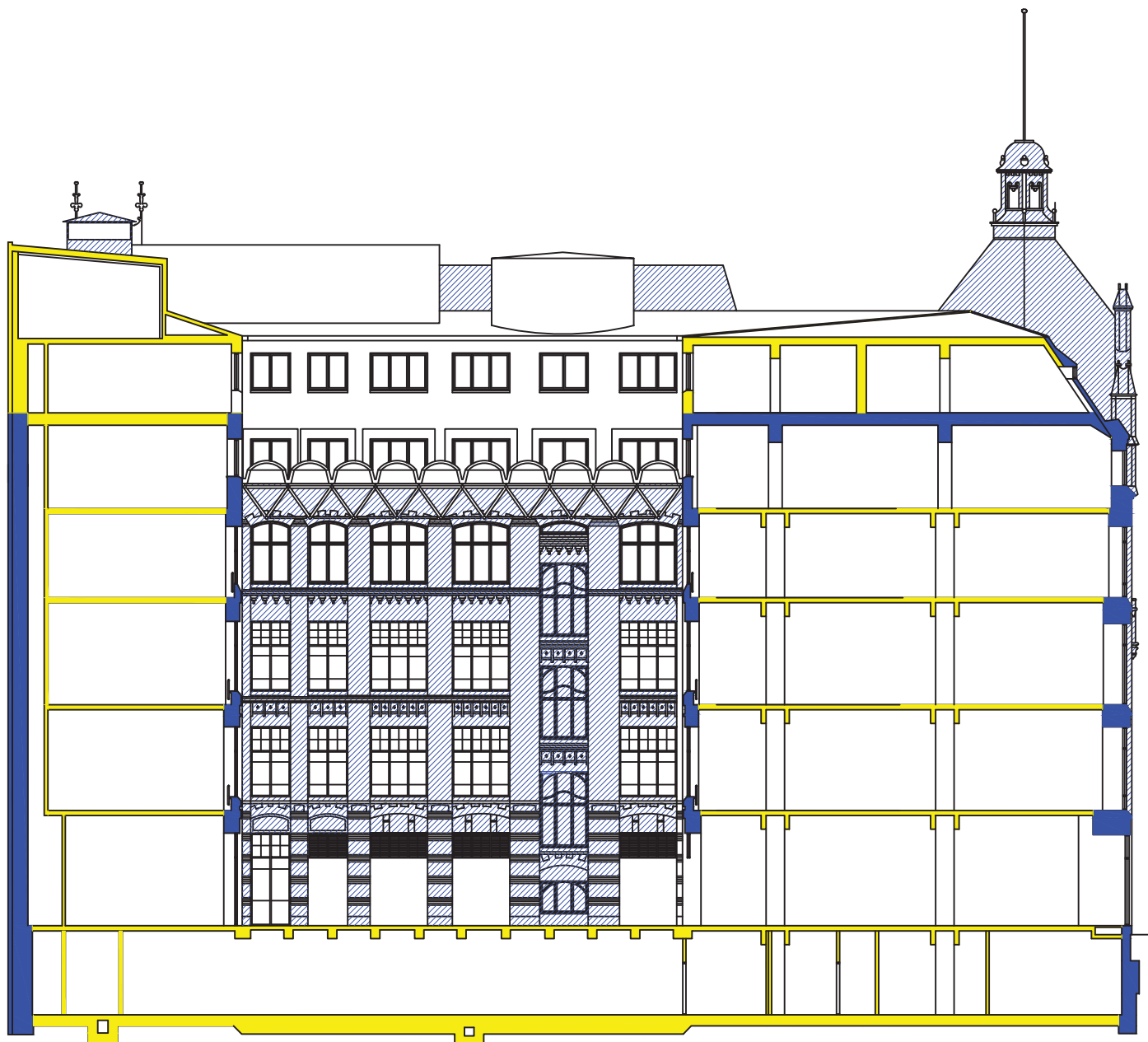
Koy Aleksanterinkatu 13, Helsinki RAKENTEIDEN AJOITUKSET

Arkkitehtitoimisto Juhana Heikonen

LEIKKAUS A-A ITÄÄN

mittakaava 1/250

9.11.2020

■ 1899 - 1901, Selim A. Lindqvistin ja Elia Heikelin aikaiset alkuperäiset rakenteet (lähinnä kantavat ulkoseinät, sisäpihan kantavat seinät, porrashuoneet kadulle)

▨ 1899 - 1901, alkuperäiset pinnat tai sellaisiksi entisöidyt (1979 - 81), mukaan lukien yksittäiset rakennusosat, kuten ovet, ikkunat, kaakelit, stucco, mosaiikkibetoni jne.

■ 1979 - 1981, Risto Skogströmin aikaiset muutostyöt ja täyssaneeraus (kantavien sisäosien purkaminen, uudet kantavat rakenteet, ikkunat, uudet sisäpihan siivet ja korotukset)

■ 2005 - 2020, Timo Viikarin aikaiset ja myöhemmät muutostyöt (aiempien liukuportaiden purkaminen, uusi diagonaalinen liukuporras sisäpihalle, sisäseinämuutoksia, käyttötarkoituksen muutoksia)

Kaikki tilojen pinnat tai leikkauspinnat ilman väritystä tai saneerausta ovat tiloineen 1980-luvulta eteenpäin. Suurimassa osassa tapauksia vuoden 2005 jälkeen tehtyjä.

Koy Aleksanterinkatu 13, Helsinki RAKENTEIDEN AJOITUKSET

Arkkitehtitoimisto Juhana Heikonen

LEIKKAUS A-A ETELÄÄN

mittakaava 1/250

9.11.2020

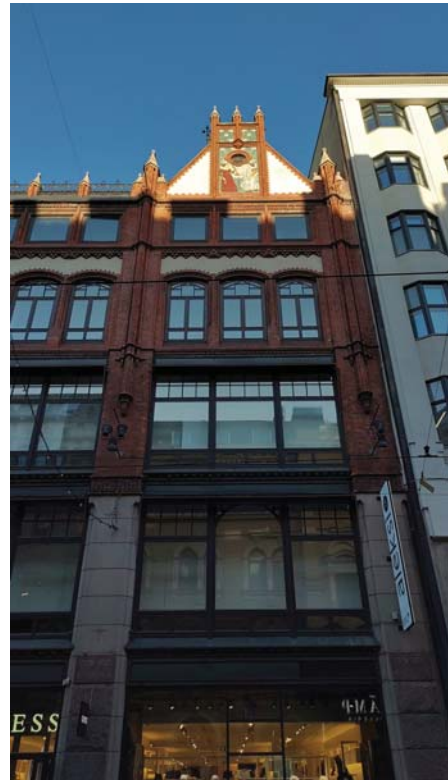

Heikonen, Juhana, 2020.

Heikonen, Juhana, 2020.

Heikonen, Juhana, 2020.

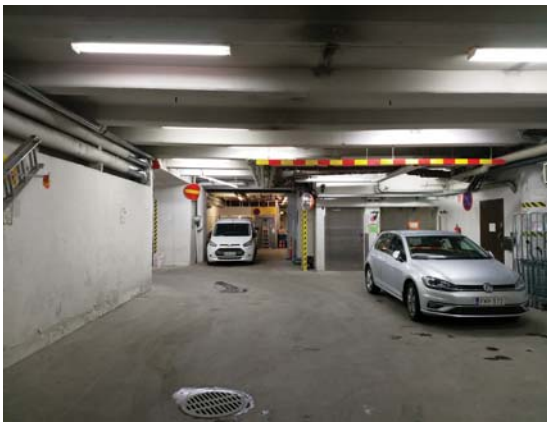
Heikonen, Juhana, 2020.

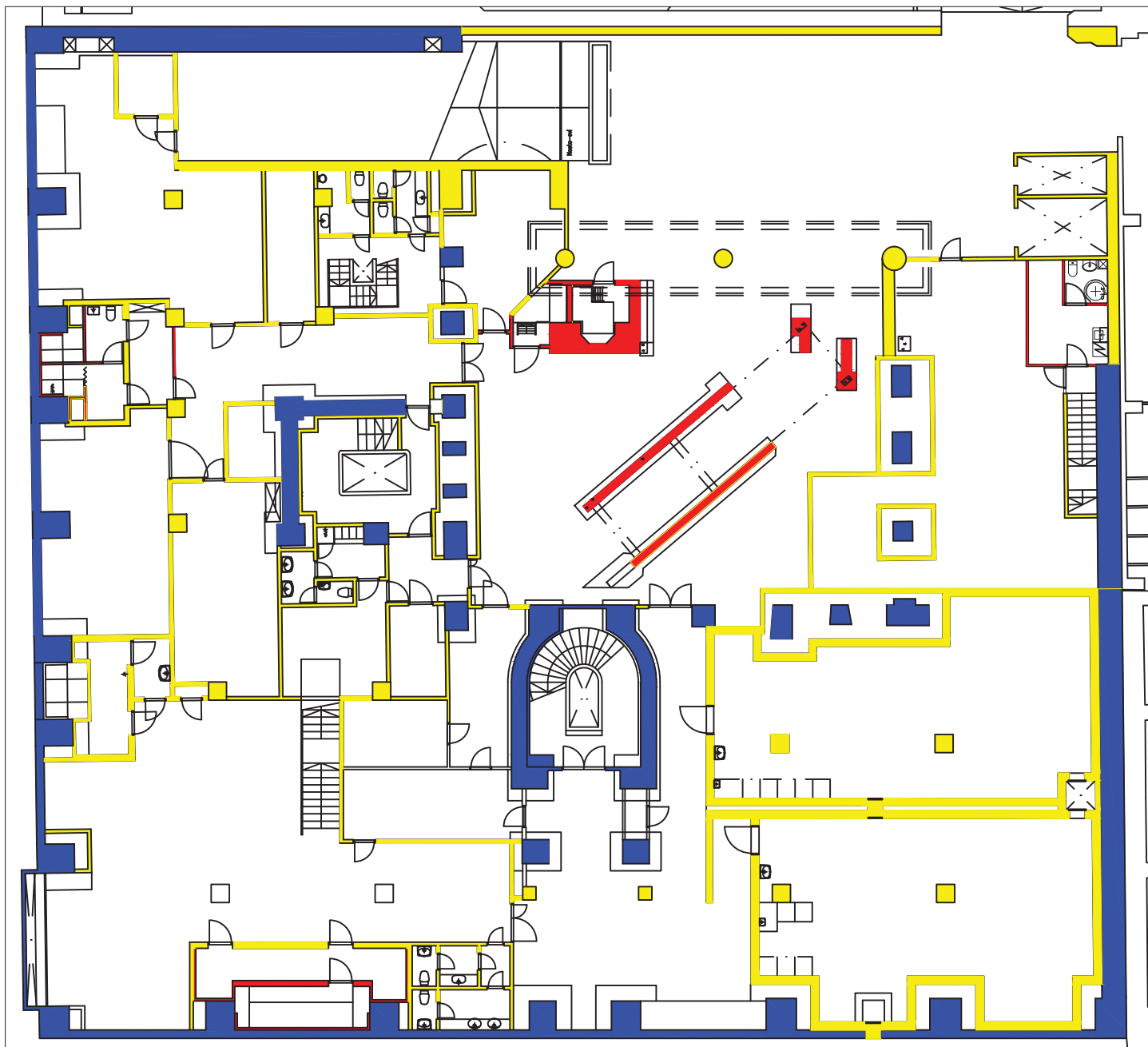

Kellari

Kellarista ei ole säilynyt mitään alkuperäisiä rakenteita lukuun ottamatta alkuperäisiä A- ja B-porrashuonetta. Kaikki rakenteet ovat Skogströmin saneerauksesta, jolloin myös kantavien ulkoseiniä sisäinen kantava rakenne perustettiin osittain uudelleen eri paikkoihin, missä alkuperäiset valurautapylväät olivat olleet. Tämä johtui lähinnä siitä, että tuolloin katsottiin parhaaksi uudelleen perustaa kantavat teräsbetonipylväät.² Tiloissa on tehty useampia muutoksia 80-luvulta eteen päin.

² Puhelinkeskustelu Timo Viikarin kanssa 21.9.2020, joka oli projektiarkkitehtina. Heikonen, Juhana, 2020.

■ 1899 - 1901, Selim A. Lindqvistin ja Elia Heikelin aikaiset alkuperäiset rakenteet (lähinnä kantavat ulkoseinät, sisäpihan kantavat seinät, porrashuoneet kadulle)

▨ 1899 - 1901, alkuperäiset pinnat tai sellaisiksi entisöidyt (1979 - 81), mukaan lukien yksittäiset rakennusosat, kuten ovet, ikkunat, kaakelit, stucco, mosaiikkibetoni jne.

■ 1979 - 1981, Risto Skogströmin aikaiset muutostyöt ja täyssaneeraus (kantavien sisäosien purkaminen, uudet kantavat rakenteet, ikkunat, uudet sisäpihan siivet ja korotukset)

■ 2005 - 2020, Timo Viikarin aikaiset ja myöhemmät muutostyöt (aiempien liukuportaiden purkaminen, uusi diagonaalinen liukuporras sisäpihalle, sisäseinämuutoksia, käyttötarkoituksen muutoksia)

Kaikki tilojen pinnat tai leikkauspinnat ilman väritystä tai safeerausta ovat tiloineen 1980-luvulta eteenpäin. Suurimassa osassa tapauksia vuoden 2005 jälkeen tehtyjä.

Koy Aleksanterinkatu 13, Helsinki RAKENTEIDEN AJOITUKSET

Arkkitehtitoimisto Juhana Heikonen

KELLARIKERROS

mittakaava 1/250

9.11.2020

1. kerros

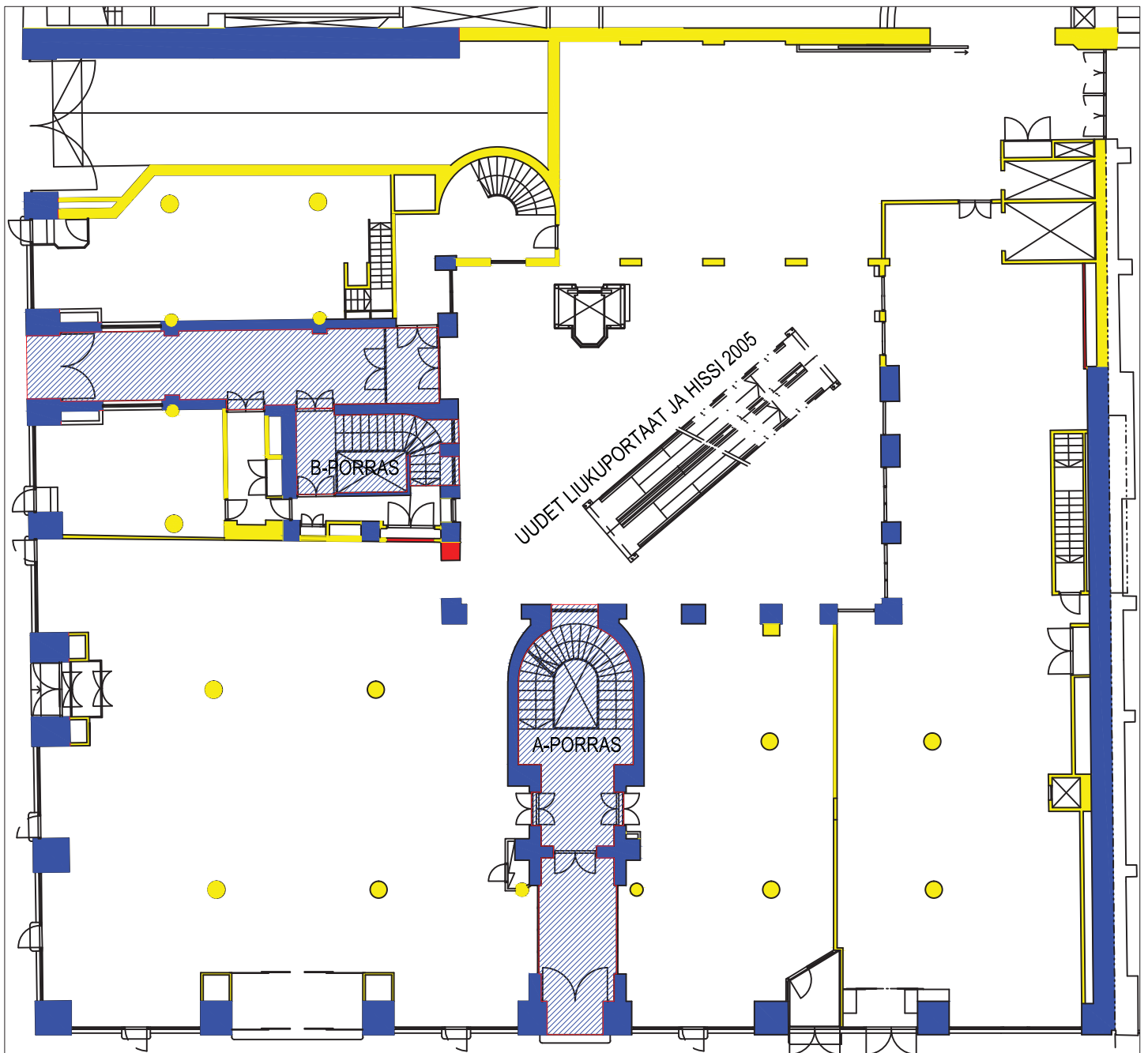
Lukuun ottamatta kantavia ulkoseiniä kadulle ja sisäpihalle sekä porrashuoneita A ja B, mitään alkuperäistä ei tässä kerroksessa ole säilynyt. Skogströmin muutostöiden yhteydessä myös kaikki puiset välipohjat purettiin ja rakennettiin uudelleen teräsbetonista paloturvallisuuden ja sen hetkisen rakennustekniikan vuoksi.

Skogströmin saneerauksen vaiheista ei myöskään ole nykyään juuri mitään jäljellä ja kaikki pinnat ovat 2000-luvulta. Skogströmin muutostöistä lounaiskulman liukuportaat on purettu 2005 muutostöiden yhteydessä. Samoin suurin osa keveistä väliseinistä on purettu 80-luvun jälkeisissä muutostöissä. Hyvin pitkälti ainoat Skogströmin muutostöiden jäljelle jääneet osat sisätiloissa ovat kantavat rakenteet, eli kantavat pylväät ja välipohjat sekä puolipyöreä porrashuone C.

Katutasossa ei enää ole ravintolaa, vaan kaikki tilat on avattu yhdeksi suureksi tilaksi. Ainoa poikkeus on muutama vessa ja Skogströmin tavarahissit koilliskulmassa.

Heikonen, Juhana, 2020.

- 1899 - 1901, Selim A. Lindqvistin ja Elia Heikelin aikaiset alkuperäiset rakenteet (lähinnä kantavat ulkoseinät, sisäpihan kantavat seinät, porrashuoneet kadulle)
- 1899 - 1901, alkuperäiset pinnat tai sellaisiksi entisöidyt (1979 - 81), mukaan lukien yksittäiset rakennusosat, kuten ovet, ikkunat, kaakelit, stucco, mosaiikkibetoni jne.
- 1979 - 1981, Risto Skogströmin aikaiset muutostyöt ja täyssaneeraus (kantavien sisäosien purkaminen, uudet kantavat rakenteet, ikkunat, uudet sisäpihan siivet ja korotukset)
- 2005 - 2020, Timo Viikarin aikaiset ja myöhemmät muutostyöt (aiempien liukuportaiden purkaminen, uusi diagonaalinen liukuportas sisäpihalle, sisäseinämuutoksia, käyttötarkoituksen muutoksia)

Kaikki tilojen pinnat tai leikkauspinnat ilman väritystä tai safeerausta ovat tiloineen 1980-luvulta eteenpäin. Suurimassa osassa tapauksia vuoden 2005 jälkeen tehtyjä.

Koy Aleksanterinkatu 13, Helsinki RAKENTEIDEN AJOITUKSET

Arkkitehtitoimisto Juhana Heikonen

1. KERROS

mittakaava 1/250

9.11.2020

Heikonen, Juhana, 2020.

Heikonen, Juhana, 2020.

2. kerros

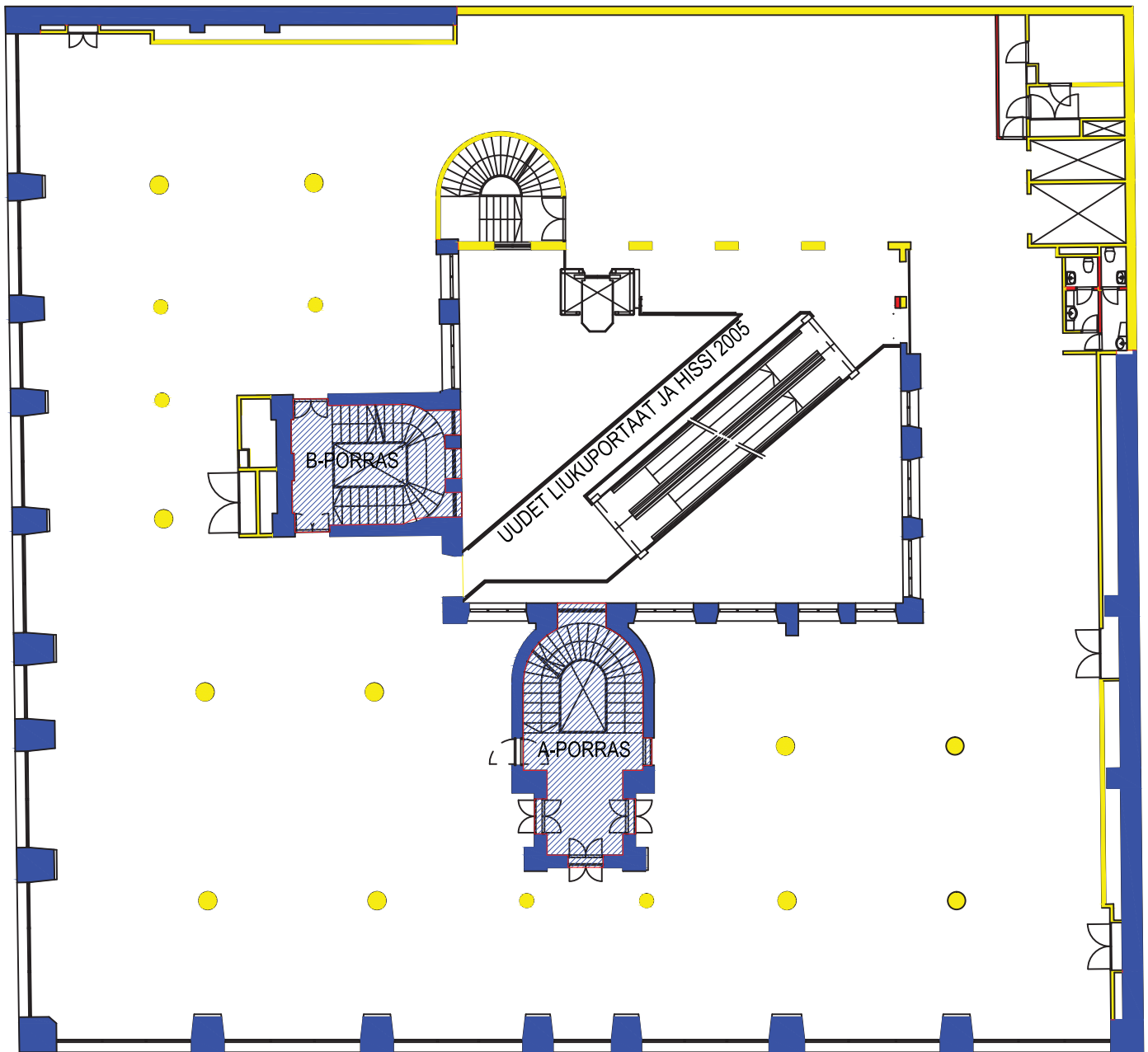
Lukuun ottamatta kantavia ulkoseiniä kadulle ja sisäpihalle sekä porrashuoneita A ja B, mitään alkuperäistä ei tässä kerroksessa ole säilynyt. Skogströmin muutostöiden yhteydessä myös kaikki puiset välipohjat purettiin ja rakennettiin uudelleen teräsbetonista paloturvallisuuden ja sen hetkisen rakennustekniikan vuoksi.

Skogströmin saneerauksen vaiheista ei myöskään ole nykyään juuri mitään jäljellä. Kaikki pinnat ovat 2000-luvulta. Skogströmin muutostöistä lounaiskulman liukuportaat on purettu 2005 muutostöiden yhteydessä. Samoin suurin osa keveistä väliseinistä on purettu 80-luvun jälkeisissä muutostöissä. Hyvin pitkälti ainoat Skogströmin muutostöiden jäljelle jääneet osat sisätiloissa ovat kantavat rakenteet, eli kantavat pylväät ja välipohjat sekä puolipyöreä porrashuone C.

Vaikka kaikki pinnat tiloissa ovat 2000-luvulta, on pohja jokseenkin samanlainen kuin Skogströmin alkuperäisessä toteutuksessa. Tämän lisäksi Skogströmin vaiheesta on muutama vessa ja tavarahissit koilliskulmassa.

Heikonen, Juhana, 2020.

■ 1899 - 1901, Selim A. Lindqvistin ja Elia Heikelin aikaiset alkuperäiset rakenteet (lähinnä kantavat ulkoseinät, sisäpihan kantavat seinät, porrashuoneet kadulle)

▨ 1899 - 1901, alkuperäiset pinnat tai sellaisiksi entisöidyt (1979 - 81), mukaan lukien yksittäiset rakennusosat, kuten ovet, ikkunat, kaakelit, stucco, mosaiikkibetoni jne.

■ 1979 - 1981, Risto Skogströmin aikaiset muutostyöt ja täyssaneeraus (kantavien sisäosien purkaminen, uudet kantavat rakenteet, ikkunat, uudet sisäpihan siivet ja korotukset)

■ 2005 - 2020, Timo Viikarin aikaiset ja myöhemmät muutostyöt (aiempien liukuportaiden purkaminen, uusi diagonaalinen liukuporras sisäpihalle, sisäseinämuutoksia, käyttötarkoituksen muutoksia)

Kaikki tilojen pinnat tai leikkauspinnat ilman väritystä tai safeerausta ovat tiloineen 1980-luvulta eteenpäin. Suurimassa osassa tapauksia vuoden 2005 jälkeen tehtyjä.

Koy Aleksanterinkatu 13, Helsinki RAKENTEIDEN AJOITUKSET

Arkkitehtitoimisto Juhana Heikonen

2. KERROS

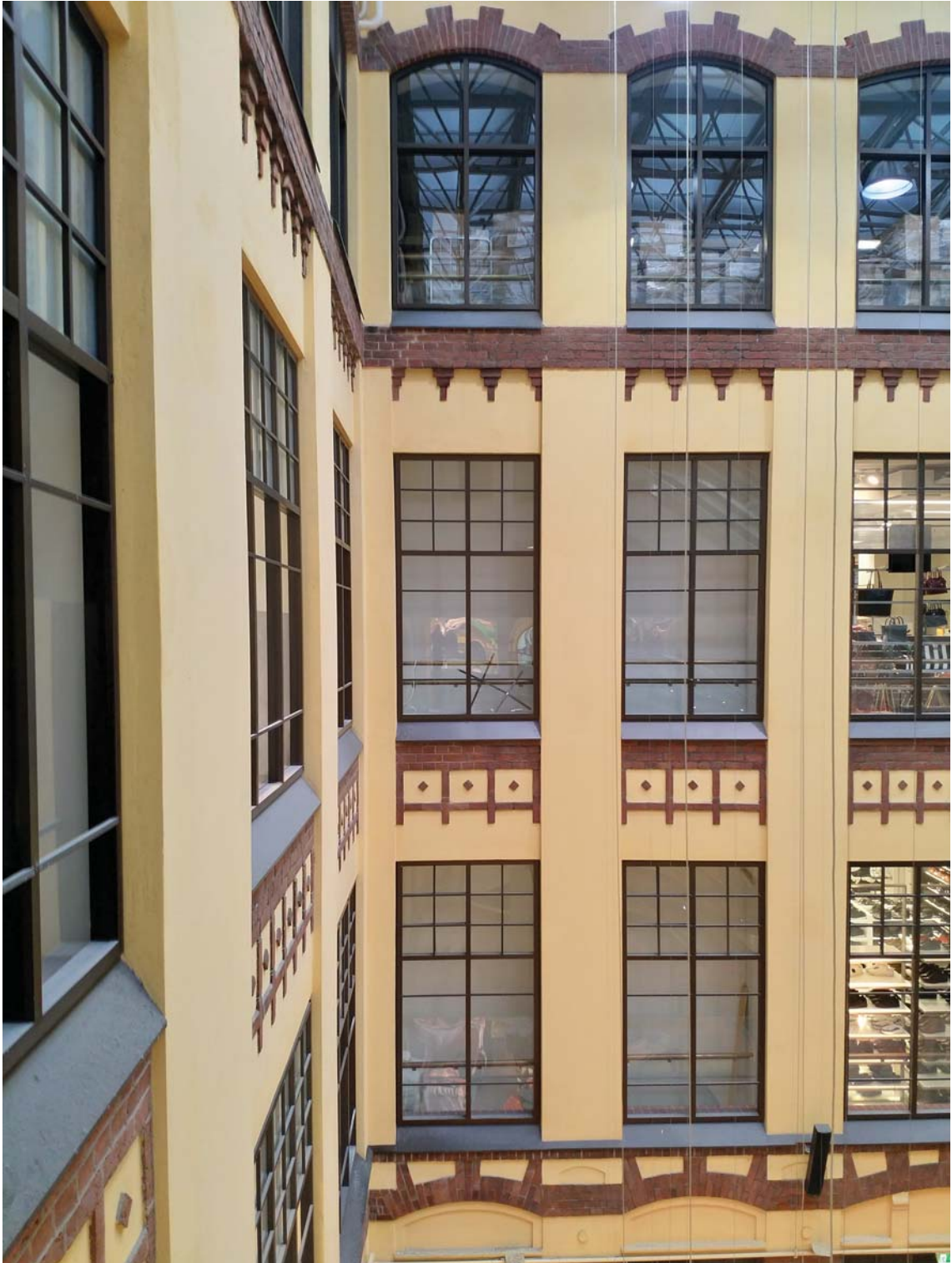
mittakaava 1/250

9.11.2020

Heikonen, Juhana, 2020.

Heikonen, Juhana, 2020.

3. kerros

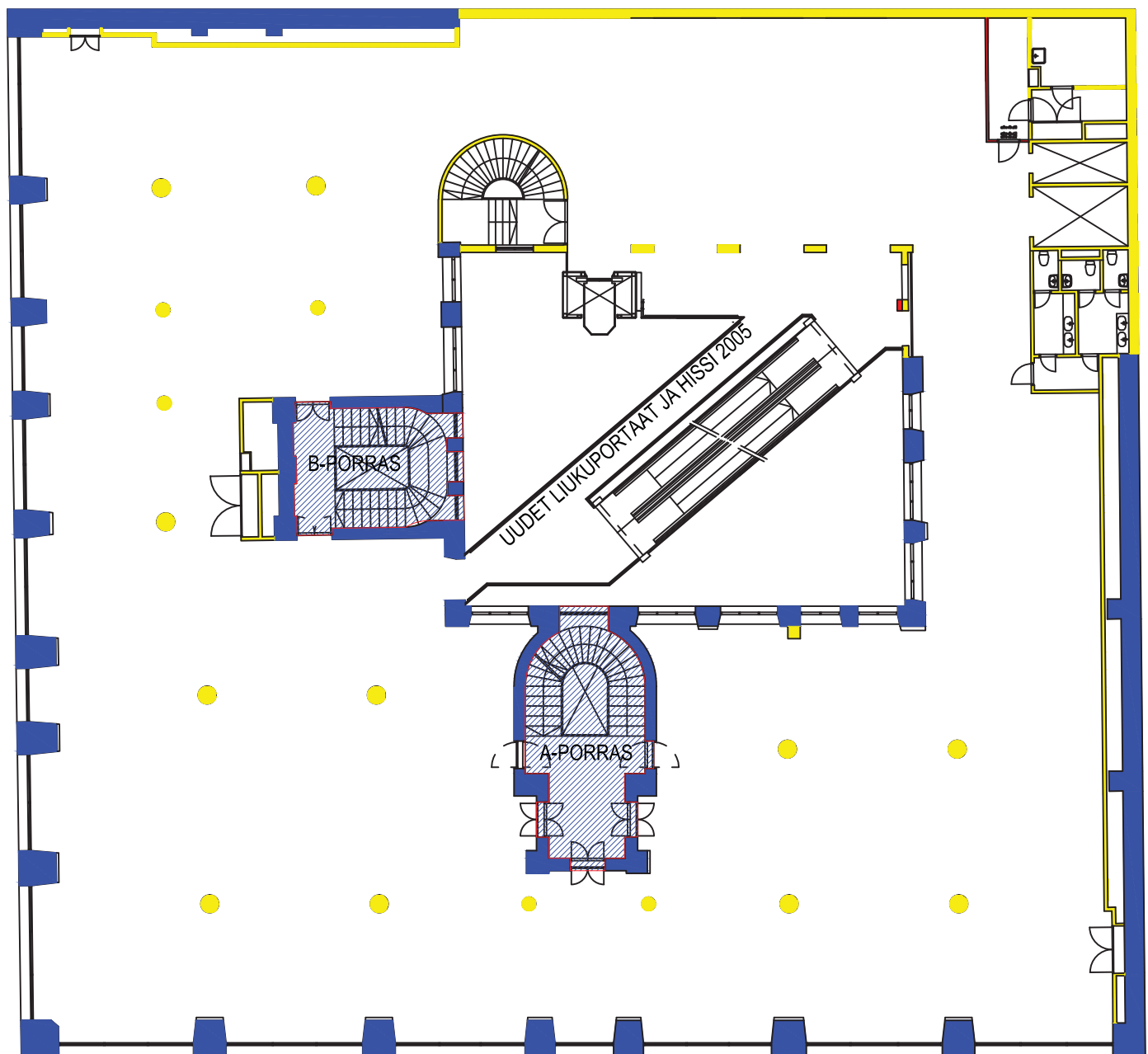
Lukuun ottamatta kantavia ulkoseiniä kadulle ja sisäpihalle sekä porrashuoneita A ja B, mitään alkuperäistä ei tässä kerroksessa ole säilynyt. Skogströmin muutostöiden yhteydessä myös kaikki puiset välipohjat purettiin ja rakennettiin uudelleen teräsbetonista paloturvallisuuden ja sen hetkisen rakennustekniikan vuoksi.

Skogströmin saneerauksen vaiheista ei myöskään ole nykyään juuri mitään jäljellä ja kaikki pinnat ovat 2000-luvulta. Skogströmin muutostöistä lounaiskulman liukuportaat on purettu 2005 muutostöiden yhteydessä. Samoin suurin osa keveistä väliseinistä on purettu 80-luvun jälkeisissä muutostöissä. Hyvin pitkälti ainoat Skogströmin muutostöiden jäljelle jääneet osat sisätiloissa ovat kantavat rakenteet, eli kantavat pylväät ja välipohjat sekä puolipyöreä porrashuone C.

Vaikka kaikki pinnat tiloissa ovat 2000-luvulta, on pohja jokseenkin samanlainen kuin Skogströmin alkuperäisessä toteutuksessa. Tämän lisäksi Skogströmin vaiheesta on muutama vessa ja tavarahissit koilliskulmassa.

Heikonen, Juhana, 2020.

■ 1899 - 1901, Selim A. Lindqvistin ja Elia Heikelin aikaiset alkuperäiset rakenteet (lähinnä kantavat ulkoseinät, sisäpihan kantavat seinät, porrashuoneet kadulle)

▨ 1899 - 1901, alkuperäiset pinnat tai sellaisiksi entisöidyt (1979 - 81), mukaan lukien yksittäiset rakennusosat, kuten ovet, ikkunat, kaakelit, stucco, mosaiikkibetoni jne.

■ 1979 - 1981, Risto Skogströmin aikaiset muutostyöt ja täyssaneeraus (kantavien sisäosien purkaminen, uudet kantavat rakenteet, ikkunat, uudet sisäpihan siivet ja korotukset)

■ 2005 - 2020, Timo Viikarin aikaiset ja myöhemmät muutostyöt (aiempien liukuportaiden purkaminen, uusi diagonaalinen liukuporras sisäpihalle, sisäseinämuutoksia, käyttötarkoituksen muutoksia)

Kaikki tilojen pinnat tai leikkauspinnat ilman väritystä tai safeerausta ovat tiloineen 1980-luvulta eteenpäin. Suurimassa osassa tapauksia vuoden 2005 jälkeen tehtyjä.

Koy Aleksanterinkatu 13, Helsinki RAKENTEIDEN AJOITUKSET

Arkkitehtitoimisto Juhana Heikonen

3. KERROS

mittakaava 1/250

9.11.2020

4. kerros

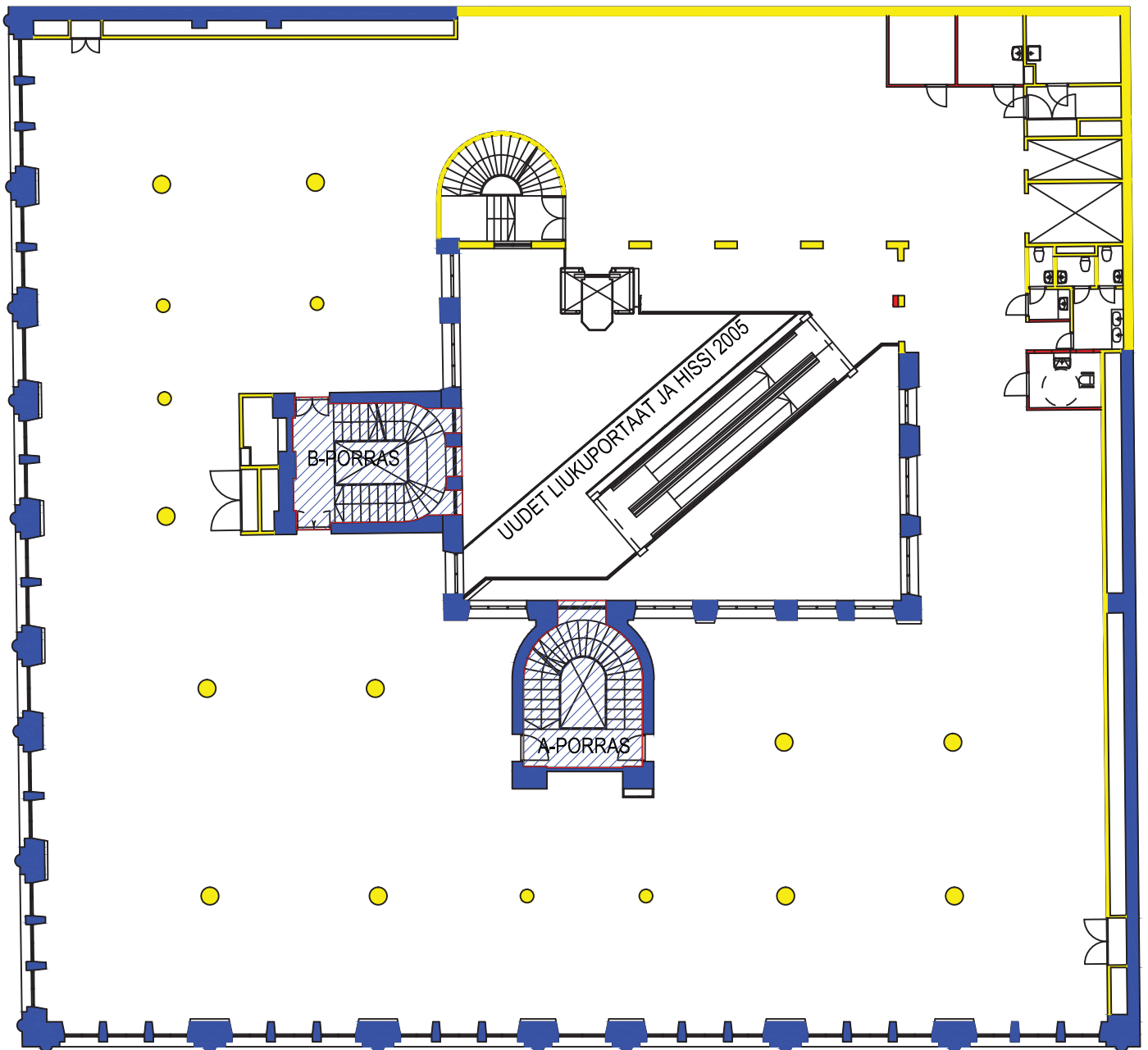
Lukuun ottamatta kantavia ulkoseiniä kadulle ja sisäpihalle sekä porrashuoneita A ja B, mitään alkuperäistä ei tässä kerroksessa ole säilynyt. Skogströmin muutostöiden yhteydessä myös kaikki puiset välipohjat purettiin ja rakennettiin uudelleen teräsbetonista paloturvallisuuden ja sen hetkisen rakennustekniikan vuoksi.

Skogströmin saneerauksen vaiheista ei myöskään ole nykyään juuri mitään jäljellä ja kaikki pinnat ovat 2000-luvulta. Skogströmin muutostöistä lounaiskulman liukuportaat on purettu 2005 muutostöiden yhteydessä. Samoin suurin osa keveistä väliseinistä on purettu 80-luvun jälkeisissä muutostöissä. Hyvin pitkälti ainoat Skogströmin muutostöiden jäljelle jääneet osat sisätiloissa ovat kantavat rakenteet, eli kantavat pylväät ja välipohjat sekä puolipyöreä porrashuone C.

Vaikka kaikki pinnat tiloissa ovat 2000-luvulta, on pohja jokseenkin samanlainen kuin Skogströmin alkuperäisessä toteutuksessa. Tämän lisäksi Skogströmin vaiheesta on muutama vessa ja tavarahissit koilliskulmassa.

Heikonen, Juhana, 2020.

- 1899 - 1901, Selim A. Lindqvistin ja Elia Heikelin aikaiset alkuperäiset rakenteet (lähinnä kantavat ulkoseinät, sisäpihan kantavat seinät, porrashuoneet kadulle)
- 1899 - 1901, alkuperäiset pinnat tai sellaisiksi entisöidyt (1979 - 81), mukaan lukien yksittäiset rakennusosat, kuten ovet, ikkunat, kaakelit, stucco, mosaiikkibetoni jne.
- 1979 - 1981, Risto Skogströmin aikaiset muutostyöt ja täyssaneeraus (kantavien sisäosien purkaminen, uudet kantavat rakenteet, ikkunat, uudet sisäpihan siivet ja korotukset)
- 2005 - 2020, Timo Viikarin aikaiset ja myöhemmät muutostyöt (aiempien liukuportaiden purkaminen, uusi diagonaalinen liukuporras sisäpihalle, sisäseinämuutoksia, käyttötarkoituksen muutoksia)

Kaikki tilojen pinnat tai leikkauspinnat ilman väritystä tai safeerausta ovat tiloineen 1980-luvulta eteenpäin. Suurimmassa osassa tapauksia vuoden 2005 jälkeen tehtyjä.

Koy Aleksanterinkatu 13, Helsinki RAKENTEIDEN AJOITUKSET

Arkkitehtitoimisto Juhana Heikonen

4. KERROS

mittakaava 1/250

9.11.2020

5. kerros

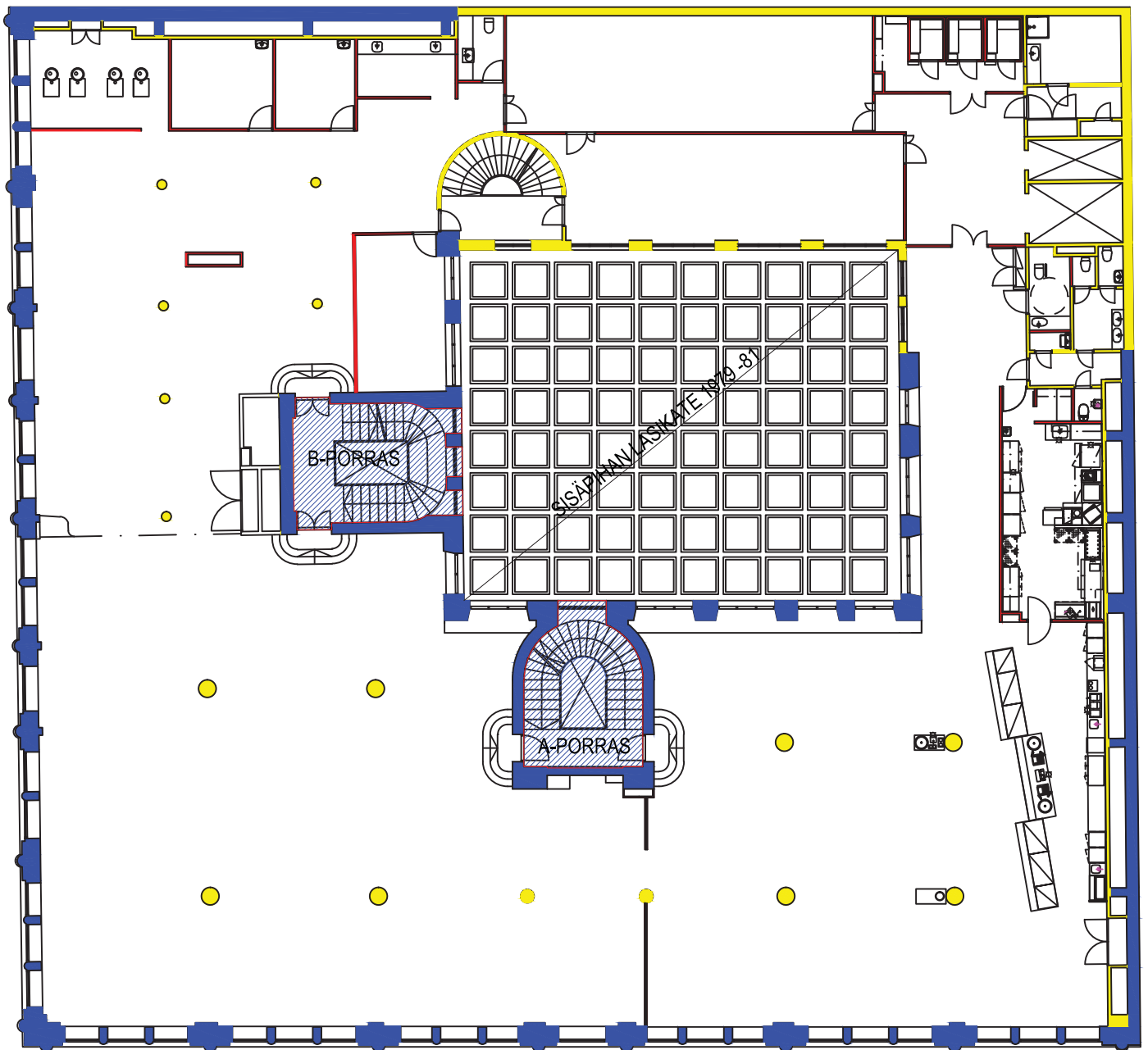
Lukuun ottamatta kantavia ulkoseiniä kadulle, mitään alkuperäistä ei tässä kerroksessa ole säilynyt. Pihajulkisivu ja kantavat rakenteet ovat Skogströmin korotustöiden ajalta. Skogströmin muutostöiden yhteydessä myös kaikki puiset välipohjat purettiin ja rakennettiin uudelleen teräsbetonista paloturvallisuuden ja sen hetkisen rakennustekniikan vuoksi.

Skogströmin saneerauksen vaiheista ei myöskään ole nykyään juuri mitään jäljellä ja kaikki pinnat ovat 2000-luvulta. Skogströmin muutostöistä lounaiskulman liukuportaat on purettu 2005 muutostöiden yhteydessä. Samoin suurin osa keveistä väliseinistä on purettu 80-luvun jälkeisissä muutostöissä. Hyvin pitkälti ainoat Skogströmin muutostöiden jäljelle jääneet osat sisätiloissa ovat kantavat rakenteet, eli kantavat pylväät ja välipohjat sekä puolipyöreä porrashuone C.

Vaikka kaikki pinnat tiloissa ovat 2000-luvulta, on pohja jokseenkin samanlainen kuin Skogströmin alkuperäisessä toteutuksessa. Tämän lisäksi Skogströmin vaiheesta on muutama vessa ja tavarahissit koilliskulmassa. Tämän lisäksi viidennessä kerroksessa on uudehko Factory-lounasravintola, jota varten keittiöt ja muut ravintolalaitteet sekä yleisövesat on asennettu. Tämän lisäksi Skogströmin saneerauksen aikainen valokate on jäljellä alkuperäisessä asussaan.

Heikonen, Juhana, 2020.

- 1899 - 1901, Selim A. Lindqvistin ja Elia Heikelin aikaiset alkuperäiset rakenteet (lähinnä kantavat ulkoseinät, sisäpihan kantavat seinät, porrashuoneet kadulle)
- 1899 - 1901, alkuperäiset pinnat tai sellaisiksi entisöidyt (1979 - 81), mukaan lukien yksittäiset rakennusosat, kuten ovet, ikkunat, kaakelit, stucco, mosaiikkibetoni jne.
- 1979 - 1981, Risto Skogströmin aikaiset muutostyöt ja täyssaneeraus (kantavien sisäosien purkaminen, uudet kantavat rakenteet, ikkunat, uudet sisäpihan siivet ja korotukset)
- 2005 - 2020, Timo Viikarin aikaiset ja myöhemmät muutostyöt (aiempien liukuportaiden purkaminen, uusi diagonaalinen liukuporras sisäpihalle, sisäseinämuutoksia, käyttötarkoituksen muutoksia)

Kaikki tilojen pinnat tai leikkauspinnat ilman väriä tai safeerausta ovat tiloineen 1980-luvulta eteenpäin. Suurimmassa osassa tapauksia vuoden 2005 jälkeen tehtyjä.

Koy Aleksanterinkatu 13, Helsinki RAKENTEIDEN AJOITUKSET

Arkkitehtitoimisto Juhana Heikonen

5. KERROS

mittakaava 1/250

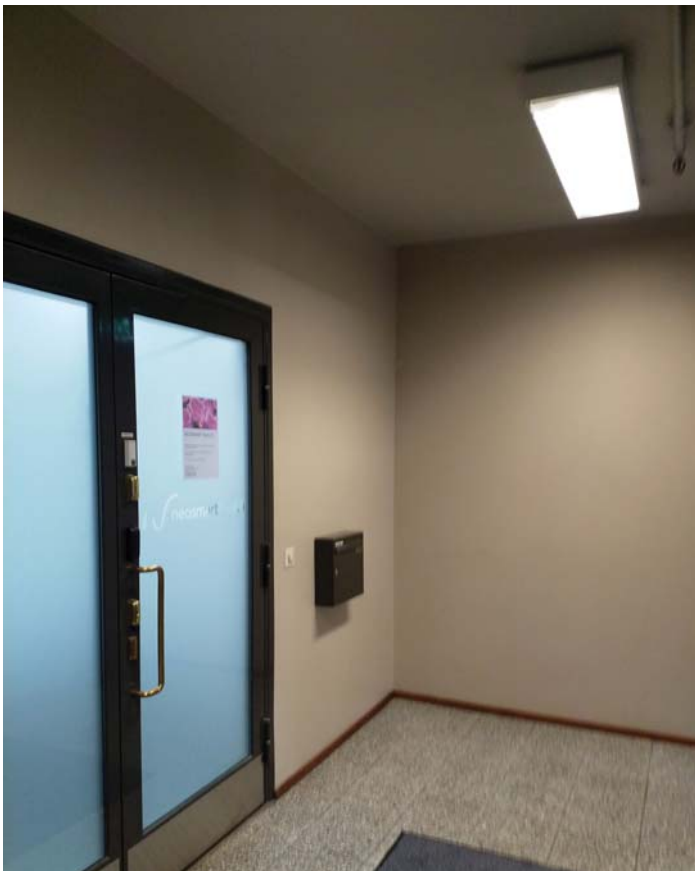
9.11.2020

6. kerros

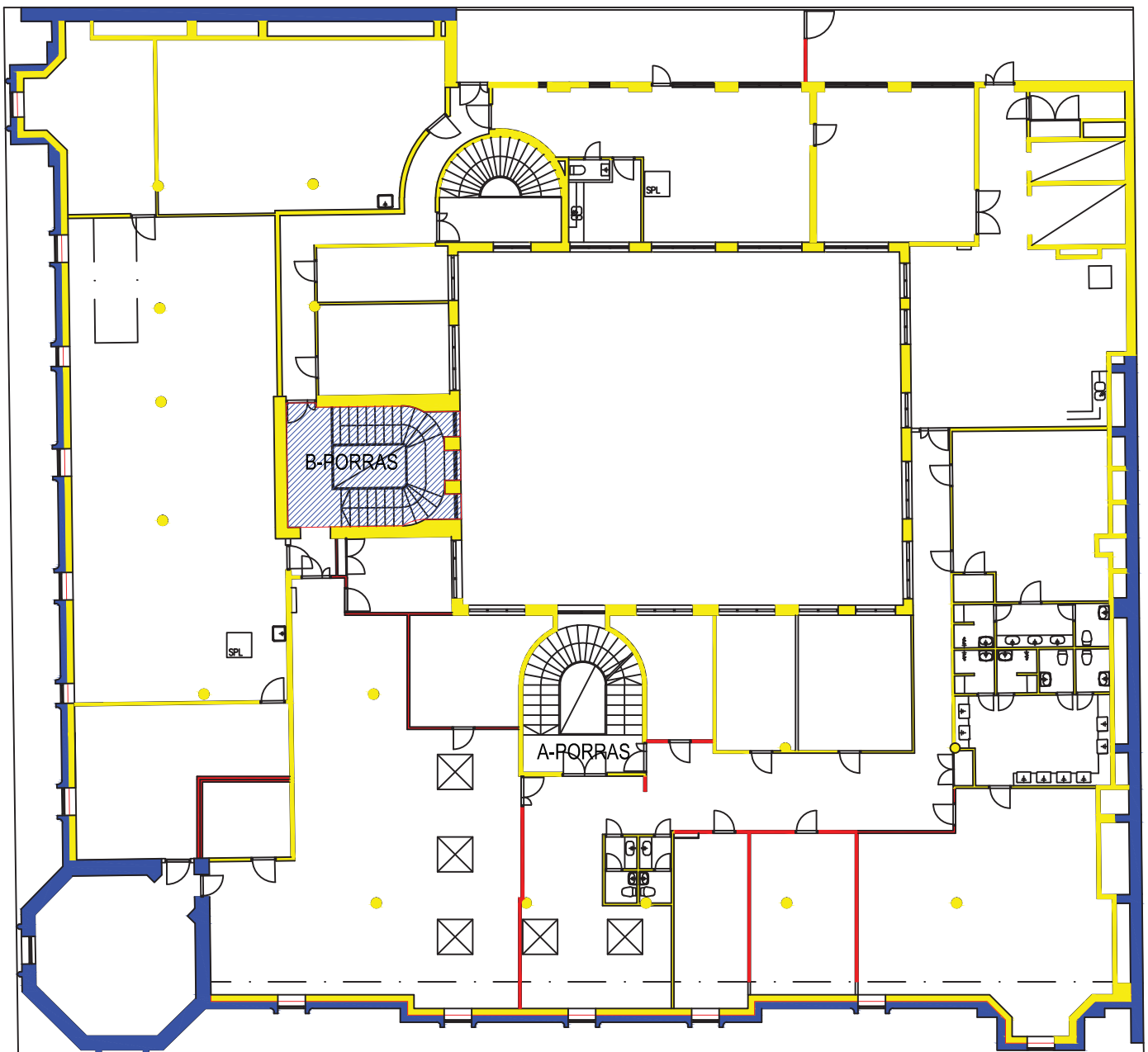
Lukuun ottamatta kantavia ulkoseiniä kadulle ja sisäpihalle sekä porrashuoneita A ja B, mitään alkuperäistä ei tässä kerroksessa ole säilynyt. Skogströmin muutostöiden yhteydessä myös kaikki puiset välipohjat purettiin ja rakennettiin uudelleen teräsbetonista paloturvallisuuden ja sen hetkisen rakennustekniikan vuoksi. Tämä ei kuitenkaan koskenut kuudetta kerrosta, sillä kuudennen ja viidennen kerroksen välinen alkuperäinen betonista valettu palopermanto rakennusselostuksen mukaan säästettiin.

Skogströmin saneerauksen vaiheista ei myöskään ole nykyään juuri mitään jäljellä ja kaikki pinnat ovat 2000-luvulta. Skogströmin muutostöistä lounaiskulman liukuportaat on purettu 2005 muutostöiden yhteydessä. Samoin suurin osa keveistä väliseinistä on purettu 80-luvun jälkeisissä muutostöissä. Hyvin pitkälti ainoat Skogströmin muutostöiden jäljelle jääneet osat sisätiloissa ovat kantavat rakenteet, eli kantavat pylväät ja välipohjat sekä puolipyöreä porrashuone C.

Tilojen käyttötarkoituksen muututtua ja Aleksin 13:n luovuttua osista tiloistaan uusille vuokralaisille, ovat myös huonejaot kokeneet suuria muutoksia 2000-luvulla. Esimerkiksi Aleksin 13:n toimistotilat on vuokrattu eteen päin ja vanhat henkilökunnan sosiaalitilat on muutettu toimistotilaksi.

Heikonen, Juhana, 2020.

- 1899 - 1901, Selim A. Lindqvistin ja Elia Heikelin aikaiset alkuperäiset rakenteet (lähinnä kantavat ulkoseinät, sisäpihan kantavat seinät, porrashuoneet kadulle)
- 1899 - 1901, alkuperäiset pinnat tai sellaisiksi entisöidyt (1979 - 81), mukaan lukien yksittäiset rakennusosat, kuten ovet, ikkunat, kaakelit, stucco, mosaiikkibetoni jne.
- 1979 - 1981, Risto Skogströmin aikaiset muutostyöt ja täyssaneeraus (kantavien sisäosien purkaminen, uudet kantavat rakenteet, ikkunat, uudet sisäpihan siivet ja korotukset)
- 2005 - 2020, Timo Viikarin aikaiset ja myöhemmät muutostyöt (aiempien liukuportaiden purkaminen, uusi diagonaalinen liukuportas sisäpihalle, sisäseinämuutoksia, käyttötarkoituksen muutoksia)

Kaikki tilojen pinnat tai leikkauspinnat ilman väritystä tai safeerausta ovat tiloineen 1980-luvulta eteenpäin. Suurimmassa osassa tapauksia vuoden 2005 jälkeen tehtyjä.

Koy Aleksanterinkatu 13, Helsinki RAKENTEIDEN AJOITUKSET

Arkkitehtitoimisto Juhana Heikonen

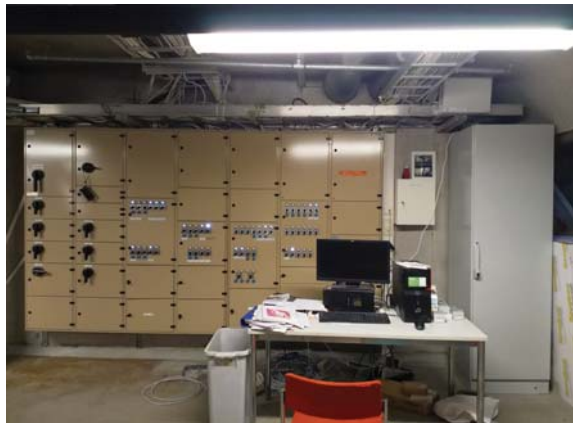
6. KERROS

mittakaava 1/250

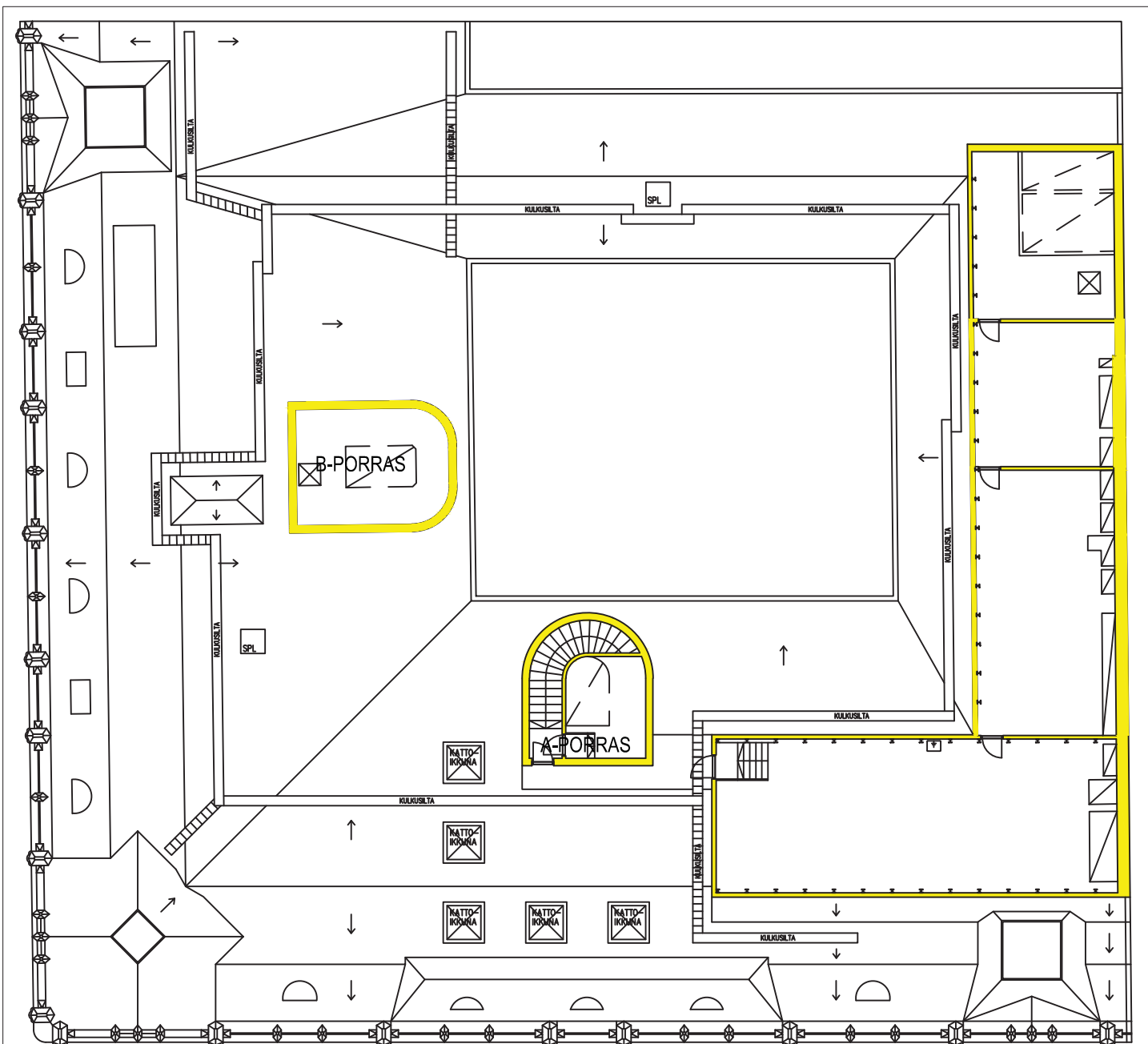
9.11.2020

Ullakko

Ullakkokerroksen tilat ovat säilyneet suhteellisen pitkälti samassa tilassa kuin Skogströmin saneerauksessa. Ullakolla on lähinnä ainoastaan IV-tilat ja muita teknisiä tiloja. Ullakolle IV-tiloissa säilytetään myös kiinteistön omaa arkistoa, jota ei ole tarkemmin lajiteltu.

Heikonen, Juhana, 2020.

1899 - 1901, Selim A. Lindqvistin ja Elia Heikelin aikaiset alkuperäiset rakenteet (lähinnä kantavat ulkoseinät, sisäpihan kantavat seinät, porrashuoneet kadulle)

1899 - 1901, alkuperäiset pinnat tai sellaisiksi entisöidyt (1979 - 81), mukaan lukien yksittäiset rakennusosat, kuten ovet, ikkunat, kaakelit, stucco, mosaiikkibetoni jne.

1979 - 1981, Risto Skogströmin aikaiset muutostyöt ja täyssaneeraus (kantavien sisäosien purkaminen, uudet kantavat rakenteet, ikkunat, uudet sisäpihan siivet ja korotukset)

2005 - 2020, Timo Viikarin aikaiset ja myöhemmät muutostyöt (aiempien liukuportaiden purkaminen, uusi diagonaalinen liukuporras sisäpihalle, sisäseinämuutoksia, käyttötarkoituksen muutoksia)

Kaikki tilojen pinnat tai leikkauspinnat ilman väritystä tai safeerausta ovat tiloineen 1980-luvulta eteenpäin. Suurimmassa osassa tapauksia vuoden 2005 jälkeen tehtyjä.

Koy Aleksanterinkatu 13, Helsinki RAKENTEIDEN AJOITUKSET

Arkkitehtitoimisto Juhana Heikonen

ULLAKKO

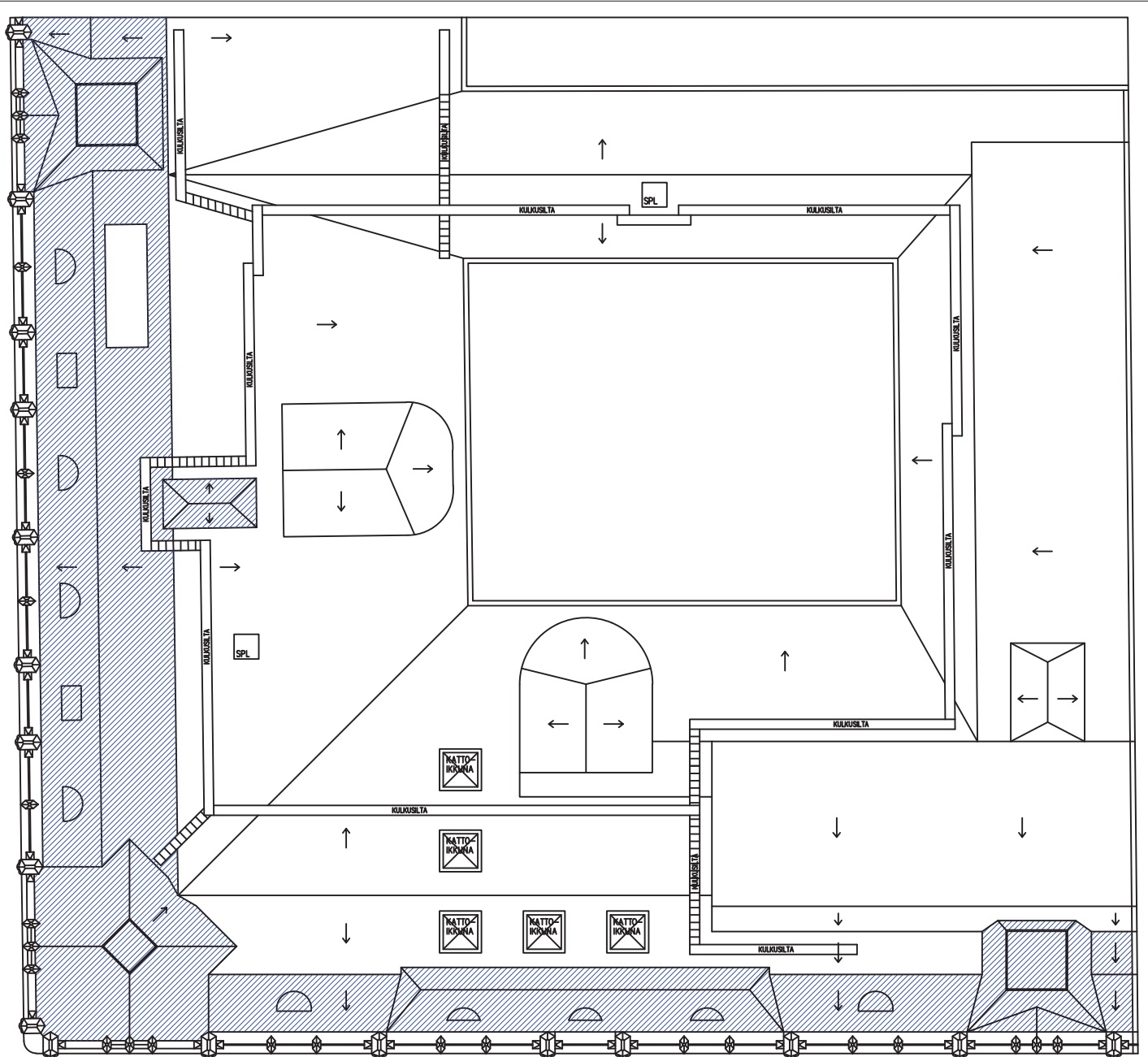
mittakaava 1/250

9.11.2020

Heikonen, Juhana, 2020.

1899 - 1901, Selim A. Lindqvistin ja Elia Heikelin aikaiset alkuperäiset rakenteet (lähinnä kantavat ulkoseinät, sisäpihan kantavat seinät, porrashuoneet kadulle)

1899 - 1901, alkuperäiset pinnat tai sellaisiksi entisöidyt (1979 - 81), mukaan lukien yksittäiset rakennusosat, kuten ovet, ikkunat, kaakelit, stucco, mosaiikkibetoni jne.

1979 - 1981, Risto Skogströmin aikaiset muutostyöt ja täyssaneeraus (kantavien sisäosien purkaminen, uudet kantavat rakenteet, ikkunat, uudet sisäpihan siivet ja korotukset)

2005 - 2020, Timo Viikarin aikaiset ja myöhemmät muutostyöt (aiempien liukuportaiden purkaminen, uusi diagonaalinen liukuporras sisäpihalle, sisäseinämuutoksia, käyttötarkoituksen muutoksia)

Kaikki tilojen pinnat tai leikkauspinnat ilman väritystä tai safeerausta ovat tiloineen 1980-luvulta eteenpäin. Suurimassa osassa tapauksia vuoden 2005 jälkeen tehtyjä.

Koy Aleksanterinkatu 13, Helsinki RAKENTEIDEN AJOITUKSET

Arkkitehtitoimisto Juhana Heikonen

KATTO

mittakaava 1/250

9.11.2020

Heikonen, Juhana, 2020.

Heikonen, Juhana, 2020.

Raput

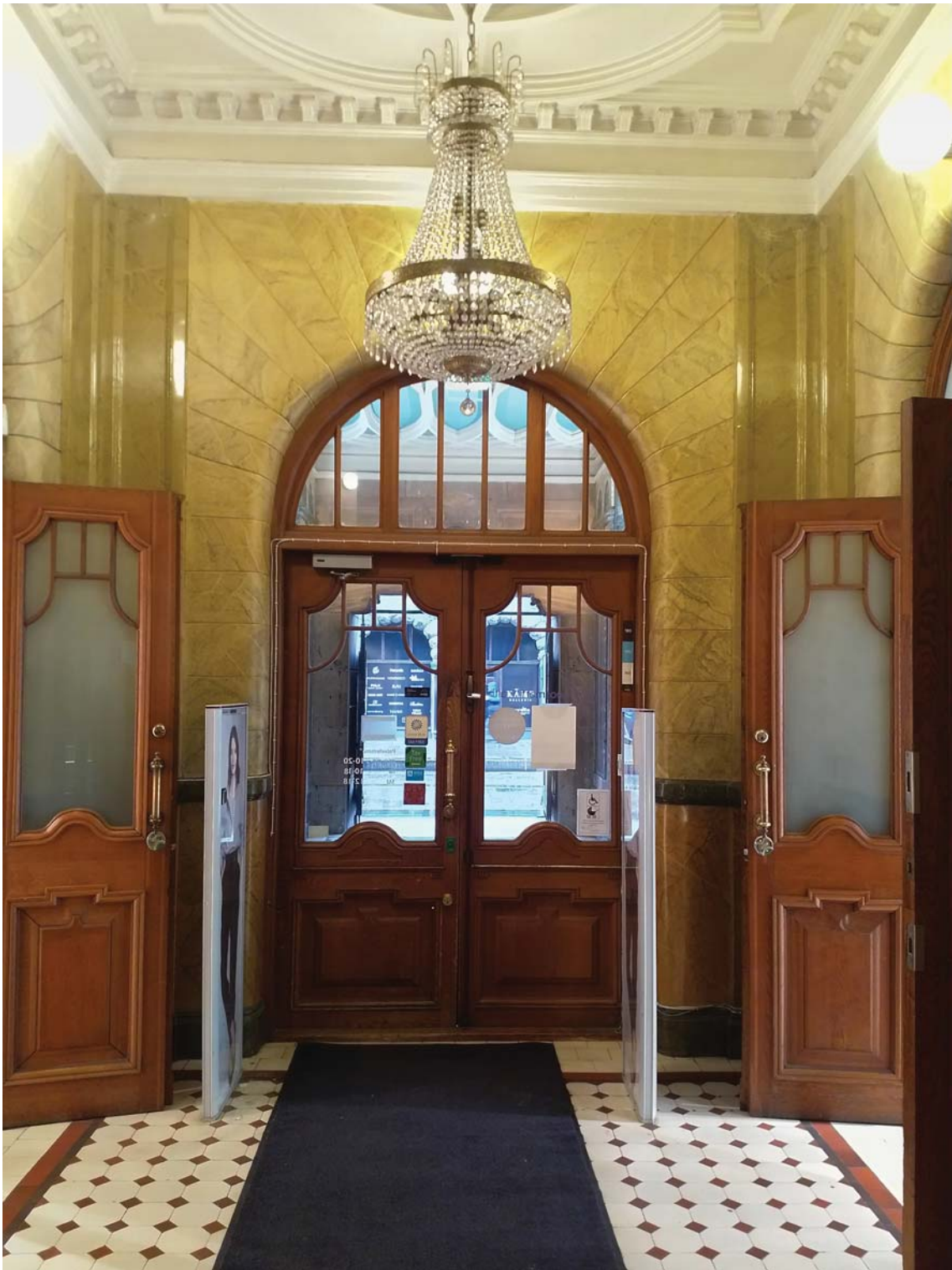
A- ja B-porras kuuluivat alunperinkin Skogströmin saneerauksen yhteydessä säilytettäviin ja entisöitäviin kohteisiin. Pinnat ovat voittopuolisesti Skogströmin saneerauksen yhteydestä, mutta toteutettu (stucco) alkuperäisellä tekniikalla vanhan mallin mukaan. Alkuperäisiä rakennusosia ovat mm. oviaukkojen kivikoristeet ja portaat sekä sisäpihalle avautuvat tammiset ikkunapuitteet, jotka laskelmien mukaan täyttävät myös paloturvallisuusmääräykset. Ovet on rakennettu tammesta vanhojen mallien mukaan Skogströmin saneerauksen yhteydessä. Porrashuoneisiin johtavat kongit kadulta ovat myös säilyttäneet alkuperäisen asunsa ja koristelunsa.

Skogströmin saneerauksen yhteydessä rakennettu puolipyöreä C-porras on pintoja lukuun ottamatta säilyttänyt alkuperäisen asunsa.

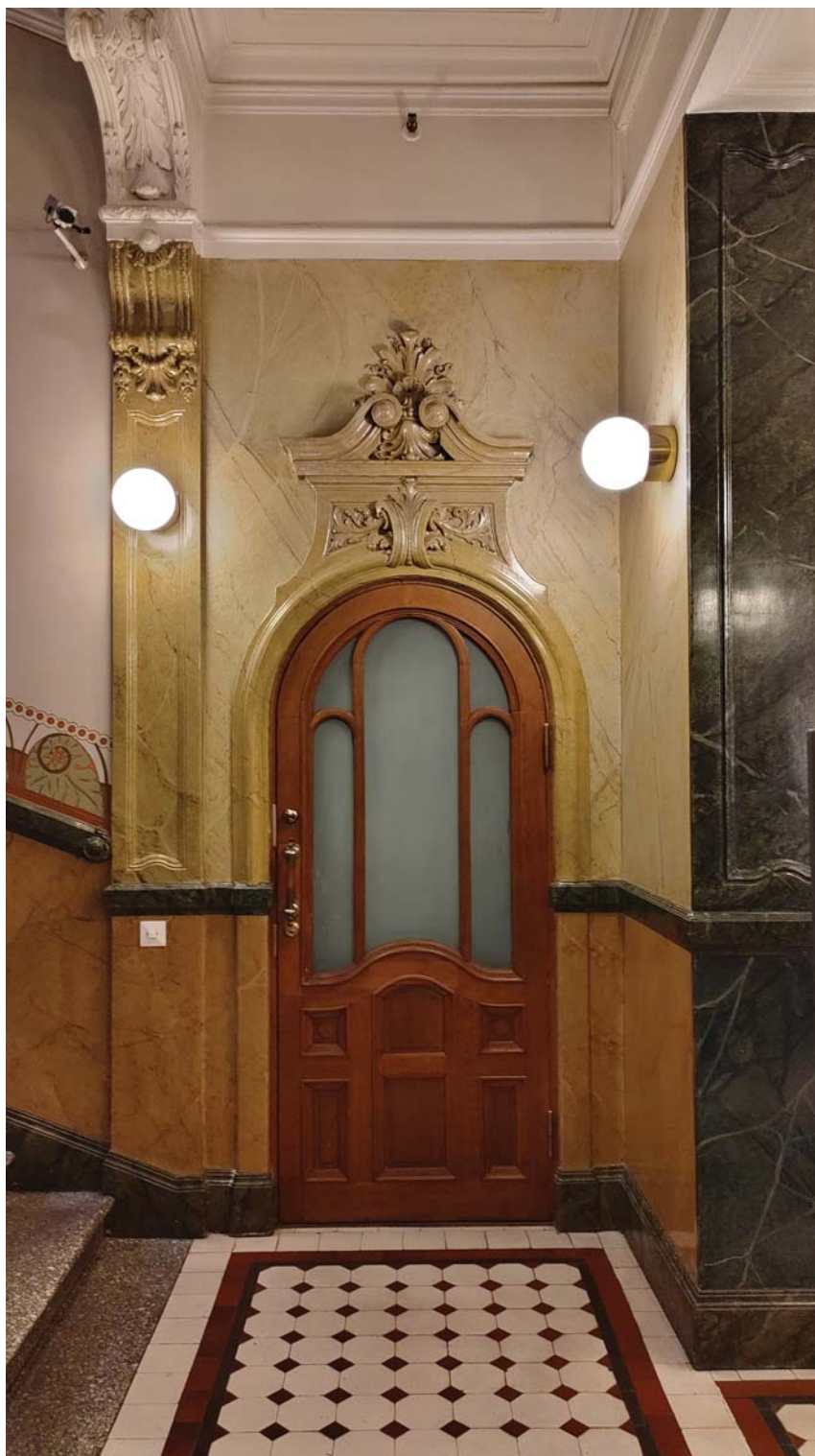

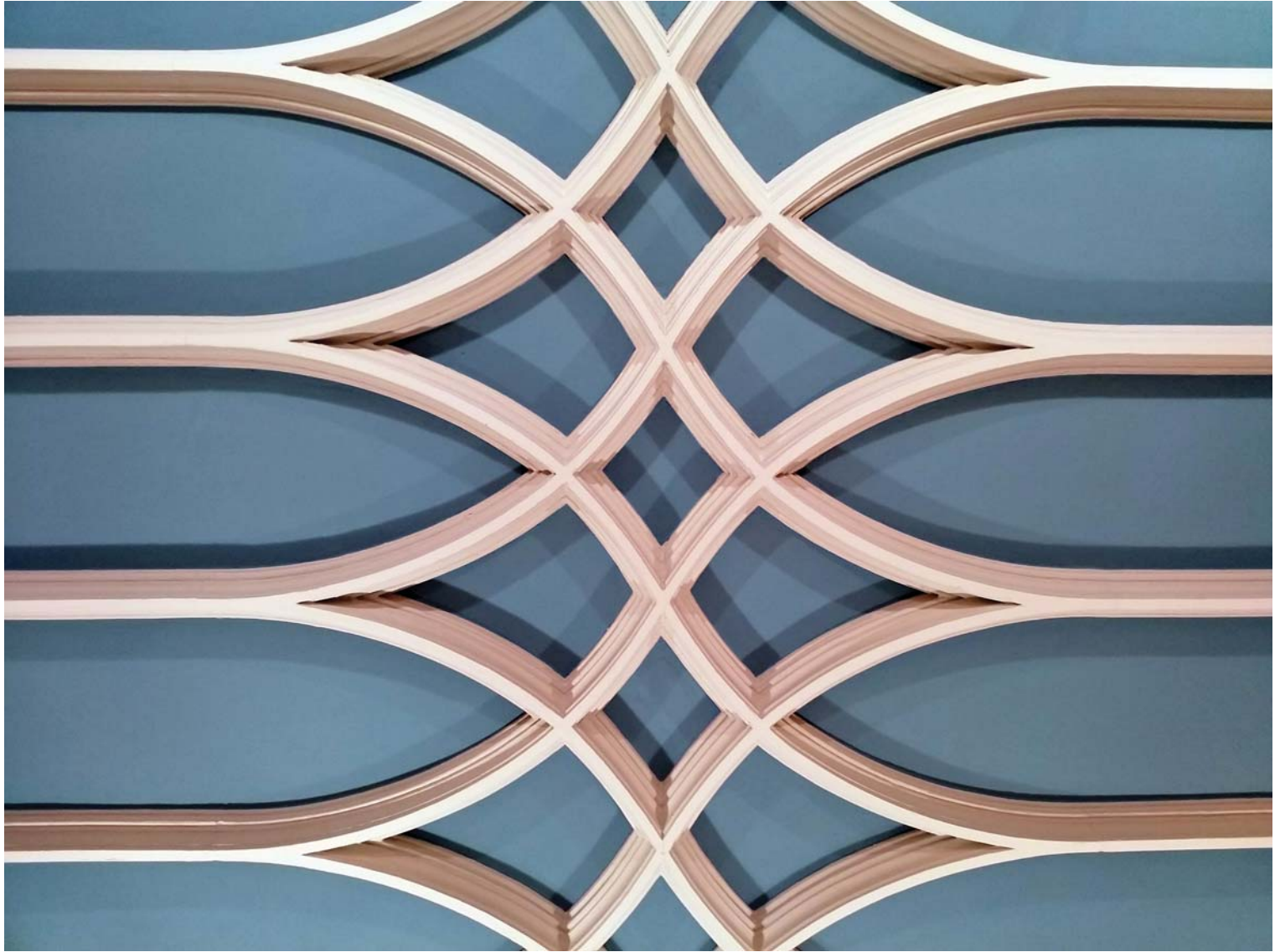
Heikonen, Juhana, 2020. A-porras. Viereisellä sivulla C-porras.

Heikonen, Juhana, 2020. A-porras. Sisääntulo.

Heikonen, Juhana, 2020. A-porras. Sisääntulo.

Heikonen, Juhana, 2020. A-porras. Sisääntulo, yksityiskohtia.

Heikonen, Juhana, 2020. A-porras.
A-portaan nykyään sisäikkunat ovat alkuperäiset tammiset ikkunat.

Heikonen, Juhana, 2020. B-porras. Alunperin attikan majolinkamedaljonki, nykyään Mikonkadun kongissa. Medaljonki esittää Merkuriusta, joka on ollut poikkeus muutoin keskiaikaan keskittyneissä koristeissa.

Heikonen, Juhana, 2020. B-porras.

Heikonen, Juhana, 2020. B-porras.

Heikonen, Juhana, 2020. B-porras.

Heikonen, Juhana, 2020. B-porras.
B-portaan arkkitehtoniset aiheet ovat huomattavan erilaisia verrattuna A-portaaseen, joka on ollut jossain mielessä ehkä lähempänä uusrokoota yhdistettynä uusgotiikkaan. Materiaalit ovat kuitenkin samoja.

Piha-alueet

Alkuperäisen sisäpihan muututtua katetuksi pihaksi Skogströmin saneerauksen yhteydessä mitään alkuperäisiä vaakarakenteita ei ole säilynyt ja kaikki pinnat ovat 2000-luvulta. Nykyisin katettu tila on julkisivujen ohella kuitenkin yksi parhaiten säilyneitä kokonaisuuksia alkuperäisine tiilikoristeluineen sekä A-rapun alkuperäisine tammisinen ikkunanpuitteineen.

Heikonen, Juhana, 2020. Sisäpiha, nykyinen katettu sisäpiha.

6. LOPPUARVIO NYKYTILANTEESTA JA TIIVISTELMÄ HISTORIALLISESTI ARVOKKAISTA RAKENTEISTA

Suurin kaupunkikuvallinen muutos Kluuvissa tapahtui 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa. Tällöin Kluuvin murroslinjan päälle usein huterasti perustetut vanhat puutalot korvattiin uusilla kivisillä liikepalatseilla. Lähtökohtaisesti Aleksanterinkatu 13:n ympäristössä ei ole ollut juurikaan asutusta, vaan Helsingin kaupungin periaatteena on jo 100 vuotta sitten ollut keskittää tärkeät liike-elämän toiminnot alueelle.

Aleksanterinkatu 13 on Helsingin keskustan tärkeimpiä liiketaloja, jonka arkkitehtuuria voi luonnehtia Saksasta rantautuneen rationaalisen arkkitehtuurin varhaiseksi teokseksi. Liikerakennuksen pystylinjoilla tiukasti rytmitetyt julkisivut ovat koristellut erilaisilla keskiaikaa jäljittelevillä muototiilillä, jotka päättyvät räystään yläpuolella pieniin spiiroihiin. Tunnelmaa täydentävät suurimmaksi osaksi puretut majolikatyöt antiikkiin ja keskiaikaan viittaavilla aiheillaan. Tämä koristelu kuitenkin saattaa johtaa harhaan nykyään, sillä liikerakennuksen ensisijainen luonne ja alkuperäinen tarkoitus on ollut olla moderni eurooppalainen liikerakennus, jossa on mahdollisimman suuret ikkunapinnat, valurauta- ja teräsbetonirakenteet sekä uusinta mahdollista tekniikkaa. Sama on toistunut sisäpihan puolella, jota suinkaan ei ole jätetty muiden aikansa rakennusten tavoin ainoastaan toissijaiseksi tilaksi, vaan myös suurilla ikkunapinnoilla varustetuksi liike- ja toimitilaksi. Lähimpänä esimerkkinä voisi olla Berliinin Hackescherhöfen liike- ja toimitilarakennuksen sisäpihat, jotka Selim A. Lindqvist varmasti tunsi. Olihan myös sisäpihan aikaisempi höyryturbiinisähkövoimala uusinta mitä kaupungissa oli – ja ylpeyden aihe kiinteistönomistajalle.

Aleksanterinkatu 13 ja Hamsterin kortteli sijoittuvat merkittävien liiketalojen risteykseen. Aleksanterinkatu 13:n välittömät naapurit Hamsterin korttelissa ovat Kiinteistö Oy Aleksanterinkatu 11 ja Kiinteistö Oy Aleksanterinkatu ja KOy Mikonkatu 7. Näiden julkisivut ovat säilyneet osittain alkuperäisinä, mutta eivät niin hyvin kuin Aleksanterinkatu 13:ssa. Kulmittain samassa korttelissa naapurina on Kiinteistö Oy Kluuvikatu 8, joka on säilyttänyt jokseenkin alkuperäisen asunsa. Sekä Mikonkatu 7 että Aleksanterinkatu 11 ovat kummatkin edustaneet tyyllisesti ensimmäistä maailmansotaa edeltänyt rationalisoituvaa tyyliä, joka seurasi jugendia ja edelsi 1920-luvun klassismia. Kummatkin kiinteistöt rakennettiin myös kantavilla ulkomuureilla ja sydänmuurin korvaavilla teräsbetoni palkkipilarirakenteilla, joiden urauurtava pioneeri Lindqvist Suomessa oli. Aleksanterinkatu 13:n välittömät naapurit käytännössä noudattavat Helsingin perinteistä yhtenevää räystäskorkeutta, vaikka rinteeseen nouseva Kluuvikatu 8 onkin noin kerroksen korkeampi.

Hamsterin korttelista mielenkiintoisen Lindqvistin ja hänen tuotantonsa kannalta tekee seikka, että korttelin neljästä kiinteistöstä kolme ovat alun perin Lindqvistin suunnittelema. Näistä edelleen jokseenkin kokonaan julkisivunsa säilyttänyt Aleksanterinkatu 13 on vajaat

kymmenen vuotta varhaisempaa suunnittelua, mutta Mikonkatu 7 ja Aleksanterinkatu 11 ovat valmistuneet samaan aikaan, sekä julkisivut detaljeineen ovat olleet huomattavan samankaltaisia. Aleksanterinkatu 13 on toisaalta ollut myös lievästi tyyllinen poikkeus Lindqvistin tuotannossa rakenteidensa puolesta. Ennen sotaa Hamsterin kortteli on siis ollut leimallisesti lähinnä Lindqvistin käsialaa. Nykyisellään katukuvassa Lindqvistin suunnitelmia ja rakennusvaihetta edustaa lähinnä enää Aleksanterinkatu 13.

Aleksanterinkatu 13:n yli sadan vuoden kerrostumista on nähtävissä jokaiselta suunnittelijalta jotain. Selim A. Lindqvistin alkuperäisestä rakennuksesta on käytännössä jäljellä enää kadunpuoleiset ja sisäpihan julkisivut ja niiden kantavat ulkoseinärakenteet kattoineen. Samoin julkisivun ikkunadetaljointi ja koristelu ovat osittain säilyttäneet luonteensa muutoksissa. Mitään varsinaisia alkuperäisiä Lindqvistin tai Heikelin sisätiloja ei lukuisissa muutoksissa ole säilynyt porrashuoneita lukuun ottamatta. Huomionarvoista on, että teräsbetonirakenteiden pioneerina Heikelin alkuperäinen valurautapylväs rakenne on mahdollistanut jo varhaisesta lähtien suuret muutostyöt. Eli voi katsoa, että arkkitehdin joustava rakennustekninen valinta on myös alun perin mahdollistanut arkkitehdin suunnitelman tuhoutumisen.

Helsingin kaupunginmuseon teetti taannoin suuren Helsinki City -inventoinnin keskustan liiketaloista. Inventoitavaksi valittiin keskusta-alueen noin 250:sta yhteensä 65 liikerakennusta.³ Aleksanterinkatu 13 ei kuulunut tämän inventoinnin piiriin, sillä inventointi koski 1945 -1990 välillä rakennettuja liiketaloja, vaikka kuutioissa laskettuna Aleksanterinkatu 13 on pitkälti 70-luvun lopun tuotosta.

Säilyneisyys voidaan tiivistää yhteen kappaleeseen. Julkisivut kaduilla ja sisäpihalla ovat Lindqvistin ja A- sekä B-porras ovat yhdessä Heikelin ja Lindqvistin. Mitään muuta Heikeliltä ei ole jäänyt jäljelle Skogströmin suurista muutostöistä. Monessa suhteessa Aleksanterinkatu 13 on rinnastettavissa Stockmannin muutostöihin, jolloin ainoastaan julkisivu jätettiin pystyyn Arkkitehdit KY:n suurissa muutostöissä. Sisätilojen osalta rakenteiltaan Aleksanterinkatu 13 on suurimmilta osiltaan ensisijaisesti Skogströmin jäljiltä, josta kuitenkin ei ole nähtävissä juuri muuta kuin viimeisen kymmenen vuoden aikana uusitut pinnat.

Aleksanterinkatu 13 edustaa itsessään uutta ajattelutapaa Helsingin ydinkeskustan kehityksessä. Samaan ajankohtaan sijoittuvat Mikonkatu 7, Kämp tai Stockmann, jolloin ensisijaisena vaihtoehtona kaupungin vaatimuksesta ei enää esitetty vanhan rakennuksen purkamista, vaan ainakin julkisivujen jättämistä ennalleen ja siten kaupunkitilan suojelemista.

³ Kivilaakso, Aura: *Kun Helsinkiin rakennettiin City*, Helsingin kaupunginmuseo 2014.

7 LÄHDE- JA KIRJALLISUUSLUETTELO

Arkistolähteet:

HKA = Helsingin kaupungin arkisto, Kaupunginosa 2, Kortteli 35, tontti 16.

HKRAVA = Helsingin rakennusvalvonnan arkisto, Kaupunginosa 2, Kortteli 35, tontti 16.

MFA = Arkkitehtuurimuseon arkisto, Selim A. Lindqvist, Elia Heikel.

Ilmarinen/Aleksanterinkatu 13, kiinteistön ylläpidon oma arkisto, Aleksanterinkatu 13, Helsinki.

Tutkimuskirjallisuus:

Amberg, A., Hausen, M., Mikkola, K. & Valto, T. 1990. Eliel Saarinen: Suomen aika. [Helsinki]: Otava.

Friman, K. & Komonen, M. 1984. Saarinen Suomessa: Gesellius, Lindgren, Saarinen 1896-1907, Saarinen 1907-1923: Näyttely 15.8-14.10.1984 Suomen rakennustaiteen museo, Helsinki = Saarinen in Finland. Helsinki: Suomen rakennustaiteen museo.

Granfelt, G. 1912. Förenings-banken i Finland: 1862–1912. Helsingfors.

Heikonen, J. 2018. Helsingin Mikonkatu 7 - ryytimaasta liikepalatsiksi. Futudesign, Helsinki.

Heikonen, J. 2020a. Ruotsin suurlähetystön sisäpihan lyhyt rakennushistoriaselvitys. Helsinki.

Henttinen, A. 2007. Moderni suomalainen - Luhdan ensimmäiset sata vuotta. L-Fashion Group, Lahti.

Hornborg, E. 1950. Helsingin kaupungin historia: 2. osa, [Ajanjakso 1721-1809]. Helsingissä: [Helsingin kaupunki].

Hornborg, E. 1950. Helsingin kaupungin historia: 3. osa, 1, [Ajanjakso 1809-1875]. Helsingissä: [Helsingin kaupunki].

Hornborg, E. 1951. Helsingin kaupungin historia: 3. osa, 2, [Ajanjakso 1809-1875]. Helsingissä: [Helsingin kaupunki].

Pöykkö, K. 1990. Carl Ludvig Engel 1778-1840: Pääkaupungin arkkitehti. [Helsinki]: Helsingin kaupunginmuseo.

Pipping, H. E. 1962. Sata vuotta pankkitoimintaa: Suomen Yhdys-Pankki, 1862-1919 : Pohjoismaiden Osakepankki kauppaa ja teollisuutta varten, 1872-1919 : Pohjoismaiden Yhdyspankki, 1919-1962. Helsinki: [Pohjoismaiden yhdyspankki].

Sarje, K. 2000. Sigurd Frosteruksen modernin käsite: Maailmankatsomus ja arkkitehtuuri. Helsinki: Valtion taidemuseo.

Similä, Yrjö: 70 vuotta rakennustoimintaa - Oy Renlund Ab 1874 - 1944, SKS 1944.

Stenius, O. 1969. Helsingin asemakaavahistoriallinen kartasto: Helsingfors stadsplanehistoriska atlas. Hki - Hfors: Pro Helsingfors sätiö - Stiftelsen Pro Helsingfors

Vihola, T. 2000. Rahan ohjaaja: Yhdyspankki ja Merita 1950-2000. Helsinki: Merita.

Wickberg, N. E. 1945. Empirestudier. Helsingfors: Söderström.

Wickberg, N. E. & Pajastie, E. 1973. Carl Ludvig Engel. Hki: Helsingin kaupunki.

Wickberg, N. E. 1981. Senaatintori = Senatstorget = the Senate square = der Senatsplatz: Helsinki-Helsingfors. Rungsted Kyst: Nyborg.

8. LIITTEET

LIITE 1

Aleksanterinkatu 13, rakennuslupahistoria

Rakennuslupatunnus: 2-2422-16-RAM. Lupatyyppe: Suunnitelmasta poikkeaminen rakennustyön aikana (MRL 150 e §).

Päätöspäivämäärä ei ole tiedossa.

6. krs:n sisäänkäynnin oven viereen lisätty sivuikkuna ja teknisen tilan seinien paloluokka muutettu EI120:sta EI160:een, koska käyttö on muuttunut ja vanha osastointi on ollut omaehtoinen.

Rakennuslupatunnus: 2-0289-16-RAM. Lupatyyppe: Suunnitelmasta poikkeaminen rakennustyön aikana (MRL 150 e §). Päätöspäivämäärä ei ole tiedossa.

Sisätilamuutoksia

Rakennuslupatunnus: 2-3727-15-D. Lupatyyppe: Muutoksien rakennuslupa. Päätöspäivämäärä: 15.12.2015.

Liikerakennuksen muutostyöt.

Rakennuslupatunnus: 2-0857-15-D. Lupatyyppe: Muutoksien rakennuslupa. Päätöspäivämäärä: 19.05.2015.

Liikerakennuksen vesikaton korjaustyöt.

Rakennuslupatunnus: 2-0536-14-RAM. Lupatyyppe: Suunnitelmasta poikkeaminen rakennustyön aikana (MRL 150 e §). Päätöspäivämäärä: 05.03.2014.

Paloalueen raja muutettu rakentamisen aikana.

Rakennuslupatunnus: 2-4093-13-D. Lupatyyppe: Muutoksien rakennuslupa. Päätöspäivämäärä: 15.04.2014.

Liikerakennuksen rakennusaikaiset muutokset.

Rakennuslupatunnus: 2-3595-13-D. Lupatyyppe: Muutoksien rakennuslupa. Päätöspäivämäärä: 28.01.2014.

Sammutusreitit muutos, paloalueen rajan muutos, osittainen käyttötarkoituksen muutos.

Rakennuslupatunnus: 2-1913-11-RAM. Lupatyyppi: Suunnitelmasta poikkeaminen rakennustyön aikana (MRL 150 e §). Päätöspäivämäärä: 15.06.2011.

Rakennustyönaikaisena muutoksena sisäpihan parven sivuseinien ikkuna-aukot oviaukoiksi ja uusien liukuportaisiin liittyvien tasojen muotoa muutetaan rakenteellisista syistä parvien puoleisessa päässä. Invasisäänkäynnin reititys päivitetään.

Rakennuslupatunnus: 2-2298-10-D. Lupatyyppi: Muutoksien rakennuslupa. Päätöspäivämäärä: 31.08.2010.

Liikerakennuksen muutostyöt.

Rakennuslupatunnus: 2-1747-10-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa. Päätöspäivämäärä: 30.11.2010.

Mainoslaitteita.

Rakennuslupatunnus: 2-1520-07-B. Lupatyyppi: Lisärakennus. Päätöspäivämäärä: 22.05.2007.

6. krs:n teknisen tilan muuttaminen varastoksi. Saap. 9.5.07.

Rakennuslupatunnus: 2-2737-06-RAM. Lupatyyppi: Suunnitelmasta poikkeaminen rakennustyön aikana (MRL 150 e §). Päätöspäivämäärä: 17.08.2006.

Rakennusaikainen muutos: valomainoslaitteiden muuttaminen kuvien mukaisiksi.

Rakennuslupatunnus: 2-1293-06-RAM. Lupatyyppi: Suunnitelmasta poikkeaminen rakennustyön aikana (MRL 150 e §). Päätöspäivämäärä: 19.04.2006.

Poistumistiekaaviota muutettu.

Rakennuslupatunnus: 2-1031-06-D. Lupatyyppi: Muutoksien rakennuslupa.

Päätöspäivämäärä: 18.04.2006.

5. kerrokseen rakennetaan kampaamo/kauneushoitola. Saap. 29.3.2006.

Rakennuslupatunnus: 2-4219-05-D. Lupatyyppi: Muutoksien rakennuslupa.

Päätöspäivämäärä: 24.01.2006.

5. krs:een rakennetaan ravintola. Saap. 23.12.05.

Rakennuslupatunnus: 2-3434-05-RAM. Lupatyyppi: Suunnitelmasta poikkeaminen rakennustyön aikana (MRL 150 e §). Päätöspäivämäärä: 14.10.2005.

Julkisivun ensimmäisen kerrokseen sijoitettavalle liiketilan nimikyltille.

Rakennuslupatunnus: 2-2865-05-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa. Päätöspäivämäärä: 04.10.2005.

Mainoslaitteet. Saap.29.08.2005.

Rakennuslupatunnus: 2-1396-05-B. Lupatyyppi: Lisärakennus. Päätöspäivämäärä: 25.04.2006.

Laajennus 2. - 3. krs:ssa. Saap. 27.4.05.

Rakennuslupatunnus: 2-1284-05-D. Lupatyyppi: Muutoksien rakennuslupa.

Päätöspäivämäärä: 21.06.2005.

Julkisivumuutoksia, muutoksia poistumisteissä. 4. krs:een rakennetaan wc liikuntaesteisille. Saap. 19.4.05.

Rakennuslupatunnus: 2-4230-04-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa. Päätöspäivämäärä: 21.12.2004.

Liikehuoneiston julkisivumuutos sekä liiketunnukset. Saap. 14.12.04.

Rakennuslupatunnus: 2-1217-03-D. Lupatyyppi: Muutoksien rakennuslupa.

Päätöspäivämäärä: 20.05.2003.

Liikehuoneiston muuttaminen kahvilakonditoriaksi.

Rakennuslupatunnus: 2-4521-99-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa. Päätöspäivämäärä: 30.11.1999.

Kulkuaukko tonttien 16 ja 6 sekä 16 ja 14 väliseen palomuriin kellarikerroksessa sekä 1-2 kerroksissa.

Rakennuslupatunnus: 2-4266-97-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa. Päätöspäivämäärä: 10.02.1998.

Jatkoa julkisivujen valaistukselle.

Rakennuslupatunnus: 2-0217-95-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa. Päätöspäivämäärä: 31.01.1995.

Valomainos.

Rakennuslupatunnus: 2-3978-94-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa. Päätöspäivämäärä: 27.12.1994.

Julkisivu- ja ovimuutoksia.

Rakennuslupatunnus: 2-2515-94-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa. Päätöspäivämäärä: 08.11.1994.

Julkisivuvalaisimet.

Rakennuslupatunnus: 2-1500-94-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa. Päätöspäivämäärä: 21.06.1994.

Näköalahissi sisäpihalle.

Rakennuslupatunnus: 2-1526-93-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa. Päätöspäivämäärä: 22.06.1993.

Porttikäytävään tuulikaappi.

Rakennuslupatunnus: 2-0977-91-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa. Päätöspäivämäärä: 18.06.1991.

1. kerrokseen rakennetaan tuulikaapit sekä 6. kerrokseen talonmiehen asunto muutetaan tsto- ja somistamotiloiksi.

Rakennuslupatunnus: 2-0676-89-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa. Päätöspäivämäärä: 10.03.1989.

Valopihan osa muutetaan myymälälle varatuksi pihan osaksi.

Rakennuslupatunnus: 2-2082-83-R. Lupatyyppi: Rakennuslupa / Toimenpidelupa.

Päätöspäivämäärä: 29.08.1983.

Ulokekilpi ”TISSOT-CENTER”.

Rakennuslupatunnus: 2-2503-81-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa. Päätöspäivämäärä ei ole tiedossa.

Mikonkadulla myymälä muutetaan kahvilaksi.

Rakennuslupatunnus: 2-0543-81-R. Lupatyyppi: Rakennuslupa / Toimenpidelupa.

Päätöspäivämäärä ei ole tiedossa. Ei toimenpidetekstiä,

Valomainoksia.

Rakennuslupatunnus: 2-0287-81-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa. Päätöspäivämäärä ei ole tiedossa.

Sisätilamuutoksia kaikkiin kerroksiin.

Rakennuslupatunnus: 2-1324-80-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa. Päätöspäivämäärä ei ole tiedossa.

Leikkauspiirustukset lisärakennukseen.

Rakennuslupatunnus: 2-1832-79-B. Lupatyyppi: Lisärakennus. Päätöspäivämäärä ei ole tiedossa.

Muutoksia kaikkiin kerroksiin.

Rakennuslupatunnus: 2-2177-78-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa.

Autopaikat sisäpihalle.

Rakennuslupatunnus: 2-2384-77-A. Lupatyyppi: Uudisrakennus.

Ark.tsto Risto Skogström. Uusi autoramppi ja portti Mikonkadulle, uusi lisäsiipi tontin koillisnurkkaan, autopaikat sisäpihalle. Koko rakennuksen muuttaminen Aleks 13:n tavarataloksi. Suunnitelmat muuttuivat rakentamisen aikana lähes nykyisen kaltaiseksi ja nämä muutettiin edellisten lupien yhteydessä (luvat 1978 - 1981). Samassa yhteydessä kaikki sisäpuolen kantavat pystyrakenteet puretaan.

Rakennuslupatunnus: 2-2361-77-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa.

Muutoksia kellariin.

Rakennuslupatunnus: 2-2284-77-A. Lupatyyppi: Uudisrakennus.

Muutossuunnitelma, ei toteutettu.

Rakennuslupatunnus: 2-0990-77-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa.

Muutoksia kellariin.

Rakennuslupatunnus: 2-0290-77-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa.

Muutoksia rakenteisiin.

Rakennuslupatunnus: 2-1482-71-R. Lupatyyppi: Rakennuslupa / Toimenpidelupa.

Ark.tsto Risto Skogström. Uudet alumiini-ikkunat vanhan puitejaon mallisesti julkisivuihin.

Rakennuslupatunnus: 2-0982-71-C. Lupatyyppi: Toimenpidelupa.

Palomuutoksia.

Rakennuslupatunnus: 2-0687-71-C. Lupatyyppe: Toimenpidelupa.
Koneellinen ilmanvaihto osaan rakennusta (klr, 1. ja 2. kerros).

Rakennuslupatunnus: 2-2576-70-C. Lupatyyppe: Toimenpidelupa.
Ark.tsto Risto Skogström. Kestilän liiketiloihin katutasoon uusi tuulikaappi.

Rakennuslupatunnus: 2-1502-70-C. Lupatyyppe: Toimenpidelupa.
Sisätilamuutoksia klr., 1. ja 2. kerros.

Rakennuslupatunnus: 2-2537-69-C. Lupatyyppe: Toimenpidelupa.
Väliseinämuutoksia 3., 4. ja 5. krs.

Rakennuslupatunnus: 2-2268-68-C. Lupatyyppe: Toimenpidelupa.
Vanhoja puisia yläikkunallisia väliseinärakenteita puretaan 5. krs.

Rakennuslupatunnus: 2-2194-68-C. Lupatyyppe: Toimenpidelupa.
Kellarimuutos.

Rakennuslupatunnus: 2-1462-67-C. Lupatyyppe: Toimenpidelupa.
Kellarin ja 1. krs välille uusi porras.

Rakennuslupatunnus: 2-1841-66-C. Lupatyyppe: Toimenpidelupa.
Telko Oy:n tiloihin 4. krs uusi johtokunnan ruokailuhuone toimistotiloihin.

Rakennuslupatunnus: 2-0683-66-C. Lupatyyppe: Toimenpidelupa.
4. krs sisätilamuutoksia, Telko Oy.

Rakennuslupatunnus: 2-0137-66-C. Lupatyyppe: Toimenpidelupa.
Muutoksia Aleksanterinkadun puoleiseen hissiin.

Rakennuslupatunnus: 2-2885-65-C. Lupatyyppe: Toimenpidelupa.
Muutoksia 3. krs talonmiehen asunnon viereen.

Rakennuslupatunnus: 2-2715-65-C. Lupatyyppe: Toimenpidelupa.
Muutoksia 1., 2. ja 3. krs. Nostin.

Rakennuslupatunnus: 2-2679-65-R. Lupatyyppe: Rakennuslupa / Toimenpidelupa.

Uudet valomainokset 1. ja 2. krs väliin.

Rakennuslupatunnus: 2-2078-65-C. Lupatyyppe: Toimenpidelupa.
Sisäseinämuutoksia 4. krs.

Rakennuslupatunnus: 2-1718-65-C. Lupatyyppe: Toimenpidelupa.
Muutoksia 1., 2. ja 3. krs. Nostin.

Rakennuslupatunnus: 2-1107-65-C. Lupatyyppe: Toimenpidelupa.
Colombia Oy:n kahvilamuutokset klr., 1. ja 2. krs. Klr. uudet varastotilat, 1. krs kahvilan
sisustukseen muutoksia ja 2. krs. muutoksia kahvilähettämöön.

Rakennuslupatunnus: 2-0623-65-C. Lupatyyppe: Toimenpidelupa.
Kestilän pukimoon uusi sisäporras 1. ja 2. krs. välille.

Rakennuslupatunnus: 2-0068-65-C. Lupatyyppe: Toimenpidelupa.
Muutoksia talonmiehen asuntoon 3. krs.

Rakennuslupatunnus: Ke-0322-64-C. Lupatyyppe: Toimenpidelupa.
Porrasmuutos klr. ja 1. krs. välillä.

Rakennuslupatunnus: Ke-1328-63-C. Lupatyyppe: Toimenpidelupa.
Liukuporras Kone RP70 1. ja 2. krs. välille.

Rakennuslupatunnus: Ke-0103-63-C. Lupatyyppe: Toimenpidelupa.
Idman Oy:n tiloihin 3. krs. sisätilamuutoksia.

Rakennuslupatunnus: Ke-1565-60-.
Toimistotilamuutoksia 3. krs.
Ikkunamuutos Aleksanterinkadulla.

Rakennuslupatunnus: Ke-0850-59-.
Ikkunamuutos Aleksanterinkadulla.

Rakennuslupatunnus: 2-0284-59-R. Lupatyyppe: Rakennuslupa / Toimenpidelupa.
Myymälämuutoksia 2. krs kulmassa.

Rakennuslupatunnus: Ke-1228-57-.
Öljysäiliön rakentaminen vanhaan sähkövoimalaan.

Rakennuslupatunnus: Ke-0273-57-.

Ikkunoiden puitejaon yksinkertaistaminen 4. krs. Useita eri vaihtoehtoja.

Rakennuslupatunnus: Ke-1650-56-.

Toimistotilamuutoksia 4. ja 5. krs.

Rakennuslupatunnus: 2-0185-55-R. Lupatyypit: Rakennuslupa / Toimenpidelupa.

Ole Gripenbergin muutosehdotus talon korottamiseksi kahdella uudella toimistokerroksella.

Rakennuslupatunnus: 2-0124-55-R. Lupatyypit: Rakennuslupa / Toimenpidelupa.

Vaateliike Te-te:n muutoksia Aleksanterinkadulla.

Rakennuslupatunnus: 2-0151-54-R. Lupatyypit: Rakennuslupa / Toimenpidelupa.

Telko Oy:n sisätilamuutos 5. krs.

Rakennuslupatunnus: Ke-0156-53-.

Uusi tuulikaappi.

Rakennuslupatunnus: 2-0135-53-R. Lupatyypit: Rakennuslupa / Toimenpidelupa.

Movado Oy:n valomainos julkisivuun.

Rakennuslupatunnus: Ke-0078-53-.

Muutoksia vanhaan sähkövoimalaan.

Rakennuslupatunnus: Ke-0042-53-.

Ole Gripenbergin muutoksia sisätiloihin 5. krs. ja ullakko (myöhempi 6. krs.).

Rakennuslupatunnus: Ke-0071-52-.

Muutoksia Colombian kahvilaan. Tällöin Colombian kahvila on kiertänyt Aleksanterinkadulta koko rakennuksen lävitse koillisnurkan kautta pitkin tontin rajaa Mikonkadulla asti, jossa oli leipämyymälä.

Rakennuslupatunnus: Ke-0316-49-.

Kulmamyyvälän muutos. Hellas-palvelun sisäänkäynti kulmasta ja tilat 2. krs.

Rakennuslupatunnus: Ke-0165-39-.

Tällöin Colombian kahvila on kiertänyt Aleksanterinkadulta koko rakennuksen lävitse koillisnurkan kautta pitkin tontin rajaa Mikonkadulla asti, jossa oli leipämyymälä.

Rakennuslupatunnus: Ke-0106-38-.

Konditorian tiloja 5. krs.

Rakennuslupatunnus: Ke-0028-34-.

Palomuutoksia 1. krs.

Rakennuslupatunnus: Ke-0202-33-.

--

Rakennuslupatunnus: Ke-0193-33.

Muutoksia 1. krs.

Rakennuslupatunnus: Ke-0137-33.

Pieni kemiallinen pesula klr.

Rakennuslupatunnus: Ke-0098-33.

Uusi lämpökeskus vanhaan sähkövoimalaan - kaikki 254 vanhaa patteria vaihdetaan.

Rakennuslupatunnus: Ke-0148-32.

Kahvila (Nissen?) Aleksanterinkadulle samaan kohtaan, missä Colombia jatkaa myöhemmin.

xx.12.1899

Muutos ullakolle ja kattolyhtyihin.

xx.11.1899

Muutoksia kerroksiin 2., 3., 4. ja 5. krs.

7.10.1898

Heikelin ja Lindqvistin suunnitelmat uudeksi liiketaloksi.

xx.7.1895

Heikelin muutoksia Lundqvistin rakennuttamiin uusiin rakennuksiin.

xx.12.1890

Heikelin muutoksia Mikonkadun uusiin julkisivuihin ja kaikkiin kerroksiin sisätiloissa.

30.5.1888

Uusi sisäänkäynti kulmataloon.

xx.5.1887

Uusia sisäänkäyntejä Aleksanterinkadulle täyskivitaloon.

6.8.1872

Ullakkohuoneet päätyihin Mikonkadulle.

20.9.1871

Sisätilamuutoksia.

9.7.1869

Lundqvistin uusi kaksikerroksinen liike-/asuinrakennus Mikonkadulle, keskimäinen asuinsiipi ja turkisvarastot erillisenä siipenä.

17.7.1865

Julkisivu-/ikkunamuutos kulmataloon.

11.3.1865

Julkisivumuutos kulmataloon.

28.2.1857

Julkisivumuutos turkisliikkeelle.

15.4.1851

Uusi yksikerroksinen kivinen asuinrakennus Mikonkadulle.

14.2.1842

Uusi kaksikerroksinen asuinrakennus Aleksanterinkadulle.

15.10.1839

Uusi kaksikerroksinen asuin-/liikerakennus Aleksanterinkadulle. Ensimmäinen kerros kiveä, toinen kerros puuta.

1.4.1834

Uusi yksikerroksinen asuinrakennus puusta Mikonkadulle ja Aleksanterinkadulle.

